

& transcendenter, sic etiam in proposito dicimus de similitudine, & dissimilitudine, si namque, ample sumantur, & absolute, pro qualicumque convenientia, vel disconvenientia, ut accipi solent in communi modo loquendi, utique non est proprium qualitatis,

sed per omnia ferè vagatur, duas enim relationes dicimus similes, ut duas paternitates, filiationem vero, & paternitatem dissimiles; & sic de aliis, at si presè, ac determinatè sumantur, sic in isto tantum prædicamento reperiuntur.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Prædicamentis Respectivis.

Post Prædicamenta absoluta sequitur Tractatio de respectivis; & quia Relationum in Philosophia frequentissimus est usus, nihil enim frequentius habent in ore Philosophi, quàm hoc referri ad illud, materiam nempe ad formam, actionem, & passionem pro formali dicere relationem, &c. ideo de Relatione integram hic instituimus Disputationem, quæ quavis re vera ad Metaphysicam pertineat, sicut & exacta tractatio aliorum Prædicamentorum: perfecta tamen, & absoluta cognitio relationis potius; quam aliorum Prædicamentorum in Logica est anticipanda ob relationum necessitatem ad Philosophiam tradendam præsertim Scotticam, quæ tota relationibus scatet; non igitur hæc tractatio ad Metaphysicam differenda fuit, quia ignorata relationis natura, vix est possibilis ad Philosophiam ingressus, sed hic in Logica ex professo tradenda, pro nunc aggredimur.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit Relatio realis, & quoruplex, ubi discrimen assignatur inter prædicamentalem, & transcendentalem.

Quoad primam quæsti partem Relatio secundum suam rationem præcisam, sive sit realis, sive rationis, definitur, quod sit ratio formalis, quæ unum respicit aliud, & i. p. Inst. tract. 1 cap. 7. diximus in quacumque relatione tria considerari debere, subjectum, scilicet, seu fundamentum, quod refertur, rationem fundandi, per quam refertur, & terminum, ad quem refertur, hæc nimirum tria cernuntur in similitudine Petri ad Paulum in albedine, nam Petrus relatus est subjectum, seu fundamentum relationis, Paulus est terminus, albedo denuo est ratio ipsam fundandi, quæ etiam suo modo in relationibus rationis interveniunt (de qua re infra qu. 4. exactior erit sermo) sed quia de relationibus rationis satis dictum est disp. 3. & 4. hic solum est sermo de relatione reali & inquirimus, quid sit, quæve conditiones ad ipsam requirantur. Est autem, ut ibi diximus, quæ existit in rebus, vel saltem existere potest, secluso quocumque opere intellectus, ita quod suum esse non est suum intelligi, ut est in relationibus rationis, unde ibidem dicebamus tres conditiones requiri ad relationem realem ex Scot. 1. d. 31. qu. un. §. Ad quæst. & quol. 6. l. l. Prima est, quod extrema ejus sint realia, ita quod in ratione fundandi, & terminandi ab intellectu non dependeat; Secunda, quod sint realiter distincta, quia idem ad seipsum non realiter referri potest. Tertia tandem, quod oriatur ex natura extremorum, & non per actum comparativum intellectus; quæ conditiones ab omnibus recipiuntur, ut est videre apud Complut. disp. 14. quæst. 3. Suar. disp. 47. Met. sect. 9. & alios; verum tamen est, hic potius præsupponi debere, quàm probari, quia exacta earum cognitio pendet omnino ex infra dicendis de subjecto, & termino relationis. Hinc relatio rationis est contra dicitur illa, quæ non est à parte rei inter duo extrema, sed eis advenit per operationem intellectus; solet tamen frequenter appellari relatio rationis aliqua vera relatio eo præcisè, quia deficit ei aliqua prædictarum conditionum, ut notat hic Tatar. ex Scot. quol. 13. N. talis relatio est distinctio naturæ à privatione, & universaliter entis à non ente, quia hæc non distinguuntur per solam fictionem nostram, sed verè à parte rei; adhuc tamen illa relatio distinctionis dicitur rationis, quia non est ad terminum positivum, & realem, & hoc ipsum contingit in multis aliis relationibus.

2 Quoad alteram quæsti partem, præcipua relationis divisio est in prædicamentalem, & transcendentalem, inter quas non idem ab omnibus assignatur discrimen. Aliqui posuerunt discrimen ex parte termini, quia prædicamentalis requirit terminum realem, & realiter existentem, & à fundamento realiter distinctum, unde prædictæ tres conditiones communiter tradi solent de relatione prædicamentali; at relatio transcendens non necessariò petit terminum realem, ut constat de cognitione entis rationis, & privationis; nec realiter existentem, ut constat de scientia, & potentia respectu objecti possibilis; nec realiter distinctum, ut patet in scientia divina respectu essentia; inter quæ est relatio transcendens, non tamen realis distinctio. Cæterum licet si verum illas tres conditiones esse præcipue relationis prædicamentalis, tamen negari nequit, quin etiam suo modo competant relationi transcendendi, quia & ipsa relatio realis est, non rationis; & quidem secunda conditio, quod scilicet sit inter extrema aliquo modo realiter distincta, equè necessaria est ad utramque; quia esse nequit respectus realis, sive prædicamentalis, sive transcendens ejusdem ad seipsum, nam respicientia, & tendentia necessario est ad aliud, alioquin idem dici posset sibi ipsi æquale, & simile, & quoad hoc nulla prorsus afferri potest disparitas inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem, unde negandum est, scientiam divinam transcendentaliter referri ad di-

vinam essentiam, ut ejus objectum, præsertim in sententia nullo modo à parte rei actualiter distinguente attributa ab essentia; imò non solum hæc conditio, sed etiam aliæ interdum inveniuntur in relatione transcendentali, quando est actualis, & non aptitudinalis tantum, nam visio intuitiva creata dicit transcendentalium ordinem ad objectum actu existens, creatio passiva ad Deum, & demum id ipsum constat de unione, actione, & passione, quæ per adversarios relationes important transcendentales, & intelligi nequeunt sine extremis realibus actu existentibus, ergo ex parte termini hæc ratione distinguunt nequeunt relatio prædicamentalis, & transcendens adæquatè, quia relationes transcendentales actuales requirunt terminum realem actu existentem, & si interdum non requirunt, hoc eis convenit, quatenus sunt relationes aptitudinales, non transcendentales.

3 Idcirco Thomistæ alio modo colligunt distinctionem harum relationum ex parte termini, in hoc nimirum sensu, quod relatio prædicamentalis respicit terminum sub ratione puri termini, nullum munus exercendo circa illum, sed omnino gratis; at transcendentalis non respicit ipsum omnino gratis, & ut purè terminum, sed aliquid efficiendi circa ipsum, vel scilicet, producendo ipsum, vel amando, vel cognoscendo, vel uniendo, vel recipiendo, vel actuando, &c. ex quo fit, ut terminus harum relationum non purè terminus vocetur, sed objectum, subjectum, principium, vel aliquo alio nomine juxta diversitatem muneris, quod circa eum relatio exercet; ita Javell. 7. Met. q. 1. Complut. hic. Jo. de S. Th. Masius, & alii Thomistæ cum Cajet. c. 7. de ente, & essentia q. 15. sequuntur Fonsec. 5. Met. c. 19. q. 1. sect. 4. Suar. disp. 47. Met. sect. 4. Conim. hic q. 1. Amic. qu. 1. dub. 3. art. 2. & alii quamplures. Verum hoc discrimen optimè refellit P. Faber. 5. Met. d. 20. c. 2. nam dicere, quod relationes transcendentales respiciant aliud, non ut purum terminum, est destruere in relationibus transcendentibus veram rationem relationis, quam tamen in ipsis agnoscit, præsertim Suarez, cum illas ponat relationes secundum esse. Prob. assumptum, quia essentia relationis est esse ad, ergo distinguere relationes transcendentales à prædicamentalis penes aliud, quam penes ad, non est distinguere illas, quatenus relationes, sed penes aliquam aliam differentiam extraneam, & accidentalem. Tum quia etiam hoc modo possemus ipsas relationes prædicamentales inter se distinguere, ut paternitatem à similitudine, quia paternitas est ad filium, ut est suppositum vivens, similitudo ad album, ut singulare naturæ accidentalis. Tum quia discurrendo per omnes relationes transcendentales, patet, quod omne illud, quod respiciunt, utique ut terminum respiciunt, ut constat de creatione, qua in omni sententia creatura Deum respicit transcendentaliter, & tamen respicit Deum, ut purè terminum, quia creatura nullum munus exercet circa Deum. Tum quia è contra relatio paternitatis in omni sententia est prædicamentalis, & tamen pater aliquid efficit circa filium, cum illud producat. Tum tandem quia illud speciale munus, quod ponitur relatio transcendens circa suum terminum exercere, dici potest aliud reipsa non esse, quàm ipsum respicere tali, vel tali modo, v.g. in unione unum extremum alteri conjungere est unionem respicere illud extremum tali modo, scilicet, conjungendo, in actu repræsentare objectum est illud respicere tali modo, scilicet, repræsentando, quæ diversitates etiam inveniuntur in relationibus prædicamentalis juxta diversitatem modorum, quibus suos respiciunt terminos, similitudo enim dicitur assimilare, æqualitas adæquare servitus subicere, &c. Atque ideo bene inquit Arriag. dif. 12. sec. 4. numquam capere potuisse, quid velint significare Auctores cit. per hoc, quod est respicere, ut purè terminum, & non ut purè terminum, quia nulla relatio sive prædicamentalis, sive transcendens ex tali respicientia ponit aliquid in termino, sed solum extrinsecè illum denominant terminum, unde omnes illi respiciunt ut purè terminum.

4 Alii proinde distinguunt has relationes ex parte fundamenti, ita quod relatio transcendens est illa, quæ ita est de essentia subjecti, ut sit illi adæquata identificata, & essentialiter, unde etiam provenit, ut sine illa neque esse, neque intelligi possit, v.g. relatio actus ad suum objectum, unionis ad terminum, creaturæ ad Deum, potentia ad actus possibiles, &c. prædicamentalis verò est illa, quæ subjecto me-

re ac-

re accidit, & ab eo separari potest, ut paternitas à Petro, similitudo ab albo, ita Hurt. disp. 15. Met. sect. 1. Oviied. contr. 10. Met. punct. 1. Arriag. cit. & Recentiores passim, qui omnes conveniunt in hoc, quod relatio transcendentalis sit de essentia fundamenti. Sed hoc quoque discrimen infringitur ex dicendis q. seq. ubi ex professo ostendimus nullam prorsus relationem, etiam transcendentalem, poni posse de essentia absoluti, imò hoc manifestam involvere contradictionem.

Alii distinguunt has relationes ex parte utriusque nempe termini, & fundamenti, & inquirunt prædicamentalem illam esse, cuius totum esse est ad aliud se habere ex 2. definitione tradita ab Arist. c. ad aliud, transcendentelem verò, cuius totum esse non est solum ad aliud, seu non est solum respectivum, sed partim absolutum, partim respectivum, unde non solum gerit munus referendi, sed etiam munus absolutum ex parte fundamenti, ut scientia v. g. non tantum refert in intellectum ad scibile, quod est munus relativum, sed etiam illum qualificat, quod est munus absolutum. At etiam q. seq. constabit implicare entitatem per se unam, quæ essentialiter partim sit absoluta, & ad se, partim relativa, & ad aliud, quia tunc contradictoria verificaretur de ea, quod secundum eamdem suam rationem formalem; quæ talis est, esset ad se, & non ad se; ad aliud, & non ad aliud.

5 Scotistæ verò alia procedunt via, docent enim illas relationes esse transcendentales, quæ per plura vagantur prædicamenta, qualis est relatio creaturæ ad Deum, prædicamentales verò, quæ speciale constituunt prædicamentum, ut paternitas, similitudo, & c. ita Tat. & Fab. loc. cit. & Lichet. 2. d. 1. q. 5. *Nunc solvenda*, qui proinde advertunt non omnem relationem fundamento realiter identificatam esse transcendentalem, neque è contra omnem transcendentalem esse subiecto realiter eandem; fundantur autem in dicto Doctoris 2. d. 1. q. 5. in sol. ad 2. prin. ubi ex eo docet creationem esse relationem transcendentem, quia convenit enti, antequam in genera descendat, & omne, quod convenit enti in tali prioritate, est transcendens, & non est alicujus determinati generis, ut ipse prius docuit 1. d. 8. q. 4. N. & O. sequuntur plures exteri, unde Tolet. h. c. qu. 1. non vocat relationes transcendentales, nisi eas, quæ ita sunt communes, ut prædicentur de pluribus prædicamentis, sic etiam loquitur Suarez disp. cit. sect. 3. n. 10.

Sed sanè, quamvis Doct. loc. cit. & etiam 1. d. 19. q. 1. C. hoc significatum relationis transcendentis agnoverit, non tamen hoc dixit esse præcisum, & adæquatum significatum ejus, alioquin quamplurimæ relationes rebus unius determinati prædicamenti communes, illisque realiter identificatæ, ut sunt omnes aptitudines, ac peculiare rerum inclinationes, quæ ad illud prædicamentum determinatè spectant, in quo res illæ inveniuntur, ab hoc membro excluderentur, & prædicamentales dici deberent, quod tamen falsum est, quia per relationem prædicamentalem intelligi solet, quæ quantum constituit prædicamentum, aut saltem unum ex aliis sex. Consequenter, quia per hanc divisionem adæquatè dividitur relatio realis, ita ut quælibet sub altero istorum membrorum debeat necessario contineri.

6 Ut igitur relationis transcendentis adæquatam rationem assignemus in tota sua latitudine, investigandum est, in quo consistat ratio relationis prædicamentalis, hinc enim facile erit deducere rationem transcendentis, quæ illi opponitur; planè Doct. cit. 2. d. 1. q. 5. disertè docet illas esse relationes prædicamentales, quæ suis accidunt fundamentis, ac proinde ab eis separabiles sunt, ergo è contra illæ erunt transcendentales, quæ eis non accidunt, sed sunt idem, non quidem essentialiter (quia hoc implicat, ut dicemus) sed realiter, sive istæ sint actuales, sive aptitudinales, ac proinde sunt ab eis prorsus inseparabiles. Ex qua doctrina colligitur ratio quare relationes prioris ordinis dicantur prædicamentales, transcendentales verò ordinis posterioris, quia enim illæ rebus omnino accidunt, accidunt enim huic albo esse illi simile, Petro esse filium, vel patrem Pauli, hinc peculiare genus accidentis constituere debent; at quia relationes posterioris ordinis, ut relatio creaturæ ad Deum, materiæ ad formam, transcendunt, & quasi pervadunt ipsam rei entitatem, peculiare genus accidentis non constituunt, sed per reductionem spectant ad prædicamenta rerum, quibus realiter identificatæ ponuntur; quamvis ergo quædam relationes speciales quodam titulo transcendentales dicantur, quia nimirum enti conveniunt, priusquam in decem pred. descendat, & ideo per omnia illa vagantur, adhuc tamen & istæ, & omnes aliæ fundamentis realiter identificatæ dicuntur transcendentales ea generali ratione, quatenus per identitatem realem totam transcendunt, & pervadunt entitatem fundamentorum suorum, ita ut generatim loquendo omnis relatio transcendentalis sit realiter idem cum fundamento; & è contra, & rursus omnis prædicamentalis accidit fundamento, & è contra, ita ex nostris assignavit discrimen inter has relationes Mair. 1. d. 19. q. 1. artic. 3. & Joan. de Mag. h. c. qu. 1. dub. 3. ubi dant talem regulam, Omnis relatio, quæ non est realiter distincta à suo fundamento, est ex se transcendens, quia omnis relatio, quæ est directè in genere relationis, vel in aliquo aliorum sex ultimorum prædicam. est accidens realiter à suo fundamento distinctum; relatio autem, quæ est eadem cum suo fundamento, non est accidens sibi, ergo talis relatio non erit prædicamentalis, quare relinquatur, quod erit transcendens hæc illi, idem sentit Zerb. 5. Met. q. 17. *Propter Tertium*, & Bassol. 1. d. 30. q. 1. ad 3. prin. & Poncius hic.

7 Deinde alia præcipua relationis divisio tradi solet in relationem secundum esse, & secundum dici, quam manifestè assignavit Arist.

c. de ad aliquid, non quidem de ipsa relatione in abstracto, sed de relativis in concreto, & revera hoc modo assignari debet, tum quia sic eam Arist. indicavit; tum quia ex eorum discrimine patebit hanc divisionem applicari non posse relationibus ipsis in abstracto, sed tantum in concreto, ut alia sint relativa secundum esse, alia secundum dici, quamvis autem omnes hujusmodi divisionem recipiant, non tamen omnes eodem modo explicant, & ejus membra distinguunt.

Thomistæ cit. putant hanc divisionem coincidere cum præcedenti, & ideo relativa secundum esse confundunt cum prædicamentilibus, relativa secundum dici cum transcendentibus. Sed immeritò, tum quia frustra assignaretur hæc divisio, ut distincta ab illa; tum quia relativa transcendencia essentialiter dependent à suis terminis, & correlativis non minus, quam prædicamentalia, ergo vel magis, vel æquè relativa secundum esse vocari debent; tandem si hoc verum esset, ita essentialiter referetur creatura ad Deum, ut ala ad alatum; nam ala, ut ait Arist. in text. refertur ad alatum secundum dici.

Neotherici quamplures opinantur, hanc divisionem coincidere cum divisione relationis in realem, & rationis, unde relativa secundum esse confundunt cum relativis realibus, relativa secundum dici cum relativis rationis; à qua explicatione parum differt alia, quam tradunt Fonc. cit. Vasq. 1. p. disp. 17. 3. nu. 13. Conimb. hic q. 1. & Faber cit. quod relativa secundum esse sunt illa, quæ verè à parte rei ad aliud referuntur, sive prædicamentally, sive transcendentally, relativa verò secundum dici, quæ non verè, sed voce tantum, & secundum loquendi modum referuntur ad aliud, ut ala ad alatum, quod exemplum attulit Arist. Sed neutra explicatio recipi debet, non prima; tum quia frustra assignaretur hæc divisio, velut distincta à divisione in realem, & rationis; tum quia relationes rationis computari debent inter relationes secundum esse, nam suo modo non solum dicuntur, sed etiam sunt ad aliud. Neque secunda, quia Arist. inter relativa secundum dici quædam enumerat, quæ verè dicunt relationem ad aliud, ut sensum, scientiam, & c. ergo non omnia relativa secundum dici talia sunt secundum vocem tantum, neque hac ratione relativa secundum dici appellantur, sed potius quia accidentaliter, ac denominativè sunt relativa ad differentiam relativorum secundum esse, quæ sunt relativa essentialiter, ut mox explicabimus.

Alii explicant, illa esse relativa secundum dici, quæ cum verè absoluta sint, solum apparentiam habent relativorum, unde non dicuntur relativa, quia ordinem dicant ad aliud verum, vel fictum, sed potius, quia alia referuntur ad ipsa, ita scibile dicitur relativum ad scientiam, non quia ordinem aliquem habeat ad scientiam, sed quia scientia refertur ad ipsum scibile; relativa verò secundum esse illa vocant, quæ habent relationem ad aliud veram, vel fictam. Sed hæc potius est explicatio alterius divisionis, quæ relativa dividi solet in mutua & non mutua, ut illa dicantur, quæ ad invicem reciprocè referuntur reali relatione, ista verò non, sed unum dicitur ad aliud referri, quatenus illud ad ipsum refertur, seu terminat relationem alterius externi. accedit Arist. non scibile, sed ipsam scientiam, neque sensibile, sed sensum inter relativa connumerari, ergo prædicta explicatio non est ad Arist. mentem.

8 Melius ergo sic distinguuntur, ac ad Arist. mentem, quod relativa secundum esse sint illa, quæ sunt essentialiter relativa, ita ut eorum essentia sit ad aliud se habere; relativa verò secundum dici, quæ relativa sunt accidentaliter tantum, & denominativè, formaliter verò, & essentialiter sunt absoluta, ita exponunt omnes Scotistæ h. c. Jo. de Mag. Orbel. Tatar. Mair. loc. cit. Bassol. 1. d. 30. q. 1. art. 2. in fine, quæ de causa Doctor quaest. 26. prædicam. hæc vocat æquivocè relativa; & colligitur hoc discrimen ex ipso Arist. qui prima definitione complectens relativa omnia secundum dici multa enumerat absoluta partes substantiæ, ut manus, caput, & c. habitum, sensum, scientiam, quæ planè ad alia spectant prædicamenta neque in hoc reponi possunt, nisi denominativè, quatenus nempe relationes aliquas fundant, eo modo, quo Petrus albus secundum albedinem denominativè ponit in prædic. qualitatis; at secunda definitione explicans sola relativa secundum esse enumerat duplum, & dimidium, melius, & pejus, & alia hujusmodi, quæ planè omnia secundum eorum essentiam ad aliud referuntur, ita ut nihil præter ordinem ad aliud de ipsis formaliter acceptis intelligere possimus, sic pater refertur ad filium, servus ad dominum, quia sub ratione patris aliud intelligere nequimus nisi quod ad filium refertur, licet fundamentaliter, & connotativè ea ratione, quæ accidens concretum est, subiectum insinuet; & hanc explicationem videtur sequi Tolet. cit. Unum tamen circa hoc Doct. advertit quod. 13. ad 1. princ. & cum eo Tatar. h. c. not. 2. ne cessarium esse ad relativum secundum dici, quod importet absolutum, & relationem sub eodem nomine annexam, quod patet in ipso nomine scientiæ, quod impositum est, non solum ad significandam qualitatem intellectui inhærentem, verum etiam relationem ad obiectum scibile illi annexam, & totum hoc aggregatum significatur per illud nomen, licet unum primariò, & aliud secundariò; idem patet de nomine manus, capitis, & aliarum partium substantiæ, de quibus exemplificat Arist. quare res omnes absolute per nomen absolutum importatæ relativa secundum dici non erunt, etiam si actualiter relationem aliquam fundarent, sed solum quando designantur nomine non purè absoluto, sed connotante relationem ad aliud. De hac divisione fusè agunt Averl. q. 19. Log. sect. 3. Amic. tract. 15. q. 1. dub. 2. ubi alios inutiles modos referunt, qui facile ex dictis reselluntur.

Q U Æ S T I O II.

Qualis, & quanta sit identitas relationum transcendentalium cum rebus,

Relationes transcendentales cum rebus identificari diximus q. præced. imò ex hoc capite auspicati sumus discrimen earum à prædicam. ut autem magis eluceat assignatum discrimen, & ipsa natura relationum transcendentalium, quærimus in præfati qualis, & quanta sit talis identitas; ut enim ibi innuimus, Thomistæ, ac Neotherici passim supponunt huiusmodi relationes rebus identificari, non solum realiter, sed etiam formaliter, & quidditative, unde concludunt relationem transcendentalem à fundamento suo nullo prorsus modo ex natura rei formaliter distinguunt, sed esse penitus eandem entitatem absolutam fundamenti, quæ non est purè absoluta, sed in ipso intrinseco conceptu includit ordinem ad aliud, ita quod sine tali ordine essentialiter, & quidditative nequeat intelligi, & ultra facientur in entibus creatis nullum esse ita absolutum, quin in sua essentia includat aliquem transcendentalem respectum, saltem quatenus est ens per participationem per se, & essentialiter pendens ab ente per essentiam, quoniam actualis dependentia esset relatio ex natura rei à creatura distincta, aptitudinalis tamen formalissimè est ipsa creaturæ entitas; addunt etiam in rebus quamplurimis ab aliis in aliquo per se pendentibus speciales relationes transcendentales includi, ita inquiunt in ratione potentie ordinem ad actum essentialiter imbibit, & in ratione actus ordinem ad objectum, & in ratione partis essentialiter incompletæ ordinem ad aliam partem, ut sunt materia, & forma, & sic in multis aliis; & hoc est principium metaphysicum apud ipsos ita communi calculo receptum, ut de hoc specialem dubitationem non moveant, sed ubique in singulis materiis velut indubitatum accipiant, ita Suar. disp. 47. cit. sect. 3. n. 12. cum Cajet. loc. jam cit.

Scotistæ verò è contrà, licet concedant identitatem realem harum relationum cum rebus cum eorum Doct. 2. d. 1. q. 5. §. *Ad questionem istam*, & 4. d. 12. q. 1. F. negant tamen constanter formalem, & essentialem cum eodem ibid. & quol. 11. artic. 4. & quol. 13. art. 3. & alibi frequenter, unde est principium Metaphysicum in nostra Scola nullum prorsus respectum includi in conceptu quidditativo absoluto, & quia hic punctus est quam maximè necessarius in rebus Philosophicis, ac Theologicis, ideò diligenter est hic examinandus.

10 Dicimus 1. relationes transcendentales rebus realiter identificari. Ita Doct. cit. in 2. hanc concedunt omnes Thomistæ, & quamvis quidam Scotistæ cit. qu. præc. quasdam relationes à rebus realiter distinctas vocent transcendentales, eo quia per plura prædicam. divagantur, qualis est actualis inhærentia accidentis, quæ communis est novem generibus, certum tamen est in sententia Doctoris hanc, & consimiles relationes esse per se determinati generis, & solum denominativè cæteris convenire, & ita docet ipse de inhærentia accidentis 4. d. 12. qu. 1. §. *Ad questionem D.* & ideò formaliter, & quidditative hæ relationes erunt prædicamentales, quia per se sunt determinati generis, & solum denominativè transcendentales, quatenus denominare possunt res aliorum generum, & ideò est quæstio de solo nomine. Nostra autem Concl. procedit de relationibus verè, & per se transcendentalibus, & solidè probatur à Doct. in 2. loc. cit. hoc modo: Omnis illa relatio est realiter identificata cum fundamento, sine qua fundamentum esse implicat ab intrinseco, sed nulla res, etiam de potentia Dei absoluta, esse potest sine ordine, quem dicit transcendentaliter ad aliam, ut creatura sine relatione dependentiæ ad Deum, accidens sine dependentia aptitudinali ad substantiam, materia sine ordine ad formam, & sic de aliis, ergo &c. minor patet ex differentia, quam præced. quæst. assignavimus inter relationes transcendentales, & prædicamentales; hæc enim rebus accidunt, & possunt adesse, & abesse præter earum corruptionem, ut patet de similitudine, paternitate, &c. at transcendentales minimè, sed cum ipsa re incipiunt, & desinunt; Major prob. à Scoto, quia intrinseca impossibilitas separationis duorum ex triplici capite procedere potest, vel quia sunt simul natura, ut est de duobus relativis, vel quia unum est prius, à quo essentialiter dependet posterius, ratione cuius dependentiæ nequit esse sine eo, ut est de toto physico, ac ejus partibus, vel quia sunt idem realiter, unde postea infert in eodem 1. d. 2. q. 2. §. *Contra istud*, illud, quod si esset distinctum ab aliquo, esset posterius eo naturaliter, necessariò esse idem illi, si impossibile est illud aliud esse sine isto, & quod nihil realiter distinctum ab alio, sine quo nequit esse sine contradictione, est prius eo, sed est posterius naturaliter, vel simul natura cum eo; sed fundamentum necessariò est prius natura ipsa relatione fundata, ergo si fundamentum non potest esse sine tali relatione, & hoc implicat ab intrinseco, id erit utique ob identitatem realem cum ea, quia nunquam implicat ab intrinseco prius separari à posteriori, nisi ob identitatem realem, ut constat de subiecto, & propria passione.

11 Consultò autem in illa majori addimus *ab intrinseco*, quia si talis inseparabilitas solum ab intrinseco procedit, non infert realem identitatem inter ea, quæ sic inseparabilia dicuntur, ita monet Doct. loc. cit. 2. d. 1. qu. 5. Nubi affert exemplum de Cælo, quod secundum Philosophum implicat esse sine motu, nec ob id sequitur realis identitas inter illa, quia talis impossibilitas non provenit ab intrinseco, & ex natura ipsius Cæli, sed à causa extrinseca; idest ab

intelligentia necessariò Cælum movente; est etiam exemplum de partibus unitis, quæ sunt priores toto, nec possunt esse sine eo, & tamen distinguuntur realiter ab eo ex Doct. 3. d. 2. q. 2. quia talis impossibilitas non provenit ex absoluta earum entitate, sed ab aliquo extrinseco, nempe ex earum unionem, quæ illis accidit, & qua supposita nequeunt non causare totum, cum sint causæ intrinsece, ut notat Lichet 2. d. 12. qu. 2. potest etiam afferri exemplum de veritate propositionum necessariarum, & contingentium, nam contingentes nequeunt esse sine illa, supposito Dei decreto, nec proinde identificatur cum illis, quia talis inseparabilitas provenit ab extrinseco, scilicet ex Dei decreto, & è contra in necessariis veritas est illis realiter identificata, quia nequeunt esse sine illa ex earum natura, & ab intrinseco. In opposito autem impossibilitas essendi creaturam absque dependentia ad Deum est ratione intrinseca ejus, sic etiam impossibilitas essendi accidens sine dependentia ad subiectum, & ideò hæ, similesque aliæ relationes realiter fundamentis identificantur.

Hic tamen advertendum est, illam Scoti maximam pro majori assumptum in argumento à Scotistis communiter sic usurpari, *Omnis relatio, cujus fundamentum repugnat esse sine termino, est identificata realiter cum eo*, quo sensu prolata graves patitur instantias, primo enim falsa videtur de omni respectu aptitudinali, quia fundamentum quuscumque talis potest existere sine actuali existentia termini, ut homo sine risu, & tamen risibilitas est cum homine realiter eadem, & quilibet talis respectus cum suo fundamento; Deindè humanitas à Verbo assumpta non potest esse in rerum natura, quin etiam Verbum existat, & tamen unio hypostatica non est ei realiter identificata, quas instantias Vallo solvere nititur tract. Formal. in explic. divisionis entis independens, & independens; sed melius est propositionem assumere, ut ponitur à Doct. loc. cit. in 2. & 3. dist. 1. qu. 1. K. & 4. distinct. 12. q. 1. I. & alibi, quod nempe relatio omnis est eadem fundamento, sine qua fundamentum implicat esse ab intrinseco, itaut impossibilitas separationis à fundamento sit ipsius relationis, sic enim assumpta cessat omnis dubitatio, ut rectè notat Gadius noster quol. 19.

12 Contra hanc Concl. objicies, hinc sequi omnia entia mundi esse relativa, quod veluti maximum inconveniens intulit Arist. 4. Met. contra asserentes omnes rerum veritates esse apparentes. Prob. seq. quia omnia entia dicunt dependentiam ad Deum. Tum 2. ex Aug. 5. de Trin. c. 5. in creaturis, quicquid non secundum substantiam dicitur, restat ut secundum accidens dicatur, & infra cap. 16. aperte docet relationem omnem in creaturis esse accidentis, dum ait illa esse accidentia relativa, quæ cum aliqua mutatione rerum, de quibus dicuntur, accidunt, ex quo deducit etiam relationem creaturæ ad Deum esse accidentis, quod etiam expressius docet in fine cap. Tum 3. huiusmodi relationes spectant ad prædicamentum relationis, ergo accidunt rebus, Prob. assumptum, quia relationes istæ sunt relationes secundum esse, ex quibus prædicamentum relationis constituitur, & omnino competet secunda relativorum definitio tradita ab Arist. quia eorum esse est ad aliud essentialiter se habere. Tum 4. relatio transcendentalis essentialiter pendet ab extremis, ergo realiter à fundamento distinguitur, quia dependentia essentialis semper infert distinctionem realem inter dependens, & terminum dependentiæ.

Resp. Doctor inconveniens esse ponere omnia ad aliquid formaliter, & quidditative, ut assererat opinio ibi ab Arist. rejecta, non tamen realiter, & identicè. Ad 2. concedit relationes in creaturis esse accidentia, si sunt ad illa, ad quæ essentialiter non dependent, at si sunt ad illa, accidentia non sunt, nisi sumendo accidens pro extraneo à quidditate rei, & in hoc sensu ait Aug. sumere accidens, cum relationem creaturæ ad Deum vocat accidens, quod etiam dicit esse mutabile, non tamen manente fundamento, sed per mutationem etiam ipsius fundamenti. Ad 3. neg. assumptum ordo enim essentialis rerum ad suos terminos ponitur per reductionem in prædicam. ipsarum rerum; ad prob. dicimus, non quascumque relationes secundum esse constituere prædicam. relationis, & ibi definiri, sed illas tantum, quæ rebus accidunt quales non sunt transcendentales. Ad 4. relatio transcendentalis dicitur essentialiter pendere à fundamento, eo modo, quo passio dicitur pendere à subiecto quatenus nempe & sibi consubstantialis, & realiter identificata, propriè tamen dici nequit essentialiter dependere, quia non est ab eo realiter, & physicè causata.

13 Dicimus 2. relationem transcendentalem formaliter distinguere à fundamento suo absoluto, itaut non intrat conceptum formalem, quidditativum ejus; ita Doctor loc. citat. præfertim in 2. quem seq. Smiglec. disp. 10. qu. 8. Log. quod probat tum auctoritate allata Arist. 4. Met. ubi contra Heraclit. & Cratil. contententes veritates rerum esse apparentes, infert, ut absurdum, quod omnia essent ad aliquid, non inconvenit autem omnia esse ad aliquid identicè, & realiter, ut modo probatum est, ergo formaliter, & quidditative, ait Doctor. Tum auctorit. Aug. 7. de Trin. c. 2. dum ait omne, quod relativè dicitur, esse aliquid excepto relativo, ergo fundamentum relationis est aliqua entitas formaliter non includens illam relationem, quam fundat, atque ideò cum primum, & principale fundamentum relationis sit aliquid absolutum, hoc utique formaliter non includet relationem fundatam. Tum quia id apparet in relationibus divinis, ubi est maxima identitas in fundamento, & tamen fundamentum non est formaliter relatio, quia tunc non esset perfectio formaliter infinita. Tum quia tunc in definitione hominis, equi, lapidis, &c. poni deberet relatio dependentiæ ad Deum, quia definitio quiddita-

tiva

tiva continet, quicquid est de essentia definiti, & sine quo definitum nequit quidditative intelligi. Tum tandem ratione à priori, qua passim utuntur Scotistæ, realitas relationis non includit formaliter realiter absoluti, neque è contrà, ergo necessariò simpliciter entitas absoluta formaliter distinguitur à relativa. Probatur assumptum, quia entitas absoluta, ut sic, est formaliter ad se, relativa ut sic est formaliter ad aliud, ergo una non includitur in conceptu formali, & præciso alterius, alioquin eadem omnino entitas per eundem formalissimè conceptum esset simul ad se, & non ad se, ad aliud, & non ad aliud, quod implicat. Prob. sequi. quia ea ratione, qua est ad se, non est ad aliud, & ea ratione, qua est ad aliud, non est ad se. Respon. argum. probare solum de respectu prædicamentali, quod non sit de conceptu absoluti, non autem de transcendentali. Contra, argumentum quantum ad hoc æquè probat de utroque & ostendit, quod talis res in suo per se conceptu contradictoria clauderet, ex eo enim quod est res absoluta, est formaliter, & quidditative ad se, non ad aliud, & ex eo, quod formaliter includit respectum, est formaliter ad aliud, non ad se, ergo secundum eundem conceptum formalem, qui ei conveniret, inquantum tale ens, esset ad se, & non ad se, ad aliud, & non ad aliud: & sanè parum refert ad contradictionem evitandam, quod sit ad aliud prædicamentali, vel transcendentaliter, quia utraque relatio essentialiter est habitudo ad aliud, & solum in hoc differunt, quod una accidit merè suo fundamento, non altera; tum quia ut bene arguit Bassol. 2. d. 12. quæst. 1. §. *Contra tertium modum*, absolutum, & respectum dividunt totam latitudinem entis, antequam in prædicamenta descendat, ergo præscindendo etiam à respectu prædicamentali, respectum nequit coincidere cum absoluto quantum ad conceptus quidditativos.

14 Resp. nullam sequi contradictionem, quod eadem res sit simul absoluta, & relativa transcendentaliter, quia in ea re huiusmodi rationes ad se, & ad aliud sunt distinctæ ab invicem, esto sint ambæ de integro conceptu illius rei; & ideo non secundum eandem rationem, sed diversas dicitur res illa simul, & semel relativa, & absoluta. Contra quamvis ponantur formalitates distinctæ, ponuntur tamen unum per se conceptum integrare illius rei, quatenus talis est, de isto igitur uno per se conceptu, quem constituunt, quæritur an sit formaliter relativus, vel absolutus, vel utrumque, & si tertium dicant, ecce statim implicancia, nam licet singulæ illæ formalitates partiales sint distinctæ, tamen combinatæ ponuntur efficere unum per se conceptum simul relativum, & absolutum; Neque juvat cum quibusdam recurrere ad conceptus diversos inadæquatos; quia hic loquimur de conceptu adæquato illius rei absolute, quæ ponitur essentialiter imbibere transcendentalem respectum & illam adæquatè constituit in tali specie, & quærimus, an sit absolutus, vel relativus, vel simul uterque & hoc ultimum impugnamus, velut conceptum omnino implicatorium, quia quælibet res est in una dumtaxat specie a thoma per unicam, & ultimam differentiam specificam, ergo sicut nulla res constare potest ex pluribus realitatibus specificis, à quibus prædicata contradictoria sumantur, ita nequeunt duo conceptus partiales illis correspondentes integrare unum totalem specificum, ita quod eadem res secundum suam rationem specificam, quæ unica est, sit ad se, & non ad se, ad aliud, & non ad aliud.

Resp. aliqui, quod relatio transcendens non opponitur esse absoluto, sed tantum esse in transcendenti, atque ideo bene posse ejus formalitatem ingredi conceptum entis absoluti absque contradictione, & solum ab eo excludi relationem prædicam. quia hæc sola opponitur enti absoluto, quia est purus respectus. Contra, quia relatio transcendens duo dicit, & rationem formalem relationis, & ipsam transcendentiam, quamvis igitur ratione transcendentiae opponatur esse intranscendenti, tamen ratione relationis opponitur etiam esse absoluto; & falsum est, relationem prædicamentalem, quatenus prædicamentalis, opponi esse absoluto, quia ut sic opponitur esse transcendenti, opponitur verò esse absoluto, quatenus relatio, in qua communi ratione convenit cum relatione transcendenti, & ideo quantum ad hoc semper currit eadem paritas de utraque, vide disp. 2. Phys. quæst. 5. art. 5.

15 In oppos. objic. 1. inveniuntur res quædam ex propria conditione ita imperfectæ, ut earum essentia intrinsecam dicat proportionem cum aliis, ad quæ ex natura sua ordinantur, sic accidentia referuntur ad substantiam, habitus, & potentia ad objectum, ad quod ita referuntur, ut illorum essentia, & distinctio omnino intelligi nequeat, nec quidem à Deo, & Angelis nisi per ordinem ad illa, licet ergo actus ad essentiam potentiae non pertineat, nec objectum ad essentiam actus, cum sint res prorsus inter se diversæ; tamen ordo ad illa necessario, & essentialiter inibitur in eis. Conf. non potest, nec quidem à Deo, concipi actus vitalis, ut à non vitali distinguitur, nisi cum ordine intrinseco ad principium vitale, ergo talis ordo pertinet omnino ad conceptum quidditativum. Rursus accidens realiter, & essentialiter est ens aptum inhærere substantiæ, ergo dicit ordinem intrinsecum ad substantiam, & quidditative nequit concipi, & explicari, nisi per talem ordinem; quod constat ex ipso nomine accidentis, nam accidens est utique alicujus accidentis, & quod accidit, alicui accidit, qua de causa accidens dicitur entis ens 7. Met. cap. 2. Demum si entitas creaturæ formaliter distinguitur à relatione dependentiæ, nec in ejus essentia includitur, quærit vel ut sic est à Deo dependens, vel independens, non secundum, ergo primum.

Resp. neg. assumptum, ad prob. dicimus, non ideo accidens

definiri per subjectum, potentiam per actum, & actum per objectum, quia hi termini, vel habitudines ad ipsos sint de essentia illarum rerum, & ad conceptum quidditativum earum pertineant, quia tunc magis dependentia essentialis creaturæ ad Deum in definitione cujuscumque entis creati poni deberet, cum hæc non sit habitudo minus essentialis aliis, ut docet Doctor in 4. d. 12. quæst. 1. L. sed ratio est, quia hæc, & alia huiusmodi ob imperfectam eorum entitatem non habent perfectum conceptum quidditativum, & quietativum, nisi addatur illud, ad quod ordinantur, sic forma quælibet, nedum accidentalis, sed etiam substantialis, perfecte non exprimitur, & quietative, nisi insinuetur subjectum, cuius est forma, ut notat Doctor ibidem; potest igitur accidens concipi, & definiri sine ordine ad subjectum, sed hic non erit conceptus rei quietativus, sed tantum quidditativus, per quem perfecte Deus, & forte etiam Angeli attingunt quidditatem accidentis absoluti. Ob eandem rationem, vel potius ob assignatam à Scot. quol. 13. ad 1. princ. potentia nequit perfecte concipi, nisi per ordinem ad actum, & actus, seu operatio per ordinem ad objectum, quia scilicet, communiter voces impositæ ad significandum operationes important relationem absoluto annexam, quare semper oportet cointelligere objectum in ratione termini, unde si vox præcisè imponeretur ad significandam entitatem absolutam, quæ est in operatione, & per se in genere qualitatis, significatum illius vocis posset intelligi non cointelligendo objectum in ratione termini. Hinc Doctor quol. eod. sub Hh. & 2. d. 24. q. 1. in sol. 2. arg. ait auctoritatem Arist. 2. de Anim. 33. *potentia distinguuntur per actus, & actus per objecta*, debere intelligi extrinsecè, & manifestè, objectorum enim distinctio manifestior est nobis distinctione actuum, & distinctio actuum distinctione potentialium, non autem intrinsecè, & essentialiter, quia sic propriis differentiis ab invicem secernuntur, quas utique attingunt Deus, & Angeli.

16 Ad Conf. neg. assumptum, sicut enim ad habendum conceptum quidditativum accidentis necessaria non est, immò impertinens inhærentia aptitudinalis, sed sufficit attingere radicem aptitudinis, sic in proposito ad conceptum quidditativum actus vitalis non est necessarius talis ordo, nec actualis, nec aptitudinalis, sed sufficit attingere differentiam absolutam exigivam talis ordinis, & ita universaliter dicendum est de quocunque absoluto dicente ordinem transcendentalem ad aliud, quod ad ejus conceptum quidditativum spectat, non ordo ille, sed ratio absoluta postulans illum, quomodo solent explicari omnipotentia Dei à Theologis, & alia attributa ad extra; non enim dicendum est has perfectiones in Deo includere relationes transcendentales ad creaturas, ut aliqui perperam arbitrantur, quia eadem ratio, quæ excludit à Deo rationes prædicamentales ad creaturas, excludit etiam transcendentales, ut infra dicemus.

Ad aliam accidens potest sumi dupliciter, ut notat Doct. cit. in 4. §. *Ad questionem*, vel formaliter, & pro per se significato, nempe pro ipsamet accidentalitate, & inhærentia accidentis, aut materialiter, pro denominato ab ista v. gr. pro albedine; primo modo utique est quid relativum essentialiter, quia est ipsamet relatio accidentalitatis, ac inhærentiæ, & de accidente in hoc sensu procedit argumentum, non autem si accipiat secundum modo. Dicitur autem accidens esse ens, quia entis 7. Met. non quod ly quia notet causalitatem formalem, quasi formalis ratio entitatis in accidente sit inhærere tali enti, id est substantiæ, universaliter enim causatum, quacunque causa in quocunque genere causæ est illud, quod est, quia taliter entis id est talis causæ in tali genere, & ordine causandi, nec tamen ista habitudo ad quancunque causam est formale, vel essentialiter in causato, quia tunc nullum causatum esset formaliter absolutum, ita exponit Doct. loc. cit. sub G. Ad ult. entitas creaturæ absoluta præcisè, & secundum se considerata neque est dependens, neque independens formaliter, sed est dependens fundamentaliter, quia ipsi debetur formalis dependentia, sicut homo formaliter, nec est risibilis, nec non risibilis in primo modo dicendi per se, sed tantum radicaliter, quatenus in secundo signo ei debetur risibilitas.

Q U Æ S T I O III.

An relatio prædicam. sit accidens extremis ejus superadditum, & ab eis reipsa condistinctum.

17 **F** Atentur omnes, uno, vel altero discrepante, relationes transcendentales esse veras, & reales formas in rerum natura existentes modo præcedenti quæst. enarrato; at ingens est controversia de relationibus prædicamentilibus, an sint formæ reales accidentales rebus ipsis superadditæ, & ab eis realiter, vel saltem modaliter distinctæ, nam pro parte negativa adsunt rationes tanti momenti, ut ab Auctoribus hujus sententiæ insolubiles reputentur, & quidem estò nos eas non censeamus insolubiles, fateamur nihilominus magnam præferre apparentiam, & fortè majorem, quam rationes pro parte affirmativa.

Tres itaque famosæ extant de hac re opin. duæ extremæ, & una media, prima absolute negat relationes prædicam. esse veras, ac reales formas accidentales, sed asserit esse tantum denominationes extrinsecas desumptas ex collectione, seu combinatione rerum, ita ut relatio prædicam. aliud non sit, quam concomitantia, & coexistencia duorum extraneorum, similitudo v. g. duorum alborum combinatio, æqualitas duarum quantitatum palmarium, vel bipalmarium, vel alterius certæ mensuræ coexistentia; dissimilitudo verò albi,

albi, & nigri combinatio, inæqualitas quantitatis palmaris, & bipalmaris coexistentia, & sic de aliis: ita Nominales passim 1. d. 28. 29. & 30. Ocham. Greg. Gab. Marfil. Aureol. Mayr. Adam Hervens, quos sequuntur Recentiores nonnulli, qui ob nauseam, quam illis afferunt sententiæ Arist. D. Thom. & Scoti toties in Scholis decantate, libenter in Nominalismum junctis pedibus ruunt, unde in Logica negant relationes, in Philosophia indivisibilia, in Metaph. præcisiones objectivas, & naturas communes, quibus principiis negatis planè evertuntur præfata scientiæ, præsertim ut sunt ab Arist. traditæ, & institutæ, & SS. Patribus; negant igitur cum Nominal. relationes prædicamentales Hurt. disp. 16. Met. sect. 2. & 3. ejus latere Arriag. d. 12. Log. sect. 6. & seq. Averl. q. 25. Phys. sect. 1. & 2. & alii, quibus si obijcias in hac opinione auferri unum prædicamentum, resp. nos irridendo non ob hoc auferri ab Ecclesia unum Sacramentum, aut Decalogi præceptum, in quam sent. lapsus est Vulpes 1. p. tom. 3. disp. 58. art. 9. n. 15. ubi solum prædicamenta absoluta admittit esse entia realia formaliter, alia identicè tantum, unde septem demit prædicamenta.

18 Secunda opinio extrema affirmat relationem prædicamentalem esse veram formam accidentalem rebus superadditam, & ab eis re ipsa distinctam, sive talis distinctio realis vocetur, sive solum modalis, eo quia relatio non sit propriè res, sed modus rei, hæc est sententia communis in schola Peripathetica, nam Arist. hic in Logica, & rursus 5. Met. statuit verum, & reale prædicamentum relationis, quod utique nequit ex sola denominatione extrinseca constitui, ut dicemus qu. seq. imò non solum in schola Peripat. sed etiam Platonica, quam perpetuo secuti sunt omnes Arist. Interpretes tam Arabes, quam Græci, & latini, ut testatur Suar. disp. 47. Met. sect. 1. n. 10. & tota Realium Schola, Thomistarum, & Scotistarum, id namque ex professo docuerunt Angelicus Doct. p. 1. q. 13. art. 7. & q. 28. art. 1. & q. 7. de potent. art. 9. ac alibi sæpè, & Subtilis 2. d. 1. q. 5. & 3. d. 1. qu. 1. & 4. d. 12. q. 1. & quol. 11. & alibi frequenter adeo quod sola tot, ac tantorum auctoritas virorum hanc sententiam reddit opposita valde probabilior.

Tertia demum opinio media, concedit quidem relationes prædicamentales esse veras formas accidentales rebus insidentes, negat tamen esse aliquo modo actu a parte distinctas ab eis, sed tantum fundamentalitate, ac ratione ratiocinata, formaliter verò, & actualiter solum distingui per intellectum; ita Henric. quol. 9. q. 3. Alens. 5. Met. circa tex. 20. Bacon. 1. d. 28. q. 1. art. 4. dub. 3. Soncin. 5. Met. q. 8. quam opinionem ex integro postea cum aliis nonnullis amplexus est Suar. disp. cit. sect. 2. ubi vult relationem adæquatè identificari cum fundamento, exigere tamen terminum, non ut partem formalis relationis, sed ut quid connotatum in obliquo, unde concludit, relationem esse formam absolutam, non absolute sumptam, sed ut respicientem aliam, quam opinionem tribuit Nominalibus.

ARTICULUS I.

Relatio prædicam. est accidens ab extremis re ipsa condistinctum.

19 **U**T hæc veritas facilius deducatur, prius utramque sententiam à nostro asserto recedentem impugnabimus, & poste à nostram statuemus.

Dicimus 1. quod relatio prædicam. non est sola duorum extremorum concomitantia, vel combinatio. Conclusio statuitur contra primam opin. & prob. primò, quia ex hac opin. tollitur prædicamentum relationis, quod certè constitui nequit in mera denominatione extrinseca, ut postea dicemus, & omnes relationes ponuntur mutue, quod planè totam evertit peripatheticam doctrinam; Hæc omnia gratis concedunt Adversarii parum curantes de eversione prædicamentis relationis dicentes, non ob id tolli aliquod sacramentum ab Ecclesia, aut præceptum à Decalogo. Sed sanè negando relationes reales, ut omnino tollunt, aut valde labefactant mysterium SS. Triadis, ut hic urget Jo. de Mag. quod est maximum Sacramentum in fide nostra. At inquit has negare in creatis, non in divinis. Contra, si relationes in divinis sunt reales, & non tantum extrema coexistentia, ergo etiam in creatis, conseq. patet, quia omnia attributa Deo, & creaturis communia, si in Deo sunt realia, etiam in creaturis, ut constat de ratione substantiæ, sapientiæ, &c. hoc solum interest, quod in Deo ob summam simplicitatem divinam cum divina substantia identificantur, non sic in creaturis. Resp. imò ex hoc capite nos non benè ex divinis relationibus deducere creatas accidentales, quia illæ sunt substantiales, & transcendentales. Contra, quia hæc sunt prædicata communia Deo, & creaturis, ergo sicut scientia, quæ in Deo ponit substantiā, in creaturis ponitur accidens, quia scientia in communi abstrahit à scientia increata, quæ est substantia in Deo, & a scientia creata, quæ est accidens in creaturis, sic pariter de relatione dicendum erit, nec poterit negari paritas, nisi negando relationem in creatis dicere accidens à rebus condistinctum, quæ sanè esset manifesta petitio principii, id enim est, quod probare contendimus per assumptam paritatem de attributis communibus Deo, & creaturis. Sed mitramus hanc rationem ex divinis relationibus deductam, quia merè Theologica est, non enim data opera eam adduximus, sed solum ut præfatos Auctores convinceremus, qui Theologi sunt, & Arist. auctoritatem aspernantur, quos etiam credimus facile negaturos relationes quoque divinas, nisi fides obviaret.

20 Jam igitur accingimur ad rationem naturalem, quæ funditus

hanc evellit opin. dantur in creaturis denominationes purè relative, ergo dantur purè relationes, quæ sunt prædicamentales. Conseq. patet, quia effectus formalis non est, nisi forma ipsa à subiecto participata, assumptum posset probari cum Scot. cit. 2. d. 1. q. 5. ex denominationibus fundatis in actione, & passione, in unione, præsentia, & aliis sex prædicamentis, quia important puras relationes, ut q. ult. hujus disp. & fusius in Phys. probamus; tamen quia Adversarii has negant esse relationes prædicam. sed ajunt esse transcendentales importantes absolutum cum respectu, idè ad probationem assumpti inducemus denominationes similes, & dissimiles, æqualis, & inæqualis, & alias hujusmodi fundatas super unum, & multa ex 5. Met. 19. has enim concedunt esse denominationes relativas purè prædicamentales; si ergo dantur istæ denominationes reales, utique & forme reales relative dari debebunt, à quibus defumantur. Nec juvat dicere, has esse puras denominationes extrinsecas. Nam cum omnis extrinseca denominatio realis ex forma aliqua reali existente in aliquo subiecto semper defumatur, ut constat de esse viso, & cognito in objecto, planè hujusmodi relativæ denominationes extrinsecæ à forma alicui subiecto intrinseca sumi debebunt, & hæc utiq; debet esse forma relativa, si enim absoluta foret, utique denominationem relativam dare non posset, quia denominatio formæ denominanti proportionari debet.

Resp. denominationem relativam utique ab una forma absoluta derivari non posse, benè tamen à pluribus, unde denominatio similis sumitur à duobus albis simul coexistentibus; hinc ait Hurt. cit. §. 39. relationem prædicam. esse duos conceptus absolutos, qui eo quia non ab una re sola, sed à duabus simul existentibus defumantur, propterea similè dicitur ad aliud, album verò ad se, quia sumitur ab una albedine sola. Et subdit Arriag. c. 4. 1. non esse denomin. prorsus extrinsecam, sed partim intrinsecam, quatenus dicit ipsum fundamentum, partim extrinsecam quatenus dicit terminum.

21 Hæc tamen responsio efficaciter rejicitur, quia similitudo non dicit præcisè conceptus duorum albedinum, sed aliquid amplius, scilicet, habitudinem illarum, quæ explicatur per *sicut*, ergo &c. prob. assumptum, quia similitudo dicitur de unoquoque extremorum se junctum, nam hæc albedo dicitur similis illi, dux autem albedines simul existentes non ita prædicari possunt, non enim dici potest, quod hæc albedo sit dux albedines simul existentes, ergo similitudo non est idem quod dux albedines simul existentes, nec simile idem, quod duo alba simul existentia. Tum quia per hanc copulativam, Petrus est albus, & Paulus est albus, utique explicatur coexistentia duorum alborum, non tamen adhuc explicatur eorum similitudo, quia Petrum, & Paulum esse similes non tantum dicit Petrum esse album, & Paulum esse album, sed Petrum esse album, sicut Paulus, unde præter hanc, & illam albedinem dicit etiam comparisonem unius ad aliud ex natura rei, & non tantum per opus intellectus. Tum quia ex hac copulativa Petrus est albus, & Paulus est albus absque petitione principii bene deducitur hoc consequens, *ergo sunt similes*, non ergo similitudo est formaliter, & præcisè coexistentia albedinum Petri, & Pauli aliqui peteretur principium, & probaretur idem per idem. Tum quia albedo Petri, & albedo Pauli coexistentes secundum suos conceptus absolutos aliud non efficiunt, quam binarium albedinum, nec denominant illas albedines nisi esse duas, ut enim una albedo unum facit album, sic dux albedines duo alba, quæ denominatio est absoluta spectans ad prædicamentum quantitatis, non verò relativa. Tum tandem quia explicare tenentur, quomodo hoc album, & illud album extrema dicantur, cur hoc dicatur fundamentum, & illud terminus, non enim rectè dici possunt extrema, nisi detur quid veluti medium inter ea, cuius dicantur extrema, hac enim ratione materia, & forma in composito dicuntur extrema unionis, neque etiam hoc extremum bene diceretur fundamentum relationis, nequillud terminus si relatio dicit solum duos conceptus absolutos, non enim unus conceptus absolutus dici potest terminus alterius conceptus absoluti; neq; sufficit recurrere ad habitudinem rationis; quia tunc non salvatur denominationem relativam esse realem.

22 Averl. cit. sec. 2. ut salvet in concomitantia extremorum absolutorum denominationem verè relativam, ait illam concomitantiam non ita debere explicari, ut dicat utrumque extremum in recto, & æquè primò, sicut aiebat Hurt. sed ita ut primariò, & directè dicat unum, nempe fundamentum, secundariò, & in obliquo dicat, seu connotet aliud, scilicet, terminum, sic enim inquit explicari bene denominationem relativam. Sed non ob id evadit Averl. propositas difficultates. Tum quia etiam hoc modo explicando combinationem absolutorum non una res relativa erit relatio, sed dux absolute, una in recto, altera in obliquo, imò cum non magis *esse in*, quam *esse ad*, sit de conceptu relationis, malè ponitur terminus esse connotatum, & fundamentum solum principale significatum, unde juxta hanc viā melius loquuntur, qui tenent utrumq; æquè primò per revelationem importari. Tum quia licet ponendo terminum in obliquo, videatur exprimi conceptus relativus, & comparatio fundamenti ad terminum, re tamen vera nihil tale exprimitur, quia etiam si dicamus hoc album est simile illi, tamen in sententia istorum hoc tantum importat, quantum si diceremus, hoc est album, & illud est album, vel hæc sunt duo alba, quod si aliquid reale amplius exprimitur ultra hos duos conceptus absolutos, sanè nil aliud erit, nisi verius ordo, ac realis comparatio unius ad aliud. Tum tandem, quia quocumque modo explicetur relatio per concomitantiam, vel combinationem duorum extremorum, malè definientur relativa ex Arist. esse, quæ hoc ipsum, quod sunt, ad aliud sunt, potius enim definiri deberent ad aliud

aliud esse illa, quorum esse est cum alio esse, cum relatio secundum istos non sit habitudo unius ad aliud, sed coexistentia potius, vel combinatio unius cum alio.

23 Deniq; prob. concl. ratione Mayr. 1. d. 39. q. 2. quia etiam utitur Zerbis 5. Met. q. 17. quicquid est in duabus albedinib. simul existentibus, totum est in duabus succedentibus sibi invicem, ergo si similitudo non dicit aliquid reale supra entitates absolutas illarum, ita similis erit una albedo existens alteri futuræ, sicut alteri eodem tempore existenti, quod tamen communiter negatur, etiam ab Adversariis, qui ad relationem prædicam. etiam ut ab eis conceditur, requirunt terminum actu existentem, assumptum patet. Prob. consequ. a pari, numerus duarum albedinum, quia nihil dicit super entitates absolutas illarum, præsertim secundum Nominales, ita salvatur in illis simul existentibus, sicut sibi invicem succedentibus, ergo etiam ita in proposito, quia similitudo nihil dicit præter entitates absolutas illarum. Si dicas, requiri simultatem durationis ambarum. Contra urget Mayr. cum quia duratio est modus posterior ipsa re durante, ergo similitudo, quæ dicit præcisè entitates absolutas duarum albedinum, non videtur pendere à duratione simultanea illarum; tum quia vel illa simultas est aliquid reale præter illas albedines, vel non, si non; redit difficultas, si sic, vel hoc est absolutum, & adhuc urget eadem difficultas, vel respectivum, & habetur intentum, sicut enim illas simultas ponitur relatio realis coexistentiæ, idem pariter dici debet de similitudine.

24 Dicimus 2. relationem prædicam. non esse aliquid superadditū fundamenti sola ratione distinctum ab eo. Est Scoti loc. cit. contra 3. opin. quæ adequatè a parte rei relationem prædicam. cum fundamento identificabat. Et prob. nam in hac sententia vel relatio habetur in fundamento ad positionem termini de novo, vel supponebatur jam in fundamento quoad totum suum esse: si primum, ergo vel erit sola amorum extremorum coexistentia, aut denominatio inde desumpta, quæ erat Nominalium opinio, vel forma aliqua de novo resultans in fundamento ad positionem termini, quæ est nostra: si verò dicatur secundum, nempe supponi fundamento identificati ante adventum termini, tunc præterquam quod non salvatur esse verum accidens, quia hoc non identificatur cum subjecto, cum possit adesse, & abesse, semper in subjecto daretur tam ante, quam post existentiam termini, & semper subjectum actu denominaret relativum, quia effectus formalis relationis prædicamentalis est actu referre subiectum, unde Petrus albus similis diceretur Paulo nondum albo, & pater illius filii, quem nondum genuit. Et rursus sequitur, vel relationem secundum suam specificam rationem à termino non pendere, vel rem dependentem existere sine eo, à quo dependet.

Resp. Auctores 3. sent. relationem semper in fundamento reperiri quantum ad entitatem realem, quam dicit, quia hæc non est diversa ab entitate fundamenti, non tamen semper in eo reperiri cum denominatione relativa, quia hæc denominatio etiam pendet à termino, hanc verò termini necessitatem, ut habeatur in fundamento relativa denominatio, non omnes eodem modo explicant. Aliqui dicunt, relationem in fundamento delitescere in esse incompleto, & inchoato ante existentiam termini, compleri autem postea per adventum termini, & hac de causa antea non præbetur fundamento relativam denominationem, ita Bacon. & Soncin. loco cit. Sed contra, quia per relationem in esse incompleto vel intelligunt solam entitatem absolutam fundamenti, ex qua posito termino nata est resultare relatio, & hoc utique bene dicitur, sed non inferitur identitas relationis cum fundamento, sed potius vera à parte rei distinctio; vel intelligunt veram formam relativam ratione solum, seu universaliter distinctam ab entitate absoluta fundamenti, & sic dicendo redit difficultas, quia secluso termino haberetur tota relationis essentia, ac proinde subjectum actu referret ante existentiam termini; Imò sic dicendo non tantum necessarius erit terminus ad denominationem relativam, sed etiam ad ipsam entitatem relationis, quia ante terminum ponitur inchoata solum.

25 Idcirco concedunt alii præexistere relationem in fundamento secundum esse completum quoad entitatem, non tamen ipsam referre, vel actu denominare, quia ad hoc requiritur terminus, velut necessaria conditio, unde expectatur terminus, ut complementum denominationis, non autem entitatis, ita Suar. cit. Contra, hæc evasio est minus rationalis, quam præcedens, nam illa ante existentiam termini non concedebat relationem in fundamento actualiter, & formaliter, & hinc deducebat non posse actu denominare subjectum, sed tantum radicaliter, & inchoatè, sed ista concedit ante existentiam termini relationem in fundamento secundum totam perfectionem suam formaliter, & in actu, & negat præbere denominationem actualem, unde duo dicitur difficulta capta, unum est, quod detur relatio prædicam. actualis, & completa sine termino, alterum est, quod talis detur in subjecto, & tamen actu non denominet illud: Et nunquam isti explicabunt, quo pacto terminus sit necessaria conditio, ut relatio præexistens in fundamento secundum totam entitatem suam illud actu denominet relativum, nisi ponatur habitudo realis ad illud, quia si secundum essentiam nullam habet cum eo necessariam connexionem, cur habebit quantum ad denominationem? Nec tandem unquam satis explicabunt, quomodo possit esse tota perfectio intrinseca similitudinis informans subjectum, nec illud denominet simile, & hæc fuit ratio Scoti 5. Met. q. 11. n. 22. ubi ait, si relatio uniformiter informat tam ante, quam post productionem termini quare non uniformiter denominat?

Respondent multi ex Suar. citat. id esse proprium effectum con-

notativorum, ut non tribuantur à forma informante subjectum, nisi ponatur id, quod necessariò connotatur, ut multis constet exemplis, nam si visio poneretur in lapide, non faceret illum videntem, quia hic effectus connotat subjectum vitale, & negativè visus in eodem non ipsum denominat cæcum, quia cæcitas connotat in subjecto aptitudinem ad videndum, quæ deest lapidi: res in primo instanti dicitur creari, non conservari, & è contra in tempore sequenti dicitur conservari, non creari, non quia desit aliquid reale ad creationem, aut conservationem requisitum, sed quia desunt connotata scilicet respectus ad non esse immediate præcedens, vel respectus ad esse præhabitu, idem igitur dicitur de fundamento relationis, quod ante existentiam termini non denominatur per relationem esse relativum, non quia illi desit id, quod est intrinsecum formæ relativæ, sed quia deest terminus, qui connotatur.

26 In hanc doctrinam de connotatis hic acriter invehuntur Hurt. Arriag. & Ovued. in Met. contrav. 9. punct. 4. imò Hurt. passim eam carpit. disp. 5. Phys. §. 18. disp. 11. à §. 11. disp. 6. Met. à §. 39. & alibi, quia si semel admittatur hæc doctrina, quod possit variari denominatione ex sola variatione connotatorum extrinsecorum absque ulla pœnitens variatione facta in entitate formæ, sanè præbetur ansa eludendi omnia argumenta, quibus probare solemus dari modos distinctos à rebus, sicut enim in proposito inquit dari similitudinem realiter in Petro albo ante existentiam albedinis Pauli, quoad entitatem, non quoad denominationem, sic pariter si fieret argumentum, quod materia, & forma existentibus non existit unio, & postea existit, ergo unio distinguitur à materia, & forma, responderi posset non existere unionem in materia quoad denominationem, existere tamen quoad entitatem, denominare autem materiam unitam, dum connotat formam; imò posset quodlibet paradoxum sustineri, ut v. g. quod sola anima rationalis est homo intrinsecè, connotando materiam, & unionem, ut præterminos, & facta dissolutione animæ à corpore manere animam rationalem in esse hominis, quoad entitatem, non quoad denominationem, quia deficiunt connotata requisita.

27 Sed quomodo utendum sit doctrina de connotatis, quæ utique non est prorsus à scholis aleganda, ut isti putant, & quomodo connotatio non sint cum relativis confundenda, dicemus in fin. art. in quo puncto absque dubio deceptus est Suar. confundens hæc cum illis, cum tamen inter utraq; sit magnum discrimen; multipliciter ergo deficit solutio Suarez. Tum quia cum non minus sit de conceptu relationis esse ad, quam esse in, malè docet relationem importare entitatem fundamenti, & connotare terminum. Tum quia ut arguit Mayr. loco cit. ista connotatio est idem prorsus cum entitate fundamenti, sicque etiam destructo termino stabit denominatio: aut est quid distinctum ab ea, & hoc idem dici poterat de ipsa relatione. Tum quia effectus formalis proportionatur cause formali, itaque si effectus, seu denominatio est absoluta, causa etiam erit absoluta; si effectus est connotativus, pariter & causa, ergo si denominatio relativa, quia est effectus connotativus, necessario dependet à termino, qui est connotatum, idem quoque dicendum est de relatione, quod nimirum secundum se sit causa formalis connotativa. Tum tandem, quia forma relativa non solum quoad effectum formalem denominandi, sed etiam in abstracto secundum se sumpta pendet à termino, ergo secundum suam perfectionem propriam etiam præscindendo ab effectu formali denominationis non potest poni in fundamento, & ibi conservari non existente termino.

28 Resp. tandem quidam Janfores entitatem fundamenti continere perfectionem relationis ante existentiam termini, quia in fundamento inest intrinsecè relatio quedam transcendentalis ad terminum possibilem, quæ relatio transcendentalis sit prædicamentalis existente termino sine ulla mutatione intrinseca fundamenti, sed solum extrinseca, eo quod transcendentalis differat à prædicamentali, non secundum intrinsecam, sed tantum ex connotatione extrinseca termini, non simpliciter, sed quoad varium modum essendi, ut v. g. albedo statim, ac est solitarie producta, dicitur, ex vi ordinis transcendentalis assimilabilis albedini non existenti, cum verò est producta altera albedo, dicitur actu assimilata, quæ actualis assimilatio nihil intrinsecum ponit in priori albedine, sed tantum extrinsecum complementum, ratione cuius assimilabilitas fiat actualis assimilatio, & ait Amic. cit. tr. 1. §. qu. 9. dub. 2. hunc esse probabil. modum defendendi 3. sent.

Ceterum illa opin. neq; hoc modo rectè defenditur. Tum quia impossibile est, quod relatio, quæ erat transcendentalis, ac proinde fundamento realiter identificata, expositione termini fiat accidentalis, & prædicamentalis, & ab eodem fundamento postea distinguatur. Tum quia quando etiam hæc metamorphosis concederetur, adhuc difficulter explicabitur, quomodo id contingere possit in isto fundamento absque ulla prorsus sui mutatione, hoc enim privilegium vix divinè conceditur voluntati, ut potens ad aliquod objectum terminari, actu terminetur ad illud sine sui mutatione. Tum tandem quia cum albedo solitarie producta potest alteri assimilari, actu inde illi jam productæ assimilatur, illa similitudo, quæ fit actualis, non est ordo ille transcendentalis, quæ dicitur assimilabilis cuicumq; albedini possibili, sed est eadem similitudo in individuo, quæ prius erat in potentia objectiva, & postea fit in actu, sicut contingit in productione cuiuscumq; alterius individui, quod prius erat in potentia objectiva, & postea fit in actu.

29 Dicimus tandem relationem prædicamentalem esse formam acci-

accidentalem fundamento superadditam, ut quid re ipsa ab eo actualiter distinctum. Ita D. Th. & Scot. loc. cit. & 5. Met. q. 1. cum eorum affectis, quam probat Doctor ratione, qua alii passim utuntur. Potest relatio prædicamentalis alicui fundamento superaddi, quod prius sine ea extiterat, & etiā ab eo tolli, ita ut sine ea remaneat, ergo cum possit adesse, & abesse præter ejus corruptionem, planè erit accidens ab eo re ipsa distinctum. Consequenter ex definitione accidentis, & ex eo quia separabilitas est sufficiens inditium realis distinctionis inter aliqua duo; antec. constat experientia in omnibus relationibus, quorum fundamenta sine terminis esse possunt, nam album solitariū est sine similitudine, quæ postea in eo resultat ad alterius ortum, & evanet ad ejusdem interitum.

Resp. Auctores 3. sent. neg. consequ. quia dum Petrus albus sit similis Paulo dealbato, non acquirit novam entitatem super albedinem, sed tantum novam denominationem ex nova connotatione termini, quod confirmant exemplo actuum liberorum Dei, potuit enim Deus non velle mundum, qui actus quoad entitatem non potuit non esse, potuit tamen quoad denominationem; afferunt etiam instantiam de creatione, & conservatione, quæ non distinguuntur à parte rei, & tamen in primo instanti est creatio, & non conservatio, & in tempore sequenti est conservatio, non creatio.

30 Hæc est illa doctrina Suarez, quam acriter superius Hurrt. & Arriag. reprehendebant, & quidem merito. Tum quia in hac solutione manifesta involvitur petitio principii, dum ajunt Petrum album habere totam entitatem similitudinis; qua dici possit similis alteri albo possibili, non tamen dici actu similem, quia non habet eam in esse denominationis, hæc sanè est aperta petitio principii, est enim ac si dicerent, non dicitur similis, quia non denominatur similis, quod est respondere idem per idem. Tum quia ut ajebat Hurrt. re vera ex hac doctrina de connotatis sic malè adhibita præcluditur via probandi modos à rebus distinctos, nec poterit per argum. allatum probari unio v.g. distincta à materia, & forma, quo tamen argum. ad hoc probandum utuntur ipsi Adversarii. Nam semper negabitur consequ. & diceretur in materia præexistere unionem in ratione entitatis, non in ratione denominationis, & postea ex nova connotatione formæ unionem denominare materiam unitam. Tum quia hæc ipsa connotatio, quæ relationi in fundamento præexistit in ratione entitatis confert rationem quoque denominationis, vel est nova relatio, & novus ordo ad terminum, vel semper adsuit in fundamento; si primum, idem dici poterat de relatione ipsa ab initio; si secundum, cur ergo tunc non connotabat terminum, modò autem connotat? Tum quia hujus diversitatis alia ratio reddi nequit, nisi quia facta est, ei aliqua realis additio, non enim intelligi potest fundamentum habere novum, & intrinsecum ordinem ad terminum sine nova, ac intrinseca additione; sic albedo, antequam concipiatur in subiecto existens, non connotabat quid extrinsecum, posteaquam ponitur in subiecto, ex hac reali additione inherentiæ dicitur connotare subiectum. Exemplum verò, quod afferunt de actibus liberis Dei, potius est pro nobis, actus enim divinæ voluntatis ob suam illimitationem absque additione alicujus realis respectus dicitur terminari ad creaturæ voluntatem esse, quod poterat non velle, absque ulla prorsus sui mutatione, cum ergo in creaturis talis limitatio non sit, non poterit in fundamento dari nova termini connotatio absque reali additione; vel ad summum fundamentum denominabitur relatum per meram denominationem extrinsecam ex positione termini extrinseci, cū ex hoc nihil intrinsecum illi addatur, quod tamen neque ipsi contrarii admittunt, si ergo illa denominatio est intrinseca, & nova, certè cum sit realis, & non rationis, aliquid reale additur fundamento ex positione termini, quæ ratio planè omnino convincit, ut notat Faber 5. Met. disp. 19. c. 4. Nec otiam instantia, quam afferbant, de creatione, & conservatione est ad rem, quia eo modo, quo hæc separantur, ita distinguuntur, separantur autem non ratione realis respectus dependentiæ, qui per utramque formaliter importatur, sed quoad respectus connotatos ad non esse immediate præcedens, qui connotatur à creatione, & ad esse præhabitu, qui connotatur à conservatione.

31 Resp. proinde Auctores 1. opin. per illud arg. bene convinci distinctionem similitudinis à solo fundamento, non tamen à fundamento, & termino, quia ab utroque separari impossibile est etiam de potentia absoluta, ex quo deducitur esse adequati idem cum utroque; nec aliquid eis superaddere; Quæ solutio confir. quia dum volumus probare unionem, ubicationem, actionem, passionem, &c. esse modos rebus superadditos, ex eo probatur, quia possunt reperiri extrema in rerum natura sine illis modis, ut corpus, & anima sine unione, & hinc deducimus distinctionem ab eis, cum ergo de his relationibus prædicamentibus, similitudine, æqualitate, &c. oppositum experiamur, quod extrema sine illis reperiri nequeunt, oppositum etiam debemus deducere, quod nempe non sunt aliquid extremis superadditum, & ab eis condistinctum. Sed neque hæc solutio satisfacit; cum quia non desunt, qui putent posse à Deo separari similitudinem à duobus albis, ita ut solum fundamentaliter maneant similia; tum quia licet separabilitas semper inferat realem distinctionem inter aliqua duo, non tamen inseparabilitas semper inferat identitatem, ut diximus d. 1. q. 5. art. 2. atque ideo concedendo duo alba non posse esse sine similitudine, non ritè hinc inferitur similitudinem identificari cum illis. Nec tandem valet assumpta paritas de unione, ubicatione, &c. quia illæ sunt relationes extrinsecas advenientes non insurgentes, nisi facta extremorum approximatione, atque ideo extrema separari possunt in rerum natura sine illis, at similitudo, æqualitas, & aliæ relationes, de quibus hic præsertim est sermo, sunt intrinsecas advenientes, insurgentes scilicet ex natura extremorum, atque ideo

illis positis necessariò resultat, & hinc est, quod extrema nequeunt sine illis in rerum natura reperiri; fatemur tamen hac de causa evidentius ostendi per rationem allatam distinctionem relationum extrinsecas advenientium ab extremis, quam intrinsecas advenientium, unde consultò eam præsertim Doctor attulit ad ostendendam distinctionem istarum à fundamento, non ab utroque extremo.

Deinde Joan. de Magistris hic assert ad idem aliam rationem satis evidentem, qua etiam utuntur Compl. impossibile est simul, & semel eandem formam intendi, & remitti, quia intentio, & remissio sunt motus contrarii, sed relatio potest intendi, quando suum fundamentum remittitur, & remitti quando intenditur, ergo relatio, & fundamentum non sunt una forma realiter, Prob. minor, quia supposito, quod Sortes sit albior Platone, si remittitur albedo Sortis, tunc Sortes sit magis similis Platoni, si vero albedo Sortis intendatur, tunc fiet minus similis Platoni, eo quia albedo Sortis continuo recedit à gradu albedinis Platoni. Tandem aliis rationibus id ipsum probat Doctor loc. cit. quæ apud ipsum videri possunt, & immerito carpuntur hic à Poncio, velut insufficientes, & non solum rationibus, sed etiam auctoritatibus Patrum & Philosophorum, scilicet Aug. 5. de Trin. c. 5. Amb. lib. 1. de fide ad Gratianum cap. 5. Hilarii 12. de Trin. Arist. 12. Met. c. 2. & tex. 52. Avicen. 3. Met. suæ c. de relat. sim. pl. super prædic. qui omnes docent relationes prædicamentales esse accidentia rerum.

32 An verò præfata distinctio, quæ inter relationem, & fundamentum reperitur, dici debeat realis, vel potius modalis, sicut & an relatio dici debeat res, vel modus, est magnum inter Auctores 2. sent. juris. Compl. disp. 14. q. 5. contendunt esse realem, & relationem debere dici rem. Neoterici passim contendunt debere dici modum, ac proinde distinctionem ejus à fundamento solum esse modalem. Doct. in 2. d. 1. q. 5. §. Quod si adhuc ait, hanc esse contentionem de nomine, utpote quæ pendet ex acceptione terminorum rei, & modi distinctionis realis, & modalis, & inquit Doctor relationem posse dici rem, & modum, potest dici modus, quatenus est imperfecta entitas ad quamcumque absolutam comparata per se existere non potens, sed fatali necessitate semper alteri affixa, quod modificat; potest dici res, quatenus essentialiter cadit sub divisione entis realis, & omne tale est res, ut à modo distinguitur, modi enim, propriè loquendo de modis, & in rigore, ut sunt gradus intrinseci rerum, non includunt ens formaliter, & quidditative, præsertim in Schola nostra, ut in Met. dicimus. Si etiam distinctio realis sumatur pro ea diversitate, quæ inter duo reperitur, quorum unum potest stare sine alio, si id mutuo sit impossibile, si vero non, quo sensu sumi posse, ac debere diximus disp. 1. q. 5. art. 2. sic distinctio, quæ inter fundamentum, & relationem reperitur, potest dici realis; si verò magis rigorosè sumatur pro ea diversitate, quæ inter duo reperitur, quorum alterum potest esse sine altero reciproce, non potest dici realis, sed modalis. Præstat tamen absolute loquendo eam appellare realem, non modalem, tum quia non eo ipso, quod aliqua duo ita inter se distinguuntur ut unum esse possit sine alio, non è contra, dici debent solum modaliter distingui, eo enim genere distinctionis distinguuntur Deus, & creatura, quia Deus esse potest sine ista, non è contra, & tamen non sunt modaliter distincta, sed realiter; tum quia distinctio modalis in schola nostra in alio sensu accipitur, quam à Modernis usurpatur, ut loc. cit. declaravimus; Ne igitur pariatur confusio in terminis, vocetur in schola nostra distinctio realis, ut ibi determinavimus, esto enim relatio nequeat esse sine fundamento, hoc non obstat, quin sint mutuo realiter distincta, sed tantum, quod non sint mutuo separabilia cum retentione propriæ existentie, quod addimus ob nonnullos, qui præfata distinctionem appellant realem non mutuum, in quo valde falluntur, tum quia omnis distinctio realis est mutua, ut ibi probavimus; tum quia quod relatio nequeat esse sine fundamento, infert solum, quod non sint mutuo separabilia, non autem, quod non sint mutuo realiter distincta, & hunc loquendi modum observamus in Phys. loquendo de Unione disp. 5. q. 9.

33 Pro complemento hujus art. advertendum est, quod licet relativa videantur cum connotativis habere affinitatem, quia utraque dicunt quandam ordinem ad aliud, & ab absolutis contradistinguuntur, re tamè vera si utrorumque natura perpendatur, in multis differre deprehenduntur; primò enim relativum per se primò, & directè aliud respicit, ut pater filium, connotativum verò secundariò, & indirectè, ac minus principaliter, ut concretum accidentis, quod principaliter importat formam, secundariò, & minus principaliter concernit subiectum; deinde relativum respicit aliud præcisè, ut terminum præscindendo à quacumque alia ratione, connotativum verò respicit aliud per modum annexi, & accessorii præscindendo à ratione termini, album enim concernit parietem v.g. non ut terminum, sed ut subiectum, unde connotatio etiam in rebus absolutis reperitur, ut constat in exemplo adducto de albo: demum differunt, quod connotatio propriè pertinet ad modum significandi non ad rem ipsam, ut dictum est 1. p. Inst. tract. 1. c. 4. & reperitur in nominibus, quæ ex eorum impositione unum significant, & ex modo significandi principalis significati dant aliud intelligere secundariò, ut ibi declaratū est exemplo nominis *gena*, quæ ex vi nominis significat commestionem, tamen ex modo significandi principalis significati dat intelligere tempus vespertinum, & hoc dicitur connotatum; relatio autem pertinet ad res ipsas, & ideo quamvis tam relativum, quam connotativum distinguantur ab absoluto, hoc tamen interest, quod connotativum propriè distinguit terminos, quorum alter est absolutus, alter connotativus, relativum verò distinguit res ipsas, quarum aliæ sunt absolutæ, aliæ relativæ.

34 Quanta autem sit connotativorum necessitas, nemo est, qui non videat, passim enim in scientiis impingimus in hos terminos connotativos, unde inconsultò videntur, illos ablegare Hurt. Arriag. & alii quidam Recentiores contententes huiusmodi nomina plura simulfignificantia diversæ naturæ, quæ proinde nos appellamus connotativa, significare illa plura æquè primò, & per se, unde inquit v. g. veritatem in actu intellectus æquè primò significare entitatem actus, & entitatem objecti, itaut si denominatio partim intrinseca, partim extrinseca, sic etiam omnipotentiam significare simul perfectionem intrinsecam Dei, ac entitatem possibilem creaturæ æquè primò, ac in proposito similitudinem dicere æquè primò duo alba. Hic modus dicendi est omnino novus, ac à veritate alienus, Logici namque dixerunt nomina connotativa plura significantia unum significare primò, & principaliter, alterum autem secundariò, & minus principaliter, quia cum illæ res significatæ sint diversæ naturæ, non possunt sub una communi ratione significari æquè primò, quia sicut non sunt nata facere per se unum, ita explicari nequeunt ratione per se una, faciendò autem, quid unum significetur primariò, & aliud tantum secundariò, non impeditur unitas conceptus, ut notat Doct. 4. d. 1. qu. 2. ergo dum isti Recentiores inquirunt res diversas per illa nomina importatas æquè primò significari, planè destrunt unitatem conceptus, quia ob earum diversitatem nequeunt esse per se partes unius conceptus, non ergo recedendum est à consueto modo Logicorum explicandi nomina illa connotativa, & connotatio terminorum sic explicata non est damnanda, sed potius ab omnibus amplectenda, ut summè necessaria ad declaranda plura Philosophica, & Theologica; duratio enim creatio, conservatio, & alia huiusmodi sine connotatione nequeunt perfectè explicari, ut suis locis dicemus.

Verum tamen est ex alia parte, non in omnibus ferè terminis miscendam esse connotationem, ut faciunt Recentiores alii cum Suarez. neque explicandam esse, ut ipse facit, quod possit alicui rei advenire nova connotatio, & ex hac insurgere in re nova, & intrinseca denominatio, quam prius non habebat, absque ulla prorsus ejus mutatione; sic enim aiebat album, quod prius non erat simile, deinceps denominari simile (& quidem intrinsecè, quia habebat in se totam similitudinis entitatem) post productionm alterius albi, planè hoc prorsus repugnat, quia nequit fieri realis, & physicus transitus à contradictorio in contradictorium sine aliqua reali mutatione, si ergo hoc album prius non dicebatur simile, & post productionm alterius albi dicitur realiter simile, certè si hæc denominatio est intrinseca, non resultat, nisi per aliquam intrinsecam novitatem, & mutationem illius albi; nec unquam explicabit Suarez, quomodo præsertim in rebus creatis dari possit nova connotatio, & intrinseca denominatio, quam prius non habent, absque ulla prorsus earum mutatione.

ARTICULUS II.

Nominales fundamenta dirimuntur.

35 Contra resolutionem præced. art. arguunt Nominales 1. auctorit. Arist. 5. Phys. 10. ubi disertis verbis docet ad relationem non dari motum, quia advenit subiecto; ac recedit absque ulla ejus mutatione per solam mutationem alterius extremi. Idem inquit asserere D. Ansel. in Monolog. c. 24. ubi ait unum hominem ex nativitate alterius fieri ei similem, æqualem, &c. absque ulla sui mutatione, unde ac de causa ibi de novo admittit in Deo denominationes relativas, quia ex ipsis nulla sequitur mutatio in eo, sicut ergo salvantur in Deo veræ denominationes relativæ absque distinctis relationibus, quæ mutationem faciant, ita etiam in aliis omnibus salvari poterunt, ac debebunt, facerent autem mutationem, si essent formæ reales subiectis superadditæ.

Resp. Doctor in 2. d. 1. q. 5. G. & 3. d. 1. q. 1. K. & quol. 11. R. Arist. ibi assignare, ad quæ prædicamenta sic per se motus, & quænam formæ propria acquisitione, ac novitate acquirantur, excluditque ab hoc genere formarum relationes hujus prædicamenti, utpotè quæ nunquam propriam acquisitionem habent, eo quia necessariò consequuntur extrema jam posita, sed semper per accidens acquiruntur, alio scilicet absoluto acquisito in altero relatorum; neque ibi negat motum per se ad quemcunque respectum, imò concedit motum ad Ubi, quia est de genere eorum respectum, qui non necessariò consequuntur extrema in esse posita, ideoque propriam habere possunt acquisitionem; noluit igitur Arist. ait Doct. negare per huiusmodi relationes subiectum mutari mutatione communiter dicta, quæ nil aliud est, quam subiectum aliter se habere nunc, quam prius, nam in hoc sensu concedunt motum ad relationem. D. Amb. & Simpl. cit. expressissimè, & Arist. ipse 11. Met. c. 4. dum ait, tot esse species mutationis, quot entis, sed tantum negavit mutationem propriè dictam, quæ scilicet est ad terminum propriè novitate acquisibilem, & per se intentum ab agente; Imò ita se explicat ibid. 5. Phys. 10. nam postquam negavit ad relationem esse per se motum sensu explicato subdit, *quare secundum accidens motus horum est*, ut bene hic notatur Comimb. q. 1. Ex sic etiam exponi debet Ansel. præsertim quia in fine c. modum istum loquendi, ut incertum prætermittit, ut notat Suarez disp. 47. sec. 15. n. 10. quod si amplius præterdat, ut aliqui urgent ex ea auctor. dicemus Aug. Ambr. & alios PP. oppositum dixisse, & idèd si B. Ansel. non stat à nobis alii Patres non defunt. Ratio autem, cur denominationes relativæ dicantur de Deo ex tempore absque ulla ejus mutatione est, quia dicuntur de ipso per solam denominationem

extrinsecam, per terminationem nimirum relationis in creatura existentis, ut passim Theologi docent, neque quoad denominationem relativam licet argumentari à Deo ad creaturas, quia Deus est incapax accidentis; non sic creaturæ, ut notat Doctor 1. d. 30. q. 2.

36 Secundò arguunt ratione; positis duobus albis, quocunque alio præciso; illa dicuntur similia non tantum fundamentaliter, ut responderi solet, sed etiam formaliter, similia enim ex 5. Met. dicuntur, quorum qualitas est una, idèd ejusdem rationis, talia autè forent illa duo alba absque ullo modo superaddito, nam modus superadditus (si daretur) non utique faceret illa ejusdem rationis, sed talia reperiret; sic etiam argui potest de duabus quantitatibus palmaribus, quod quocunque alio secluso, præter earum entitates sint formaliter æquales, quia æqualia formaliter dicuntur, quæ sunt ejusdem mensuræ, nec plures partes continentur in uno, quàm in altero. Idèd argumentum, & cum majori evidentia, fit in relationibus disquiparantiæ, posito enim albo, & nigro, quocunque alio secluso, eo ipso sunt dissimiles, si enim singulis addas relationes dissimilitudinis, hæc potius convenientiam causant, quàm discrepantiam, quia ille duæ relationes sunt ejusdem rationis, & magis inter se conveniunt, quàm album, & nigrum, sic etiam posita quantitate palmarum, & bipalmarum statim quocunque alio secluso sunt formaliter inæquales, quia formalis inæqualitas consistit in inclusione plurium partium, quam alia, sed hanc inclusionem habet bipalmaris formaliter, non fundamentaliter, imò quicquid fingitur addi, non potest facere inæqualitatem, quia non facit quantitatem majorem, vel minorem, cum non addat, vel detrahat partes, sed supponit excessum, quo bipalmaris superat palmarem, & inæqualitas formaliter consistit in tali excessu. Rursus hoc magis adhuc evidenter ostenditur, quia Petrus est essentialiter diversus à Bucephalo, ergo relatio diversitatis, qua sic diversa dicuntur, nequit esse accidens eorum entitatibus superadditum, quia tunc per illam formaliter denominarentur diversa accidentaliter, non essentialiter, non enim causa formalis potest producere effectum formalem seipsa perfectione. Tandem præcisè similitudine à duobus albis, distinctione à Petro, & Paulo, distantia à Cælo, & Terra, & sic de aliis, adhuc intelligitur, ita se habere hoc album, sicut illud, item Petrum esse distinctum à Paulo, cælum distare à terra, quantum prius. Si rursus dicamus data hypothese res fore similes fundamentaliter, sic etiam distinctas, & distantes. Contra urgent querendo, unde motivum habemus ad ponendam aliam similitudinem præter illam, quam fundamentaleni dicimus, nulla enim experientia id convincit, quia nec illa formalis similitudo in seipsa videri potest, nec ab ea ullus procedit effectus, ex quo à posteriori noscatur; ergo præter fundamentalem nulla alia similitudo admittenda est, neque distantia inter Cælum, & Terram, & illa ipsa formalis est dicenda.

37 Resp. ut ibi duo alba, & duo palmaria, secluso quocunque respectu, non esse similia, & æqualia, nisi fundamentaliter, sicut passim dicimus, substantiam sublata subsistentia non formaliter subsistentem, sed tantum fundamentaliter, ac etiam humanitatem, præcisè risibilitate remanere risibilem tantum fundamentaliter, non formaliter, unde cum hac doctrina ipsi Adversarii in alius antur, non est, cur eam ita severè damnent in proposito, non enim facilius unum asseritur, quam aliud, ut ergo omnes prorsus modos eliminant, aut etiam relationes admittant; ad impugnationem hujus solutionis deductam ex definitionibus similitudinis, & æqualitatis ex 5. Met. dicimus cum Scoto cit. in 2. H. ibi definiri per fundamenta, quia cum relatio in se sit minimæ entitatis, ac intelligibilitatis, facilius per fundamenta dignoscitur, & definitur. Sic etiam resp. ad idem argum. factum in relationibus disquiparantiæ, nam in albo, & nigro requiruntur relationes dissimilitudinis, ut formaliter dissimilia dicantur, & licet illæ dissimilitudines inter se magis convenient, quam album, & nigrum, tamen hanc denominationem illis non præbent, sed denominationem dissimilis, quia hæc præcisè est earum formalis effectus, sic etiam de inæqualitate dicendum, quod nõ consistit formaliter in tanta entitate quantitatis, sed in respectu tantæ quantitatis ad alteram majoris, vel minoris, Neque enim quantitates in seipsis formaliter sint tantæ, non tamen seipsis formaliter ordinantur inter se, sed per formam respectivam superadditam, quia forma absoluta non potest tribuere formaliter habitudinem ad aliud unde relatio inæqualitatis non ponitur in extremis, ut addat, vel minuatur partes in illis, sed ut compleat denominationem inæqualitatis.

38 Ad idem argum. de relatione diversitatis factum dicimus relationes sæpe sæpius sumere denominationem ex natura extremorum, inter quæ versatur, sic unio inter materiam, & formam, licet in se sit accidens, tamen substantialis appellatur, quia est inter substantias & sub ratione substantiali unibiles, ut declaramus disp. 5. Phys. q. 9. sic etiam actio, qua compositum substantiale producit, dicitur substantialis, esto secundum entitatem suam sit accidens; sic igitur in proposito relatio diversitatis, qua Petrus, & Bucephalus denominantur formaliter diversi, esto in se sit accidens, dicetur tamen substantialis, & essentialis, quia distinguit substantias per rationes essentielles diversas. Ad ult. resp. ut ibi, ad impugnationem dicimus, quod sicut quia videmus effectus quantitatis, vel qualitatis, quia substantia præstari non possunt, inde arguimus dari tales formas accidentales à substantia distinctas, sic etiam quia videmus dari hunc effectum in rerum natura scilicet ordinari aliqua, & unum habere habitudinem ad aliud præter opus intellectus, qui præstari nequit ab entitatibus absolutis, hinc arguimus dari genus entitatis relativæ distinctum à genere absolutum, nec est necessaria ad hoc major experientia, quam in aliis formis accidentalibus.

39 Tertio arguitur ex absurdis, quæ sequerentur. Primo enim sequeretur, quod Petro movente digitum immutaretur totus Orbis, quia moti respectus distantie causarentur in singulis entibus, & in ipso quoque è contra infiniti ferè respectus distantie resultarent. Secundo quod agens creatum agere posset ad quantumcumque magnam distantiam, & simul esset causa infinitorum ferè effectuum, si enim existant ubique terrarum infinita alba, & hic Patavii de novo unum producatur album, hoc solum album producet infinitas entitates relativas in singulis illis albis quantumcumque distantibus, etiam apud Antipodas. Tertio quod pars esset æqualis toti, si enim in quantitate majori ponatur certa relatio ad quantitatem minorem, v. g. duplæ ad subduplæ, vel relatio duplicitatis est divisibiliter in ea quantitate, ita quod sit tota in toto, & pars in parte, vel indivisibiliter, ita ut sit tota in toto, & tota in qualibet parte, quomodo-cunque dicatur, sequitur semper quilibet partem illius quantitatis esse duplæ, sicut tota ipsa quantitas, si enim ponatur esse in ea divisibiliter, certè cum partes duplicitatis essent singulæ ejusdem rationis cum ipsa tota duplicitate, sicut singulæ partes albedinis sunt ejusdem rationis cum tota albedine, eandem quoque denominationem præberent singulis partibus illius quantitatis, quam tota duplicitas præbet toti quantitati, sicut quælibet pars parietis dicitur per albedinem alba, quod adhuc magis evidenter sequitur, si duplicitas insit toti illi quantitati indivisibiliter. Quarto sequeretur processus in infinitum in relationibus, nam si distinctio, & diversitas inter Petrum, & Paulum superaddit eis relationem realiter distinctam, ergo distinctio fundata in Petro realiter distinguitur ab ipso Petro, & sic etiam in Paulo, & per consequens relatio distinctionis Petri à Paulo realiter refertur ad Petrum, & per aliam relationem diversitatis distinguitur ab eo, & iterum hæc secunda relatio distinctionis est diversa realiter à prima, ergo per aliam relationem erit diversa, & de illa arguetur rursus, quod erit diversa per aliam relationem, & sic processus in infinitum. Quinto sequitur, posse saltem de potentia absoluta duo alba non esse similia, quia cum sint priora similitudine, possent ab ea separari, & sine ea conservari, & sic non essent similia, vel essent similia sine similitudine. Sexto tunc posset idem accidens esse simul, & semel in pluribus subjectis distinctis, & loco distinctis, nimirum relatio duplicitatis, qua numerus quaternarius hominum est duplus respectu binarii, insideret enim in illis quatuor hominibus, sicut ergo hac ratione negavimus superius numerum esse accidens realiter distinctum à rebus numeratis, sic in proposito de relatione dicendum erit non esse diversam à rebus relatis.

40 Resp. ad 1. ex Mayr. cit. nullum esse absurdum, imò apprimè necessarium, quod si aliquid mutat ordinem in universo, omnia, quæ sunt in ipso, mutant ordinem ad illud, neque hoc est inconveniens, cum omnia, quæ sunt in universo, sint adinvicem ordinata, & connexa, imò ut notat Doctor cit. in 2. §. & quia, contra negantes hoc potest obijci verbum Philosophi 12. Met. text. sine com. quod tales in connexionem faciunt mundi substantiam; neque talis continua, & perennis mutatio in entibus inconvenit, quia ut dictum est ad primum, mutatio à d. huiusmodi relationes est communissimè dicta, ita ut propriè nomen physicæ mutationis non mereatur. Nec etiam inconveniens est in uno, & eodem ente tot concedere relationes distinctionis, distantie, &c. quot sunt entia in universo, quia ut ait Mayr. quasi Adversariorum admirationes irridens eas portare nullum est onus. Nec dicat Aversa cit. quod esto non sit onus humero, magnum tamen, & intolerabile onus est intellectui, nam replicat Mayr. non esse onus, nisi intellectui grosso. Et sanè quamvis hæc solutio tota videatur contrariis chymica, re tamen vera nullà aliam habet apud eos confutationem præter admirationes, & exclamationes, ut ipse fatetur Hurt. cit. §. 28. & ideo benè ait, hoc argumentum, quod quidam tanti faciunt, nihil concludere; & adhuc minus urget in sententia S. Th. non multiplicantis relationes ad multiplicationem numericam terminorum, inquit enim, quod eadem similitudine, qua unum album respiciebat alterum, respicit & illud, quod de novo fit, & quando perit unum ex his, alterum non amittit similitudinem simpliciter, sed solum ad illud, unde in hac sententia non tanta varietas admittitur in universo, nec tanta relationum copia in eadem re; hinc meritò hoc argumentum quidam argutè *Tribunitium* appellarunt, eo quod non convincat, nisi plebem, & ignaros stupentes, dum audiunt ad motum digiti totum Orbem immutari.

41 Ad 2. varii sunt modi evadendi apud Mayr. cit. 1. d. 39. q. 7. & ad duos reducuntur: Primus est eorum, qui negant, relationem verè, & propriè produci, quidam enim dicunt relationes non causari, sed solum concausari, alii dicunt propriè non causari, quia relatio potius est sequela extemorum, quam eorum effectus, unde dicitur resultare, & dimanare ab extremis, non autem effici. Mayr. verò quem sequitur Jo. de Magistris, distinguit de actione physica, & metaphorica, seu Metaphysica (ut ibi vult Margo) & ait hac secunda actione relationem produci à termino in fundamento, quia hæc non requirit determinatum situm inter agens, & patiens, sicut postulat actio physica. Hic modus respondendi ad propositam difficultatem, vel est omnino falsus, vel solum consistit in verbis, certum enim est, omne ens reale creatum in rerum natura existens habere causam sui productivam immediate, vel saltem mediatè, cum omne tale sit verè causatum, & non metaphoricè tantum, esto enim detur aliquis effectus ab aliqua causa, ut v. g. à finali metaphoricè causatus, adhuc tamen debet ei assignari causa realis, & physica, non ergo sufficit dicere, quod relatio producitur à termino actione metaphorica, nec

etiam dicere sufficit, quod ejus causalitas sit metaphysica, quia per hanc nõ procedit à causa effectus realiter distinctus, cum non sit per verum influxum physicum, unde hoc modo nos Scotistæ dicere solemus passionem à subjecto causari, quia eam non distinguimus realiter ab illo, si ergo hoc modo dicamus relationem causari ab extremis, non amplius eam realiter distingueremus ab illis. Nec etiam sufficit dicere, quod causetur per resultantiam, & naturalem sequelam, quia resultantia, & dimanatio naturalis non excludit veram efficientiam physicam, nisi quando sumitur præ causalitate metaphysica, ut ex professo ostendimus disp. 7. Phys. q. 2. & hunc dicendi modum refellit Mayr. ipse, quia si hæc resultantia, & sequela tollit veram causalitatem, tollitur via probandi aliquid esse causatum in universo, quia calor dicitur sequela ignis, compositum sequela materiæ, & formæ, & universum sequela Dei, non autem effectus eorum. Nec tandem sufficit dicere, relationem concausari, quia ut etiam benè urget Mayr. ex hoc, quod causetur cum aliis, non tollitur, quin verè causetur, nam & Arist. 1. Phys. 64. docet formam non causari, sed concausari, quia non per se sola producit, sed ad productionem compositi, quod tamen non obstat, quin sit verè producta. Ex his impugnationibus, quas facit Mayr. deducitur ipsum sentire, quod relatio verè, & realiter causetur à termino, vel producente terminum. Sed certè dum subdit causari non per actionem physicam sed metaphoricam, intentum suum non assequitur, vel potius nos non assequimur, quid intellexerit per actionem metaphoricam, cum non satis se eclaret, ex quo ansam sumpsit Margo dubitandi, an textus sit mendosus, & potius legendum putet actionem metaphysicam, quam metaphoricam; sed etiam sic legendo, non adhuc Mayr. probaret intentum, quia causalitas metaphysica non est realis, & per verum influxum in effectum, ut diximus; At pejus omnibus loquitur Vulpes, dum ait relationem pullulare ab extremis pullulatione rationis 2. p. tom. 1. disp. 7. ar. 3.

42 Alter motus dicendi est eorum, qui fatentur ingenuè relationem verè, & realiter causari, & hi rursus divisi sunt, quidam enim dicunt causari à solo fundamento posito termino, veluti conditione, quidam è contra produci totaliter à termino in fundamento merè passivè se habente, vel à producente terminum. Et ad difficultatem propositam ajunt, quod licet nequeat agens limitatum in quacunque distantia producere formam absolutam, posse tamen relativam, ita Tat. hic Burlifer, & Vallo tract. Formalit. & Faber cit. ac etiam Ruvius, qui addit relationem produci ab agente, quod produxit terminum, propter correspondentiam ad fundamentum, & inter alios modos (excepto suo) hunc Mayr. commendat, ut magis de mente Doct. Verum sic respondendo manifesta committitur petitio principii: tenentur enim assignare rationem, cur productio effectus absoluti in quacunque distantia à limitatione agentis impediatur, non autem productio relativi, nam agens æquè manet limitatum in utrisque productione, nec ratio à Ruvio assignata sufficit, quæritur enim quid sit hæc correspondentia terminiad fundamentum, & quomodo hæc possit elevare virtutem agentis, ut agat in tanta distantia. Zerbis 5. Met. q. 17. propè finem tenens hunc dicendi modum, inquit, quod quisvis agens in ordine ad effectum, quem per se primò producit, requirat contactum dimensionalem, vel virtualem cum passio, non tamen in ordine ad effectum, quem producit per meram concomitantiam; & hæc solutio est Bassol. 1. d. 30. ar. 2. quæ sanè majus habet fundamentum, quam aliæ, ex his, quæ habet Doct. in 4. d. 10. qu. 4. & 5. ubi expressè videtur hanc tradere doctrinam, quem tamen Zerb. non cit. Ceterum hanc quoque solutionem ostendimus esse insufficientem disp. 11. Phys. q. 9. in sol. ad 2. princ. ubi etiam explicamus Doctorem loc. cit.

43 Præstat igitur dicere relationem proximè, & immediate produci à solo fundamento, posito tamen termino, veluti conditione necessariò requisita, per resultantiam quandam, & naturalem sequelam; quæ tamen non excludat veram efficientiam, eo modo, quo descensum deorsum in lapide dicimus naturaliter resultare ex ipsa lapidis gravitate, ad hanc tamen resultantiam concurrere removens prohibens, ut conditionem sine qua non; quia igitur terminus non concurrat per verum, & physicum influxum ad resultantiam relationis, hinc est, quod distantia non obstat, quo minus posito termino resultet relatio in fundamento in quacunque distantia, & multè in multis fundamentis; hunc dicendi modum, quem communiter sequuntur Recentiores, Compl. Amic. Moril. Jo. de S. Th. docuerunt nostri Lichet. 2. d. 1. q. 5. ad 2. Ocham; & quol. 11. respondendo ad instantias contra tertium dictum, & Bonet. in suis prædicabilibus de relationibus, ubi ab initio non longè sic eum egregiè declaravit in hæc verba. Dicamus igitur, quod ista dependentia essentialis relationis ad terminum est quædam coexistentia, quia coexistit ipsum terminum, sicut illud sine quo non, quia nec produci, nec conservari à quocunque potest sine termino, & ex natura sua habet hoc, nam sicut voluntas nõ potest volitionem elicere respectu alicujus objecti, nisi objectum sit præcognitum, & tamen cognitio objecti nec est causa productiva, nec conservativa, nec subjectiva volitionis, ab illa tamen dependet coexistentivè, similiter intellectus non elicit intellectionem, nisi circa objectum, & tamen objectum à pluribus non ponitur causa effectiva, nec conservativa, nec subjectiva intellectionis, palam autem quod sic conformiter est dicendum de dependentia essentiali relationis à termino, quoniam ipsa relatio est talis entitas, de cujus natura est, quod non possit existerè, nisi terminus existat; hæc ille satis eruditè, hic denique dicendi modus tribuendi totam causalitatem relationis fundamento posito termino, ut conditione colligitur ex Doctore, qui loquens de origine relationis,

tionis, & modo quo produciatur, non semel ait, *relationem consequi fundamentum posito termino, seu termino non excluso*, ita loquitur 4. d. 13. q. 1. D. & quol. 11. & alibi sæpè.

44 Ad 3. resp. Zerb. cit. q. 16. §. *Propter tertium* in fine nullam relationem in subiecto suo esse accidentem extensum, aliter quælibet pars ejus denominaret partem subiecti, in quo fundaretur, sicut & reliqua accidentia, & consequenter quælibet pars hominis esset Pater: Sed hæc solutio præterquam quod admittit accidens indivisibile recipi in subiecto divisibili, quod solum conceditur animæ rationali ob ejus independentiam à subiecto, adhuc non evadit argumentum, imò si tota duplicitas est, non solum in tota quantitate v. g. palmari, sed etiam in qualibet ejus parte, adhuc magis sequitur, quamlibet partem denominari duplicem, ut inferebatur in argumento. Ideo Lichet. cit. 2. d. 1. q. 5. in sol. ad argum. Ocham. §. *Nunc restat*, ad penult. concedit, & ipse relationem duplicitatē esse indivisibiliter in subiecto, subdit tamen non denominare partem, quia primò determinat sibi totum, & non partem, & sic nata est tantum denominare totum, quamvis ex consequenti dicatur etiam esse in partibus, quas doctrina vera est, & poterat per eam Lichet. sufficiens argumentum satisfacere absque eo, quod concederet absurdum illud, quod relatio sit accidens indivisibile, & in subiecto residens indivisibiliter; dicimus ergo duplicitem, æqualitatem, & alias hujus generis relationes esse divisibiles, & in subiecto extensas, non tamen partes subiecti eodem modo denominare, non quia partes illarum relationes sint alterius rationis, ac etherogenæ, ut hic dixerunt Compl. hoc enim omnino irrationabile est, sed ob rationem à Lichet. allatam, quia illæ relationes requirunt integrum fundamentum, ut fiat denominatio, sicut anima, licet sit ejusdem rationis in omnibus partibus, non tamen denominatur animal quælibet pars, sed totum dumtaxat, quia nimirum illud solum sibi determinat, ut perfectibile adæquatum, sic etiam modus subsistentiæ in sententia illum ponente positum non denominat suppositum hanc, & illam partem aquæ, sed totam illam aquam, quæ non est alteri unita, etsi modus hic etiam in partibus reperiatur; imò in accidentibus etiam habemus exempla eorum, quæ denominant tantum subiectum adæquatum, etiam si sint quoque in partibus, nam longitudo palmari v. g. est utique accidens, quod non solum est in toto palmo, sed etiam omnes, & singulas ejus partes attingit, sed quia has inadæquatè tantum respicit, & totum sibi determinat, velut adæquatum subiectum, idè totum dumtaxat palmare denominat tantum non verò partes, & idè dicebat Arist. 2. Top. cap. 1. non semper ænere consequentiam ab inesse ad denominari; verum tamen est, multa quoque esse accidentia, & fere omnes qualitates ita se habere, quòd indifferenter denominant tam subiectum adæquatum, quam inadæquatum denominatione ejusdem rationis, ut albedo in pariete, calor in aqua, lumen in aere, quorum exempla afferebantur in arg.

45 Ad 4. resp. Doctor. cit. in 2. sol. ad 4. Henr. quod non quælibet relatio universaliter loquendo distinguitur realiter à suo fundamento, sed tantum illa, sine qua, & ejus termino fundamentum existere potest, si enim fundamentum sine illa relatione, & ejus termino potest existere, hoc est indicium manifestum distinctionis realis, cum ergo relatio nequeat existere sine fundamento, idque ab intrinseco sibi repugnet, sequitur, quod omnis ille respectus, quo ponitur, vel concipitur ad suum referri fundamentum, sive ad illud referatur, ut ad id, cui realiter inhæret, vel à quo realiter distinguitur, vel alio modo, sit ipsimet realiter indentificatus, ita ut seipsa realiter ad fundamentum referatur, ut ab eo distincta, ut illi inhærens, ut dissimilis, itaque in proposito relatio distinctionis Petri à Paulo utique est alia realiter à Petro, sed hæc alietas non est alia relatio realiter distincta à relatione diversitatis, qua Petrus distinguitur à Paulo, sed est sibi realiter eadem, ita ut seipsa realiter talis relatio distinctionis sit diversa à Petro, quam regulam adhuc magis declarat Doctor cit. sub N. quandam instantiam facit Ocham contra allatam Doctoris solutionem, quam bene repressit Lichet. cit. vide ipsum.

Sed dices, quamvis diversitas non alia diversitate, sed seipsa dicatur diversa à Petro, quia nequit esse sine illo, cum sit ejus fundamentum, tamen Petrus nequit dici seipso diversus à diversitate, qua differt à Paulo, quia potest esse sine illa, atque idè iudicabit alia relatione distincta, qua diversus dicatur à prima illa diversitate, & cum ab ista secunda diversitate rursus differat realiter, quia potest esse sine illa, rursus quoque alia indigebit relatione diversitatis, qua dicatur ab ea diversus, & sic in infinitum. Resp. quod sicut ex parte relationis datur status, cum talis est, quod fundamentum nequit esse sine illa, & ejus termino, ut dictum est, ita datur status ex parte fundamenti in eo genere, in quo relatio illud denominat, sic materia non dicitur alia unione unita unioni, qua jungitur formæ, nec productio dicitur alia productione producta, & ratio est, quia quod est *Quo* in aliquo genere, non præsupponit in subiecto aliud *Quo* in eodem genere, unde Tat. hic dub. 2. in fine dat duas regulas ex Doctore elicatas, prima est *quando aliquid est tale denominativè, & aliud est formaliter tale, tunc standum est in illo, quod est formaliter tale*. Altera est, quæ recidit in præcedentem, vel est ejus confirmatio, *quandoque aliquid est medium in aliquo ordine, non oportet tali medio assignare aliud medium, sed ipsum seipso in tali ordine est medium*, qua doctrina sæpius utimur in Phys. loquendo de his modis, præsertim loquendo de relatione productionis, & causalitatis disp. 7. qu. 2. quomodo non alia productione dicatur producta; Itaque ad replicam dicimus Petrum respectu relationis diversitatis non dici propriè diver-

sum, sicut nec materia propriè dicitur unioni unita, & ratio est, quia sicut non habet *Quo*, ita nec potest dici *Quod*, sed solum dicitur diversus extrinsece per terminationem diversitatis, quam dicit prima diversitas ad ipsum Petrum, quæ est cum ipsa realiter identificata, pro quo vide dicta in Phys. loc. cit. quibus subscribit Pon. hic num. 117.

46 Ad 5. negant Scotistæ passim, & Thomistæ posse, aut relationem esse sine extremis etiam de potentia absoluta, ob essentialem dependentiam ab eis, aut extrema sine relatione ob necessariam ejus sequelam ad ea, & hanc esse mentem Doctoris testatur Lich. cit. in sol. ad hoc art. quod erat 3. Ocham. & Barg. 1. d. 28. qu. 3. quia ubicunque loquitur de relatione intrinsece adveniente, semper constanter docet sequi absoluta necessitate positus extremis, idque etiam tenet Zerb. cit. Et ad probationem rursus negant prius realiter distinctum à posteriori posse ab ipso separari, si hoc ex illo dimanet per naturalem sequelam, ac necessariam concomitantiam, & afferunt exemplum de substantia, quæ realiter distinguitur à natura substantiali, & est posterior ea item figura à quantitate, & tamen secundum communem nequit Deus facere naturam sine aliqua subsistentia, quantitatem sine figura, eo quia fatali quadam, ac indispensable necessitate hi modi sequuntur illas entitates. At Contra hanc communem solutionem instant Neoterici Suarez, Averfa, Amic. Blanc. quod cum Deus ad extra liberè concurret ad quemlibet effectum, posito termino, & fundamento, potest suspendere concursum ad relationem; & certum est apud Theologos, Deum posse impedire omnem causalitatem causæ secundæ, si est in genere causæ efficientis, qualis à nobis ponitur causalitas fundamenti in ordine ad relationem in ipso resultantem posito termino; ergo &c.

47 Cæterum faciliè respondebunt Deum utique ad quemcumque effectum liberè concurrere simpliciter, & absolute loquendo, ad aliquem tamen effectum, imò ad multos concurrere necessariò necessitate secundum quid, & ex suppositione, quæ certe absolutam libertatem non tollit, supposito enim v. g. quod concursus præbuerit (ut sistamus in allatis exemplis) ad existentiam naturæ necessario tenetur concurrere ad naturalem resultantiam subsistentiæ ejus, & sic de figura respectu quantitatis, si ad horum modorum resultantiam necessarius est concursus distinctus ab eo, quo concurrat ad existentiam illarum, quarum sunt modi, quod addimus ob Lich. qui loc. cit. in 2. & in quol. 11. in sol. ad objectiones contra 3. dictum ad 6. tenet similes modos immediate manare à re, cujus sunt modi, velut à causa necessaria præcisa, & adæquata absque concursu extrinseco agentis, quo dato adhuc minus urget argumentum Recentiorum. Et sic etiam ad aliam prob. aut negandum est Deum adhibere distinctum concursum in resultantia horum modorum ab eo, quo concurrat ad existentiam rerum ipsarum, cujus sunt modi, vel si adhibet, impedire non posse sequelam illorum ob intrinsecam implicentiam.

48 Posset urgentius præfata solutio contra Scotistas impugnari ex eo, quod docet Doct. in hac q. sub M. quod nempe impossibilitas separationis duorum ex triplici capite pendere potest, vel quia sunt simul natura, vel quia unum est prius, à quo essentialiter dependet posterius, & idè hoc nequit ab eo separari, vel demum quia sunt realiter idem, unde postea infert 2. d. 2. q. 2. ab initio, quod prius nequens esse sine posteriori necessario est idem illi, quando hæc impossibilitas provenit ab intrinseco, ut constat de subiecto, & passionibus, & quod nihil realiter distinctum ab alio, sine quo non potest esse sine contradictione, est prius eo, sed est posterius naturaliter, vel simul natura cum eo; sanè ex hac regula Scoti videtur manifestè inferri, quod si extrema sunt naturaliter priora relatione, & illis ab intrinseco repugnat sine illa conservari, hoc erit propter identitatem realem ejus cum ipsis, vel potius quod relatio nil aliud est, quam ipsa extrema simul posita, hac de causa alii Scotistæ concedunt posse à Deo conservari extrema sine relatione, ita Bonet. in hoc prædic. Mair. & Faber cit. Tandem si placet tueri communem modum Scotistarum, occurri potest ex dictis qu. præc. quod illa regula Doctoris valet quotiescunque talis impossibilitas prioris à posteriori provenit ab intrinseca natura prioris, non ab aliquo intrinseco, ut ipsemet explicat in hac q. sub N. sic autem est in proposito, quod impossibilitas separationis, & necessaria connexio extremorum cum relatione provenit, non ab intrinseca natura singulorum singularitatem, sed à similitudine durationis, cui ambo coexistunt, quæ utique illis est accidentaliter, quia unum destrui potest alio remanente; Sed quicquid sit de hoc, concludimus, quod si per possibile, vel impossibile à duobus albis auferretur relatio, non manerent similia formaliter, sed tantum fundamentaliter, ut dicebamus in sol. ad 2.

49 Ad 6. sicut numerus ex dictis disp. præc. q. 2. non est ens aliquod per se unum, sed solum multitudo, si relatio numeri majoris ad minorem, vel e contra, non est una relatio simplex, sed in quolibet subiecto sua relatio, quatenus est pars componens illam multitudinem, & comparative se habens in excessu, vel defectu ad partes alterius numeri; quod potest familiari exemplo declarari de pluribus navim trahentibus, nam in quolibet est relatio non trahentis, simpliciter, & adæquatè, sed coadjuvantis ad trahendum, & sic in solidum constituunt integram tractionem, ita colligitur ex Doctore 4. d. 1. q. 2. in sol. ad 1. princ. ubi loquitur cum particula dubitativa *forè* ob illos, qui statuunt numerum ens per se unum, non quia ipse oppositum teneret; argumenta quædam alia minoris momenti ad hanc quæst. attinentia videri possunt apud Lichet. & Zerb. & Scotum

nam ipsum loc. cit. omnibus enim ad amussim satisfaciunt; Neoterici enim in hac controversia, in qua ita gloriantur de sua sententia, nec quidem argumentum unum proprio Marte addiderunt, sed ad utrumque omnia sumpserunt ab Ocham, Greg. Rub. & Aureol. 1. d. 30. p. 1. ar. 2. à quo præsertim magnam partem suæ novæ doctrinæ mutuarunt, ut non immerito soleat à nobis appellari insignis ille Doctor *Promptuarium Neoteriæ*. Alia vero argumenta speciales relationes tangentia, ut actionem, unionem, inhaerentiam, ubicationem, &c. (has enim omnes negant veteres Nominales) in Phys. suis locis adducuntur, & diluuntur.

Poncius disp. 15. Log. num. 43. movet contra nostram sententiam difficultatem quandam, quam ait esse gravissimam, nec de ea mentionem fieri solere; videtur enim, quod similitudo duorum alborum non sit distincta realiter à coexistentia illorum, sed illa coexistentia est relatio extrinsecus adveniens, ergo non datur relatio intrinsecus adveniens distincta realiter à relatione extrinsecus adveniente; minor patet, quia illa coexistentia non præsupponit aliquid ex parte fundamenti, vel termini, ad quod necessario sequatur, ergo non est relatio intrinsecus adveniens, consequentia est evidens; probatur major, in qua sola videtur esse difficultas, quia non est ullum signum distinctionis realis inter ipsa, neque enim possunt esse sine se invicem, neque unum est causa, seu principium alterius, neque subjacentur in subjectis realiter distinctis, ut patet, ergo &c. Et quamvis (inquit) possent evadere facile difficultatem, qui existimant cum Mair. duo alba per potentiam Dei absolutam posse simul existere sine similitudine, tamen in sententia probabiliori hoc negante valde urget proposita difficultas; & ob id inquit Poncius nu. 45. judicare valde probabile quod non detur ulla relatio intrinsecus adveniens, quæ sit distincta realiter à coexistentia duorum extremorum, licet sit distincta realiter ab extremis, quæ coexistunt, & per eam referuntur. Attamen tenendo communioris Scotistarum sententiam responderet postea negando majorem, quamvis enim coexistentia duorum v. g. alborum non possit esse, quin sit similitudo, nec similitudo etiam, quin sit coexistentia illorum, tamen potest esse similitudo sine ulla determinata coexistentia, quamvis enim varietur coexistentia, quia est quid successive, nam dicit ordinem ad tempus, quod est quid successive, tamen non variatur similitudo, sicut nec albedo, quæ est fundamentum proximum ejus; duo enim alba eadem numero similitudine semper referuntur ad se invicem, non autem eadem numero duratione semper durant, dum durant, neque eadem etiam coexistentia propter eandem rationem coexistunt.

Nullus tamen sanæ mentis ex adeo imbecilli ratione adduci debet ad judicandum probabile hoc absurdum, quod nulla detur relatio intrinsecus adveniens, quæ sit distincta realiter à coexistentia duorum extremorum, quam ait esse extrinsecus advenientem; Quamvis autem argumentum sit facilis solutionis, adhuc tamen non exakte solvitur ab ipso, esto enim concederetur similitudinem duorum alborum distinguere à coexistentia illorum, quia hæc variatur, cum sit successiva, ad variationem temporis, cui coexistit, non vero similitudo, adhuc tamen posset argumentum urgeri de duorum Angelorum diversitate, quæ mensurantur ævo, & non tempore, unde eorum coexistentia ad communem durationem permanentem qualis est ævum, consequenter erit permanens, & non successiva, argumentum igitur urgebit saltem de relationibus fundatis in entibus, quæ mensurantur ævo, quod est duratio permanens. Respondendum igitur aliter est ad argumentum, quod licet similitudo, & quælibet alia relatio supponat extrema coexistentia, adhuc tamen realiter distinguitur à relatione illa coexistentiæ amborum; quæ quidem realis distinctio licet dignosci, vel colligi nequeat ex earum separatione, adhuc tamen colligitur ex hoc, quod coexistentia extremorum est veluti causa relationis sequentis, cum actualis relatio non causetur, nisi ab extremis actu existentibus, & adhuc evidentius colligitur ex diversis effectibus formalibus earum, nam coexistentia v. g. duorum alborum nunquam illa potest denominare similia, nam ratione relationis coexistentiæ tam coexistere dicuntur duo alba, quam unum album, & unum nigrum, quia coexistentia in ipsis est ejusdem rationis, eo quod eidem durationi coexistunt; ut ergo aliqua duo similia, vel dissimilia dicantur, non sufficit amborum coexistentia, sed requiritur, ut participant qualitatem ejusdem, vel diversæ rationis, in hanc enim unitatem, vel diversitatem fundatur proximè eorum similitudo, vel dissimilitudo, non autem in simplici, & pura amborum coexistentia, quia, ut dicebamus, quantum ad effectum formalem coexistendi extrema omnium relationum eodem modo denominantur; Confirm. hæc solutio, quia cum hoc quod duo alba simul coexistant, ac etiam unum album, & unum nigrum, quamvis quantum ad effectum coexistendi eodem modo se habeant, adhuc tamen hoc album aliter se habet in ordine ad aliud album coexistens, quam in ordine ad nigrum, quia est illi simile, huic autem dissimile; ergo similitudo, & dissimilitudo diversam important habitudinem à coexistentia. Deinde neque minorem arbitramur veram, quod nempe coexistentia sit relatio extrinsecus adveniens, da enim duo entia actu existentia, quantumcumque sint inter se distantia, dummodo in eodem tempore, eidemque durationi coexistant, sequitur ad illa necessario, ac indispensabiliter relatio coexistentiæ, quam memorat Doctor 1. d. 39. §. Contra istud arguitur, & inquit esse realem, at non declarat, num sit intrinsecus, vel extrinsecus adveniens, sed quicquid modo sit de hac minori, sufficit pro solutione difficultatis falsam esse majorem, Ovied. contr. 9. Met. punct. 4. sequitur cum aliis Recentioribus suæ Societatis Nominalium placitum de in-

distinctione relationis prædicamentalis ab extremis; sed non adducit, nisi consuetas, & decantatas Nominalium rationes jam adductas, & solutas; quas esto magnificare, & corroborare conetur variis verborum ornamentis, reipsa tamen nullam ingerunt ulteriorem difficultatem, quæ ex dictis sufficientissime non diluatur Aureolus 1. d. 30. cit. ab initio quædam adducit argumenta §. Sed in oppositum, quæ tantum probant relationem non dari in rerum natura præter opus intellectus per modum cujusdam intervalli inter extrema, ut tribuitur Henrico, de quo infra n. 59. alia vero argumenta, quibus probat ar. 2. nec relationes secundi, & tertii modi esse reales, quo sensu concludant patebit infra q. 10. art. 2. explicando relationes illorum modorum.

Q U Æ S T I O I V.

An relatio prædicamentalis constituatur per esse in, vel ad, vel per utrumque.

50 Scotistæ communiter sentire videntur relationem essentialiter constitui præcisè per esse ad, esse in autem ei convenire in secundo modo dicendi per se ad modum passionis realiter identificatæ, quod colligunt ex Scoto 4. d. 12. q. 1. ita Tromb. 7. Met. q. 1. Ant. And. ibid. Mair. cit. q. 5. & 4. d. 12. q. 7. in fine, & sic etiam loquitur Bonet. cit. Alii ex adverso, ut refert Rada p. p. contr. 2. ar. 3. in fine habitudinem relationis ad fundamentum posuerunt essentialem, non vero habitudinem ad terminum. Thomistæ vero ex D. Th. p. p. qu. 28. ar. 2. dicunt relationem constitui per utrumque sed esse in convenire relationi secundum rationem genericam accidentis, & esse ad secundum rationem propriam relationis, quam habitudinem, ut præscindit à ratione essendi in, quidam dicunt non esse realem, sed abstrahere ab esse reali, & rationis, ita Cajet. & Canariens. p. p. q. art. cit. Capreol. 1. d. 23. q. 1. Soncin. 5. Met. qu. 25. Alii adhuc sic præcisè sumptam volunt esse realem, ita passim Recentiores Thomistæ Bannes, Nazar. Ripa ar. cit. Gratiad. contr. 5. tract. 3. disp. 1. Compl. disp. 14. log. q. 1. Valsq. p. p. disp. 124. c. 3. Suar. in Met. disp. 47. sect. 2. & alii communiter.

51 Dicendum est, relationem non tantum constitui per esse ad, reale, sed etiam per esse in, non tamen eo modo quo ponunt Thomistæ, quasi esse in concurrat præcisè, ut ratio generica; Probatur, & explicatur concl. quoad omnes partes; Primò quod relatio constituatur per esse ad probat optimè P. Rada cit. contra Auctores secundæ sent. & res est ita per se clara, ut probatione non indigeat, nam omnes cum Arist. relationem relativorum semper explicaverunt per hoc, quod est esse ad aliud, & numquam aliter, unde Doct. 1. d. 26. q. un. C. ait relationem, ut relatio est, esse ad aliud, adeò, inquit, quod si non sit ad aliud, utique relatio non est, hæc enim est differentia specifica, quæ ipsam distinguit ab accidentibus absolutis; imò hoc ita intelligendum est, ut ipsum esse ad aliud actualiter, & formaliter relationem constituat, non autem esse ad aliud aptitudinaliter tantum, & radicaliter, ut Auctores illi significabant, essentia enim relationis est ipsamet formalis, & actualis ordo, & habitudo, non vero quasi potentia, & facultas referendi unum ad aliud; quod adeò verum est, ut etiam in relationibus aptitudinalibus veritatem habeat, ipsa enim etiam aptitudinalis relatio actualiter suum munus referendi exercet; unde non dicitur aptitudinalis, quia fundamentum suum actu non referat, & actu relatum non denominet, sed quia terminus, ad quem actu fundamentum refert, non actu existit, sed aptitudine solum, & in potentia, qua de causa relatio illa, non actualis, sed aptitudinalis tantum nuncupatur, quod totum significavit Doct. quol. 13. in sol. ad 1. princ. sic mobilitas v. g. denominat corpus naturale actu mobile, & actu illud refert, ac ordinat ad motum, sed non ad motum in actu, sed in potentia tantum, sequitur Suar. disp. 47. sect. 5. num. 9. & magis explicabitur infra q. 8. in fine.

Secundò hæc ratio essendi ad aliud est verè realis, & non præscindens à reali, & rationis, ut dicebant illi Thomistæ; tum quia, differentie entium realium debent esse reales, cum ergo per esse ad contrahatur ens finitum, & accidens reale ad constituendum genus accidentium relativorum utique esse debet ratio verè, & essentialiter realis; tum etiam quia relatio prædicamentalis non solum est ens reale, & accidens reale, sed etiam relatio realis, nam per eam verè, & realiter subjectum refertur ad aliud non minus, quam verè, & realiter sit quantum per quantitatem, quale per qualitatem, ergo in relatione non solum ratio essendi in, quæ illi competit, ut accidens, est realis, sed etiam ratio, essendi ad, quæ sibi convenit præcisè, ut relatio; Demum rationes omnes, quæ probant relationem esse ens reale, ostendunt ly ad esse reale, quatenus probant realiter referre subjectum ad aliud.

52 Tertio, quod esse in constituat relationem, non minus essentialiter, quam esse ad, & non tantum ut ratio generica, sed etiam ut specifica, probatur, quia ut docet Barg. 1. d. 3. q. 5. à quo hujus quæstioni resolutione accepimus, in fundamento relationis creatæ, quæ est accidens, alia est ratio fundamenti, & alia subjecti, & idem in ea duæ habitudines essendi in sunt distinguendæ, una ad fundamentum sub ratione subjecti, in quantum est accidens, quæ propriè dicitur inhaerentia, alia ad fundamentum reduplicativè sub ratione fundamenti, in quantum est relatio, & quod hæc duæ habitudines in relatione creatæ sint distinctæ, ex eo patet, quod relatio divina includit rationem essendi in veluti in fundamento, non tamen velut in subjecto, cum non sit accidens, ut docet Doct. 4. d. 12. q. 1. in fine, & sequitur Amic. cit.

cit. q. 7. dub. 2. ar. 2. Siigitur *esse in* sumatur pro ratione *essendi in*, vel in subiecto, concurrat ad constitutionem rationalis prædic. velut ratio generica, quia sic vel est ipsa ratio accidentis in communi ad absolutum, & respectivum, vel saltem eam nobis circumscribit, si vero sumatur pro ratione *essendi in*, velut in fundamento, sanè in hoc sensu concurrat ad constitutionem relationis, velut ratio specifica non minus, quam *esse ad*, quod multipliciter probatur 1. quia relatio ut relatio est habitudo essentialiter inter duo extrema, ergo talis habitudo æquè essentialiter petit fundari, & terminari. Secundo non minus implicat relationem esse sine fundamento, quam esse sine termino, ergo si ratio *essendi ad* est essentialis relationi, ut relatio est, etiam & ratio *essendi in*. Tertiò eadem sunt principia, constituentia, & distinguenda, sed Arist. 5. Met. distinguit relationes, etiam penes fundamenta, ergo ratio *essendi in* constituit relationem quoque ut relatio est. Quartò ad constituendam relationem in suo esse proprio, & specifica non sufficit terminus, sed etià requiritur fundamentum, ergo utraque ratio concurrat ad constitutionem relationi, ut relatio est. Demum licet ratio *essendi in*, velut in subiecto, universaliter conveniat omnibus accidentibus, idèòque ad relationem constitutionem concurrat, velut ratio generica, & communis, tamen ratio *essendi in*, velut in fundamento convenit præcisè relationi, ut à cæteris entibus distinguitur, & relationibus prædicamentibus, ut ab accidentibus aliorum generum secernuntur, ergo relationi competit, ut differentia propria, & ratio specifica non minus, quam *esse ad*, imò id ita intelligendum est, ut ratio *essendi in*, & *ad* non sint duæ differentie, sed unam, & adæquatam nobis circumscribant constituentem genus relationum in tali esse suo; quia ratio *essendi ad aliud* in relatione re vera aliud non est in re, quam certus, & peculiari modus afficiendi realiter suum inbectum, nempe referendo, & ordinando ad aliud; hoc idem docet Zerb. 5. Met. q. 19. §. propter tertium.

53. Quartò quod hoc sit de mente Doctoris, apertè colligitur ex his, quæ habet in 4. loc. cit. probando secundam conclus. ubi loquitur de habitu ad fundamentum sub ratione fundamenti, quia loquitur de illa, ut etiam convenit relationi divinæ, & hæc sunt ejus verba: *Secunda conclusio probatur, quia respectus est essentialiter habitudo inter duo extrema, & idèò sicut tollere terminum ad quem respectus est tollere, vel destruere respectum, ita tollere illud, cuius est respectus, est tollere respectum, & destruere rationem respectus, non ergo quia accidentis respectivum est accidentis, idèò requirit subiectum, vel fundamentum, sed quia respectus est respectus, idèò requirit cuius sit, & ad quid sit, etiam in divinis*. Certè ex singulis verbis Doctoris, bene pensatis colligitur, quod ratio *essendi in* velut in fundamento sit de essentia relationis, ut relatio est. Primò inquit, quod respectus est essentialiter habitudo inter duo extrema, ergo essentialiter petit illa duo, ut respectus. Secundo, ait, quod tollere fundamentum, vel illud, cuius est respectus, est tollere respectum, & destruere rationem ipsius, ergo ratio *essendi in*, velut in fundamento pertinet ad rationem propriam respectus. Tertiò ait, quod respectus, quia est respectus, idèò requirit, cuius sit, & ad quid sit, ergo respectus, ut respectus necessario petit fundari non minus, quam terminari. Tandem, cum ait, quod sicut tollere terminum ad quem, est destruere respectum, ita tollere id, cuius est, manifestè indicavit esse de intrinseca ratione respectus, ut sic, non minus *esse in fundamento*, quam *esse ad terminum*, quod etià clarius docuit qu. 2. illius dist. in sol. ad 3. princ. dum ait, quod dependentia relationis ad fundamentum est essentialissima, ita quod sine ea non potest esse ratio relationis.

54. Sed obic. 1. auctorit. Simpl. super prædic. dicentis, quod *esse in* non constituit relationem, sed *esse ad*. Secundo Arist. definit relationem semper per *esse ad*, & non per *esse in*. Tertiò si utraque habitudo est de essentia relationis, ergo relatio est ens per accidentis, quia duo non possunt facere unum per se, nisi unum sit per se actus, aliud per se potentia 8. Met. tex. ult. sed istæ duæ habitudines non sic se habent, quia loquimur de ratione *essendi in*, ut in fundamento, non ut in subiecto. Quartò arguit Tromb. loc. cit. probans quod *esse ad* prius natura competat relationi; tanquam illam constituentem in esse essentiali, & *esse in* posteriori natura, tanquam passio, quandoque aliquod commune dividitur per duas differentias pro quocunque signo una constituit speciem, etiam & alia, sed ens dividitur per absolutum, & respectivum; hæc enim duo sunt immediate opposita circa ens, & totam naturam entis evacuant, ergo pro eodem signo, pro quo absolutum est ad se, pro eodem respectivum est ad aliud, sed absolutum prius natura est ad se, quam insit alteri, ergo respectivum etiam prius natura erit ad aliud, quam in alio, & hoc est argumentum Mair. cit. q. 3.

55. Resp. Simpl. non loqui de *esse in*, ut in fundamento, sed ut in subiecto, neque ait *esse in* hoc modo relationem non constituere, sed nõ constituere aliquod speciale genus accidentium, quia est ratio communis omnium. Ad 2. Barg. cit. inquit Arist. sic esse locutum, quia id solum de relatione intendebat explicare, quod non erat notum apud Veteres, scilicet quod esset ad aliud; quod enim esset in alio nemo ignorabat. Vel dicatur, quod semper supposuit, ut manifestam, rationem *essendi in*, quia si relatio est ordo ad aliud, certè est ordo alicujus ad illud. Ad 3. ait idem Barg. procedere ex falsa imaginatione, non enim cogitandæ sunt duæ habitudines in relatione, una ad fundamentum, altera ad terminum, ut videtur voluisse Bassol. 1. d. 30. q. 2. art. 2. sed ipsamet relatio est una simplex habitudo fundata in fundamento, & terminata ad terminum, cui æquè essentialis est fundari, sicut & terminari. Ad 4. Tromb. loquitur de *esse in* ut in subiecto, nos autem, ut in fundamento, & idèò nihil ad rem,

Maffrè & Bellotti Temp. & Logica.

adhuc tamen ad arg. in se neg. min. tam primi syllogismi, quam subillatam secundi; neg. prima minor, quia ens prædicamentale prius dividitur in ens in se, & ens in alio, & hoc postea dividitur in absolutum, & respectivum; neg. etiam subillata minor, quod ens absolutum prius natura sit ad se quam in alio, accipiendo esse in alio radicaliter, sic enim vel esse in alio natura præcedit in accidente absoluto esse ad se, sicut communiora solent minus communia præcedere, vel saltem simul natura habebit utrumque, & idem erit proportionem dicendum de esse in alio, & esse ad aliud in accidente respectivo.

56. Deinde obicis, conceptum relationis, ut est *ad*, non esse realem, quia æquè convenit relationi rationis, ac reali, ergo quantum est de se, ab utroque præscindit. Resp. neg. assumptum, quia relationi reali, & rationis nihil abstrahi potest commune univocum; ut docet Doctor 1. d. 26. q. un. Accedit, quod si *ad* esset commune, etiam *in* esset commune, quia hæc duo sunt necessariò connexa, ut diximus, in relatione, nec potest intellectus, quantumcumq; fingat, res ferre ad aliud, nisi aliquid referat. Tandem etiam si concederetur *ad* esse commune univocum utrique relationi, negabitur semper consequ. nam *ad*, quod constituit relationem prædicamentalem, est *ad*, quod convenit à parte rei.

In fine huius, qu. notat, quod cum dicimus relationem essentialiter constitui per *esse in*, & *ad*, hoc non debet ita intelligi, quasi terminus, & fundamentum sint de essentia relationis, ac veluti partes illius intrinsecæ, licet enim id habeant dicere Nominales, quia faciunt relationem, veluti entitatem compositam ex fundamento, & termino, id tamen nullo modo asseri potest in sententia Realium, qui ponunt relationem esse formam simplicem dependentem tantum extrinsecè à fundamento, & termino, necessario tamen, eo modo, quo dicimus potentiam, vel actum ab obiecto pendere, cum tamen obiectum non sit pars constitutiva potentie, vel actus; Et quod in hoc sensu fundamentum, & terminus non sint de conceptu relationis, intrinsecè nimirum, & constitutivè, probatur ex Mair. cit. q. 5. tum quia terminus, & fundamentum regulariter sunt absoluta, ergo nequeunt esse partes intrinsecæ relationis, quia res unius prædicamenti nequeunt esse partes intrinsecæ, & constitutivæ rei alterius prædicamenti, cum principia rei constitutiva ad idem prædicamentum pertineant cum re constituta, saltem reductivè, tum quia terminus, & fundamentum non sunt genus, & differentia relationis, sed solum extrema illius, ergo sicut extremitates in linea non sunt partes lineæ, sic neque fundamentum, & terminus sunt partes relationis; tum tandem quia hoc dato multa sequerentur absurda, scilicet, Deum esse de essentia creaturæ, & filium de essentia Patris, vel relativa sunt, item albedinem de essentia similitudinis, &c.

57. Cum ergo dicimus relationem essentialiter constitui per *esse in alio*, & *esse ad aliud* sumi debent *in*, & *ad*, ut dicunt simplicem ipsam habitudinem, non autem ut etiam includant extrema ipsius habitudinis, unde ut bene notat Mair. cit. *esse ad aliud* (idèòque dicendum de *esse in alio*, ut in fundamento) partim est intrinsecum, partim extrinsecum, intrinsecum quidem, quatenus dicit ipsam habitudinem expressam per *ad*, extrinsecum verò, ut dicit terminum illius habitudinis, primum est de intellectu relativi, secundum verò de cointellectu, quia ponitur in tantum, ut additamentum in definitione ipsa relativi, & hinc est, quod potius dicitur relatio constitui per *in*, & *ad*, quam per *esse in alio*, & *esse ad aliud*, quia per illas particulas solitariè sumptas exprimuntur intrinseca relationis formaliter, & solum virtualiter, & ex consequenti insinuantur extrema, quæ sunt extrinseca. Ex quo colligitur fundamentum, & terminum nonnisi extrinsecè, & terminativè, necessario tamen velut addita, ingredi definitionem relationis, ut docet Doctor in 4. d. 12. q. 1. S. & quidem majori necessitate, quam subiectum ingreditur definitionem accidentis, quia requiruntur propter formale esse relationis, nam relatio formaliter est habitudo unius ad aliud, unde Mair. cit. hoc discrimen ponit inter accidentia relativa, & absoluta, quæ etiam per additamentum definiuntur, quod definitio quidditativa in absolutia quietat intellectum distinctè attingentem genus, & differentiam eorum, etiam si aliud non cointelligat, velut additum, sed non ita in relativis, nam quantumcumque habeatur conceptus sui generis, & differentie, non quietatur intellectus, nisi cointelligendo terminum & fundamentum, & hunc dicendi modum tenent Recentiores omnes Suarez disp. 47. sect. ult. Amic. loc. cit. & alii passim.

Sed dices, illud est de essentia alicujus, sine quo nec esse, nec intelligi potest, sed relatio nec esse, nec intelligi potest sine fundamento, & termino, ergo &c. Resp. ex Barg. 1. d. 28. q. 3. aliquid esse de essentia alicujus posse dupliciter accipi, primò pro eo, sine quo res intelligi nequit, sive hoc intret definitionem, ut pars essentialis, sive ut additum, & sic dicimus subiectum esse de essentia accidentis, quia ejus definitionem ingreditur, ut additum, & in hoc sensu utriusque extrema sunt de essentia relationis; alio modo, quod sit pars essentialis, & inter definitionem, ut genus, vel differentia, & in hoc sensu extrema non sunt de essentia relationis, quia non intrant ejus definitionem in recto, sed tantum in obliquo, & veluti addita, pertinentque ad cointellektum, non autem ad purum intellectum relativi, ut diximus ex Mair. cit.

Q U Æ S T I O V.

*In qua consideratur relatio ex parte subjecti,
seu fundamenti.*

58 **Q**uia ut diximus q. præc. Relatio prædic. constituitur ex esse ad, & in, idèd medullitus considerata venit tam ex parte fundamenti, quam termini, primum præstabilimus q. præsentem, alterum q. seq. & quia relatio prædicam. accidens est, idèd fundamentum ejus etiam subjectum appellamus, quatenus ei inest per inheretiam; solet verò distingui duplex subjectum; seu fundamentum relationis, proximum, & remotum; proximum est illud, in quo immediatè est relatio, remotum, in quo est tantum mediatè, sic v. g. relatio, æqualitatis proximè est in quantitate, remotè in substantia, relatio similitudinis proximè est in quantitate, remotè in quantitate, & substantia; notat autem Doctor 5. Met. tex. 20. in fine, & q. 11. n. 7. solum fundamentum proximum absolute dici debere fundamentum, remotum verò dici debere subjectum relationis, non fundamentum, quod etiam ex aliis locis sent. colligit P. Faber. 5. Met. disp. 22. c. 2.

Præter hæc assignari etiam solet ratio fundandi relationem, & frequenter conditio aliqua, sine qua non sequeretur relatio ad fundamentum, quæ duo non sunt confundenda, ut faciunt aliqui, cum sint omnino distincta, ut Doctor declarat quol. 12. C. in relatione paternitatis, cujus ratio fundandi est potentia generativa Patris, conditio verò prævia est actio generativa ejusdem, quæ statim transit, & idèd non propriè causa, sed tantum conditio prævia, sine qua relatio non sequeretur, appellari consuevit, in hoc autem præsertim ratio fundandi proxima à fundamento proximo distinguitur (licet multoties hæc duo confundi soleant, præcipuè quando fundamentum proximum confertur cum remoto, tunc enim dicitur ratio fundandi, ut albedo, quæ dicitur ratio fundandi similitudinem inter Petrum, & Paulum) quod fundamentum proximum relationis non est ita Quo, quin etiam possit esse Quod, potest enim suscipere denominationem relationis, quia & quantitas dicitur æqualis, & qualitas similis, at ratio fundandi est ita Quo, ut nequeat esse Quod quamvis enim, & duas quantitates dicamus æquales, & duas albedines similes, non tamen unitas, quæ est ratio proxima fundandi hujusmodi relationes æquiparantur ex 5. Metaph. cap. 15. denominatur similis, æqualis, nec potentia generativa Patris dicitur pater.

59 Quamvis autem relationes ejusdem possint esse plura subjecto diversarum rationum cum subordinatione declarata, quod unum sit proximum, alterum remotum, ut declaratum est, tamen plura ejusdem rationis, & æquè immediata omnino impossibile est, quia cum relatio, sit verum accidens, & per se unum, unicuique etiam subjectum in hoc sensu postulabit, Undè prorsus abiicienda est Scholis opinio, quæ tribuitur Henric. quol. 9. q. 3. asserens relationem esse veluti intervallum quoddam inter duo extrema, ita ut sit una, ac eadem habitudo inter illa, & in ambobus insidens, velut in proprio, & adæquato subjecto; id sanè ut prorsus irrationabile damnat Doctor cit. 5. Met. q. 11. n. 7. & sequitur Suar. disp. 47. sect. 6. n. 3. nam vel relatio, quæ intercedit inter illa ab invicem distantia, est etiam in medio, veluti corda, quæ necit cornua arcus, vel non, sed in extremis tantum; non primum, quia paternitas non recipitur in aere; neque secundum, quia idem numero accidens nequit esse naturaliter in duobus subjectis realiter distinctis, & loco distinctis; relatio igitur est tantum in illo extremo, quod refertur ad aliud, & si illud aliud ad hoc referatur, dabitur in illo alio nova relatio, & sic non erit una, & eadem relatio in duobus, ut in uno subjecto, sed in uno, & ad aliud inquit Doct. cit. de hoc igitur uno subjecto, quod, & quale esse debeat, investigabimus in præsentem quæst. & quia in hoc variæ sunt difficultates; duos instituimus articulos.

A R T I C U L U S I.

An subjectum relationis debeat esse ens reale, & finitum, ita quod nequeat esse infinitum.

60 **G**reg. 1. d. 28. q. 3. significavit relationes prædic. etiam in non entibus fundari posse, & quidem apud omnes in confesso est privationem fundare relationem principii ad generationem; & pariter causa finalis dicitur fundare relationem causalitatis, ad effectum, cum adhuc ipse finis non existit, ut constat de sanitate respectu deambulationis, & sic in multis aliis; quæ ansam præbuerunt dubitandi, an relatio prædicam. necessariò petat subjectum reale, & existens; Concedit etiam ibi Greg. relationes prædicam. in Deo ad creaturas, quæ est communis Nominalium opinio, quare consequenter asserunt subjectum hujusmodi relationum non esse necessariò finitum, & limitatum.

Dicendum tamen est, non esse idoneum relationis prædic. subjectum, nisi ens reale, ac finitum. Est communis in schola Realium, & necessariò sequitur ex nostris principiis, si enim relatio sit accidens reale fundamento re vera superadditum, sequitur necessariò tale fundamentum esse entitatem realem, ac finitam, quia non ens nequit per modum subjecti sustentare verum accidens, & ens infinitum, sicut est Deus, est accidentis incapax, quia est ab omni potentia remotum, unde & Nominales ipsi idèd concedunt in Deo

relationes reales ad creaturas, quia negant has superaddere fundamento veram realitatem accidentis, sed statuunt ipsas in mera denominatione, & concomitantia rerum, idèd cum à nobis discrepent in principiis, etiam in conclusione dissentiunt; & hæc de causa Nominalium sententia, licet repugnet communi modo loquendi Theologorum unanimiter negantium relationes prædic. in Deo ad creaturas, quoad rem damnari nequit, ut multi in consilio faciunt, quia non ponendo relationem accidens realiter à fundamento distinctum nulla sequitur mutatio, aut compositio in Deo ex eo, quod ponatur in tempore referri de novo ad creaturas sub ratione creatoris, domini, &c. solum ergo damnari potest quoad modum loquendi, qui sanè incongruus est apud præfatos Theologos, nec graviore censura inuri debet Nominalium sententia, ut notat Suar. sect. 15. nu. 17. at probemus conclusionem nostram quod utramque partem singillatim.

61 In primis, quod subjectum relationis prædicam. ens reale debeat esse, & positivum, satis constat ex modò dictis, & docet Scot. 4. d. 6. qu. 10. §. *sed restant*, & probat Bassol. 1. d. 30. art. 1. quia cum sit accidens reale, & positivum, consequenter nequit in non ente fundari, quia non ens non est aptum entis realis fulcimentum, tum quia ut constat ex dictis q. præc. art. 2. relatio suam entitatem realem habet à fundamento in genere efficientis causæ, ergo necessariò debet esse ens reale, quia nemo dat, quod non habet. Verum tamen est, quod si relatio realis sumatur non in toto rigore, quæ scilicet habet illas tres condiciones, ex Scot; relatas in 1. q. sed quatenus contradiungitur a relatione rationis, quæ fit per actum collativum intellectus, ut Scot. loquitur quol. 13. P. & pro tanto realis non dicitur, quia non habet omnes illas condiciones, sed una, vel altera sibi deficit, potest relatio realis in hoc sensu fundari in non ente ad ens, & in hoc sensu dici potest privatio fundare relationem realem principii in ordine ad generationem, & admitti potest in eodem opin. Gregor. dicentis relationes reales etiam non entibus convenire, non quod hujusmodi relationes sint entia realia positiva, quia verum accidens, & reale non potest in non ente subjectari, sed dicuntur reales eo sensu, quo tenebras, & cæcitatem negationes reales appellare solemus, quatenus dantur nullo cogitante intellectu, sic enim nullo cogitante intellectu privatio suo modo concurrat ad generationem per modum principii, quo etiam sensu Doctor 1. d. 28. quæst. 2. ad 2. ait, ingenium in Patre dicere relationem realem negativam; Difficultas autem mota de fine nulla est, quia ut dicimus in Phys. disp. 7. quæst. 8. art. 5. finis non est verè causa realis, & physica, sed tantum metaphorica, quia realiter non dat esse, sed tantum movere agens, ut det illud, in ratione amati, & desiderati, quare non fundat relationem veram, & realem.

Sed dices, Arist. 5. Met. cap. 15. inter relationem prædic. connumerare relationem calefactivi ad calefactibile, & ejus, quod fecit, ad id, quod factum est, & ejus, quod facturum est, ad id, quod faciendum est ergo, &c. Resp. quod sicut res aliæ considerari possunt sub duplici statu, nempe existentia, aut solis possibilitatis, ita etiam, & relationes ipsæ considerari possunt, vel ut actu existentes, vel prout aliquando fuerint, vel futuræ sint, aut tanquam realiter possibiles, & in hoc secundo sensu eas consideravit Arist. loc. cit. per relationem enim calefactivi ad calefactibile utique non intellexit aptitudinem calefaciendi v. g. in igne, quia hæc non est relatio prædicam. sed transcendentalis, sed eam intellexit, quæ postea facta approximatione calefactivi, & calefactibilis actu insurgit, ubi prius ante approximationem habebat solum esse possibile; in præsentem verò est sermo de relationibus prædicamentalis non sub statu meræ possibilitatis, sed præsertim sub statu actualis existentia.

62 Altera verò pars, quod relationis realis subjectum esse debeat ens finitum, & limitatum, docetur à Scoto 1. d. 30. q. 2. ubi cum communi Theologorum remouet à Deo relationes reales ad creaturam, idque efficaciter probat §. *Ad 2. quæst.* ex perfecta simplicitate, & ex perfecta necessitate Dei, quia enim Deus perfectè simplex est, nihil est in eo, quod non est ipsum secundum Aug. 11. de Civit. n. 10. ergo relatio realis nova in Deo ad creaturas nequit admitti in tempore, cum veram compositionem faciat cum eo, cui advenit, ut probat Doctor 2. d. 1. qu. 5. §. *Ad primum alterius opinionis.* Sed quod neque etiam ab æterno, prob. ex necessitate, perfecta enim ejus necessitas est ex se esse tale, quod non variabitur ejus esse, quacunque hypothesi posita, siue possibili, impossibili, circa aliud à se, quia alia non sunt necessaria, nisi secundariò, ergo nulla potest in eo admitti realitas, neque ab æterno, neque in tempore, quæ necessariò coexigat aliud à se, tale enim necessariò coexigens aliud à Deo non esset illo coexacto non existente, & per consequens aliquid, quod perfectè esset idem Deo non esset, aliquo alio, quod non est necessarium ex se, non existente, sed relatio realis de necessitate coexigit ad suum esse terminum ejus, ergo in Deo salva ejus indennitate constitui nequit relatio realis ad aliud à se. Neque satisfacit responsio, quæ tribuitur Gilbert. Porret. dari posse in Deo relationem realem ad creaturam, non utique illi inhaerentem, sed veluti assistentem. Nam si illa relatio est accidens, ut supponimus, alicui subjecto hærebit necessariò, nisi dicatur esse per se subsistens, quod est irrationabile prorsus, & accidenti directè repugnans. Restat ergo facta suppositione, quod relatio prædicamentalis sit accidens fundamento superadditum, solum ens finitum, & limitatum esse ejus idoneum subjectum.

63 Sed obiic. Relat. secundi modi relativorum, quæ nempe fundantur

dantur in actione, & passione, sunt reales, & mutue. 5. Met. c. 15. sed tales sunt relationes Dei ad creaturam, in quantum est causa, & effectus illius, ergo, &c. Deinde sicut forma est in aliquo ita denominat illud, ergo si non est aliqua relatio in Deo ad creaturam realiter, Deus non est realiter creator, non est realiter Dominus, non est realiter à creatura distinctus.

Resp. ad 1. si teneamus relationes primi, & secundi modi in hoc tantum differre à tertio modo relativorum, quia in eis est mutuitas, non in istis, ut Doctor velle videtur loc. cit. 1. d. 30. §. Resp. ad 1. quæst. tunc neganda est minor, quia defectu istius mutuitatis omnes relationes creaturæ ad Deum, qualescunque sint, ad tertium modum spectant, ubi universaliter collocantur relationes non mutue, & sic innuit ibi Doctor, & iterum in eodem 1. d. 3. q. 5. & d. 35. q. un. & quol. 13. Si verò dicamus diversitatem Dei à creatura in prædicatis propriis, & convenientiam in transcendentibus esse relationes primi modi, relationem in ratione causæ, & effectus esse secundi, neganda est universaliter maior, quamvis enim relationes huiusmodi in creaturis sint mutue, non tamen in Deo, nec oportet relativa tertii modi in hoc præcisè differre ab aliis, quod in illis omnes relationes sint mutue, in isto nunquam; per hoc enim sufficienter distinguuntur, quod in tertio nunquam sunt mutue, in aliis verò sic, licet non semper, ita resp. Bassi. 1. d. 30. q. 1. ar. 4. & sequitur Suar. cit. sect. 15. n. 27.

Ad aliud concedimus Deum non dici realiter creatorem, dominum, & à creatura distinctum intrinsecè, & subjectivè, sed extrinsecè, & terminativè, quatenus terminat realiter creationem passivam in creatura existentem, atque ita hæc propositio est vera, *Deus est realiter creator*, ut ly *realiter* determinat inhærentiam, id est, totam propositionem, non inhærens id est extremum propositionis, seu prædicatum, ita Doctor cit. in fine.

64 Sed contra hanc Doctoris resolutionem, quæ communis est in Schola Realium, dices 1. quo pacto salvantur hæc denominationes relativæ in Deo sine distinctis relationibus; poterunt etiam, ac debent salvari in rebus creatis sine tanta entium multiplicitate, & mutatione, ut ait Averſa q. 25. sect. 4. Secundò relationes oppositæ dant denominationes oppositas, ergo creatio passiva in creatura existens nequit Deum denominare creatorem, sicut filio nequit denominare Patrem. Tertio Deus dicitur Creator quatenus ad creaturas refertur, sed ad creaturas refertur non potest per relationem, quæ est in creatura, ergo, &c. Tandem quando aliquid denominatur denominatione, quæ est in altero, accipit denominatione illius, ergo si Deus denominatur denominatione in creatura existente, diceretur creatura, ita urgebat Scotum Thomas Angelicus apud Barg. 1. d. 30.

Resp. ad 1. patere ex dictis qu. præc. denominatio enim relativa necessariò fieri debet, vel per realem susceptionem relationis, vel per realem eius terminationem ex Arist. 5. Met. cap. ad aliquid, dum assignat tres modos relativorum, cum igitur Deus non sit subiectum capax relationis, salvari debent in eo denominationes relativæ per realem terminationem, & quia creaturæ sunt capaces relationum, salvari debent in eis per realem susceptionem, & cum utrumque extremum est relationis capax, in utroque debet admitti, quia non est major ratio, cur potius in uno resultet, quam in alio, sicut sunt relationes primi, & secundi modi, ita innuit Doct. cit. infra Q. Ad 2. resp. relationes oppositæ denominationes oppositas præbere subjectivè, & intrinsecè, at non inconvenit eandem relationem unam denominationem præbere subjectivè, cui inhæret, intrinsecè, & subjectivè, & oppositam termino extrinsecè, & terminativè, ut patet de visione, quæ intrinsecè, & subjectivè denominat oculum videntem, & extrinsecè, & terminativè parietem visum. Ad 3. Deus dicitur creator realiter, non quia ipse ad creaturas realiter refertur, sed quia creaturæ referuntur ad ipsum, sicut scibile ex eo præcisè dicitur relativum scientiæ, quia scientia refertur ad ipsum, quia ratione Doctor cit. sub F. omnes relationes creaturæ ad Deum appellavit tertii modi, si tamen loquamur de denominatione formali, & intrinseca Creatoris, utique dicitur creator, quia refertur ad creaturas, sed talis relatio est rationis, in Deo à nobis exco-gitata. Ad 4. concluderet utique si uniformis esset denominatio, at in proposito una est intrinseca, & subjectiva, alia extrinseca, & terminativa, & hanc Deus accipit à creatura, non illam; qui plura de hac re desiderat, videat Doct. loc. cit. & Barg. & Mair. 1. d. 30. q. 1. & 2. ubi fusè hanc materiam tractant, & luculenter.

65 Quæres, an saltem possint admitti in Deo relationes transcendentales ad creaturas? & ratio dubitandi est, quam assert Doctor cit. q. 2. quia Deus ex natura rei seclusa intellectus operatione dicitur omnipotens, ac omnisciens, ista enim ponuntur in Deo, sicut attributa dicentia perfectionem simpliciter, & omne tale est ibi ex natura rei, sed ista dicunt respectum potentiae, & scibilitatis ad creaturam possibilem, nam nequit Deus concipi omnipotens sine creatura possibili, & implicantibus creaturis Deus non esset omnipotens, quia nihil posset producere, ergo respectus saltem transcendentales ad creaturas poterunt, ac debebunt in Deo admitti.

Mair. loc. cit. qu. 3. quem multi sequuntur Recentiores, huiusmodi respectus in Deo libenter admittit. Cæterum Doct. loc. cit. & ibid. Lichet. Bassol. Barg. Vigerius, quia acriter Mair. insequitur, & alii Scotistæ passim hos etiam respectus negant in Deo ad creaturas, & quidem ratio Doct. allata ex necessitate Dei deducta urget etiam de transcendentibus, quia creatura, etiam quod esse possibile, & scibile considerata, adhuc non est in eo gradu necessitatis necessaria, in quo est Deus, semper enim eius necessitas erit

Maffrui & Belluti Tom. I. Logica.

participata, & ideo ponere creaturam non esse possibilem, non esset ita impossibile, sicut aliquam realitatem in Deo non esse, quia adhuc in esse possibili non est ita necessaria, ut Deus, & tunc ex hæc positione minus impossibili videretur sequi impossibile, non igitur ad creaturam etiam in tali statu necessitatis consideratam admitti debet in Deo relatio realis, quia Deus esset, etiam si omnis creatura repugnaret, nam sicut necessarium non pendet in suo esse à contingenti, seu (ne sit lis de nomine dependentiæ) illud non coexistit ad suum esse; ita neque magis necessarium pendet in suo esse à minus necessariò, seu illud necessariò coexistit, alioquin unum non esset magis necessarium alio, sed essent in æquali gradu necessitatis, nam implicat in adjecto dicere unum ens necessarium coexistere aliud ad suum esse, & adhuc esse magis necessarium illo, quia si concedatur magis necessarium posse deficere deficiente minus necessario, & è contra, jam illa duo essent æqualis necessitatis, quia ita unum coexisteret aliud ad sui esse, sicut è contra; & hac ratione Scotica captivati Vasq. disp. 104. c. 6. Suar. disp. 47. cit. sect. 3. n. 6. & sect. 15. n. 15. & 1. p. tract. 1. lib. 2. c. 26. n. 14. Hurt. disp. 15. Met. sect. 9. & alii negant relationes transcendentales in Deo ad creaturas.

66 Ad rationem dubitandi allatam Doct. cit. §. Ad arg. 2. q. remittit se ad inferius dicenda de omniscientia, & omnipotentia Dei in sequentibus distinctionibus 35. 36. & 43. ubi docet huiusmodi perfectiones posse dupliciter spectari, uno modo fundamentaliter, & pro denominato, & sic sunt perfectiones absolutæ Deum denominantes fundamentaliter omnipotentem, & omniscientem, alio modo pro formali, & sic superaddunt respectum rationis, unde implicantibus creaturis adhuc Deus diceretur omnipotens ob perfectionem absolutam, quam in ipso omnipotentia importat, nam fundare respectum rationis ad creaturas, si possibiles forent; hoc ostenditur evidenter, quia etiam de facto non ideo Chymæra dicitur impossibilis, quia Deus nequeat illam producere, & illi potentia desit, sed è contra potentia Dei non potest exire in actum circa chymæram, quia ipsi desit potentia passiva, ut producat, ergo defectus potentiae passivæ in creatura ad produci non infert in Deo defectum potentiae activæ ad producere, alioquin verum esset dicere, chymæram esse non posse, non tantum quia ipsa ex se repugnet, sed etiam quia Deus non potest illam producere, cum ergo impossibilitas semper teneatur ex parte rei; non ex parte Dei, fatendum est, quod si homo esset in se impossibilis, ac etiam quælibet alia creatura, adhuc Deus esset omnipotens quantum ad intrinsecam perfectionem, & virtutem productivam ejus, nam repugnantia hominis non oriretur ex Deo, sed ex ipso homine, sicut nunc oritur ex chymæra; & hac solutione utuntur omnes relati Auctores.

Dices, omnipotentia in se est virtus activa, ergo in se est activa alicuius factibilis, quia non est activa sui, ergo necessariò respicit transcendenter aliud à se. Conf. ita se habet potentia factiva ad factibile, sicut visiva ad visibile, ergo sicut hæc concipi nequit sine objecto visibili, ita nec illa sine termino factibili. Resp. quod omnipotentia in Deo, ut est perfectio simpliciter, est virtus activa alicuius factibilis, non quod formaliter constituitur in suo esse per ordinem transcendentem ad illud, sed solum quia est perfectio absoluta nata terminare dependentiam creaturarum possibilium ab ipsam, ac etiam ad illas, ut possibiles, fundare ordinem rationis, de quo vide Lichet. 1. d. 30. quæst. in sol. ad argum. Greg. Ad confirm. non currit paritas, quia potentia visiva in sua entitate dependet ab objecto, & ideo dicit ordinem transcendentem ad illud, id autem asseri nequit de potentia factiva Dei, sed tota ejus formalitas debet indemnitas salvari sine dependentia à creaturis, & ideo constitui debet in perfectione absoluta nata fundare respectum rationis ad creaturas possibiles, vel earum realem dependentiam in tali statu possibili terminare; quia ut sæpius dictum est, quantum ad denominationes relativæ non est ferendum idem iudicium de Deo, & creaturis.

ARTICULUS II.

An subiecto Relationis esse debeat necessariò accidens, & hoc absolutum, ita quod nequeat esse respectum.

67 Divus Thom. 4. contra gentes c. 14. negasse videtur substantiam esse posse proximum, & immediatum Relationis prædic. fundamentum, unde quidam Thomistæ solam verborum S. Doctoris superficiem attendentes, hanc sententiam, ut de ejus mente amplexati sunt, quibus favere videtur Zerbuius noster 5. Met. qu. 18. ad 4. §. Dicendum seriatis. Oppositum tamen docet, vel potius supponit Doct. 5. Met. q. 12. & 2. d. 3. q. 1. & passim in sua doctrina, & cum eo Scotistæ omnes, ac Neotherici, Suarez, Ruvius, Blanc. & Thomistæ melioris notæ Cajet. Ferrar. Soncin. Javell. Mafius, Capreol. & alii, qui explicant D. Thom. loc. citat. locutum fuisse de Relationibus majori ex parte, quæ fundantur in accidenti immediatè, nam posse quoque aliquas in substantia fundari expressè docet opusc. 48. tract. 5. cap. 4. & est expressa Aristot. mens 5. Met. cap. 15. ubi ait, unitatem in substantia facere identitatem, sicut in qualitate facit similitudinem, & in quantitate æqualitatem, idque probat Mair. 1. d. 29. qu. 3. manifesta ratione, quia irrationalabile videtur, quod duæ albedines habeant inter se conformitatem, quæ sit relatio prædicam. & dicitur similitudo, & quod duæ substantiæ

stantiæ ejusdem speciei, v. gr. duo homines non habeant suam proportionatam conformitatem, quæ dicatur identitas essentialis, sicut enim in qualitatibus attenditur similitudo, vel dissimilitudo accidentaliter, ita in substantiis attenditur similitudo, & dissimilitudo essentialis in natura, quæ dicatur identitas, & diversitas, & sunt relationes prædicantur quia destructo v. g. Brunello non amplius Petrus dicitur ab eo actualiter diversus, sed solum potentialiter, sicut albedo non dicitur amplius similis alteri albedini jam destructæ. Rursum dum ignis generat ignem, & homo hominem, generatio prius terminatur ad ignis substantiam, quam ad ullum accidens, ergo in illo priori fundatur relatio effectus in substantia nullo medio accidente, & filiatio in homine ad patrem. Nec dicas, Paternitatem, & filiationem fundari in actione, & passione, quæ sunt accidentia. Nam inferius cum Scot. quol. 12. C. & 4. d. 6. q. 10. I. & d. 14. q. 1. V. id esse falsum ostendimus, quia illis transactis manent præfata relationes, adeo quod immediate fundari debent in substantia Patris, & Filii, aut saltem in potentia activa, & passiva, quæ utique realiter non distinguuntur ab eorum substantia, ut accidens superadditum, ut dicitur in lib. de Anima.

Dices, unitatem, & pluralitatem genericam, & specificam in omnibus prædicam. reperiri, & sic etiam relationes super illas fundate scilicet identitatem, & diversitatem, ergo sunt relationes transcendentes, non prædicam. Neg. conf. quia relatio non dicitur transcendens ex eo præcisè, quia per omnia, vel plura prædicam. vageatur, ut dictum est q. 1. sic enim inherencia actualis esset relatio transcendens, sed quia identificatur cum suo fundamento, igitur quia identitas, & diversitas specifica, vel generica realiter à suo fundamento distinguuntur, idè censi debent relationes prædicam. & licet specialiter fundari dicantur in substantia, tamen suo modo fundantur etiam in aliis prædicam. unde in quantitate, & qualitate fundantur ratione unitatis relationes duplicis generis, ambæ tamen ad primum modum relativorum spectantes, nam ratione unitatis in essentia fundantur relationem identitatis, ac ratione unitatis in gradibus intensiois qualitas fundat relationem similitudinis, & ratione unitatis in partibus extensionis quantitas fundat relationem æqualitatis, ex quo patet similitudinem, & æqualitatem non fundari in qualitate, & quantitate ratione essentiae, nam hac ratione duæ albedines dicuntur eadem, sed ratione alicujus modi accidentaliter. Videantur de hac re Mair. cit. & Ant. And. lib. sex. princ. q. 9.

68 Major est difficultas circa aliam quæsti partem, an una relatio super aliam fundari possit. Negat D. Th. 1. p. q. 42. art. 1. ad 4. & q. 3. de potentia art. 3. ad 2. & cum ipso Thomistæ omnes Cajet. & Canar. 1. p. loc. cit. Ferrar. 2. contra gentes, c. 12. & 13. Soncin. 5. Met. q. 29. Vafq. disp. 166. c. 4. Did. disp. 14. Log. q. 3. Compl. disp. cit. & alii passim. Affirmat Scot. 2. d. 1. q. 5. H. & iterum §. *Ad quæst.* ubi se citat in 1. d. 19. q. 1. §. *Hic primò videndum*, & 4. d. 6. q. 10. E. & quol. 6. §. *de tertio*, & alibi frequenter, & cum ipso Scotistæ omnes Mair. & Ant. And. jam cit. Lichet. in 2. loc. cit. Tatar. & Jo. de Mag. in Log. Zerb. 5. Met. q. 18. in fine; Fab. ib. disp. 24. Durand. 1. d. 7. q. 2. Suar. disp. 47. sect. 11. n. 11. & alii. Aliqui verò has opinioniones quasi conciliare volentes, inquirunt, relationem posse considerari dupliciter, primò formaliter, & essentialiter, quo pacto est ratio referendi unum extremum ad alterum sibi oppositum; ut v. g. paternitas est ratio referendi patrem ad filiū, & sic negant relationem esse posse fundamentum relationis, quia ut sic est ratio referendi, non id, quod refertur; secundo materialiter, & accidentaliter, quatenus scilicet una relatio convenit cum alia ejusdem rationis, ut paternitas comparata cum alia paternitate, ad quam fundat relationem similitudinis, vel identitatis, sic enim non est ratio referendi, sed id, quod refertur, & in hoc inquirunt relationem cum absoluto convenire, & accidere relationi, ut relatio est, quia ut talis non refertur, sed refert, dicunt igitur D. Th. negare relationem primo modo consideratam posse aliam relationem fundare, non autem secundo modo, in quo tantum sensu affirmavit Scot. ita videtur sentire Fland. 5. Met. q. 16. Ruvin in Log. c. 7. q. 11. Blanc. disput. 11. sect. 8. Sed sanè hæc conciliatio frivola est, quia quæstio non est de relatione in primo sensu, sed in secundo, & in eo negat S. Th. posse aliam fundare relationem, ut ex ejus rationibus constabit, & Scotus affirmat, quare præfati Auctores ita sentiendi stant à sententia Scoti, nam ad amissum in eo sensu, quo ipsi declarant, intelligit Doctor posse unam relationem esse alterius fundamentum.

69 Dicendum itaque cum secunda sententia unam relationem posse super aliam fundari. Ita Scotus loc. cit. cum Scotistis, quos testatur Aversa q. 15. Phyl. sect. 4. magis consequenter loqui. postquam semel concesserunt relationes reales distinctas à rebus quam ipsi Thomistæ; probat Doctor auctorit. Euclid. 5. lib. Geometriæ, ubi definit proportionalitatem esse duarum proportionum similitudinem, sed proportio, & proportionalitas sunt relationes; ergo &c. Probat deinde Mair. & Ant. And. cit. ratione evidentissima, qua Suarez, & alii moti sunt ad nobiscum sentiendum, quia relationes etiam denominationes relativæ suscipiunt veras, ac reales, non minus, quam entia absoluta, duæ enim paternitates dicuntur inter se similes, sicut duæ albedines, similitudo est entitas diversa à filiatione, ac paternitate, & quod magis refert, est, quod hujusmodi denominationes sunt præfatis relationibus accidentales, stante enim paternitate, v. g. Petri, incipit de novo esse similis, si alia paternitas de novo ponatur, & definit esse similis, eadem destructa; incipit esse diversa ab albedine, si hæc de novo producat, definit esse diversa, si destruat albedo, ergo hujusmodi denominationes fiunt per rela-

tiones verè, & realiter superadditas, quia hoc fuit superius unum ex præcipuis fundamentis ad distinguendum relationes a rebus absolutis.

Resp. Thomistæ neg. paritatem, quia duæ paternitates sunt inter se similes fundamentaliter tantum, & negativè, quatenus non sunt diversæ speciei, at duæ albedines sunt similes positivè per relationem superadditam. Hæc utique esset optima responsio, si assignaretur ratio, cur potius duæ albedines habeant inter se conformitatem positivam, non autem duæ paternitates, sed hic labor, hoc opus est, si autem hæc major ratio non assignetur, aut etiam in absolutis negandæ erunt relationes cum Nominalibus, aut etiam in ipsis quoque relationibus alias quoque fundari posse fatendum erit cum Scotistis. Dicunt igitur aliqui paternitates non posse fundare relationem similitudinis ad invicem, bene tamen albedines, quia relatio est minime, ac debilissima entitatis, unde non poterit esse causa, nec materialis, nec effectiva alterius formæ, & effectus.

70 Frivola tamen responsio, nam quantum spectat ad munus sustentandi, negant multi fundamentum esse semper majoris entitatis re fundata, nam materia prima est imperfectior ipsa forma substantiali, quam tamen sustentat; & quanto etiam id concederetur, inquit Zerb. cit. licet relatio sit diminutè entitatis respectu accidentium absolutorum, tamen intra seriem relationum poterit una esse perfectior alia, & consequenter idoneum ejus fundamentum. Tum quia relatio fundanda non est tanti ponderis, ut ad eam sustentandam alia relatio non sufficiat, imò cum sit debilioris entitatis, quam relatio fundans, non multum eam gravabit, & quando nimis gravaret, cum prima relatio supponatur fundata in absoluto, non est ruine timendum, nam sustentabit in virtute absoluti, cui tandem tota relationum strues innititur. Quantum verò spectat ad munus efficiendi, cum relationum efficientia sit per modum simplicis resultantiæ, & dimanationis, ut supra dictum est, non est necessaria maxima entitas, & virtus ad illam, & si potest una relatio aliam causare in genere materialis causæ ipsa sustentando, ut probatum est, poterit etiam in genere efficientis præfata modo; nec talis efficientia videtur repugnare relationi fundanti, præsertim si ponamus eam in ordine relationis esse perfectiorem fundata. Tandem hæc responsio non evadit difficultatem principalem, quomodo in relationibus salventur denominationes relativæ sine aliis relationibus, quæ ponuntur in aliis rebus.

Alii proinde aliam assignant disparitatem, quod relatio est modus rei, at modus non habet modum in eo genere, quo modificat, unde actionis non est actio, neque figuræ figura, cum igitur relatio, sit, quæ alia referuntur, non per aliam relationem, sed seipsa refertur, & sic paternitas seipsa dicitur similis alteri paternitati, similitudo seipsa est diversa à paternitate, ita Sonc. Cajet. Ferrar. Fonssec. Vafq. & alii ex D. Th. 1. p. q. 42. cit. & ratio hujus est illa universalis regula, quod in quocunque genere id, quod aliquis est tale, seipso, & non per aliquid aliud est tale, quam etiam nos recepimus supra qu. 2. art. 2. in sol. ad 4. inconveniens.

71 Hæc etiam solutio facile rejicitur, quia licet modi non detur modus in eodem genere, quo ipse modificat, datur tamen in diverso, ut v. g. licet unio non indigeat alio unionis modo, quo ipsa uniat, vel uniatur, indiget tamen actione à se distincta, qua producatur, quia unio non est ratio agendi; idem de ubi, de figura, & aliis modis ostendi potest, & ratio hujus est, quia quod est *Quo* in uno genere, potest esse *Quod* in alio, ut constat de cognitione v. g. lapidis, cum enim ipsa sit *Quo* repræsentatur lapis, non eget alia cognitione, ut ipsum repræsentet, tamen ut ipsa repræsentetur, indiget alia cognitione, quia sic evadit *Quod*, Sic igitur in proposito, licet relatio seipsa referatur ad suum terminum oppositum, ut paternitas ad filium, neque ad hoc alia indigeat relatione superaddita, quia respectu illius est *Quo*, ad disparatum tamen seipsa non refertur v. g. ad aliam paternitatem in ratione similis, vel ad aliquod absolutum in ratione dissimilis, sed indiget nova relatione similitudinis, & diversitatis, & hujus ratio est, quia paternitas respectu filii utique habet rationem relationis, non tamen respectu albi, vel alterius paternitatis, sed habet rationem entis disparati; & idè in ordine ad illa bene fundare potest relationem similitudinis, vel diversitatis absque quod relationis dicatur esse relatio, sicut de cognitione lapidis dicebamus, quod alia reflexa cognitione cognosci potest absque quod cognitionis dicatur esse cognitio, quia tunc non habet rationem cognitionis, sed objecti; unde ex hoc potius nostrum potest confirmari argumentum, quia sicut modus indiget alio modo in diverso genere ad habendum nempe effectum formalem diversum ab eo, quem ipse præbet, sic paternitas, ut dicatur similis alteri paternitati, indiget nova relatione similitudinis, quia esse simile est effectus valde diversus ab illo, quem ipsa præbet; Illa verò regula id, quod aliquis est tale, &c. intelligenda est formaliter, id est in ordine ad illud, respectu cuius habet rationem *Quo*, non autem respectu alterius, respectu cuius potest habere rationem *Quod*, ut constat ex allatis exemplis.

72 In oppos. obiic. 1. tenuissimam entitatem relationis, quæ proinde inepta est ad aliam sustentandam. 2. quia tria tantum fundamenta relationum posuit Arist. 5. Met. c. 15. unitatem substantiæ, quantitatis, & qualitatis pro primo genere, actionem, & passionem pro secundo, & mensuram pro tertio, sed relatio nihil horum est, ut constat. Tertiò quia in divinis darentur aliæ relationes reales præter quatuor, nam relationes illæ habent inter se distinctionem, & oppositionem, quæ essent aliæ relationes super ipsas fundatæ. Quarto actio non fit per aliam actionem 5. Phyl. 10. ergo nec relatio refertur

feretur per aliam relationem. Nec valet allata responsio modi posse esse modum in diverſo genere modificandi. Quia hic ſemper ſiſtimus in eodem genere, ſcilicet, referendi, ſicut ergo actionis non eſt actio, quia in genere agendi ipſamet eſt ratio agendi, ſic nec relationis eſt relatio, quia à toto genere ipſa eſt relatio referendi. Quinto tandem daretur proceſſus in infinitum in relationibus realibus, ſi enim paternitas fundat relationem ſimilitudinis ad aliam paternitatem, & è contra, hæc utique ſimilitudo rurfus fundabit ſimilitudinem ad aliam, & è contra, quæ ſimilitudines erunt etiam inter ſe ſimiles.

73 Nec valet responsio Scoti in 2. loc. cit. non dari proceſſum in infinitum, ſed dari ſtatim in ſecundis relationibus, quæ ſeipſis referuntur, unde dum duæ paternitates dicuntur ſimiles; utiq; tales dicuntur per ſimilitudinem ſingulis additam, ſed quando poſtea iſtæ duæ ſimilitudines inter ſe dicuntur ſimiles, hoc non fit aliis relationibus ſuperadditis, ſed ſeipſis, ratio eſt, quia implicat unam ſine altera conſervari, cum ſint ſimul natura, eſt autem regula generalis à nobis ex Scoto in ſuperioribus tradita, quod quando fundamentum nequit eſſe ſine termino, ad quod refertur, relatio, quæ refertur, non eſt ab ipſo realiter diſtincta. Non valet, quia optime urget Ocham, quamvis identitas Sortis ad Platonem non poſſit eſſe ſine identitate correfpondente Platonis ad Sortem, atque idem in his poſſit responsio Scoti habere locum, tamen identitas Sortis ad Platonem poſſet eſſe ſine identitate Joannis ad Paulum; vel ſtando in exemplo de paternitatibus, licet ſimilitudo unius ad aliam nequeat eſſe ſine ſimilitudine alterius ſibi correfpondente, tamen ſimilitudo duarum poſſet eſſe ſine ſimilitudine reperta inter alias duas, & ſic in his responsio Scoti non valet.

74 Ad 1. ſatis patet ex dictis. Ad 2. ex Scot. 4. d. 6. quæſt. 10. ſub D. quod unitas, & pluralitas generica, & ſpecifica, ſuper quas fundantur relationes primi modi, reperiuntur in omnibus prædicamentis ſervata proportionem, & analogia ad ipſum genus ſubſtantię, atque idem etiam in prædicamento relationis reperiiri poſſet ſufficiens fundamentum relationum primi modi, quia una relatio cum altera comparata vel eſt ejuſdem, vel diverſe rationis ab illa, & Ariſtot. loc. citat. per unitatem ſubſtantię intelligit unitatem eſſentię, quæ etiam in accidentibus reperiitur. Ad 3. Faber. loc. c. concedit relationes oppoſitionis, & diſtinctionis in diviniſe relationes diſtinctas à relationibus originis fundatas in illis; Sed potius neganda eſt conſeq. quia per regulam Scoti citat. 2. d. 1. quæſt. 5. infra N. ordo oppoſitionis relativæ unius relationis cum alia, & diſtinctionis ab illa, non debet eſſe alia relatio realiter diſtincta, quia implicat unam ſine altera conſervari, cum ſint ſimul natura, unde Suar. cit. hanc Scoti doctrinam ſecutus, inquit, aliquos reſpectus eſſe intimè inclufos in ipſis relationibus, ut qui ſunt ad proprios terminos, & relationes oppoſitas, quam doctrinam immeritò Faber non recipit, cum ſit expreſſe Scoti, aliquos verò eſſe accidentarios, cujuſmodi ſunt, qui reſpiciunt alios terminos, qui per acciſſes ſe habent ad tales relationes, ut v. g. in paternitate ex eo, quod eſt ratio referendi patrem ad filium; includitur intrinſecè, & inſeparabiliter oppoſitio cum filiatione, atque adeò diſtinctio, at verò reſpectus ſimilitudinis unius paternitatis ad aliam non includitur intrinſecè in ipſa paternitate, ſed accidentaliter, quia una paternitas eſt terminus per acciſſes alterius, & una poſſet eſſe ſine quocumque reſpectu ad aliam ut v. gr. ſi illa alia deſtrueretur, Ad 4. ſicut actio creature dicitur fieri per actionem Dei, quia reſpectu Dei non habet rationem actionis, ſed effectus, quia non eſt Deo ratio agendi, ſed creature, ſic relatio, licet reſpectu termini ſui non dicatur referri, ſed referre reſpectu tamen termini extranei, ac diſparati poſſet dici referri, quia reſpectu illius non habet rationem relationis, ſed entis cujuſmodi diſparati, unde concedimus relationem, ut ſic formaliter conſideratam, non fundare aliam relationem, quia ut ſic conſideratur in ordine ad proprium terminum, ut conſtat ex dictis.

75 Ad 5. concedunt aliqui progreſſum in infinitum. Sed licet Doct. loc. cit. ipſum admittat in relationibus rationis negat tamen omnino in realibus præſertim 4. d. 6. q. 10. E. in quibus eſt evitandus, quantum fieri poſſet, præſertim per ſe ordinatis, ut docet Ariſt. 2. Met. inter relationem verò, & fundamentum datur per ſe ordo, quare concludit Doct. quod ſicut in accidentibus datur unum ſic ultimum, ut alterius ſubjectum eſſe nequeat ita in relationibus, idem alii negant progreſſum in infinitum, ſed variant in assignanda ratione; quidam negant proceſſum in infinitum, quia tandem devenitur ad abſolutum, quod eſt ultimum ſubjectum omnium relationum. Sed iſti non capiunt argumentum, quod probare contendit proceſſum in infinitum aſcendendo reſpectu relationum, quia numquam daretur ultima fundata. Alii proinde negant hunc proceſſum, quia cum effectus procedens à cauſa eò ſit imperfectior, & impotentior ad producendum, quò magis recedit à ſua cauſa, ut patet ex calore producto ab igne uniformiter difformiter, nam devenitur ad calorem, qui non poſſit alium producere, ſit ut relatio, quò magis recedit à primo fundamento, eò ſit imperfectior, atq; adeo deveniatur ad relationem quæ non habeat vim fundandi aliam, & hanc cenſet Amic. q. 6. dub. 3. art. 2. eſſe tutiorem ſolutionem, quæ dari poſſit. Cæterum neque iſta ſatisfacit, tum quia quando ſalvabunt iſti denominationes relativæ in illis relationibus ultimis, quæ alias non fundant, ſalvari etiam debebunt in cæteris relationibus abſque additione aliarum, imò, & in ipſis abſolutis abſque ullis prout relationibus; tum quia hæc ſolutio nititur illi falſæ doctrinæ de tenuitate relationis, quod aliam ſuſtentare nequeat ſupra reſutata.

76 Itaque reſp. ſolutione Scoti inter arguendum data, pro qua vi-

de ſupra q. 3. ar. 2. in ſol. ad 4. abſurdum. Ad impugnationem ibi factâ negamus etiam progreſſum in infinitum, dabitur enim ſtatus in ea relatione, cum qua cæteræ, quæ conciperentur conſurgere, conveniunt in ratione fundandi, & in ratione referendi, v. g. duæ paternitates fundant relationem ſimilitudinis inter ſe, ſi hæc ſimilitudo conſeratur cum altera, quæ reperitur inter alias duas paternitates, ut eſt caſus argumenti poſitus, ſeipſa dicitur ſimilis illi, & non alia ſuperaddita, quia ſi ulterius pergat, eandem ſemper reperiri rationem fundandi ſcilicet convenientia, & eandem ſemper rationem referendi, & terminandi ſcilicet ut ſimile; & pariter reſpondendum eſt, ſi argumentum fieret ad multiplicandas relationes diſſimilitudinis, ſeu diverſitatis eodem modo arguendo; Rationem huius afferunt Ant. And. & Mair. cit. quia cum in unaquaque denominatione deveniendum ſit ad aliquid, quod in illo ordine denominandi eſt ita Quo, ut nequeat eſſe Quod, ut albedo nequit eſſe alba; quantitas quanta, & ſic de aliis, ſic in propoſito liſtendum ſemper eſt in illis relationibus, quæ dicuntur ad aliud per denominationem ejuſdem rationis cum illa, quam intrinſecè ſecum afferunt, ut dum ſimilitudo dicitur ſimilis, diverſitas diverſa, ad ſuſcipiendas enim hæc denominationes non indigent relatione realiter diſtincta, ſed ad ſummum formaliter, qua ſolutione etiam utitur Suarez loc. cit. & eſt doctrina Scoti 5. Met. q. 12. §. Ad argumenta, dum loquitur de identitate.

Sed contra hanc ſolutionem urget Averſa cit. quia relatio ad ſummum poterit per ſeipſam dici ad eundem ſuum terminum, non autem ad alium terminum diſparatum, ſed ad hunc indigebit alia relatione, ut ſimilitudo unius paternitatis cum alia poterit utique ſeipſa dici ſimilis ſimilitudini fundatæ in alia paternitate, quia eſt ſimilitudo illi correlative oppoſita, at ſimilis alteri ſimilitudini in alio termino diſparato fundatæ dici non poterit, niſi per novam ſimilitudinem præſertim per Scotum, qui relationes multiplicat ad multiplicatam terminorum. Tum quia ſemper urget ratio fundamentalis diſtinguendi relationes à fundamento, ſimilitudo enim duarum paternitatum dicitur ſimilis ſimilitudini aliarum duarum, quibus deſtructis non amplius dicitur ſimilis, ergo non ſeipſa, ſed per relationem ſimilitudinis ſuperadditam antea dicebatur ſimilis. Tum tandem, quia poterit ſaltim hic relationum proceſſus in infinitum trahi per denominationem ſemper diverſæ rationis ab illa relatione, cui tribuitur, ut paternitas eſt ſimilis alteri paternitati, hæc ſimilitudo eſt diſſimilis aliis rebus, hæc diſſimilitudo eſt ſimilis alteri diſſimilitudini, & ſic deinceps tranſeundo de una in aliam denominationem.

77 Reſp. aſſumptum eſſe verum; quando relatio dicitur ad alium terminum per denominationem diverſæ rationis, quia ſic habet rationem Quod, at liſtendo in eodem genere denominandi, ſeipſa refertur ad quemcumque terminum, quia in illo genere ſemper eſt ratio formalis referendi, & eſt ita Quo, ut nequeat eſſe Quod, cum autem Scot. doceat in 3. d. 8. relationes multiplicari ad multiplicationem terminorum, intelligit, quod relationes ejuſdem rationis, & denominationis multiplicentur in eodem fundamento, præſertim abſolute, itaque omnes immediate fundentur in illo, & non una ſuper aliam, ut infra q. 6. art. 2. ad 3. confir. 4. arg. prin. Ad 2. valet illa ratio ad diſtinguendas relationes à fundamentis in aliis rebus, quia fundamenta illa ſunt ita Quo, ut indigeant Quo ad ſuſcipiendas denominationes relativæ, non autem valet formis relativæ in ordine ad formales denominationes, quas ſecum afferunt intrinſecè, quia in illo genere denominandi ſunt ita Quo, ut nequeant eſſe Quod, quare ad hæc, & ſimilia argumenta negandum eſt ſimilitudinem abſolute, & in recto poſſe dici ſimile, & diverſitatem diverſam, ſicut nullo non poſſet ab alia unione denominari, nec præſentia ab alia præſentia quæ doctrina paſſim etiam ab adverſariis docetur. Ad 3. difficilius eſt responsio, quia proceſſus in infinitum trahitur per denominationes ſemper diverſæ rationis ab illa relatione cui tribuitur, poſſet tamen dici ſimilitudinem, quæ denominat paternitatem ſimilem, ſufficere etiam ad denominandam ſimilem ſimilitudinem in ipſa fundatam; Prævidet hanc reſponſionem Averſa, idem conatur eam præcludere, quia relatio eſt modus, nec habet denominare, ſeu referre, niſi ſummi ſubjectum, cui ineſt; tum quia dum ſimilitudo dicebatur diſſimilis, & poſtea diſſimilitudo ſimilis, non poſſet denominari ſimilis per eandem illam ſimilitudinem, in illa enim tamquam in ſubjecto fundabatur, res autem debet referri, & denominari per relationem ſibi inhærentem. Hec tamen ratio parum urget, quia non ſolum forma in ſubjectum, ſed etiam ſubjectum in formam denominationem derivare poſſet, nam non ſolum quantitatem dicimus albam, ſed etiam albedinem quantam, ut fuſe oſtendimus diſp. 3. Phyſ. q. 3. art. 2. ſicut ergo quantitas, quæ mediat inter ſubſtantiam, & qualitatem, utramque denominat quantam, ſic in propoſito relatio ſimilitudinis, quæ in coordinatione illarum relationum, veluti mediat inter paternitatem, in qua fundatur, & diſſimilitudinem, quam fundat, ſufficiens eſt ad utramque denominandam ſimilem, unamquamque tamen in ſuo ordine nimirum paternitatem alteri paternitati, & diſſimilitudinem alteri diſſimilitudini.

78 Solum contra hoc obiici poſſe, quod cum hæc extrema ſint non ſolum numero: ſed etiam ſpecie diverſa, nempe duæ paternitates, & duæ diſſimilitudines, non videntur per eandem ſpecie relationem referri poſſe, ſed per aliam, & aliam; eſto in gradu generico ſimilis poſſint convenire. Sed huius ſolutio dubii pendet ex infra dicendis de ſpecificatione relationum ab extremis q. 10. art. 1. in fine, ubi oſtendimus, ſatis probabile eſſe omnes ſimilitudines, inter quæ-

quæcumque extrema reperiantur esse inter se ejusdem rationis, quæ admittit doctrinam ibi probanda, absurdum non erit eandem numero similitudinem referre paternitatem, in qua fundatur ad aliam, & etiam dissimilitudinem, quæ fundatur in ipsa, ad aliam pariter dissimilitudinem, quia enim simul, & semel afficit paternitatem, & dissimilitudinem modo prædeclarato, idcirco quamvis formaliter sit una relatio, tamen virtualiter est duplex, & refertur ad duos terminos; hæc responsio videbitur fortè cuiuspiam voluntaria, sed cogitet iste quid melius, nos enim ingenuè facemur aliam usque modo nos non videre viam evadendi; & libentius præfatæ responsioni volumus acquiescere, quam processum in infinitum admittere. Caveat tamen à Camer. qui qu. 9. logic. ad evitandam hanc difficultatem, negat distinctionem, diversitatem, dissimilitudinem, & alia hujusmodi dicere relationes reales asserens esse tantum negationes relationum oppositarum, quod constat ex dictis esse falsum.

Q U Æ S T I O VI.

In qua consideratur relatio ex parte termini,

Declarata natura relationis ex parte fundamenti, nunc venit consideranda ex parte termini, & quia etiam ex hac parte plures emergunt de relatione difficultates, idè hæc quæstio in plures distribuitur articulos.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An relatio realis necessariò petat terminum realem, & actu existentem.

79 **R**elationem realem necessariò petere terminum, in quæ tendant, satis constat ex dict. q. 3. etiam si circa illam nullam exerceat causalitatem physicam, & realem, ut dictum est qu. 2. art. 2. in sol. 2. absurdum, quia ut docet Lich. quol. 12. in responsione ad instantias contra 3. dictum, licet terminus non requiratur ad relationem, velut causa totalis, vel partialis ejus, cum non causetur ab illo, requiritur tamen propter formale esse relationis, quia relatio formaliter est habitudo ad aliud, itaque si nihil esset ad quod relatio terminaretur, relatio nullo modo esset, ita ut terminativè causat, tamquam conditio necessaria, quæ causalitas reductivè pertinet ad causalitatem formalem extrinsecam, & isto concursus in genere causæ terminantis est ita necessarius, ut frequenter advertit Barg. ex Doct. 3. d. 15. qu. un. in sol. princ. ut nec etiam à Deo suppleri queat, ut patet de actu intellectus, & voluntatis in ordine ad objecta, potest enim utique Deus supplere vices objecti in genere efficientis causæ, non tamen terminantis; sicut ergo nequit à Deo conservari relatio sine fundamento, ita nec sine termino, quantumcumque in abstracto consideretur; Non igitur quæstio præfens quærit, num relatio possit per aliquam potentiam sine termino conservari, quia cum essentialiter dependet ab illo modo superius explicato, hic necessariò supponitur ad relationem termini existentiam, sed solum quæritur, qualis esse debeat, id est num semper realis, & positivus, & in quo statu eum requirat, num scilicet semper in statu actuali existentie.

80 Et quidem non est quæstio de relatione transcendentali, omnes siquidem concedere videntur cum Mair. 1. d. 29. q. 6. hos respectus quos ibi fundamentales appellat, ad terminum non realem, neque actu existentem terminari posse, & patet manifestis exemplis, potentia enim respicit actum etiam ut possibilem, & non actu existentem, scientia habet ordinem ad scibile non necessariò existens, imò, & ad ens quod existere nequit, ut sunt negationes, & entia rationis, saltim, ut ad objecta terminativa, ut latè ostendit Ovied. contrav. 10. Met. pun. 2. & ita universaliter est de respectibus aptitudinalibus, quæ tendunt ad suos terminos, non ut existentes, sed ut possibiles, & sub tali statu possibilitatis sufficientes sunt, ut tales respectus confluant in fundamentis. Et sanè minus rectè ajunt aliqui, quibus consentit Faber 5. Met. disp. 22. & ex professo docuit Bassol. 3. dist. 8. q. 1. art. 1. præfatos respectus esse rationis, non autem reales, nisi quando termini actu ponuntur, ut potentiam, non dicere respectum realem ad actum, nisi quando ponitur in esse, hac ratione convicti, quia relatio dicitur esse *ad aliud*, ut ad terminum, at non ens, vel ens tantum in potentia nequit dici *ad aliud*. Non rectè speculantur Auctores isti, quia indè sequeretur nullam passionem esse realem, siquidem omnes ferè consistunt in respectibus aptitudinalibus ad actus eis consentaneos, aut saltem tales respectus necessariò includunt, item potentiam materiæ non esse realem, ut respicit formas possibiles in ea recipi, & alia similia absurda, licet illi hæc omnia concedant; neque eorum ratio convincit, quia ly *aliud* ex vi suæ significationis non dicit diversitatem existentie, sed essentie, qualiscumque sit, in quo sensu non ens bene dici potest aliud ab ente.

81 Remanet igitur sola quæstio de relatione prædicam. aut ad prædicamentalem reducibili (quod addimus ob aliquas relationes imperfectas, quæ non habent omnes condiciones ad realem exactè necessarias) & rursum non est quæstio de illa secundum statum essentie, & possibilitatis considerata, sic enim bene possunt hujusmodi relationes tendere ad terminos non existentes, sed possibiles, unde etiam in communi modo loquendi dicere solemus unum album esse alteri simile, & quantitatem palmarem esse semipalmari majorem,

etiam si nullum album, & nullum quantum existeret; hæc omnia enunciantur de illis secundum statum essentie consideratis, alioquin in statu realis existentie non enunciantur, nisi utroque extremo existente; quæstio itaque est, an relatio prædicam. in statu actuali existentie considerata potat terminum realem actu existentem in rerum natura, & communis opinio contra Greg. cit. est affirmans, quam Doctor semper docere visus est, quotiescumque assignavit illas tres condiciones relationis prædicam. qu. 1. relatas, & ex professo defendunt Mair. cit. Bassol. 3. d. 8. qu. 1. art. 1. & 1. d. 30. q. 1. art. 1. & Lich. ibidem, ubi solvit argum. Gregor. in oppositum, Faber. loc. cit. & sequuntur Thomistæ passim, & alii Neothetici unanimiter, quare pro resolutione quæsti cum hac communi opinione.

82 Dicendum est, relationem prædic. petere terminum, realem, & actu existentem; est Scot. 4. d. 6. q. 10. §. *Sed restant*, & ab omnibus recipitur. Sed quamvis hæc concl. sit communis, eam tamen non omnes eodem modo probant, quia difficile est hujus assertionis assignare rationem, quæ æquè non procedat de transcendentibus, ut bene Suarez advertit sec. 8. & quidam quamplures illas rationes, quas affert Mair. citat. pro hac conclusione, quibus passim utuntur alii, hanc patiuntur calumniam, quod æquè de transcendentibus convincere videntur, quas tamen ipse ultro concedit tendere ad non existentes, unde si probetur relationem prædicam. esse non posse ad terminum non existentem, quia ens reale, qualis est ipsa nequit pendere à non ente, & quia alioqui posset quoque ab ente rationis pendere, & quia relatio est nexus inter extrema, at non possunt realiter connecti, nisi extrema realia, planè hujusmodi, & similes rationes æquè concludunt de respectibus transcendentibus, ut discurrenti constabit. Idè Suarez aliter probat, primo nimirum ex proprietate relativorum prædicamentaliū, quæ est ut dicantur ad convertentiam, quæ autem convertuntur, oportet, ut simul coexistant, alioqui converti non possent, quæ est una ex probationibus à Mair. adductis; deinde probat ex natura relationis prædicam. quæ idè accidentaliter dicitur, quia resultat in fundamento expositione termini, unde necessariò supponet videtur extremorum existentiam, ut ex eis resultare dicatur. Sed neque hæc ratio convincens est, nisi melius deducatur, nam, & naturalis similtas extremorum suo etiam modo exigitur ad relationem transcendentalem, nam neque potentia materiæ subsisteret, aut risibilitas hominis, nisi forma substantialis, & actus ridendi forent possibilia, & etiam extrema suo modo supponuntur, antequam concipiamus in fundamento relationes transcendentales confluere, ut v. gr. prius supponitur forma possibilis, quam intelligamus materiam potentem illam recipere, prius supponitur risus possibilis, quam homo intelligatur risibilis, & sic in aliis relationibus transcendentibus. Accedit, quod Suarez ibi colligit hanc probationem assertionis positæ ex quibusdam differentiis, quas ipse supra posuerat inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem, à nobis q. 1. refutatis.

83 Ratio igitur assertionis nostræ potius ex eo deducenda est, quia extrema relationis prædicam. ita se habent, quod fundamentum esse potest sine termino, & consequenter sine relatione ad illum, & idè relatio dicitur illi accidere, nam si fundamentum sine termino esse non posset, jam relatio foret illi realiter identificata ex regula Scoti superius frequenter inculcata ad dignoscendam distinctionem, vel identitatem relationis cum fundamento; ex hoc autem sequitur relationem prædicam. non posse tendere in terminum, ut possibilem sed necessariò ut existentem, quia fundamentum ejus nequit esse sine termino possibili, bene tamen sine illo existenti, unde postea ad novam productionem, & existentiam termini dicitur per accidens resultare de novo relatio in fundamento. Et hinc est, quod relatio prædicam. ut à transcendentem distinguitur, semper dicitur actualis, ratio est, quia, & si ad utramque terminus coexistat, ut dicatur resultare in fundamento, diversimodè tamen id contingit utrobique nam status meræ possibilitatis sufficit in termino, ut relatio transcendens actu à fundamento dimanet, ut constat in exemplis allatis, non tamen sufficit, ut resultet relatio prædicam. ut enim quis dicatur actu Pater, non sufficit, ut respiciat filium in solo statu possibilitatis, alioquin B. V. non solum dici posset Mater Christi, sed etiam aliorum, quia alios potuit habere filios, sed debet respicere filium in actu realis existentie, sic enim quia actualis existentia accidit termino, idè etiam dicimus relationem prædicamentalem ab eo pendentem accidere fundamento.

84 Hic tamen recolendum est, quod cum Tat. advertimus ab initio hujus disp. ex Scoto quol. 13. sub N. & alibi frequenter dari posset relationem realem, etiam prædicamentalem, & actu subiectum denominantem, quæ terminetur ad non ens, seu ad aliquam negationem, vel privationem, talis est distinctio, qua forma dicitur à sua privatione distingui, & dependentia compositi physici à privatione in fieri, & respectus, quem dicit creatio ad non esse rei immediate præcedens ex Scoto quol. 22. art. 2. & respectus informationis ad non informationem immediate præcedentem, quem dicit mutatio ex eodem 2. d. 1. q. 5. T. & 4. d. 11. q. 11. F. hi omnes respectus, & alii quamplures his similes, sunt ad non ens, tamquam ad terminum; adhuc tamen dicuntur reales, tum quia ex natura rei sequuntur ad fundamentum. Tum quia terminus eorum, est quid positivum non sit, adhuc tamen non est ens rationis habens esse præcisè per opus intellectus, sed est vera negatio realis, quæ etiam dici potest actu existens (eo modo, quo potest negationibus, & privationibus existentia competere) quatenus existit modo accommodato, ut relatio resultet in fun-

in fundamento; & hæc est communis doctrina Scotistarum, qui hos, & similes respectus cognoscunt pro realibus, & aliquid ponentibus in fundamento, & solum reales non vocant, aut reales secundum quid, vel rationis, quatenus illis deficit una ex conditionibus requisitis ad relationem exacte realem. Neque absurdum est, dari posse relationem realem, cujus terminus non sit realis, & positivus, quia ut in superioribus declaratum est, relatio non causatur à termino, sed à fundamento, terminus autem est sola conditio sine qua non; non inconvenient autem negationem realem esse conditionem necessariam ad positionem alicujus effectus positivi, ita enim se habet privatio respectu compositi, quia concurret ad minus, ut conditio, quod etiam constat in multis aliis.

85 Et opinio Greg. in hoc sensu intellecta nulla potest efficacia ratione refelli, quia si non inconvenient relationes transcendentales, estō sint formæ reales, esse ad terminum non existentem, & ad non ens ac ab eo penitere in suorelativoidem dicitur pariter de relationibus prædicamentibus, nec unquam poterit asserri quoad hoc disparitas, quæ valeat; unde mirum est quomodo Lichet. cit. 1. d. 30. tam acriter Greg. opinionem reprehendat, cum, & ipse alibi cum Doct. passim tales respectus reales admittat ad non ens, & fateatur respectum in esse, & conservari à termino non pendere, nisi veluti à conditione necessaria, neque minus terminandi ex parte termini alio modo exercetur, quam per solam extrinsecam denominationem, unde non videtur, cur nequeat non enti competere posse, cum nihil reale in termino ponat. Verum tamen est relationem prædicamentalem tendere non posse in terminum, ut possibilem, quia hoc solum transcendentibus convenire potest, unde, & ipse prædicamentales, quando ad aliquam realem negationem terminantur, tendunt in illam veluti suo modo acta existentem, non autem veluti possibilem. Verūctiam est, exempla relationū, quæ Greg. affert ad id probandum, non esse ad rem, nam exempla illa de scientia in ordine ad scibile etiam non existens de potentia respectu effectus possibilis, de memoria respectu præteritorum, currunt de relatione transcendentali, quæ æquæ esse potest ad terminum existentem, ac non existentem; exemplum verò de statua Cæsaris, quæ dicitur illi similis, etiam si non existat, & quod albedo existens dicitur similis albedini possibili, parum etiā urget, quia nec statua Cæsaris fundat ad illum non existentem realem, & actualem similitudinem, ut bene ait Lich. cit. nec albedo, ad aliam possibilem, sed solam potentialem quatenus sunt fundamenta apta ad eas relationes fundandas terminis existentibus.

86 Restat igitur, ut fateamur, quod sicut respectus transcendentales esse possunt ad non ens, ita, & alique prædicamentales, vel si id negatur de istis, debet quoque pariter negari de illis cum Autorib. initio art. citatis, unde Basol. ibi cit. ut loquatur consequenter negat quoque relationes transcendentales ad terminum non existentem esse reales, unde negat materiam esse in potentia ad omnes formas per aliquam relationem realem ad illas terminatam, sed dicit esse in potentia fundamentaliter, quatenus est apta ex se referri existente termino, & etiam quia habet negationem repugnantiam ad formas recipiendas, quæ negatio dicitur potentia convenientque materię à parte rei, & idem dicit de inclinatione animæ ad corpus, & inhærentia aptitudinali accidentis separati ad subiectum, quam opinionem secutus est adamussim Smiglec. disp. 10. log. q. 11. Sed hæc opinio non est tenenda, quia negat relationes transcendentales reales, & solū illas ponit in conceptu absoluto cū relatione rationis, quod est falsum; tum quia inde sequitur omnes passionēs esse formaliter respectu rationis; tum quia certum est aptitudinem aliquid aliud dicere ultra non repugnantiam, quia simplex non repugnantia constituit potentiam neutram in subiecto, non aptitudinem, tum tandem quia est contra communem.

ARTICULUS II.

An una, & eadem numero relatio possit plures respicere terminos.

87 Non est quæstio de pluribus terminis specie distinctis, sic enim constat ad plures terminos, plures quoque, ac diversas tendere relationes, ut in eodem homine alia est relatio filiationis ad patrem, alia paternitatis ad filium, alia similitudinis ab album; sed est quæstio de terminis ejusdem rationis, & solo numero inter se distinctis; & quia isti sunt adhuc duplicis generis, quidam adæquati, & totales, quorum scilicet, singuli per se sumpti sufficientes sunt ad terminandam relationem suæ speciei, ut se habent plures filii in ordine ad paternitatem, quilibet enim solus, & per se sumptus sufficit ad terminandam paternitatis relationem, quidam verò sunt inadæquati, & partiales, itaut singuli per se sumpti insufficientes sunt ad terminandam relationem, sed simul sumpti constitunt unum totalem, & adequatum, quo sensu singule partes sunt termini inadæquati dependentiæ totius, & individua universalitatis speciei: quæstio in præsentem non est de terminis partialibus, & inadæquatis, constat enim unam relationem ad plures hujusmodi terminos tendere, quia in omnes illos tendit, velut in unum adæquatum, & totalem, ut docet Doctor in 4. d. 1. q. 2. in fine. Sed est quæstio de terminis totalibus, & adæquatis, itaut sensus est, an quando unum relativum plures respicit terminos ejusdem speciei, ut simile plura similia, & pater plures filios, num singulos respiciat, & attingat per distinctas numero relationes, vel per unam, & eandem numero extensionem ad omnes.

Communis, & perpetua Thom. opin. affirmat plures terminos

eiusdem rationis attingi per unam, ac eandem numero relationem, ita D. Thom. 3. p. qu. 35. art. 5. quol. 1. art. 2. & quol. 9. art. 4. Cajet. & Medin. ib. & Alvarez disp. 45. n. 16. Complut. disp. 14. Log. q. 7. §. 4. ubi citant Capreol. Hervé Canariens. Ripam, Bannes, Palud. Soncin. Javel. Mas. Sanch. Did. sequ. Joann. de S. Tho. q. 17. art. 6. Ruvius hic quæst. 8. Fland. 8. Met. quæst. 9. art. 3. Aquar. 5. Met. dilucid. 9. Moris. disput. 8. Log. quæst. 8. Suesl. 5. Metaph. & fuit jam pridem sent. Henrici quol. 4. q. 2. & Alber. in prædicam. ad aliquod cap. ult. Opposita sent. est Scot. 3. d. 8. q. un. Lichet. ib. Tromb. 5. Met. qu. 7. Basol. 3. d. 8. q. un. Zerb. 5. Met. q. 19. §. propter secundum, Parisien. hic q. 3. Mair. 1. d. 26. quæst. 2. ad 2. Tat. hic dub. 3. Faber. 3. sent. disp. 21. & alii Scotistæ passim, seq. Baccon. 3. d. 8. qu. 1. art. 2. Fonsec. 5. Met. c. 15. q. 5. Suarez disp. 47. sect. 17. Valq. tom. 4. in 3. p. q. 91. art. 1. dub. 4. Blanc. disp. 11. sect. 18. Amic. tr. 15. qu. 7. dub. 8. idemque tenentur iuxta sua principia. Hurtad. disp. 15. Met. sect. 10. Aversa qu. 25. Phys. sect. 5. Smiglec. disp. 10. qu. 14. & alii Recentiores passim.

88 Dicendum est cum hac 2. senten. non posse unicam relationem plures attingere terminos ejusdem rationis, sed relationis debere numericè multiplicari à multiplicationem numericam terminorum. Ita Doctor loc. cit. quod probat solidissimis rationibus, quas quia conati sunt solvere Thomistæ excogitando varios modos salvandi unitatem numericam relationis ad plures numero terminos, ideò singulos adducemus, & rejiciemus, ut inde magis pateat evidentia hujus conclusionis, & soliditas rationum Doctoris, quibus passim alii utuntur.

Primus modus salvandi hanc unitatem relationis ad plures terminos satis frequens in Schola Thomistarum est, ad productionem novi termini ejusdem rationis, ut v. g. novi filii non resultare in patre novam relationem paternitatis, sed priorem extendi ad illum, & sic deinceps; & ajunt extensionem istam ejusdem relationis ad diversos terminos non fieri per additionem relationis novæ, sed per explicationem præexistentis, quatenus ipsa de se respicit omnes terminos procedentes ex eodem fundamento, quando ponuntur in esse, absque mutatione intrinseca illius relationis, sed per solam extrinsecam denominationem sumptam ex nova existentia termini. Hocque multis declarant exemplis, sed præsertim habitus scientifici circa unam concl. quando enim habetur demonstratio circa aliam ejusdem objecti, non advenit novus habitus, sed nova extensio præexistentis ad illam, sic etiam dicunt unam, & eandem numero visionem, crescente numero hominum occurrentium, plura illa objecta attingere per solam extensionem ejusdem, & non per additionem aliarum visionum, eadem quantitas absque additione alterius, sed per solam extensionem ejusdem majorem occupat locum, & sic in multis aliis, unde concludunt novam extensionem relationis ad novum terminum nihil novi ponere præter coexistentiam novi termini, sicut si figurat baculus in Fluvio, cui succedunt variæ partes aquæ, dicitur illis de novo coexistere ex sola novitate partium aquæ succedentium.

89 Cæterum hic modus dicendi semper graves passus est difficultates, Tum quia in primis labefactat fundamentum, quo Thomistæ nobiscum consenserunt in distinctionem realem relationum prædicamentaliū à fundamentis, & aniam prebet Nominalibus illud eludendi, si enim antiqua relatio paternitatis non existente secundo filio non refert patrem ad illum, existente autem refert, nulla facta additione novæ entitatis præter novi termini coexistentiam, ita dicent Nominales, entitatem patris non existente filio non extendi ad illum, seu non referre patrem ad filium, at existente filio eo ipso ad illum extendi, & illum respicere nulla additione facta novæ entitatis, sicut enim ajunt Thomistæ, paternitatem, quæ in Petro resultavit ad primi filii productionem, de se virtualiter tendere ad secundum, & tertium filium, & defectum formalis, & actualis tendentiæ solum procedere ex defectu illorum; sic pariter dicunt Nominales de ipsa entitate patris in ordine ad filium simpliciter, quod apta est dare denominationem relativam, & prius non dat ex defectu existentia. Tum 2. quia hæc extensio, vel est tantum per intellectum, & hoc non, quia à parte rei respicit novum filium, vel in re, & tunc debet accedere aliquis novus respectus, quia extensio ad hunc novum terminum (inquit Doctor) non potest esse formaliter, nisi relatio, cum enim non sit quid absolutum, respectus esse debet. Tum 3. nequit intelligi extensio prioris relationis ad novum terminum per eandem præcisè terminationem, quæ est ad priorem terminum, sicut neque anima intelligi potest extendi ad novam partem ex alimento additam per informationem priorem, sed per novam, ergo debet extendi per aliam terminationem, quæ non erit, nisi nova relatio. Tum 4. quia paternitas fundatur super generationem, vel saltem illam necessariò sequitur, ergo sicut non generatione prioris filii attingit Pater quoque secundum, & tertium per majorem ejus extensionem, sed per novam generationem, ita etiam illum respicit per novam paternitatem. Tum tandem, quia exempla allata (etiamsi duo priora falsam contineant doctrinam ut suo loco videbitur) idem convincunt, quia scientia de una conclusione, dum extenditur ad aliam circa idem objectum, realiter, ac intrinsecè immutatur, ut fatentur Complut. visio etiam eadem numero non potest ad plura objecta extendi, vel si potest, id fanè erit per novos saltem attingentiæ respectus additos, extensio quantitatis ad majorem locum ponitur ab omnibus novus modus à quantitate distinctus, tandem licet entitas absoluta baculi maneat invariata in medio fluvii fluentibus undis, tamen coniunctiones illius cum partibus aquæ variantur ad variationem illarum, quia

quia quælibet conjunctio determinatur ab illa parte aquæ, ad quam est.

90. Secundus modus salvandi hanc unitatem relationis ad plures terminos est, ponendo ipsos partiales, ac inadæquatos, itaut confluant unum totalem, & adæquatum, sed quia quilibet filius sufficit ponere relationem paternitatis, atque ideo est adæquatus, & totalis, ideo distinguunt, de duplici adæquatione, una sufficientiæ, quæ scilicet, sufficit, ut res tota existat altera perfectionis, quæ existit secundum totam suam perfectionem illi debitam, sic dicere solemus animal adæquate existere in una specie adæquatione sufficientiæ, at verò non existit secundum omnes gradus sue essentia, at verò non existit in una adæquate adæquatione perfectionis, quia exigit perfecti à pluribus specificis differentiis; in qua proposita, existente uno filio, adæquate relatio existit adæquatione sufficientiæ, non tamen perfectionis, quia sicut potentia generativa, in qua fundatur, adæquate respicit omnes filios a se possibiles generari, singulos verò inadæquate, ita, & paternitas.

Verum neque hic modus bene salvat hanc unitatem; tum quia ad hoc, ut quilibet filius possit, ac debeat propriam terminare paternitatem, satis est, ut singuli sint termini adæquati adæquatione sufficientiæ; tum quia inadæquatio perfectionis non petit, ut termini ita inadæquati unica relatione attingantur, nam pater successive plures generans filios unum post alterius interitum, singulos utique respicit, ut terminos inadæquatos quoad perfectionem, & tamen singulos respicit singulis relationibus; tum tandem quia aliud est loqui de potentia generativa, aliud de ipso actu generationis, quo illa reducitur ad actum, & de ipsa paternitate, illa enim utique inadæquate respicit omnes filios, at non hæc, vel illa paternitas; hæc vel illa generatio; sed adæquate respicit hunc, & illum.

91. Tertius modus est aliorum distinguendum terminum formalem relationis, & materialem, ille est, qui per se primò respicit, & terminat relationis tendentiam, materialis verò est, qui per accidens terminat, & ratione, formalis, paternitas ergo, quæ est in Petro, non respicit per se primò hunc, vel illum filium in particulari, quia illa supposita sunt termini materiales, sed per se primò respicit rationem filii, ut sic à se geniti, & quia hæc eadem ratio formalis interdum reperitur in pluribus, ideo potest una relatio terminari ad plures terminos materiales, quia terminatur ad illos sub una ratione formali, & hinc etiam fit, ut variatis terminis materialibus, si maneat ratio formalis in uno, non varietur, sed conservetur relatio; ita significant Complut. cit.

Sed etiam iste modus, esto quandam habeat apparentiam veritatis, non subsistit; tum quia dum multiplicantur termini, multiplicatur etiam in eis ratio terminandi, & cum hæc sit filiatio in proposito, præsertim secundum Thomistas, utique hæc plurificatur in suppositis à Petro genitis, ergo etiam multiplicari debet relatio ad eam terminata; tum quia cum plures generat unum post alterius interitum, semper attingit singulos per distinctas numero relationes, etiam si eadem semper sit specifica ratio terminandi, non alia ratione, nisi quia numero multiplicatur, at ita est etiam quando plures illos filios habet superstites; tum tandem quia penes terminum formalem, ut sic, idest penes communem rationem filii attenditur unitas specifica relationis; non autem numerica, sed hæc potius desumi debet ex peculiari ratione talis filii, nam, ut ait Tromb. relationes mutua ita se respiciunt, quod si una est singularis, etiam, & alia, sed paternitas in hoc patre est singularis, ergo, & relatio ei respondens, ut terminus primus.

92. Quartus modus salvandi hanc unitatem est, quod non utique prima paternitas, quæ est ad primum filium respicit singulos inadæquate, & omnes adæquate indivisibiliter, sed ita quod prima paternitas habeat pro adæquato termino unum filium, alia verò duos, alia tres, quare ad generationem secundi filii novam relationem ori, quæ indivisibiliter, & adæquate refert hominem ad duos filios, & primam perire, veluti superfluum, & ad generationem tertii filii istam interire, & aliam de novo oriri, quæ ad tres filios adæquate refert, quorum nullus seorsim valeat talem relationem terminare. Sed neque iste modus est idoneus; tum quia esto dari possit aliqua relatio, quæ plura respiciat adæquate, quando illa plura necessaria sunt ad ipsam ex vi sue speciei, tamen paternitas, similitudo, &c. non sunt hujusmodi, paternitas enim sufficienter refert ad positionem unius filii solum; tum quia tunc non omnes paternitates forent ejusdem rationis, quia una ex sua ratione peteret unum terminum, alia duos, &c. tum quia genito secundo filio gratis omnino dicitur porre relationem ad primum, cum permaneat ipso superstitie tamen ex parte fundamenti, quam termini, quicquid ad conservationem illius relationis exigitur; tum tandem quia ideo Thomistæ ab initio dixerunt per unam relationem posse fundamentum ad plures terminos referri, ne res omnes tot, tamque frequentibus mutationibus subiacerent, sed ita dicendo in illud inconvenientis labuntur, quod evitare contendunt, & quidem absurdum, quia quoties fieret novum album, cætera alba existentia suas similitudines permutarent.

Quintus modus est, quod una, ac eadem relatio potest modo incipere, modo desinere referre subjectum, posito nempe, vel ablato termino nulla prorsus additione facta novæ entitatis. Sed iste modus incurrit omnes difficultates primi modi; & præterea impugnatur, quia relatio non se habet, ut potentia, & aptitudo referendi, quasi modo referre possit, modo non, sed est ipse actus referendi, sicut actio est actus agendi; tum quia si relatio modo exercet, modo non exercet actum referendi, jam actus ille referendi erit quid superad-

ditum entitati ejus, & de eodem redibit difficultas, an possit tendere in plures numero terminos.

93. Sextus modus est aliorum, qui concedunt in generatione secundi filii novam relationem addi fundamento, & sic in generatione tertii, sed ad salvandam unitatem inquam, ex omnibus his relationibus unam integrari adæquatam, & totalem per quandam additionem quasi gradatam relationis. Sed modus iste dicendi re vera concedit totum, quod prætendimus, additionem nempe realem in relativo facta additione novi termini, ut bene notavit Suarez n. 19. & solum inter nos remanet questio de nomine, an illud additum sit distincta relatio, vel componet unam cum præexistente, sicut secundus gradus cum primo componit unum calorem; & sanè quantum ad hoc attingit, nulla vera unitas inter eas relationes fingi potest præter extrinsecam, quam habent ex unitate subjecti, non quidem unitas compositionis, quia hæc fit ex actu, & potentia, quam proportionem non habent ad invicem illæ relationes, neque continuitatis, quia nequeunt assignari indivisibilia, quibus istæ relationes continuantur ad invicem, nec tandem unitas alicuius per se connexionis, quia neque talis connexio reperitur inter terminos, à quibus relationes illæ dependent.

94. Deinde probat Doctor idem assertum ab inconvenienti, sequeretur enim, quod relativa non esset simul natura, quia pater nedum est correlativum primi, sed etiam secundi filii, & tamen nedum natura, sed etiam tempore præcedit secundum cum relatione illi correspondente, & pereunte primò adhuc manet in esse relativo per eandem relationem, quæ ad ipsum terminabatur. Nec valet, quod ajunt, esse simul natura cum primo filio secundum substantiam relationis, cum cæteris verò secundum extensionem ejus accidentalem. Quia respicere terminum non est accidentale, sed essentialiter, cum totum esse relationis sit ad aliud, ergo relativa sunt simul natura secundum substantiam relationis, & non per solam extensionem accidentalem ejusdem relationis, quam adhuc non nisi verbositate explicuerunt Thomistæ; tum quia pereunte primò, debent assignare cum quo cæterorum evadat, pater simul natura secundum substantiam relationis, & cum nequeat magis hic assignari, quam ille, dici debet esse simul natura cum omnibus secundum substantiam relationis. Rursus sequitur, talem relationem essentialiter pendere ab unoquoque illorum terminorum, quia omnes, & singulos attingit, & relatio pendet essentialiter à termino, & ex alia parte sequitur non dependere, quia quolibet pereunte, eadem relatio manet. Nec respondere juvat ab uno tantum termino dependere indeterminato tamen, & vago. Quia relatio quoad existentiam pendet à termino existenti, ergo implicat dependere à termino vago, quia quicquid existit, nequit esse, nisi determinatum, ergo terminus, à quo dependet hæc numero relatio, est determinatus; tum quia sicut relatio in communi totum suum esse habet ad terminum in communi; ita hæc numero relatio habet totum suum ad esse hunc numero terminum signatæ, & non vagæ. Tandem sequitur eandem relationem simul intendi, & remitti, ut si sint tria calida, quorum duo in equali gradu haberent similitudinem perfectionis, & alterum esset in gradu inæquali, jam si calidum equale recederet ab æqualitate illius, & alterum inæquale accederet ad æqualitatem cum eo, tunc similitudo in illo tertio calido respectu unius intenderetur, & respectu alterius remitteretur.

95. In oppos. obiic. Thomistæ 1. non possunt in eodem subjecto recipi plura accidentia numero solo differentia, quia omnis distinctio numerica accidentium sumitur à subjecto, ergo nequeunt esse in eodem subjecto plures respectus solo numero differente; & hoc est unicum eorum fundamentum, ex quo etiam solvere præsumunt omnia argumenta in oppositum, ajunt enim quod licet secunda, & tertia generatio filii sufficiens esset, ut resularet relatio paternitatis in Patre, & tamen per accidens evenit, ut non producat, quia datur impedimentum ex parte fundamenti, quod non potest recipere plura accidentia solo numero diversa.

Resp. neg. assumptum, cuius probatio esto sic quoddam metaphysicum principium in Schola Thomist. est tamen prorsus falsum, ut Doctor demonstrat loc. cit. quem sequuntur omnes Recentiores, omnes enim formæ tam substantiales, quam accidentales, non per se subjectum, quod illis est prorsus extrinsecum, sed per proprias hæc ceitates individuantes formaliter, unde falsum est assumptum, non solum de accidentibus relativis, sed etiam absolutis, cum enim quis videt plures homines, unumquemque per propriam speciem, certè habet in oculo plures species intentionales solo numero distinctas; tunc igitur solum repugnant in subjecto eodem plura accidentia solo numero differentia, quando omnia tribuerent eundem prorsus effectum formalem, quod in casu nostro non evenit, quia hæc numero relatio refert ad hunc numero terminum, & alia ad alium, sicut hæc numero species repræsentat Petrum, illa Franciscum. Dices, accidens à subjecto accipit entitatem, ergo, & unitatem, & præsertim relatio, quæ effectivè pendet à solo fundamentis ex dictis. Resp. Doct. 4. d. 12. q. 1. G. assumptum esse verum extrinsecè in genere, scilicet causæ efficientis, & materialis, non intrinsecè in genere causæ formalis; hinc autem non sequitur plura numero accidentia in eodem subjecto esse non posse, quia cum unitate causæ stare potest pluralitas effectus, ut videtur in Met.

96. Secundò si plures numero paternitates possunt esse in eodem, jam iste non esset unus pater, sed plures quia ad multiplicationem abstracti multiplicatur, & concretum. Resp. Doctor cit. sub F. neg. conseq. cum prob. quia ad multiplicationem concretorum non sufficit multiplicatio formarum, sed etiam requiritur multiplicatio sup-

positorum; ut dictum est disp. 2. qu. 6. art. 2. quia concretum non solum significat formam, sed etiam subiectum connotat, quare utriusque plurificationem necessariò exigit; hac de causa homo habens plures scientias unus sciens dicitur, & non plures scientes, ut notat Doct. quol. 11. H, sic igitur homo habens plures paternitates dicitur utique pluries pater, sed non plures partes. Dices Petrus habens plures filios, est tantum unus pater numero, ergo per unam numero relationem ad omnes, & singulos, quia si per aliam numero, ergo non est idem numero pater respectu omnium, sed alius, & alius numero, quia una paternitas est unus pater, & hac paternitate est hic pater, ergo alia paternitate erit alius pater. Negat rursus Doctor conf. cum sua prob. & ait in illa forma arguendi, hac paternitate est hic pater, ergo alia paternitate alius pater committi fallaciam consequentis à destructione antecedentis, quia ad alicuius patris non sufficit alicuius formae, sed requiritur etiam alicuius suppositi, unde intereunte primo filio, & nascente secundo, utique etiam secundum Adversarios alia paternitate dicitur pater respectu illius secundi, nec tamen dicitur alius numero pater.

Tertio filius per unicam numero relationem filiationis respicit duos terminos scilicet, utrumque parentem, specie quidem distinctos, si mater non concurrat activè, vel certè numero, si concurrat activè, ut verius est, ergo &c. Resp. negando assumptum, quicquid alii dicant, duas enim relationes habet filius saltem numero distinctas, quarum una indivisibiliter respicit patrem, & alia matrem, & una manet sine altera, pereunte, scilicet, altero parentum; ut docet Zer. 5. Met. 9. 19. §. propter 2. & hoc idem fateri tuentur Thomistae, si dicunt matrem concurrere tantum passivè, tunc enim potentia generativa utriusque parentis esset omnino alterius rationis, & consequenter eundem specie, & numero respectum terminare non possent, unde magis ipsi, quam nos tenentes cum Scoto, & Galeno concurrere activè, id coguntur asserere, sed etiam si assumptum admitteretur, adhuc negari deberet consequ. quia pater, & mater sunt termini per se connexi dependentiae filii, quia alter sine altero non sufficit ad generationem, & consequenter ad terminandam filiationem, at in proposito unusquisque filius est terminus adequatus, & totalis paternitatis, quare paritas prorsus negari deberet.

97 Quarto tandem obiicit. Tum quia quando plures filii nascuntur ex eodem partu, relatio patris non potest esse nisi unica, quia in eadè actione fundatur, ergo etiam quando per plures actiones producuntur; per accidens enim est, quod potentia generativa reducatur ad actum per unam, vel plures actiones. Tum 2. quia effectus formalis relationis secundae iam positus est per primam, ergo superfluit secunda. Prob. assumptum, quia effectus illius esset constituere hunc patrem, sed sufficienter constituit hic pater per illam primam. Tum 3. unica potentia visiva plures respicit colores, una potentia metierica plures formas; una risibilitas, multos actus ridendi, & plures trahentes navim unica relatione respiciuntur à navi, ergo &c. Tum 4. multiplicatis terminis non multiplicantur omnia requisita ad relationem, quia non multiplicatur fundamentum, ergo neque relatio. Tum tandem ita dicendo infinitae propemodum relationes forent similitudinis, aequalitatis, diversitatis, &c. & omnes res tot, tamque frequentibus subiicerentur mutationibus, ut hoc solum inconveniens hanc sententiam redeat improbabilem.

98 Resp. ad 1. negando assumptum, cuius probatio nulla est, quia falsum est parentes unica actione generativa attingere gemellos, & falsum est paternitatem fundari in praevia actione, cum potius ex se habeat veluti praevia dispositio, & quando etiam haec omnia concederentur, adhuc probatio non concludit, quia super unum, & idem fundamentum possunt fundari plures relationes, tum successivè, tum simul, quia unitas prioris stat cum pluralitate posterioris. Ad 2. neg. assumptum cum prob. quia nec effectus primae paternitatis, nec secundae est constituere hunc patrem substantialiter, nam ille pater dicitur hic antecedenter ad quaecumque formam accidentalem; effectus igitur huius numero relationis est referre patrem ad hunc numero terminum, & alterius ad alium numero terminum, & per unam numero relationem dicitur tantum una vice pater, & per plures dicitur pluries pater, quod etiam dicere debent Tho. cum successivè pater plures acquirit paternitates generando unum filium post alterius interitum. Ad 3. exempla illa non sunt ad rem, quia loquuntur de terminis inadequatis, tales enim sunt singuli colores respectu potentiae visivae, singulae formae respectu potentiae materiae, singuli actus ridendi respectu risibilitatis, & singuli trahentes respectu tactus navis, ut notat Doct. 4. d. 1. q. 2. in fine. Dices, id etiam contingere in ordine ad terminos adequatos, & totales, quia ut diximus quest. 4. art. 2. in sol. ad 5. similitudo, quae est in una paternitate ad aliam, non solum respicit similitudinem alterius paternitatis sibi correspondentem, sed aliam quoque similitudinem disparatam inter alias duas paternitates repertam absque ullo superaddito respectu in ipsa fundato. Resp. debere utique in eodem fundamento praesertim absolute multiplicari relationes ejusdem rationis ad terminorum multiplicationem, non quidem ita ut una fundetur super aliam, quia cum omnes sint ejusdem rationis, una non potest ut *Quod* suscipere denominationem alterius, sed ita ut omnes immediate in eodem subiecto fundentur, sic expressè docuit Scotus 3. d. 8. q. un. cit. §. Contra vers. praeterea pater aliquo modo aliter respicit hunc filium, & illam, ibi enim ait debere in patre poni plures paternitates, non ita quod paternitas primi filii extendatur ad alios per respectus alios in ipsa fundatos, quia illi respectus essent paternitates; quando autem respectus sunt ejusdem rationis, superfluum est unum super

alium fundare; sed ita quod omnes isti respectus immediate fundentur in absoluta entitate patris; quare in casu argumenti allati similitudo non fundat diversos respectus ad alias similitudines, quia illi essent respectus ejusdem rationis cum ipsa, atque ideo illos fundare non potest, unde vel seipsa diceretur similis, vel absolute similis non diceretur, cum in genere assimilandi sit ita *Quod*, ut nequeat esse *Quod*, quod valde adnotabis, quia instantia facta non est ita facilis solutionis.

99 Ad 4. neg. consequ. quia plurium filiorum ad eundem patrem sunt plures relationes, & plurium alborum ad unum album plures similitudines, & tamen est unicus terminus, sicut ergo unicus terminus sufficit ad plures relationes terminandas, ita unicum fundamentum ad plures fundandas, non enim necesse est ad plurificationem posterioris plurificari prius, sola ergo multiplicatio, vel terminorum, vel fundamentorum sufficit ad multiplicandas numericè relationes (loquendo de fundamentis, & terminis adequatis, & totalibus) nec requiritur necessariò utriusque extremi multiplicatio, sed sufficit illimitatio fundamenti ad plures relationes fundandas, & termini ad plures terminandas. Ad 5. neque in opposita sententia prorsus evitatur multitudo relationum, & frequens earum variatio quoad esse relativum; quare si hoc argumento terribi Thomistae, idcirco dixerunt unam relationem posse ad plures terminos ejusdem rationis referre, magis eis expendiens erat negare prorsus relationes cum Nominalibus, quam illis admissis negare, quod necessariò sequitur ad positionem illarum, unde bene inquit Averfa, magis consequenter loqui Scotistas, quam Thomistas, dum admissis relationibus concedunt unam posse super aliam fundari (si sint diversae rationis, & denominationis) & multiplicari ad multiplicationem etiam numericam terminorum, quae omnia negant Thomistae minus consequenter ad positionem relationum, in qua nobiscum conveniunt.

ARTICULUS III.

An terminus relationem terminet sub ratione absoluta, vel respectiva.

100 Sensus quaestio est, an id quod terminat relationem sit correlatio alterius extremi, num potius entitas absoluta illius, ut v.g. inter Petrum patrem, & Paulum filium filiationis Pauli sit terminus paternitatis Petri formalis, & primarius, an potius substantia genita Pauli, in qua difficultate tres sunt sententiae, duae extremae, & una media. Prima extrema asserit in omnibus relationibus tam mutuis, quam non mutuis terminum formalem relationis esse aliquam relationem in alio extremo correspondentem, haec est communior in Schola Thom. Cajet. in Log. c. de relat. & 1. p. q. 13. art. 7. Bannes ibi dub. un. Nazar. contr. un. Zumul. q. 2. Fland. 5. Met. quest. 16. Sancha lib. 5. Log. quest. 34. Complut. disp. 14. Log. q. 6. Fonsec. 5. Met. cap. 15. sect. 4. Altera extrema tenet ex opposito in omnibus relativis tam mutuis, quam non mutuis relationem terminari ad absolutum, est communis in Schola Scotist. nemine discrepante, docet Scot. 1. d. 30. q. 2. ubi art. 1. Bassol. Barg. Licher. qui idem habet quol. 4. art. 2. Faber 5. Met. disp. 21. Zerb. 5. Met. q. 19. §. propter primum Jorde Mag. in hoc cap. Mayr. 1. d. 19. q. 4., & sequuntur. Recentiores passim Vasq. 1. p. disp. 159. cap. 6. Suar. disp. 47. Met. sect. 16. Hurtad. ibi disp. 15. sect. 7. Vall. t. 1. Log. q. 11. c. 9. Onna hic q. 1. art. 3. Ovied. contr. 9. Met. punct. 5. Averfa q. 15. Phys. sect. 7. Blanc. disp. 11. sect. 15. Murcia d. 1. q. 6. Moris. disp. 8. Log. q. 7. Didac. disp. 14. p. 2. q. 1. Smiglec. disp. 10. qu. 9. imò, & Thomistae celebres Capreol. 1. d. 30. qu. 1. art. 2. ad 3. Sonecin. 5. Met. q. 30. ad 2. & 3. & Soto in hoc cap. q. 1. ad 8. Tertia denique opinio media inquit relationes mutuas terminari ad relativum, non mutuas vero ad absolutum, ita Thomistae quamplures, ne totaliter viderentur sententiam S. Thom. deferere, & in nostram venire, ita Ferrar. 2. contra Cent. cap. 12. Masius hic sect. 3. quaest. 2. Joann. de S. Thom. quaest. 17. art. 5. Galleg. contr. 29. Ruvijs hic qu. 7. Valent. 1. p. qu. 13. disp. 4. punct. 4. Niph. 5. Met. disp. 14. Hispal. 1. d. 3. q. 1. & alii.

101 Dicendum 1. est cum 2. sentent. cuius dux est Scot. omnem relationem non mutuum, ad absolutum terminari. Hoc assertum probat Doctor cit. §. Respondeo igitur ad 1. qu. de relationibus non mutuis ex Arist. 1. Met. c. 15. quia relationes huiusmodi, quae dicuntur tertii modi, ut relatio scientiae ad scibile, terminatur ad terminum, in quo nulla est correspondens alia relatio, & ideo dicitur non mutua, ergo non terminatur ad relativum, quae ibi non reperitur, sed ad entitatem ejus absolutam. Nec valet dicere cum Fonsec. cit. sect. 4. terminum unius relationis esse relationem oppositam, vel realem, si est mutua; vel rationis, si non sit mutua, ut est in proposito. Nam contra instat Doct. loc. c. Verf. praeterea, quia licet possit intellectus negotiari circa terminum alicujus relationis tertii modi, & in eo causare relationem rationis, tamen illa non erat ratio terminandi, talis enim relatio non est in hoc absoluto v. gr. scibili, nisi dum actu consideratur ab intellectu, ac scientia realiter, refertur ad scibile nullo intellectu considerante, ergo illa relatio rationis in scibili non fuit ratio terminandi relationem scientiae. At inquit Fonsec. non requiri ad talem terminationem, ut talis relatio rationis actu existat per actualem mentis operationem, sed satis esse, ut conveniat termino: potest autem relatio rationis convenire rei, etiam intellectu de illa non cogitante, sicut semper animal convenit homini, etiam si nullus homo, nec animal existeret; Coeterum haec doctrina Fonsec. de relationibus rationis, quod actu possint convenire rebus ante earum objectivam existentiam in intellectu à nobis explora

prosa est disp. 3. qu. 1. Neque exemplum de animali conveniente homineante ejus existentiam est ad rem, quia hoc est prædicatum necessarium, & essentiale hominis, atque ideo habens necessariam connexionem cum ejus essentia prædicta existentia, at relatio rationis respectu subjecti cum tribuitur, est prædicatum prorsus accidentale, & contingens, prædicata autem contingentia debent actu existere, ut cum veritate de rebus enuncientur. Accedit, quod relatio actualis terminatur à termino actu existente, non in potentia tantum. Denique difficile est explicare, quomodo relatio rationis suo fundamento conveniat, cum tamen in eo non existat, quod si explicetur talis convenientia, ita ut significet non actuale in existentiam, sed debitum inessendi tali fundamento, eo quod illi debita sit ex ratione fundandi talis relatio, & non alia hæc quidem explicatio potest admitti, sed per hoc non concluditur, quod relatio terminetur ad relativum, quia non potest terminari, nisi ad fundamentum, cui debetur relatio; hoc autem est absolutum, nam relatio debita non potest illud constituere relativum, antequam sit in ipso.

102 Ideo Cajet. cit. & cum eo Complut. Nazar. & alii dicunt, quod quamvis in relativis non mutuis terminus à parte rei non habeat aliquam relationem sibi inhærentem, ratione cuius terminet, habet tamen relativam denominationem à relatione alterius extremi provenientem, per quam constituitur formaliter in genere relationis, & correlativum ejus, & subdunt hoc Arist. significasse, dum inquit 5. Met. c. 15. in relativis tertii generis alterum extremum dici ad aliquid, non quia ipsum dicatur ad aliquid, sed quia aliud dicitur ad ipsum, in quibus verbis esset manifesta implicatio (ait Cajet.) nisi sensus esset, alterum extremum esse formaliter relativum; non à relatione sibi inhærenti, sed à relatione existente in alio extremo, & hoc sufficere, ut illud sit formaliter relativum, scilicet quacumque operatione intellectus, unde Cajet. vult relativa, non mutua esse ambo verè, & realiter relativa sicut sunt mutua, cum hoc solum discrimine, quod in mutuis utrumque extremum est relativum per relationem sibi intrinsecam, sed in mutuis, unum tantum refertur per relationem sibi intrinsecam, aliud verò per eandem relationem refertur sibi extrinsecam.

103 Hæc doctrina Cajet. de relativis tertii generis merito ab omnibus rejicitur præsertim extra Scholam D. Tho. (in qua etiam dissentiant Ferrar. 2. cont. Gent. c. 11. & 13. cum S. Thom. ibid. & Sonc. 5. Met. quæst. 29. & 30.) Tum quia terminus distinctus est à relatione, quam terminat, ergo implicat relationem in uno extremo existentem esse terminum sui ipsius in alio extremo, cui adheret. Tum quia referri propriè est habere in se relationem, ergo implicat aliquid propriè referri per relationem alteri inexistentem, unde Aristot. consulto, & hic, & 5. Met. numquam dixit scibile referri ad scientiam, sed ideo dici relativum, quia scientia refertur ad ipsum. Tum quia ita dicendo Cajet. incidere videtur in opinionem Henrici ab omnibus explosam, ut diximus q. 5. ab initio, qui dicebat relationem inter duo extrema esse unam, & eandem habitudinem, sicut eadem est via Thebis Athenas, & è contra, & ratione termini à quo, & ad quem diversas præbere denominationes extremis, & quamvis Arist. 3. Phys. 22. docet videatur eandem entitatem motus dici posse actionem, ut ab agente, & passionem, ut recipitur in passio, non sequitur idem dici posse in proposito, quia entitas motus, seu formæ fluentis ita denominari potest ob diversos respectus, in ipsa fundatos importatos per à quo, & in quo, at in presenti sermo est de una, & simplicissima habitudine, quæ perinde referre non potest extrema referentis diversis, & oppositis, ut creaturam in ratione creaturæ, Deum in ratione creatoris. Nec dicas eandem relationem posse præbere diversas, & oppositas denominationes extremis, attingendo unum intrinsecè, & subjectivè, aliud extrinsecè solum, & adhæsiivè, ut constat de visione, quæ denominat oculum videntem, & parietem visum. Quia terminus relationis potest bene denominari intrinsecè, quatenus eam terminat, non tamen per eam referri extrinsecè, nam referri necessariò dicit intrinsecam denominationem in re relata, cum enim essentia relationis consistat in ordine unius ad aliud, ut tribuat effectum formalem referendi, debet inesse intrinsecè in re relata, quia non potest ad aliud ordinari per ordinem existentem in alio. Tum tandem, quia prius natura intelligitur scibile terminare relationem, quam accipiat denominationem relativam à relatione scientiæ, nam quia terminat, denominatur ab illa relatione, ergo non est terminus illius relationis per talem denominationem relativam, quæ supponit terminationem factam.

104 Neq. Arist. à Cajet. cit. dum numeravit inter relativa scibile, & sensibile, voluit innuere, quod sint verè, & realiter talia, & quod formaliter spectent ad prædicamentum ad aliquid, imò negat ibi expressè esse verè relativa, quæ non referuntur, & ait in hoc tantum sensu dici posse ad aliquid, eo quod alia dicantur ad ipsa, idest pertinere ad genus ad aliquid, tamquam terminos, non verò tamquam relativa, ex quo concluditur contra Cajet. relativa non mutua, non in eo consistere, ut ipse dicebat, quod utrumque extremum sit verè relativum reale, licet unum intrinsecè, alterum extrinsecè, sed in eo, quod in uno extremo sit intrinsecè relatio realis, in altero verò non, sed sit ens absolutum, ut docet Doct. loc. c. 1. d. 30. Neque ex Arist. ibi deducitur quod relatio scientiæ terminetur ad scibile sub denominatione relativa ex ejus terminatione in ipso derelicta, & sic universaliter contingat in relativis tertii modi, imò oppositum expressè docet, inquit in fine capitis, intellectum non terminari ad ipsum intelligibile, quatenus intelligibile, idest, quoad denominationem relativam ejus, quia aliqui idem bis diceretur, & idem explicaretur per idem,

nempe intelligibile est, cuius est intellectus, & intellectus est ejus, cuius est intellectus, quæ foret inutilis repetitio, & hinc infert visum debere dici ad colorem, aut lumen, non autem ad visibile, ergo manifestè expressit relativa tertii modi ad terminum secundum entitatem ejus absolutam, & non aliter, hic enim est germanus sensus illorum verborum, ut notat Zerb. cit. §. propter primum, ex Doct. quol. 13. in fine a. 2. sed fusam concertationem contra Cajet. habet P. Faber loc. cit.

105 Dicimus 3. etiam relationes mutuas non terminari, nisi ad absolutum, ita ut licet in alio extremo inveniatur relationem correspondentem illi, tamen non est formalis ratio terminandi, sed entitas ipsa, in qua fundatur, unde ad summum illa relatio dici potest terminus concomitans. Ita Doct. loc. cit. quam optimis rationibus inde deductis optime inter alios Scotistas probant Bassol. Mair. & Zerbina. citat. quibus deinde alii passim utuntur, probatur igitur 1. quia relatio non tantum præexigit fundamentum, sed etiam terminum, ergo terminus unius relationis nequit esse opposita relatio, quia sic una relatio præsupponeretur alteri, sicut universaliter terminus supponitur relationi, at hoc est falsum, quia relationes mutue sunt simul natura, & in eodem signo conflunt positæ extremis. 2. hoc, quod est unum extremum terminare relationem alterius est mera denominatio extrinseca proveniens præcisè ex eo, quod aliud est ad ipsum supposita in ipso ratione terminandi, & non ex eo, quod ipsum sit ad aliud, quia terminus, ut terminus est, accidit, quod refertur, ut ait Doct. sub lit. G. ergo ratio formalis terminandi in termino non est referri, seu ipsa mutua relatio, sed entitas ipsa absoluta termini, quia tendentia, & terminatio potius opponuntur. 3. sicut ratio fundandi est illa, quæ est proxima causa, ob quam una res ad aliam refertur, ita ratio terminandi est illa, quæ est proxima causa, ob quam aliud refertur ad illam, sed hæc causa in relativis mutuis æquiparantur eadem est ad fundandam relationem, & terminandam, ergo si una est absoluta, etiam & altera, minor patet, nam unum album est alteri simile in albedine, unde si quærat, cur hoc album fundet similitudinem ad aliud, assignatur albedo, & si quærat, cur illud aliud termine t similitudinem, adhuc assignatur albedo, non similitudo, quia in albedine comparantur, non autem in ipsa similitudinis relatione. 4. hoc totum confirm. manifestis exemplis, palmus est æqualis alteri palmus, non autem æqualitati illius palmi, album est simile alteri albo, non autem similitudini alterius albi; imò illi collatum est dissimile, quia albedo formaliter assimilatur albedini, & non similitudini. Imò hoc ita verum est, ut si paternitas ad aliam paternitatem refertur in ratione similis, adhuc dici non potest in sensu Adversariorum terminum talis relationis esse respectu sibi formaliter oppositum, quia similitudo unius paternitatis respicit formaliter entitatem alterius paternitatis, & non similitudinem mutuam illius, quare paternitas alia terminando relationem similitudinis, respectu illius non se habet, ut relatio, quia non est sibi opposita, sed perinde ac si esset quid absolutum, unde in tali casu terminus relationis, adhuc dici potest absolutus, estò non ut quid, saltim ut modus, ut universaliter verum sit, saltim in aliquo sensu, rationem terminantem esse absolutam, vel habere modum absoluti, quia re vera terminare non est tendere, sed potius tendentiam sistere, ut constat ex vi vocabuli. Quinto tandem probat Doctor, quia omne relativum definiri debet, & explicari per suum terminum ex Arist. 6. Top. c. 2. si ergo una relatio mutua ad alteram terminaretur, utraque deberet per alteram definiri, atq; ita sequeretur illud absurdum, quod Arist. cit. 5. Met. 15. inferebat, si intellectus ad intelligibile terminetur sub ratione relativa, nimirum quod idem bis diceretur, & explicaretur idem per idem, quod inconveniens evitatur, si relatio unius extremi definiatur per entitatem absolutam alterius, & è contra; Sed de modo definiendi relativa dicemus inferius.

106 Resp. ad hæc omnia Compl. Nazar. & alii Thomistæ, in quo cumque relativo distinguendam esse duplicem rationem terminandi, unam formalem, aliam radicalem, & materiale, entitas absoluta utique est ratio materialis terminans relationem, at ratio formalis terminans est opposita relatio fundata in illa entitate absoluta, inquirunt igitur alia argum. probare solum de termino materiali, non formali, & ex inadvertentia hujus distinctionis ait Ruvijs, nos decipi, quia numquam loquimur de formali, sed materiali termino, dum dicimus similitudinem terminari ad album, & ad illud referri, non ad simile, inquirunt tandem, ut solvant primam rationem, quæ sanè evidentissima est, cum ajunt Dialectici relationem resultare ex positione termini cum fundamento, loqui de termino materiali, non formali, quia si de isto sit sermo, non est dicendum, relationem dependere à termino, sed ad terminum, quia non præexigit terminum in hoc sensu, sed potius constituitur per formalem oppositionem ad illum, unde stat optime unam relationem esse rationem formalem terminandi aliam, & esse simul natura cum illa.

107 Sed falsum est nostram sententiam procedere ex inadvertentia præfatæ distinctionis, nam quando ab initio questionem institui-mus de termino relationis, sermo fuit de ratione formali terminandi & hanc dicimus esse entitatem absolutam, quia in similitudine v. g. duorum alborum, sicut albedo in uno extremo est ratio formalis fundandi eam, ita in alio est ratio formalis terminandi. Tum quia ille dicitur terminus formalis relationis, qui sufficiens est ad specificandam relationem, hoc enim est esse formaliter terminum relationis, sed hoc totum habet entitas absoluta alterius extremi, ergo. Dum quia illud dicitur formaliter terminus relationis, quod habet rationem ultimi, & finis, in quem tendit relatio, talis autem est albedo unius extremi, non autem similitudo, quam fundat ad aliud. Tum

Tum quia formalis, & per se terminus relationis ille dicitur, qui semper necessarius est ad terminandam relationem; talis autem est entitas absoluta, non relatio, ut constat in relativis non mutuis, ubi in termino nulla intervenit relatio. Tandem distinctio hæc de termino relationis formali, & materiali in sensu, quo explicatur à Thomistis, est penitus fictitia, & solum excogitata videtur ad eludenda nostra argumenta, semper enim Philosophi docuerunt, relationes pendere ab extremis, & resultare in fundamento posito termino, & verisimile non est semper locutos fuisse de termino materiali, nunquam de formali, quia loquebantur de illo, ad quem dicitur esse relatio, sicut ad aliud, cum ergo hæc omnia dixerint de termino, ad quem est relatio, ut ad aliud, censendum est locutos esse de termino formali, & de hoc illa enunciaisse, nec alium terminum agnovisse, qui sit simul natura cum relatione, quam terminat.

108 Resp. formalitatem termini in relativis non attendi penes id, quod respicit relatio utcumque, sed quod respicit, ut oppositum, non constituitur autem in tali esse præcisè per hoc, quod est ultimum, in quod relatio tendit, sed per correlationem è regione oppositam illi, & idè de ratione termini formalis relationis, ut sic, est, quod sit ei oppositus oppositione relativa. Contra. Tum quia ut demonstrat secunda ratio allata pro concl. accidit termino relationis, ut terminus est, quod referatur, quia referri, & opponi est ad aliud tendere, aliudque respicere, terminare vero est respici, & sistere tendentiam alterius ad seipsum. Tum quia in relativis non mutuis datur ex parte unius extremi vera relatio, quæ dicitur etiam ad aliud, quantum sufficit ad essentiam relationis. & tamen illud aliud est ens absolutum, non autem correlativum, vel oppositum. Tum quia concipi potest tota essentia relationis, etiamsi non concipiatur relatio in termino, si enim esset paternitas in Petro, & non resultaret filiatio in Paulo genito ab ipso, sicut ait D. Th. 3. p. q. 35. quod datur in B. Virgine relatio realis maternitatis ad filium Christum, & tamen non datur in Christo filiatio realis ad ipsam, dato hoc casu adhuc paternitas non foret ens absolutum, sed relativum, quia non esset ad se, sed ad aliud, unde de ratione entis relativi est, quod non in se sistat, sed ad aliud tendat, qualecumque sit illud, ita quod non necessario tendit ad aliud relativum. Tum tandem, quia ut dicemus in sol. ad 2. in relationibus non est idem terminari, & opponi, vel saltem oppositio terminativa prorsus distincta est à relativa.

109 Resp. proinde Auctores 3. sent. concedendo munus terminandi non convenire relationi, ut sic, quia interdum convenit absoluto, ut in non mutuis, addunt tamen convenire relationi, ut mutua est, ubi enim sunt relationes mutue, ibi sicut est respectus mutuus, ita & mutua terminatio secundum illam rationem respectus, nam talis relatio ex natura sua exigit coexistentiam alteris relationis in termino: notat autem Jo: de S. Tho. quod una relatio mutua non dicitur formalis terminus alterius, ut mutua est, id est ejusdem rationis cum illa, sed ut opposita, oppositio enim constituit formaliter terminum. Contra, quia relatio non dicitur mutua per rationem terminandi, sed per rationem referendi, quia utrumque extremum refertur ad aliud, ergo ut relatio dicatur mutua, necesse non est, quod sit ratio terminandi, sed satis est esse rationem referendi in utroque extremo, quod verum adhuc est, si absolutum terminari ponatur. Accedit, quod si relationi convenit munus terminandi rationi istius differentie contrahentis, nempe mutuitatis, non amplius poterit competere absoluto, quod est extra genus relationis, cuius oppositum Auctores isti docent, sicut esse risibile, quia convenit animali ratione rationalitatis, utique nequit alteri competere extra genus animalis. Tandem semper obstat illa ratio, quod terminare potius est munus absoluti, quam relationis, sive sit mutua, sive non, quia terminare non est respicere aliud, sed respici, non tendere ad aliud sed sistere tendentiam alterius ad seipsum.

Solvuntur Objectiones.

110 Primò obiic. auct. Arist. in præd. relationis, ubi inter relativorum proprietates ponit, quod dicantur ad convertentiam, & declarans modum, quo fieri debet hæc convertentia, ait, fieri debere per relationes hinc inde, ita ut circumscriptis omnibus aliis à Domino, hoc solum relicto, quod Dominus est semper servus ad ipsum dicitur, si autem relinquatur alia omnia, & solum præscindatur, quod Dominus est, aufertur etiam relatio servi ad ipsum; ex quo sic arguunt, ille est terminus formalis, & præcisus relationis, quo posito ponitur, & quo ablato aufertur relatio ad ipsum, sed posita, vel ablata ratione Domini ponitur, vel aufertur relatio servi, ergo terminus formalis, & præcisus relationis est Dominus, ut dominus, id est relativum, ut relativum.

Resp. & Ruvium, & alios Auctores 3. sent. hoc argumento utentes teneri, & ipsos ad ejus solutionem, quia Arist. ibi loquitur universaliter de omnibus relativis, tam mutuis, quam non mutuis, recenset enim etiam relativa tertii modi, & omnibus tribuit eam proprietatem, quod ad convertentiam dicantur; missis ergo aliorum solutionibus dicendum est cum Bargio in sol. ad arg. Anglic. & Lichet. in sol. ad 3. Sueslan. non valere hanc consequ. omnia relativa dicuntur ad convertentiam, ergo unum est terminus alterius, aliud enim est relativa ad convertentiam dici, aliud unum terminari ad alterum, convertentia enim non semper est realis, sed multoties est rationis ex parte unius extremi, ut in relativis tertii modi, & sic cum unum relativum dicitur in ordine ad aliud sub habitu alicujus casus, ut pater filii pater, filius patris filius simile simili simile, &c. terminatio vero semper est realis, quia hæc datur à

parte rei nullo fingente intellectu; unde ad argum. in re deductum neg. min. in sensu ab Adversariis prætenso (quia ex alio capite, nimirum ex naturali eorum similitudine, id concedi posset) præcisè enim relatione domini remanente fundamento, scilicet, potestate coercendi, jubendi, &c. adhuc maneret relatio servitutis, non tamen maneret reciprocatio, atque ita dominus, ut dominus, & universaliter relativum, ut relativum est terminus convertentiae, & reciprocatio alterius relativi, at non terminus relationis, & hanc solutionem recipit quoque Amic. cit. Dices Arist. non loqui ibi de termino relationis, sed de correlativo, cum quo convertitur, & idem docet Bass. cit. art. 2.

111 Secundo, & est principale fundamentum oppositæ sent. relative, quatenus formaliter talia, exercent oppositionem relativam, sed oppositio relativa essentialiter includit rationes referendi, & terminandi, ergo utrumque munus exercent relativa per relationes, major patet, quia relativa per ipsas relationes, & non per fundamenta absoluta fortiuntur formalem oppositionem, min. prob. quia oppositio mutua consistit in hoc, quod relativa mutuo se respiciant, & relationes sint rationes mutuo se respiciendi, sed mutuo se respicere est quodlibet respicere aliud, & ab eo respici, quod est terminare relationem ejus, ergo in mutua oppositione per relationes facta utrumque includitur munus referendi, & terminandi. Nec valet dicere ipsum respicere utique per relationes ipsas exerceri, terminare autem exerceri per absolutas entitates, in quibus illæ fundantur. Tum quia in relative oppositis illud per se primò respicitur ab altero, quod per se primò illi opponitur, sed quod hoc modo alteri opponitur, est correlativum formaliter, ut tale, ergo ut sic respicitur, & consequenter, ut sic exercet munus terminandi, min. patet, prob. major, quia oppositum relativè, quatenus tale, illud per se primò respicit, quod è regione sibi primò correspondet, contra ponitur, & adversatur, non autem quod materialiter; & quasi disparatè se habet, sed illud est correlativum, ut tale ergo ut sic respicitur, & exercetur munus terminandi. Tum quia si relationes præscindantur à fundamentis, ut paternitas, & filiatio, adhuc opponeretur, & se invicem terminarent, ut relationes oppositæ, ergo etiam munus terminandi exercent, ut relationes. Tum tandem, quia si relative opposita formaliter, ut talia, solum exercent munus referendi, non verò terminandi, sequitur oppositionem relativam non convenire relativis, ut talia sunt formaliter, sed tantum ratione fundamentorum.

Resp. Barg. & Bassol. cit. absolute negando relativum, ut tale, posse exercere munus terminandi, inquit enim esse nunquid diversa referri, & terminari, & oppositionem, ac terminationem, quare ad arg. princ. neg. min. ad cuius prob. concedimus unam relationem oppositam aliam respicere, & ab ea vicissim respici, hinc tamen non sequitur illam terminare à qua respicitur, quia unum propriè terminare respectum alterius est ita ab eo respici, ut illud vicissim non respiciat, quia ut sepius inculcatum est, terminare non est tendere, nec ullo modo illud essentialiter includit, sed essentialiter est sistere tendentiam alterius ad seipsum, & idè propriè est munus entitatis absolutæ, quæ ut sic ad aliud non tendit, unde bona est solutio inter arguendum data, si ita explicetur. Ad 1. impugnata. conceditur totum argum. sed neg. sub illata consequ. quia non quicquid respicitur ab alio, dicitur illum respectum terminare propriè, sed quando ita respicitur, ut non vicissim respiciat illud, quod solum convenit absolutis. Ad 2. Barg. negat casum, velut implicantem per locum intrinsecum, eo tamen per impossibile admissio, inquit Bassol. quod tales relationes à fundamentis separatæ essent utique oppositæ, essent mutue, & se invicem coexigerent, non tamen essent terminatæ, sed terminabiles, uadè paternitas esset ad filiacionem, velut ad oppositum, non verò tamquam ad terminum. Ad 4. neg. consequ. quia ad oppositionem relativam non exigitur essentialiter munus terminandi, sed sufficit, ut sic opposita se invicem è regione respiciant.

112 Dices relatio includit oppositionem cum suo termino, ut constat ex postp. c. de oppositis, ubi Arist. definiens relativè opposita inquit, *quæcumque ut relativa dicuntur ea ipsa, quæ sunt oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ea*, at oppositio relativa non tendit ad absolutum, sed ad correlativum, ergo &c. Barg. loc. cit. negat Maj. ad prob. ait, vel non valere hanc consequ. relativa dicuntur ad sua opposita, ergo terminantur ad ea, vel ibi capi oppositum pro fundamento, non pro formali; Tamen admissa majori potest negari minor, quia oppositio relativa duplex est; una est formalis, & est, quæ versatur inter relationem unius extremi, & alteram correspondentem in alio extremo, seu inter relativum, & correlativum ejus, & reperitur tantum in relationibus mutuis; altera dici solet terminativa, quia nimirum versatur inter relationem, & terminum ejus, cum enim relatio nequeat esse ejusdem ad seipsum, necessario debet esse ad aliud à se distinctum, atque adeo hac ratione inter se pugnant, & hæc oppositio est intrinseca omni relationi; Et immerito Jo: de S. Th. cit. hanc oppositionem inficiatur, quasi extraneam ab illis quatuor speciebus oppositionis ab Arist. assignatis c. de oppositis, nam verè, & propriè est oppositio relativa, cum enim opposita dicantur, quæ in eodem repugnant respectu ejusdem, ubicumque reperitur hæc repugnantia, ponitur oppositio, quando igitur hæc repugnantia reperitur inter ea, quæ se non respiciunt, ut inter calorem, & frigus, formam, & privationem, vel negationem, constituit oppositionem contrariam, privativam, & contradictoriam, quando autem versatur inter ea, quorum unum respicit aliud, constituit relativam, talis autem est repugnantia relationis cum suo termino, & idè propriè est rela-

relativa oppositio; & ex hac doctrina de oppositione relativa, quam passim admittunt Recentiores, præsertim Suar. & Amjc. cit. adhuc magis enervatur fundamentum allatum Thomist. cuius vis tota in hoc erat, quod relatio includeret oppositionem relativam cum termino, & quod oppositio relativa versaretur solum inter relativum, & correlativum, unde statim deducebant correlativum esse terminum relationis; constat autem minorem non esse universaliter veram.

113 Tertiò relationes divinæ respiciunt formaliter suos terminos quoad relationes mutuas oppositas, pater enim refertur, & terminatur ad filium, ut sic, & non ad aliquod absolutum, tamquam ad terminum realiter distinctum, ergo idem erit de relationibus creatis. Conf. quia etiam in creatis relationes transcendentales terminantur ad correlativum formaliter, ut patet de materia, & forma inter se relatis, & actu, & potentia, quæ inter se referuntur secundum propriam essentiam, ergo etiam relationes prædicamentales, quia rationes, quæ de his concludunt, videntur quoque de illis concludere.

Resp. Maior. cit. negat maiorem, & conatur ostendere, quod etiam relationes divinæ terminantur ad essentiam, at non satis explicat, quomodo possit essentia verè constitui terminus divinarum relationum, cum non sit ab eis realiter distincta, Bassol. inquit, quod sicut filius in creatis est terminus *Quod* relationis paternitatis, est terminus *Quo* sit entitas ejus absoluta sic etiam in divinis, unde videtur vellet, quod inter relationem, & ejus terminum *Quod* requiratur realis distinctio, non autem semper inter eam, & ejus terminum *Quo*, in quam recidit solutio Fabri cit. c. 4. Præstat tamen dicere cum Bargio, quod si tenetur personas divinas per absoluta constitui, debet negari antecedens, at tenendo communem viam, debet negari consequens, quia ibi relatio constituit suppositum in esse personæ ab alia realiter distinctæ nec ante relationem intelligitur in ratione personæ distinctæ, aut habet aliquid, quod terminet relationem personalem; non sic est in creaturis, ubi prius intelligitur res absoluta secundum entitatem suam, secundum quam terminare potest relationem alterius extremi; quam solutionem recipiunt Recentiores omnes.

114 At conatur evertere Complut. hanc responsionem loc. cit. ubi probare contendunt, quod relationes divinas terminari ad relativum oritur ex ipsa formalissima ratione relationis, non autem ex eo, quod sint infinitæ subsistentes, & constitutive personarum, quia inquirunt omnia discrimina reperta inter relationes divinas, & creatas oriri ex *esse in*, creatæ enim sunt in subiecto, non divinæ, creatæ accidentia sunt, non illæ, non autem ex *esse ad*, at relatio in sua formalitate constituitur per *esse ad*, non verò per *esse in*, quod ad eam omnino materialiter se habet, cum igitur quoad *esse ad* omnino conveniant creatæ, & divinæ, si iste sunt ad terminum relativum, etiam, & ille. Verùm constat ex dictis q. 3. hujus doctrinæ falsitas, nam *esse in* velut in fundamento spectat ad formalitatem relationis, non minus, quam *esse ad*, & quando etiam hoc concederemus, negabimus adhuc relationes divinas, & creatas omnino convenire quoad *esse ad*, qui enim divinæ sunt personarum constitutive, quæ in nullo absoluto distinguuntur, ideò relationes ad absolutum non terminantur, e contra verò res se habet in creatis; unde potius dicendum est relationem ut sic tendere in absolutum, ut in terminum, ei tamen accidere, quatenus infinita, & subsistens, quod tendat in relativum. Ad Conf. qui tenent relationes transcendentales essentiales esse rebus absolutis, concedunt assumptum, sed negant consequens, at nos dicentes etiam relationes transcendentales esse superadditas, saltem formaliter, rebus absolutis, nec esse idem cum ipsis, nisi realiter possumus servata proportionem, paritatem concedere, & ita videtur sentire Doct. cit. lit. F. dum docet actum terminare relationem potentie sub ratione absoluta, quæ in ipso actu saltem formaliter distinguitur à relativa; & hæc solutio est magis expedita, quia nobis non incumbit onus ostendendi, quomodo rationes allatæ concludant de prædicamentibus, non autem transcendentalibus, sicut incumbit præfatis Auctoribus qui valde in hoc laborant.

115 Quartò si relatio non habet pro termino aliam relationem, sequitur relativa non esse simul natura, & cognitione, contra Arist. & eorum naturalem conditionem, Prob. assumptum, tum quia paternitas terminatur ad filium, non ut relativum est, sed ut absolutum, & substantia genita, ut sic autem est prior filiatione; ergo paternitas est prior filiatione; tum quia relatio, ut relatio solum pendet à fundamento, & termino in esse, & in cognosci, ergo si terminus non est relatio opposita, non postulat illam in eodem instanti, nec pendet ab illa in sua cognitione, atque ideò non sunt simul natura, & cognitione,

Resp. neg. consequ. ad 1. prob. iterum neg. consequ. quia ut ait Doct. cit. sub G. tam substantia generans patris, quam genita filii præcedunt relationes paternitatis, & filiationis prioritate naturæ, & in secundo signo naturæ ambæ simul resultant per indivisibilem concomitantiam, unde paternitas non terminatur ad substantiam filii, quæ sic simul natura cum ipsa, ut videtur supponere argumentum. Ad alteram prob. neg. etiam consequ. ob eandem rationem, quia quantum ad esse illam necessario coexistit, cum in secundo signo naturæ resultent ambæ positæ extremis; possunt etiam dici simul cognitione, quia re vera cognitio unius sit necessaria ad cognitionem alterius, nam ut bene probat argumentum, & res manifesta est in relativis non mutuis, sufficit cognoscere absolutum, ad quod terminatur, sed quia cum fundamentum, & terminus sint causæ merè naturales, sicut ipsæ positæ necessario causantur relationes in esse, ita etiam ambo

extrema causant necessario in eodem signo cognitionem earum, ut docet Lich. cit. in sol. ad 2. & 3. Svels. aliter respondet Bassol. sed allata est sufficiens.

116 At dices si una relatio non pendet ab alia, vel ad aliam, tamquam ad terminum, non est unde oriatur necessitas, ut posita una, ponatur alia, tum quia ex ipsa ratione attenditur similitudo earum; tum quia satis est ad positionem relationis poni fundamentum, & ejus terminum necessarium. Rursus si ad cognitionem relationis cognosci debet absolutum, ad quod terminatur, non poterit cognosci dependentia creaturæ a Deo, nisi cognosceretur Deus secundum ejus esse absolutum. Resp. neg. consequens nam similitudo naturæ inter relationes mutuas non oritur ex eo, quod una ordinetur ad aliam, sed ex necessaria connexion inter illas, hæc autem attendi debet ex concomitantia causarum concurrentium ad utramque relationem, ex quibus necessario resultant relationes; neque illa concomitantia est accidentaliter omnino, sed per se, quatenus eadem sunt extrema, ex quibus resultant relationes, licet diverso modo, extremum enim quod respectu unius concurrat, ut fundamentum, respectu alterius concurrat, ut terminus. Ad aliud conceditur consequens, & ideo fatemur non posse naturaliter cognosci distinctè à nobis relationem dependentiæ creaturæ ad Deum, ut Doctor innuit q. 1. Prolog. & ibi fuisse Licher. potest tamen cognosci utcumque, sicut etiam confusè attingere possumus perfectionem absolutam omnipotentis Dei, hinc tamen non sequitur Deum poni debere in definitione creaturæ, quia relatio dependentiæ non est de ejus intrinseca ratione, & quidditativa ex dictis q. 1.

Demum arg. Tum 1. quia tunc pater non diceretur ad filium, nec duplum ad dimidium, ut dimidium est. Tum 2. quia omnia relativa essent tertii modi, quia omnia terminarentur ad absolutum in altero extremo. Tum 3. terminus debet esse ejusdem generis, cum eo, quod terminat, ut patet de subsistentia, quæ est terminus substantiæ, & indivisibilis, quæ terminant quantitatem, ergo terminus relationis nequit esse absolutum. Tum tandem, quia relativum debet definiri per suum terminum 6. Top. 2. at definiri debet per suum correlativum ex eod. 6. Topic. ubi ait Arist. duplum sine dimidio non definiri, & ex Prædicam. ad aliquid, ubi ait cognoscens definit unum relativorum cognoscere, & reliquum, & ex Porph. cap. de specie dicente in utroque rationibus oportere utrique uti, ergo &c.

117 Resp. ex Barg. cit. est, utique patrem dici ad filium, duplum ad dimidium reduplicativè ut sic; quia sub nomine relativo fieri debet convertentia, & reciprocatio relativorum, non tamen terminatur pater ad filium, duplum ad dimidium, nisi specificativè, id est ad id, *Quod* est filius, & dimidium, vel si placet, dicas cum Bassol. quæ sequitur Faber, filium, & dimidium, & universaliter constitutum ex absoluto, & relatione esse terminum *Quod* relationis, absolutum verò esse terminum *Quo*; Vel ut in ipsa 2. conclus. innuimus, dicas ipsam relationem esse terminum concomitantem, non tamen per se necessarium, ut terminus primarius terminet, quia sine ipso potest absolute fieri terminatio, ut constat in relativis non mutuis. Ad 2. neg. consequens cum Lich. loc. cit. non enim differant relativa tertii modi ab aliis, quia hæc terminantur ad absolutum, non alia, sed quia absolutum, ad quod terminatur, non refertur realiter ad suum correlativum, ut expresse inquit Arist. 5. Met. ad 3. Zerb. c. absolute negat assumptum, quia re vera terminus non spectat ad prædic. rei terminate, nisi reductivè, ut constat ex ipsis exemplis in arg. adductis, sic ergo dicendum in proposito de termino relationis, nec inconvenit terminum directè pertinere ad aliud prædic. & reductivè solum ad prædicam. relationis, & per illum relationem definiri, quia talis definitio dicitur esse per additamentum, ut diximus quæst. 3. Ad 4. potius est ad oppositum, quia ut supra diximus ex Scot. in ult. ratione pro 2. conclus. & magis infra declarabimus, melius definiuntur relativa per fundam. sui correlativi, quam per ipsum correlativum formaliter, unde si quando Arist. & Porph. ajunt relativi definiri debere per correlativum, explicari debent fundamentaliter.

Q U Æ S T I O VII.

Ubi consideratur relatio ex parte utriusque extremi quoad eorum distinctionem ab invicem.

118 Duplex occurrit difficultas examinanda in hac q. prima est, an requiratur distinctio in re inter fundamentum, & terminum, quæ dicuntur extrema relationis, & quanta esse debeat, quidam pauci dixerunt nullam distinctionem esse necessariam, quod probant ex relatione identitatis ad seipsum, quæ realissima videtur, quia tam propriè, & à parte rei sine fictione intellectus est aliquod ens idem sibi, sicut est diversum ab alio, vel simile alteri. Alii dixerunt debere utique terminum, & fundamentum ex natura rei formaliter distinguui, non tamen semper realiter, quia ejusdem ad seipsum potest esse relatio realis sub diversis formalitatibus consideratum, ut v. gr. cum idem movet seipsum, ut voluntas producendo in se volitionem, vel grave discensum, tunc enim voluntas in ratione movens realiter refertur ad seipsum, ut motam, ita Bassol. r. d. 30. qu. 1. ab initio, ubi inquit, quod licet relationes causantis, & causati, producentis, & producti requirant distinctionem realem inter extrema, quia nihil potest seipsum causare, vel producere, id tamen necessarium non est in relationibus activi ad passivum, movens ad motum, quia inter movens, & motum, agens, & patiens est relatio realis, & tamen voluntas agit in se causando actum suum, ita-

ita quod ipsa est agens, & patiens, movens, & mota, idem docuit Gregor. 1. d. 28. q. 2. & videtur mens Scoti 1. d. 2. qu. 7. & 2. d. 2. qu. 10. & d. 25. qu. un. sub I. ubi triplex distinguit genus relationum, primum est earum, quæ dicunt dependentiam essentialiam, ut relatio causati ad causam, secundum est earum, quæ dicunt solam originationem unius ab alio præscindendo à dependentia, ut sunt divinæ productiones, tertium tandem est earum, quæ dicunt solam dependentiam accidentalem, ut relationes activi, & passivi, moventis, & moti, & relationes primi generis, inquit, repugnare in eadem natura, & supposito, relationes secundi repugnare in eodem supposito, non natura, relationes tamen tertii generis nec etiam in eodem supposito repugnare, quia idem potest in seipso perfectionem accidentalem causare; unde postea inferius in sol. princ. ait, quod voluntas inquantum potentia activa, quæ potest elicere suam volitionem est alia formalis ratio à potentia, vel ratione recipiendi suam volitionem ipsam perficientem, & cum dicitur, quod potentia activa est potentia transmutandi aliud inquantum aliud, inquit Doctor, quod ly inquantum aliud reduplicat formalem rationem aliam, solum quando movens, & motum sunt indistincta subiecto, sed quando sunt distincta subiecto, reduplicat rem aliam, quibus verbis manifestè significat sufficere distinctionem ex natura rei formalem inter extrema relationis activi, & passivi, moventis, & moti, quæ utiq; est relatio realis, idq; defendunt Formalistæ illi, qui docent distinctionem ex natura rei formalem præferre in re relationem positivam actualem, ut Vallo p. 2. form. art. 2. in fine.

119 Dicendum tamen est, relationem realem (proprie de ipsa loquendo) potest extrema realiter distincta, ita Doctor 1. d. 31. & quol. 6. ubi enumerat condiciones ad relationem realem requisitas, hanc enumerat ut præcipuam, & est communis opin. Thomist. & Scotist. quam docet P. Faber 5. Met. disp. 22. c. 3. Barg. 1. d. 5. q. Vers. Ad hoc adducuntur, Lich. 2. d. 26. q. un. & alii passim, & probatur, quia per hoc probat Aristot. 4. Met. identitatem ejusdem ad se ipsum non esse relationem realem, quia relatio realis inter duo versatur, idem autem, non est duo realiter, unde idem ad se ipsum tantum ratione refertur idem sibi ipsi comparando, ac si essent duo extrema; dicitur autem quodcumque ens idem sibi sine ulla fictione intellectus, non quia illa identitas dicat aliquam relationem realem ejusdem ad se ipsum, sed quatenus dicit negationem distinctionis realis, quæ negatio est realis suo modo. Deinde, vel terminus relationis realis est opposita correlatio, vel absolutum, in quo illa fundatur quodcumque dicatur, semper concluditur realis distinctio fundamenti à termino, quia extrema nata sunt fundare relationes oppositas. Nec sufficit dicere ad hanc oppositionem relativam, quæ semper versatur inter extrema relationis, sufficere distinctionem ex natura rei formalem inter illa. Nam ex relativa oppositione inter divinas personas non bene colligerent Theologi cum SS. Patribus realem distinctionem inter illas, & præsertim cum hic sit sermo de relatione prædicam. quæ est verum accidens, non videtur posse inter formalitates ipsas cadere, quia formalitas non est sufficiens subiectum immediatum physici accidentis, quod solum subiectatur in re physica.

120 Neque Doctor loc. cit. oppositum docuit, sed supposita communi doctrina de distinctione reali extremorum relationis, solum docere voluit, non esse necessariam æqualem in omnibus, sed juxta naturam ipsarum relationum, nam si important simplicem originationem, petunt realem distinctionem, tantum suppositorum, si ulterius importat dependentiam essentialiam, petunt realem distinctionem non tantum suppositorum, sed etiam naturam; si verò important solam dependentiam accidentalem, neutram requirunt, quia idem potest à seipso accidentaliter dependere causando in seipso aliquam perfectionem accidentalem, unde non idcirco in tali casu excludit Doctor realem distinctionem quamcumque inter extrema relationis realis, sed tantum suppositalem, & sic in eo casu, vel neganda est relatio realis inter movens, & motum, & admittenda solum inter movens, & effectum de novo productum in moto, ut ait Bargius loc. cit. & seq. Cavell. disp. 3. de anim. sect. 13. num. 10. vel si concedatur etiam inter movens, & motum, tunc dicendum idem, ut non habens aliquam formam realem distingui realiter accidentaliter à seipso, ut illam habet, ut ait Lichet. citat. 2. d. 25. quod innuit Doctor ibid. in sol. ad argum. princ. dum ait, quod inquantum medicus est sanans, est aliud à se ipso inquantum sanatur, dum autem ibi subdit, quod ly inquantum aliud, reduplicat rationem formalem aliam, non verò aliam rem, per hoc non intendit excludere inter movens, & motum omnem distinctionem realem, quando idem movet seipsum, sed tantum distinctionem realem suppositorum, quod si in tali casu intendit excludere ab ipsis omnem realem distinctionem, & solam formalem assequere, tunc negabimus inter movens, & motum realem relationem versari, quam ibi non exprimit Doctor inter ea versari.

121 Hinc igitur concludimus realiter distingui debere extrema relationis proprie dictæ, quod ideo addimus, quia si relatio realis minus proprie sumeretur, pro ea, scilicet, quæ non est penitus rationis, & pro quocumque ordine inter aliqua quomodocumque ex natura rei reperto, qui tamen non importet verum accidens, ita concedi potest relationem realem non petere extrema realiter distincta, & lis jam foret de solo nomine; in quo etiam sensu concedi potest distinctionem formalem importare realem relationem inter formalitates ex natura rei distinctas, non tamen proprie loquendo de relatione reali, ut diximus disp. 1. q. 5. art. 2. cum pluribus Scotistis, sic enim solum dicit negationem formalis identitatis.

Maffri, & Bellati Tom. 1. Logica.

Minimè verò necessarium arbitramur, quod volunt aliqui, & sumptum à Sonc. 5. Met. qu. 29. tantam debere esse hujusmodi realem distinctionem, ut sit inter entia determinata, quæ non se habeant, ut totum, & pars, quod ideo dixerunt, ut evitarent infinitam propemodum multitudinem relationum partium proportionalium in continuo, sed sanè nullam videmus necessitatem istius limitationis, nec numerus relationum inter partes continui proportionales majorem habet difficultatem, quam numerus ipsarum partium, unde quod dicitur de multitudine ipsarum partium, hoc idem dicendum erit de relationibus ipsarum ad invicem.

122 Altera difficultas inter Scotistas, & Thomist. est; an ratio fundandi debeat esse plurificata in extremis, ut illa dicantur realiter inter se referri secundum illam, ut v. g. an ut Petrus dicatur realiter similis Paulo, debeat albedo, quæ est ratio fundandi talem relationem, esse in illis extremis geminata. Affirmant Thomistæ passim cum D. Th. 1. p. q. 42. art. 1. ubi ob hanc rationem negat equalitatem, quæ est inter divinas personas, esse relationem realem, quia fundatur in essentialitate, quæ est eadem in tribus, unde Cajet. ibidem, Bannes, Molina, & alii inferunt consequenter, quod si una, & eadem albedo numero poneretur in duobus subiectis, ibi non esse similitudinem realem, sed rationis, & hæc etiam est communis sententia. Neotheticorum in Log. & Metaph.

Dicendum tamen est, hanc non esse conditionem necessariam requiritam ad relationem realem, unde si eadem albedo numero esset in duobus subiectis, adhuc inter illa foret realis similitudo. Ita Doct. ex professo 1. d. 31. q. un. & quol. 6. per totum, ubi hac ratione tenet contra æqualitatem, & similitudinem in divinis esse reales relationes, sequuntur omnes ejus discipuli ibidem Faber in 1. disp. 47. Rada 1. p. contr. 26. art. 3. Vulpes 3. tom. 1. p. disp. 68. art. 2. Bonetus in hoc prædic. & alii passim, esto deviet Bassol. 1. d. 31. q. 1. art. 4. & quia Doctor probat assertum rationibus Theologicis, non tantum ex ipso Metaphysicis deducemus; probatur itaque. Tum quia ad relationem realem tres illæ sufficiunt condiciones frequenter inculcatæ, quod extrema sint realia, quod sint realiter distincta, & quod oriatur ex natura extremorum citrà opus intellectus, at ita res se haberet, si eadem numero albedo esset in Petro, & Paulo, quia hæc forent duo similia nullo cogitante intellectu, & realia, ac realiter distincta, ut patet, ergo &c. Tum quia æqualitas, & similitudo fundantur super unitatem quantitatis, aut qualitatis in distinctis extremis, ergo quanto major, ac verior est unitas aliquorum duorum in communi ratione fundandi, tanto major, ac verior æqualitas, vel similitudo erit inter illa; unde magis similia sunt duo alba, quia conveniunt in una ratione fundandi specifica, quam album, & nigrum, quæ conveniunt in generica, ergo si aliqua duo extrema convenirent in una ratione fundandi numerica, sicut hæc est unitas omnium major, ita & relatio esset vera, & realissima. Tum tandem, quia ut ait Rada, sanè est res miranda, quod duo alba eandem albedinem specie habentia sint invicem similia similitudine reali, & quod si illa haberent eandem numero albedinem, essent quidem similia nullo considerante intellectu, non tamen similitudine reali, sed rationis, certè hoc album formaliter esset illi alteri simile, nec posset non oriri similitudo inter illa extrema ex natura rei, ergo esset vera similitudo realis.

123 Respondent omnes ex Cajet. citat. præter illas tres condiciones, requiri etiam aliam, quod ratio fundandi, seu fundamentum proximum sit in ipsis extremis plurificatum, ut v. g. alia sit albedo in Petro, alia in Paulo, ratio eorum est, quia fundamenta proxima sunt, quæ primo referuntur, remota verò, seu subiecta mediantibus illis, ut albedo in Petro, & albedo in Paulo sunt primò similes, Petrus autem, & Paulus mediantibus illis; imò inquirunt hanc conditionem includi in illis tribus, dum enim dicitur extrema relationis debere esse distincta, hoc certè non debet tantum intelligi de extremis materialibus, & remotis, ut sunt Petrus, & Paulus in similitudine, sed præsertim de proximis, & formalibus, hæc enim sunt, quæ primò referuntur; & rursus cum dicitur relationem debere oriri ex natura extremorum, utique debet intelligi de extremis ipsis formalibus, quia ut de se constat, inter Petrum, & Paulum non oritur similitudo ex natura ipsorum in se, sed ex natura albedinum eis inherentium; hinc postea dicunt ad alia argumenta, quod posita eadem numero albedine in Petro, & Paulo, essent utique verè, & realiter similia ratione fundamenti realis, non tamen ratione denominationis relativæ, quia hæc esset rationis, quo etiam sensu quodlibet ens dicitur esse idem sibi realiter citrà quodcumque opus intellectus.

124 Hæc tamen responsio, in qua fundantur unice opposita sententia, labilis est, & fluxa, siquidem innititur ei, quod de facto contingit in fundandis relationibus, & hoc assumit ut conditionem per se necessariam ad relationem realem, ex quo capite irrepsit tota Adversariorum deceptio; verum quidem est, ita de facto in creatis contingere, quod ratio fundandi est plurificata in extremis, ut v. g. albedo in duobus albis, & ideo albedines sunt fundamenta proxima, quæ primò referuntur per similitudinem, & rationem ipsarum Petrus, & Paulus: at hoc totum est per accidens ad realitatem relationis; procedit enim ex hoc, quod non est possibile in creaturis reperire extrema, quæ sint realiter distincta, & quod ratio fundandi in eis sit una numero, ex quo etiam fit consequenter, ut in creatis ratio fundandi sit in extremis geminata, at quantum est ex parte relationis hoc totum est per accidens, quia relationes, primi modi præsertim, exiunt unitatem in ratione fundandi 5. Met. tex. 20. non distinctionem, vel pluralitatem; imò ut ait Doctor quol. 6. §. 1. *Itarum quatuor rationum*, in divinis relatione ipsæ originis, quæ ad secundum modum

R. dum

um attinere videntur, fundantur in essentia, quæ in tribus personis est omnino una, & indistincta; quare deducitur, quod si Deus dponeret eandem albedinem in Petro, & Paulo, similitudo inter ipsa esset relatio realis, tunc enim ipsa essent proxima fundamenta illius relationis, & primo relata per ipsam, & pariter relatio oriretur ex natura ipsorum, ut stant sub illa ratione fundandi, atque ita adhuc extrema relationis etiam formaliter accepta essent realiter distincta, quia licet tunc ratio fundandi unam relationem non distinguere- tur à ratione terminandi, distingueretur tamen à termino totali, quia terminus totalis non esset præcisè albedo in altero extremo, sed ipsum extremum cum albedine, & similiter ex parte fundamen- ti, nam totale fundamentum esset subiectum cum albedine, atque adeo extrema totalia distinguerentur à parte rei, quod sufficeret ad reali- tatem relationis, sicut sufficit in divinis ad veram, & realem perso- narum productionem secundum Theologos, & colligitur ex Docto- re 1. d. 7. qu. un. infra Z. quod principium *Quod*, & totale realiter distinguatur à termino *Qui*, & totali, non autem necesse est, quod ita distinguantur principium formale, & terminus formalis, nam tenet paritas, quia non minor distinctio requiritur inter pro- ducens, & productum ratione productionis, quam inter relatum, & terminum ratione relationis, quia ipsa productio relatio est, vel sine relatione concipi nequit; unde ex hoc à fortiori pos- set contra Thomistas deduci validum argumentum, quod si ad reali- tatem productionis non requiritur necessario extrema *Quo* esse reali- ter distincta, sed sufficit talis distinctio inter extrema *Quod*, ita quoque in relatione.

Probatur etiam contra allatam responsionem, quod si Petrus, & Paulus eadem numero haberent albedinem, forent similia realiter etiam quantum ad realitatem relationis, & non solius fundamenti, tum ex modo dictis; tum quia subiectum non dicitur simile ex relatione fundata in albedine in abstracto, sed in albedine, ut ei tribuit suum effectum formalem, at in casu posito sunt duo effe- ctus formales à parte rei distincti, etiam si sit una forma albi, quia destructo effectu formali informandi Petrum, potest adhuc remanere effectus formalis, & unio cum Paulo, ergo sunt duo extrema formalia relationis similitudinis, quia Petrus est simili- lis Paulo proximè ratione effectus formalis, quem recipit à forma.

125 In oppos. objic. 1. rationem supra insinuatam, quod extre- ma referuntur realiter ratione fundamenti, v.g. albedinis, ergo ratio fundandi debet esse distincta in extremis, Prob. conseq. quia funda- menta proxima sunt, quæ primo referuntur, & per ipsa referuntur extrema materialia, seu subiecta. Resp. Scotistæ communiter neg. fundamenta proxima esse, quæ primo referuntur, non enim una al- bedo dicitur alteri similis, nec una quantitas alteri æqualis, sed ea- dem in natura, & specie; fundamenta ergo proxima non referuntur v.g. albedines, sed remota idest subiecta habentia illas albedines, sunt, quæ primo, & propriè referuntur. Sed certè immerito negant quantitates duas non posse, ac debere dici æquales etiam præcisè subiectis, ac pariter duas qualitates similes, cum esse æquale, & in- æquale, simile, & dissimile ponantur proprietates illarum, non au- tem substantiæ, cui inhaerent; & nemo sanæ mentis negabit dimen- siones, & albedines duarum hostiarum consecratarum dici cum om- ni proprietate æquales, & similes inter se; & oppositum, non solum est manifestè contra rationem, quia Mathematica demonstrat has passiones de quantitate separata à substantia, sed etiam contra Do- ctorem in 4. d. 12. q. 2. ubi sub lit. A. & G. ex professo ostendit has rela- tiones immediatè fundari super singulares quantitates, & qualita- tes, ita ut hæc sint extrema primò relata, etiam quando sunt in sub- iecto. Et cum dicunt unam albedinem, vel quantitatem non esse alteri similem, & æqualem; sed eandem in specie, & na- tura; perpendere debebant, quod observavimus supra q. 4. art. 2. ab initio, in quantitate, & qualitate ratione unitatis fundari posse relationes duplicis generis, nam ratione unitatis in essen- tia fundant relationem identitatis, at ratione unitatis cuiusdam accidentaliter fundant similitudinem, & qualitatem, enim verò ratione unitatis in gradibus intensificationis qualitas fundat similitu- dinem, & ratione unitatis in partibus extensionis quantitas æ- qualitatem.

Resp. ergo ex dictis, concedendo quantitates in extremis esse, quæ primò dicuntur æquales, & albedines similes, & ipsis mediantibus subiecta dici talia, verum hoc totum accidit quantum attinet ad realitatem relationum, æqualitas enim, & similitudo potius petunt unitatem, quam pluralitatem in fundamento; unde si eadem albe- do esset in pluribus subiectis, tunc illa dicerentur realiter similia, etiam quantum ad denominationem relativam, quia ipsamet sub- iecta in eo casu forent extrema, quæ primò referuntur, & etiam possent dici duo extrema formalia ratione duplicati effectus formalis, quos forma tribueret illis, ut explicatum est, & demum esset realis distinctio inter extrema totalia, & adæ- quata.

126 Deinde objic. quia extrema nata sunt fundare oppositas rela- tiones, idq. beneficio ipsius rationis fundandi, ergo hæc debet esse distincta in illis, Conf. æqualitas, & similitudo referunt extrema, ut unum, ergo quando unitas extremorum in ratione fundandi foret maxima scilicet numerica, referrent illi, ut unum numero, atq. id- eo relatio æqualitatis, & similitudinis inter ea realis non esset, sicut nec relatio ejusdem ad seipsum.

Resp. oppositionem relativam relationum æquiparantiam, de qui- bus præsertim est præsens difficultas, esse minimam inter omnes, ut

benè Suar. observat disp. 47. Met. sect. 16. num. 40. consistit enim in hoc, quod duæ relationes singulares ita inter se opponantur, ut quam- vis habeant fundamenta ejusdem rationis, non tamen possint in- esse simul uni, & eidem, quia nequit unum, & idem esse funda- mentum, & terminus respectu ejusdem; palam autem est hujus- modi oppositionem non esse tantam, quin possit ab eadem etiam num- mero oriri ratione fundandi, si hæc in duobus extremis esset repli- cata, quia tam numero distinguuntur duæ similitudines exorte à duabus albedinibus, quam illæ duæ, quæ oriuntur ab eadem al- bedine in duobus subiectis replicata, nec major oppositio esset inter illas, quam inter istas, quia tota earum oppositio utrobique consi- stit in hoc, quod è regione contraponuntur, quatenus, quod est fundamentum unius, est terminus alterius, & è contra, quæ etiam solutio notanda est, quia nec satis candidè Scotistæ cit. ab hoc argu- mentum se expediunt, ajunt enim extrema non opponi relativè se- cundum se, sed merito relationum oppositarum, quod utiq. verum est; at nil respondent ad hoc, in quo consistit tota difficultas, quod relationes oppositæ oriuntur in extremis merito rationis fundandi, quæ proinde debet esse diversa in extremis. Ad Conf. facilius est so- lutio neg. assumptum, quia nihil realiter dicitur sibi simile, vel æ- quale, ac proinde vera, & realis æqualitas est inter duo extrema realiter distincta; verum tamen est id, in quo dicuntur assimilari, vel æuari, esse unum, at illa adinvicem realiter referuntur, ut plura, & inter se realiter distincta.

Q U Æ S T I O VIII.

Quotuplex sit Relatio Prædicam. & quamnam constituat quartum Prædicamentum.

127 **D**OCT. non semel relationem Prædicam. ut à transcendentia- li fecernitur, divisi in intrinsecus, & extrinsecus adven- nientem, sic præsertim in 3. d. 1. q. 5. §. ad illud in oppositum, in 4. d. 6. q. 10. §. hic dicitur, & d. 10. qu. 1. l. & d. 13. q. 1. §. ad hujus autem, & quol. 11. art. 4. quibus in locis. præsertim duobus ultimis, hanc divi- sionem tradit velut suo tempore communiter receptam, & à præcis Arist. Interpretibus traditam, & quidem etiam Auctor sex princip. eod. lib. c. 1. in fine hanc divisionem assignat, & velut famofam sup- ponit, & de ultimis sex prædicam. agit, veluti de respectibus extrinsecus advenientibus, dum ait ea verò, quæ extrinsecus consin- gunt, aut actus, aut passio, aut dispositio, aut esse alicuius, aut in mo- ra, aut habere necessarii erunt, esto ibi sub accidente intrinsecus ad- venientes comprehendat quoq. quantitatem, & qualitatem. Hanc tamen divisionem ut everterent, omnes fecere conatus Thomistæ, & Neoterici quamplures. Hærvæus quol. 7. qu. 14. Capreol. 4. d. 4. q. 1. Soncin. 5. Met. q. 39. Caiet. 1. p. qu. 63. art. 2. Scot. in hoc prædi- cam. q. 1. & 5. Phyl. qu. 2. art. 2. Suarez disp. 48. Met. sect. 1. Ruvius hic Hurtad. disp. 15. Met. à §. 147. Arriag. disp. 12. Log. sect. 2. Aver- 5. q. 19. Log. & alii passim hanc divisionem inficiantur ex Aureol. 1. d. 30. p. 1. art. 3.

128 Dicendum tamen est, relationes prædicamentales posse, im- mo debere distingui in relationes intrinsecus, & extrinsecus adven- nientes, & per illas hoc quartum constitui prædicam. per alias verè ultima sex prædicam. ut q. ult. dicemus. Ita Doct. lo. c. cum tota Sub- tilium Schola circa eadem loca, vel in prædicam. & ex Modernis no- stris fulissimè defendit P. Faber 5. Met. d. 23. ex exteris verò eam ad- mittunt Venet. 5. lux Met. c. 36. & 37. Lovanienses hic Came. qu. 10. Log. Acer. lib. 5. qq. peripat. Probatur in primis explicando, quid Doct. intelligat per relationem intrinsecus, & extrinsecus advenien- tem, per illam enim intelligit, quæ necessario consurgit posito fundamento, & termino, seu oritur ex natura extremorum, & non ex aliquo eis extrinsecè accedente, per istam verò intelligit, quæ insurgit, non ex natura extremorum, sed virtute alicujus, quod omnino ab extrinsecò venit, nec pertinet ad rationem extremorum, ut extrema sunt, idest, ut habet ratione fundamenti, & termini, sed istæ peculiare rationes ostendunt naturam harum relationum esse essentialiter aliam, & aliam, ergo, &c. Conf. adhuc, & magis expli- catur, quia dantur relationes quædam, quæ positis extremis in re- rum natura, virtute ipsorum præcisæ, & alio quocumque secluso, in- surgunt; dantur aliæ, quæ positis extremis non insurgunt, sed quæ- dam alia requirunt penitus extrinseca ratione fundamenti, & termi- ni, ergo divisio illa potest, ac debet admitti, Prob. assumptum, quia relationes similitudinis, & æqualitatis positis extremis in rerum na- tura etiam in quacumq. distantia resultant, quasi ad eorum positio- nem nil aliud desideretur ultra ipsummet esse extremorum, sic rela- tio paternitatis, & filiationis, supposito homine generante, & geni- to, necessario resultat, è contra verò relatio actionis, positis extremis in esse v.g. igne, & ligno in rerum natura, etiam activo eodem modo se habente secundum potentiam activam, & passivo secundum pas- sivam, ex solo defectu alicujus extrinseci, v.g. debite approximatio- nis non resultat, hoc verò adjuncto resultat, sic etiam & Ubi non ori- tur ex natura extremorum, quia tunc illis in esse positis, ut hac ca- thedra, & platea, oriretur statim relatio præfentialitatis eius ad pla- team, quod est falsum, sed requiritur ulterius horum extremorum approximatio v.g. applicatio cathedræ ad plateam, ut Scot. doct. quol. cit. Tandem ut Doct. arguit loc. cit. distinctio horum respec- tuum expresse colligitur ex 5. Phyl. tex. 10. ubi docet Arist. ad gaus ad aliquid non dari motum, quia non per se, sed per accedens rela- tiones illius generis acquiruntur, scilicet ex ipsamet extremorum positione, affirmat tamen dari motum ad Ubi, quia habet propriam novi-

novitatem, & propria acquisitione acquiritur, non verò ad acquisitionem alterius, quod habeat rationem fundamenti, vel termini, & tamen Ubi non est, nisi purus respectus locati ad locum, ut infra dicemus, ergo omnino debent distinguere hi duo ordines respectuum intrinsecus, & extrinsecus advenientium.

Resp. Thomistæ communiter, quod non dicitur positus fundamentum, & terminum, in rerum natura, non illicò poni relationem extrinsecus advenientem; & per hoc differre ab intrinsecus adveniente, vel sermo est de fundamento, & termino proximis, & sic falsum est illud assumptum de quacumque relatione, etiam extrinsecus adveniente, si de remotis est verum in omni relatione etiam intrinsecus adveniente, nam posito Petro, & Paulo, non statim insurgit similitudo, quia illa sunt fundamentum, & terminus remota, at posita albedine in utroque illorum, statim insurgit relatio similitudinis, quia albedo est fundamentum proximum similitudinis; unde pariter in proposito si activo, & passivo positus, loco, & locabili, non ponitur relatio, hoc provenit, quia activum vel locabile non ponitur cum fundamento proximo, quod in casu est approximatio, at posita approximatione, certè ita necessariò sequitur actio, & præsentia, sicut quæcumque alia relatio, Scotus ergo in hoc deceptus est (inquiunt) quòd de subiecto, seu fundamento remoto relationis locutus est, non de proximo, & comparatione illius assignavit relationem extrinsecus advenientem, quod facere non debebat, quia sic etiam ipsa similitudo extrinsecus advenit, resultat enim in subiecto per accessionem alicujus extrinseci, nempe albedinis.

129 At certè potius decipiuntur ipsi dum talem ferunt de Doct. nostro opinionem, nam ipse appellat actionem relationem extrinsecus advenientem comparatione fundamenti proximi, non remoti, ut constat in 4. d. 13. q. 1. E, hoc autem fundamentum proximum actionis non est approximatio, ut ipsi arbitrantur, quia fundamentum proximum recipit denominationem relationis fundatæ immediatè, ut albedo, quæ est ratio fundandi similitudinem, dicitur similis, at approximatio non dicitur agens, neque patiens, sed est potentia activa, sicut & passioni potentia passiva ex 5. Met. cap. Imò acutissimus Doct. hanc responsionem Adversariorum prævidens 4. d. 6. qu. 10. Beam statim præcludit his verbis, *Si dicat respectum aliquem advenire extrinsecus subiecto, non tamen fundamentum, hoc nihil est, quia relationes intrinsecæ, utpote similitudo, quæ consequitur albedinem, & huiusmodi, possunt extrinsecus advenire subiecto, quia fundamentum de novo advenit, ergo si illa sunt intrinsecæ, & alia extrinsecæ, erit differentia earum in comparatione ad fundamentum, diserte igitur Doctor docet, relationem debere appellari, & judicari extrinsecus advenientem, non ex comparatione ad subiectum, seu fundamentum remotum, quia sic omnis relatio esset extrinsecus adveniens, sed ex comparatione ad fundamentum proximum, unde si Thomistæ accuratè magis Doct. nostrum evolverent, sanè non tam frequenter de ejus subtilitate ita grossè sentirent. Denique falsum est etiam, quod ajunt, facta approximatione activi, & passivi ita necessariò sequi relationem actionis, & passionis inter illa, sicut sequitur paternitas, & filiatio posito homine generante, & genito, docent enim Scotistæ relationes intrinsecus advenientes sequi ad extrema posita fatali quadam necessitate, itaut nec ab ipso Deo possint impediri, quod etiam sentiunt multi Thomistæ, ut diximus q. 3. art. 2. ad 5. conf. 3. arg. prin. at actio, & passio, etiam approximatis extremis, possunt impediri, ut ostendit miraculum à Deo factum in fornace Babilonica in sacris litteris.*

130 Et quia Adversarii nedum divisionem huiusmodi in se impugnant, verum etiam ipsamet vocabula relationis intrinsecus, & extrinsecus advenientis, adhuc ulterius prob. quod Scot. vocabulis non abutatur, sed propriè, & candidè loquatur, quia Doctor sub hac divisione comprehendere non intellexit relationes transcendentales, ut ipsi putant, sed solas prædicamentales; prædicamentales vero secernuntur ab illis, quia istæ accident rebus, & eis adveniunt, ut accidentia merè extrinsecæ, non illæ, ut dictum est q. 1. ergo omnes relationes prædicam. ut in universum à transcendentibus secernuntur, rectè vocantur à Scoto relationes advenientes, quia verè adveniunt, & accident rebus; at dupliciter huiusmodi relationes possunt extremis advenire, vel ex sola, & præcisa eorum positione, & non ex additione alterius adventitii, & ita rectè dicuntur huiusmodi relationes intrinsecus advenientes, quia ut sepius ait Doctor lo. c. *respectus non potest magis intrinsecè advenire fundamento, quam quòd necessariò sequatur ipsum posito termino*; vel non adveniunt extremis ex eorum præcisa positione, sed quidpiam aliud adventitium addi debet, non pertinens ad rationem fundamenti, vel termini, & istæ rectè dicuntur hac ratione extrinsecus advenientes. Accedit, quod modus ille loquendi tunc temporis erat communiter receptus, ut ipse loc. cit. testatur, debemus autem vocabulis uti juxta communem usum; ut docet 4. d. 1. q. 2.

Postremo, quod solæ relationes intrinsecus advenientes hoc quartum constituent prædicamentum, alia verò sex ultima prædicamenta, probat Doctor loco citat. quia prædicamenta sunt decem, tria solum sunt absoluta, reliqua respectiva, ut postea dicemus, si igitur omnis relatio esset unius rationis genericæ, ita quod relatio in communi non habeat sub se sufficientes rationes formales ad constitutenda plura suprema genera, non quidem simpliciter, sed in certa, ac determinata respectuum serie, prædicamenta tantum quatuor forent, ergo ad salvandum famosum illum numerum denarium (ait Doctor) opportunior via non apparet, quam distinguendo relationem prædicamentalem in communi in intrinsecus,

Magistri, & Belli Tom. I. Logica.

& extrinsecus advenientem, ita ut illa constituat quartum prædicamentum, ista verò veluti majoris ambitus per varias adhuc differentias contrahi possit ad varia genera relationum constituenda, & quidem suprema in suo ordine. Accedit, quod Arist. recensendo relationes quarti prædicamenti meminit semper earum, quæ ex ipsamet extremorum positione resultant, & distribuendo alia sex prædicamenta recolit ea, quæ ultra extremorum positionem aliud quid extrinsecum exigunt, ut insurgant, quod etiam observavit Autor sex princ. loc. supra cit. ergo &c.

In oppos. objic. 1. fundamentum suum jam insinuat, nomine termini actionis, vel intelligitur passum v. g. aqua in calefactione, & in hoc sensu sumpto termino etiam existentibus Petro, & Paulo, potest non esse relatio similitudinis, sicut existente aqua, & igne potest non esse relatio calefactionis, vel intelligitur terminus immediatus, & proximus, ut albedo Pauli est immediatus terminus similitudinis Petri, sed sic termino accepto, actio etiam necessariò insurgit, non minus quàm similitudo posita albedine in Paulo, quia terminus calefactionis immediatus, & proximus est calor aquæ inhærens, sed calore inhærente subiecto necessariò est actio, itaut neque per Dei potentiam impediri possit, quin sequatur in igne relatio actionis, & in aqua respectus passionis. Ex quo deduci potest valida conf. quia similitudo inter Petrum, & Paulum in ratione albi idèd dicitur intrinsecus adveniens, & ad quartum spectat prædicamentum, quia supposita albedine in Paulo, oritur necessariò, nec habet propriam novitatem, & acquisitionem, quia acquiri nequit, nisi ad acquisitionem alicujus formæ absolutæ scilicet albedinis, sed ita est in casu de actione, & passione, quia nec actio, nec passio propriè possunt inesse, nisi prius aliquo absoluto causato in passio v. g. calore in aqua, quo in aqua posito, statim & ipsæ resultat, ergo &c.

131 Resp. terminum actionis propriè sumptæ v. g. calefactionis, esse passum scilicet aquam, non verò calorem, hic enim est terminus productionis, quæ respicit effectum, non actionis, quæ respicit subiectum quod patitur, & transmutatur recipiendo formam de novo productam, unde non dicimus calorem calefieri, & transmutari, sed produci, aquam verò non produci, sed calefieri, & transmutari per calorem in ipsa receptum, quæ omnia accuratè declarat Doctor 4. d. 13. q. 1. & nos disp. 7. Pyf. qu. 3. Ex quo deducitur terminum proximum, & immediatum actionis esse aquam secundum suam potentiam passivam proximam, sicut terminus passionis est ignis secundum suam potentiam activam proximam. Cum verò dicitur, quod calore recepto in aqua necessariò sequitur actio non minus, quam sequatur similitudo recepta albedine in Paulo. Resp. cum Lichet, quod 11. in sol. ad instantias contra 4. dictum, concedendo, quod etiam relatio extrinsecus adveniens necessariò insurgit interdum positus aliquibus præter fundamentum, & terminum, sic positus absolute corpore, & loco naturali, non necessariò sequitur Ubi, sed posito corpore in loco naturali, ut coextenso, naturaliter sequitur Ubi: posita materia, & forma, non necessariò sequitur unio, sed posita forma in materia, necessariò sequitur unio, & in casu posito igne, & ligno non necessariò sequitur actio in igne, passio in ligno, sed inducta caliditate in ligno, necessariò sequitur, sed non idcirco dici possunt relationes intrinsecus advenientes, ac necessariò oriri, ut similitudo, quia necessitas similitudinis procedit ex natura termini, & fundamenti, & necessariò oritur ab extremis absolute inspectis, non sic præfati respectus ubicationis, unionis, actionis, & passionis, sed eorum necessitas procedit ab aliquo extrinsecò, quod rationem non habet, nec fundamenti, nec termini.

Hinc ad conf. neg. min. similitudo namque dicitur respectus intrinsecus adveniens, quia acquiritur necessariò ad acquisitionem albedinis in Paulo, quæ habet rationem fundandi unum similitudinem, & aliam terminandi, unde non potest esse nova sine novitate fundamenti, vel termini, at in proposito licet actio, & passio haberi nequeant, nisi prius aliquo absoluto causato in passio, tamen absolutum illud nullo modo pertinet ad rationem proximam fundandi, neque ad terminum, quia nec fundat passionem, nec terminat actionem, quæ Lichet. doctrina valde notanda, sicut è contra prorsus abiicienda, quam tradidit Vallo tract. Formalit. super hanc divisionem, ibi namque ut hanc evitaret difficultatem, negavit respectum producentis ad productum, seu educentis ad educum præcedere respectum agentis ad passum, sed ait rem è contra se habere, cujus oppositum demonstramus in Phys. loc. cit. & sanè id est contra omnem rationem, quia nequit subiectum pati, & transmutari, nisi per formam in ipso receptam, & productam, si ergo passio supponit necessariò respectum educentis, ac producentis ad educum, vel productum, consequenter etiam & actio, cum sit simul natura cum passione.

132 Secundo è contra aliquæ sunt relationes, quæ ad hoc 4. prædicamentum spectare dicuntur, & tamen non oriuntur necessariò existente utroque extremo, ita se habet relatio causæ ad effectum, quia non potest causa suum effectum producere in quacumque distantia, sed requiritur debita approximatio, sic etiam se habet relatio propinquitatis inter Petrum, & Paulum, quæ non statim sequitur ipsis positus in rerum natura, sed in illis est tantum fundamentum quasi remotum, & oportet aliud adungere, quod sit proxima ratio fundandi, & quasi excitandi relationem; sic tandem est de paternitate, quæ actionem expectat, ut resultet in Petro patre respectu Pauli filii, & sic universaliter est de relationibus secundi modi, quæ conditionem extrinsecam postulant, ut insurgant, & tamen spectant ad 4. prædicam.

R. 2 Resp.

Resp. neg. assumptum, ad 1. prob. dicimus omnino distinguendum esse actionem, & productionem, ut ex Doct. 4. d. 13. inprimis, & inter causam, ut agentem, & ut producentem, ignis enim v.g. ut agens respicit passum scilicet aquam, ut producat effectum id est calorem in aqua productum; non igitur requiritur approximatō effectus ad causam producentem, sed passus ad causam agentem, ut scilicet in eo approximatō, ac bene disposito possit formam imprimere, itaq; formaliter, & per se requiritur approximatō, ut resultet respectus actionis ad passum, non autem productionis ad effectum, nisi merè per accidens, & concomitanter. Ad 2. prob. negat P. Faber cum aliis Scotistis assumptum, quia putant relationes distantie, & propinquitatis spectare ad prædicam. Ubi forte quia Ubi est fundamentum proximum ipsarum, ut docet Doctor in 4. d. 10. q. 2. ad 2. prin. Sed planè concedendum est assumptum quoad hanc partem, quia suppositis duobus corporibus publicatis in rerum natura, ita necessariò confurgit inter illa relatio distantie tantæ, aut propinquitatis, sicut suppositis duobus corporibus albis, sequitur inter ea similitudo; & utique verum est, etiam tales relationes non sequi absolutas entitates Petri, & Pauli, quia hæc sunt fundamenta remota, in ordine ad quæ dijudicari non debet relatio intrinsecus, vel extrinsecus adveniens, sic enim omnes relationes forent extrinsecus advenientes, ut diximus ex Scoto; sequuntur tamen necessariò entitates Petri, & Pauli, ut ubi catas, & ideo dici debent intrinsecus advenientes, quia necessariò confurgunt inter extrema proxima. Ad 3. prob. dicimus disparē esse rationem, nam relationes intrinsecus advenientes expectant interdum conditionem ad hoc dumtaxat, ut ponatur terminus, ut constat in exemplo ibi allato de paternitate, quo posito statim necessariò resultat, at extrinsecus advenientes, adhuc posito termino, expectant aliam conditionem prorsus extrinsecam, & adventitiam rationi termini; an vero omnes relationes secundi modi sint intrinsecus advenientes, videbitur infra.

133 Tertiò tandem arguunt, quod non bene distinguantur essentialiter per consequi extrema, necessariò, vel contingentè, vel saltem non ita, ut constituent diversa prædicamenta. Tum quia necessaria consecutio, vel contingentens non variat rei essentialiter, ut patet de nigredine, quæ est ejusdem speciei in corvo, & in homine, licet inhæreat illi necessariò, homini verò non ita. Tum quia etiam si ex necessitate, & contingentia consequendi fundamentum variarentur essentialiter specificæ relationes, non tamen inde sequitur, quod differant genere, imò cum omnes convenire debeant in communi ratione respectus, si est bona divisio, omnes quoque ad idem prædicam. pertinebunt. Tum etiam quia qualitates quoque sic se habent, quod aliquæ intrinsecus adveniunt, ut qualitates secundæ speciei, & quædam extrinsecus, ut qualitates primæ speciei, & tamen ab Arist. omnes ponuntur in eodem prædicam. ergo sic etiam in proposito. Tem tandem si relationes 4. prædicam. distinguuntur ab aliis per intrinsecus advenire, necessarium omnino erat in earum definitione hanc differentiam exprimere, sed hoc nec quidem insinuat Arist. sed prius tota, ac integra definitio relativorum quarti prædicam. convenit quoque relativis aliorum sex prædicam. ergo vel non per hoc differunt, vel omnino statui debent sub eodem prædicam., & hæc sunt argumenta Aureol. 1. d. 30. par. 1. art. 3.

Resp. ad 1. esto non semper ita sit, posse tamen interdum consecutionem necessariam, vel contingentem ab intrinsecus, vel extrinsecus esse, vel saltem circumscribere differentiam essentialē accidenti, ut constat de qualitatibus primæ, & secundæ speciei, quæ per hoc ponuntur essentialiter differre, & sic est in proposito. Ad 2. gratis concedimus septem ultima prædicam. in conceptu generico relationis in communi convenire, & novem genera in conceptu quidditativo. & generico accidentis, & omnia denique decem in conceptu univoco entis finiti, quem etiam damus esse genericum, atque ita non dari, nisi unum prædicamentum, & genus simpliciter supremum, quod erit ens finitum, sed hoc non obstat, quin postea per varias differentias valde communes, & amulas subdividendo ens finitum constitui queant plura prædicamenta, & plura genera secundum quid, id est in determinata rerum serie, & ordine juxta dicta disp. 6. q. 1. Ad 3. poterat utique Arist. sicut fecit de qualitatibus, ita respectus omnes tam intrinsecus, quam extrinsecus advenientes sub eodem concludere prædicam. tamen quia magna erat copia respectuum extrinsecus advenientium, placuit Philosophis ad commodiorem doctrinam, ut ait Smiglec, illos distribuere in sex prædicamenta, & unum constituere ex intrinsecus advenientibus, utpote quæ non sunt in tanta varietate, & eadem ratione qualitates etiam omnes sub eodem prædicam. conclusit. Ad 4. constabit ex q. seg. Alia quædam argumenta solent hic confici, quæ opportune magis adducuntur quæ, ult. contra constitutionem sex prædicam.

Q U Æ S T I O IX.

Quodnam sit supremum Genus quarti Prædicamenti, & an ab Arist. sit bene definitum.

134 **C**irca primam partem quaeriti non est facile huic prædicamento supremum genus assignare, cum enim genus supremum in quocumque prædicamento unum esse debeat, videtur in hoc quarto prædicamento unum genus assignari non posse; ratio dubitandi est, quæ affertur à Scoto quaest. 25. prædicam. in 3. arg.

ad oppos. & adeò molesta est, ut usque in hanc diem *Auctores* agnat; & est ita, quia non videtur posse assignari inter terminos adæquatur relationis in communi; quæ dicitur supremum genus, nam si ponitur esse correlativum, jam erunt duo suprema genera adæquata, si ponitur absolutum, cum necessariò in termino sequatur correlativo, sequitur etiam idem absurdum, scilicet dari correlativum adæquatum suprema generi, & sic erunt duo suprema genera.

Dicendum tamen est hoc non abstante, dari unum supremum genus prædicamenti. Ita Doct. cit. & 1. d. 2. r. ad 3. prin. & falso Masius illis impingi, quod hujus prædicamenti assignaverit duo suprema genera, est communis omnium sensus, & probat Doctor, quia secundum unam rectionem dicitur de omnibus suis inferioribus, quæ ratio est habitudo unius ad aliud, & quia omnes relationes habent eandem modum denominandi substantiam, scilicet, in comparatione ad aliud, ut accidentia, quæ eodem modo denominant substantiam, sunt unius generi, Accedit, quod sicut monstruosum esset ponere in uno corpore duo capita, ita in uno prædicamento duo suprema genera; imò si fingantur hæc duo suprema genera, cum habeant convenientiā essentialē inter se in ratione essendi ad aliud, jam ipsis poterit abstrahi conceptus communis utriusque essentialis, & hic erit genus supremum, Hoc igitur assertum de se clarum est, nec aliud restat, quam Gordianum illum nodum dissolvere, cujus certè tot solutiones sunt, quot capita, cum tamen solutio sit obvia, quam assignabimus, aliis prius breviter relatis, & rejectis.

135 Aliqui, ut Jo. de Mag. hic, quem sequitur Fonsec. 5. Met. c. 25. id est 2. & ait supremum genus hujus prædicamenti non esse relativum in concreto, sed relationem in abstracto, relatio autem non refertur, sed tantum est principium referendi. Hæc solutio non satisfacit; tum quia sicut nominatur relatio in communi, ita & relativum in communi, in quo essentialiter conveniunt singula quæque relata, tum quia sicut cetera accidentium prædicamenta possunt nedom in abstracto, sed etiam in concreto disponi, ut dictum est disp. 6. q. 3. art. 2. ita quoque hoc prædicam. tum tandem quia etiam de relatione in abstracto redit eam difficultas, cum enim sit habitudo unius ad aliud, designari adhuc debent hæc duo extrema in communi, quæ invicem fundare poterunt relationes mutuas. Nec valet, quod ait Jo. de Mag. hoc commune generalissimum esse principium referendi non diversa extrema adinvicem, sed idem ad seipsum, putà hoc commune relativum ad seipsum. Nam validissima est instantia, quam ipse ibidem urget contra hanc solutionem, quod tunc relatio, quam importat hoc genus generalissimum, esset rationis, non realis, quia ejusdem ad seipsum non est relatio realis, at prædicamentum reale debet habere supremum genus reale, Nec tandem valet, quod ait ad hoc, relationem ejusdem numero ad seipsum utique esse rationis, non tamen ejusdem genere, vel specie, ut est in proposito. Nam utique realior est identitas numeralis, quam generica, & specificæ, ergo si ejusdem numero ad seipsum relatio realis esse nequit, tanto minus ejusdem genere, vel specie.

Alii proinde concedunt relationem, ac etiam relativum in communi esse hic supremum genus, sed negant referri actu exercito, ajuntque considerari tantum in actu signato, & mente concepto, & ideo non habere terminum in communi, ita Thomistæ passim, Masius hic sect. 1. q. 5. & Sanch. q. 39. Sed nec ista satisfacit, quia essentialia relationis consistit in ordine ad terminum, ergo sive consideretur in esse exercito, sive signato, semper etiam cogitari debet terminus ejus exercitè, vel signatè, sicut à pari licet accidens in communi actu inhærendi non exerceat, adhuc tamen cogitatur subiectum ejus in communi velut in esse signato, & sic etiam esto per visionem in communi non videamus, auctumque visionis eaercemus, adhuc tamen in esse signato cogitatur visibile, ad quod tendit. Accedit, quod relatio in communi confert subiecto relato in communi ali-quod esse, & hoc utique non est absolutum, sed relativum, ergo ad aliud refert saltem in esse signato. Per quod etiam rejicitur signum eorum, qui dicunt relationem in communi non referre actu subiectum, sed in potentia tantum. Nam implicat fundare actu relationem, & non actu referri.

136 Alii concedunt etiam relativum in communi referri, non tamen in se, & per seipsum, sed per sua inferiora, & ideo non oportet assignare terminum in communi, ad quod referatur, sed satis est, quod singula relativis corresponsdeant sua proportionata correlativa, & hæc responsio dicitur esse gravium Auditorum Simpl. Boet. Albert. Jand. Burl. & videtur esse Scot. cit. 1. d. 2. r. ad 3. quam proinde recipiunt Tatar. hic dub. 3. & Zerb. 5. Met. q. 19. *Propter quæ* tum in sol. ad 5. imò dicitur esse intentio Arist. qui hac ratione relati-væ definivit, ac nominavit in plurali, & non per modum unius, ac etiam D. Aug. cap. 11. Categ. ubi in universum ait relationem non posse generaliter considerari, sed tantum in singulari in quolibet relativo. Neque hæc satisfacit, & impugnatur omnino ut præcedens, & adhuc ulterius; tum quia sicut relatio numerica respicit terminum numericum, & specifica specificum, ita generica genericum, unde aiebat Aristot. 4. Top. cap. 4. si species est ad aliquid, & genus erit ad aliquid; tum quia relatio, & relativum in communi habent eam essentialē relati., & relationis, ergo sunt ad aliud in communi, imò cum respicere terminum sit essentialē prædicatum relationis, per se primò competit relationi in communi, & per se secundò relativis in particulari, non autem è contra, ut inquit hæc solutio; Nec valet dicere per ly aliud significari varios terminos in specialibus; Nam sicut è variis fundamentis præscinditur fundamentum in com-

communi, quod assignatur relationi in communi, ita etiam de termino loquendum est, nec unquam poterit assignari disparitas, quæ vincat.

137 Neq; est intentio Scoti 1.d.21. negare relativum in communi ad aliud etiam in communi referri; tum quia in Logica loc. cit. hunc dicendi modum refellit, tum quia ibi non loquitur de relativo in communi, sed de relativis æquiparantibus, & dicit in hoc distinguere relativis disquarantibus, quod ista quando conceptibus nostris abstrahuntur, & in communi concipiuntur, in communibus rationibus specificis potest intelligi unum relativum commune ad aliud referri, aliudq; respicere, non solum ut purum terminum, quod est commune omnibus relativis, sed etiam ut correlativum, & oppositum, sic pater in communi respicit filium in communi, Dominus servum, at relativum æquiparantibus in communi, quamvis per se ipsum ad aliud referatur, ut ad terminum, non tamen referri potest ad illud, ut ad correlativum oppositum, quia cum relativa huiusmodi sint ejusdem rationis, habent eundem conceptum specificum, unde in tali conceptu uniuntur, & per modum unius concipiuntur secundum id, in quo conveniunt, ideoque non potest huiusmodi relativo in communi aliud æquale correspondere ab ipso distinctum, ad quod referatur; hinc ait Doctor ibi relativi huiusmodi non dari correlativum commune, ad quod referatur, ut simile non dicitur ad aliud simile in communi, nec æquale ad aliud æquale, sed solum ratione individuorum, in quibus datur unum simile distinctum ab alio simili; relativa verò disquarantibus, quia sunt diversarum rationum, non concipiuntur uno conceptu communi specifico, ideo abstrahi possunt duo conceptus communes specifici oppositi, & invicem correspondentes, atque ideo non solum in particulari, sed etiam in communi unum ad aliud referri in ratione correlativi; hæc est mens Doct. ibi. Neque ex eo quod Arist. relativa definit in plurali, bene deducitur, quod non conveniant in una ratione generica, sic enim in plurali univoca definit, & denominativa, quæ tamen omnia in una communi ratione generica conveniunt. Nec etiam D. Aug. dixit relationem non posse in communi considerari, cum eam sic ibi definit, sed ait naturam ejus facilius dignosci in singularibus, cum scilicet unum singulare ad aliud singulare refertur, in ipsi enim realiter exercetur relationis munus dicendo, hoc est simile illi, hic homo est filius illius, ubi in communi non realiter, sed tantum cogitatione nostra exercetur, vel potius signatur.

138 Alii proinde concedunt relativum in communi referri ad correlativum in communi, non tamen ei adæquatum, sed inadæquatum, ac proinde non sunt duo suprema genera, quia unum sub alio continetur, & hæc est prima solutio, quam Tatar. assignat loc. cit. Sed eam rejicit Doctor ipse in Log. loc. cit. nam relativum, & correlativum sunt simul natura, ergo unum nequit esse prius, & communis altero, quia superius est prius natura inferiori, debent ergo poni æqualia, & sic erunt duo generalissima.

Alii adhuc concedunt relativo in communi etiam terminum, & correlativum adæquatum, ad quod referatur, sed non tamquam ad aliud correlativum secundum aliam formam genere, sed per formam ejusdem generis, unde non sequitur dari duo genera suprema; Sed licet hæc solutio possit utcumq; defendi cum aliqua explicatione, & insinuetur à Scoto cit. in Log. ad 3. prin. tamen sic absolute sumpta non est à difficultatibus immunis, quia ex ea directe sequitur duo esse suprema genera hujus prædicamenti, nam parum refert, quod illa extrema referantur per relationes ejusdem generis, imò quia illæ relationes sunt ejusdem generis, & æque primæ, ob id constituent duo suprema genera ejusdem prædicamenti. Accedit, quod illa duo extrema in communi sic relata conveniunt essentialiter in tali prædicato scilicet referri ad aliud, ergo potius hic conceptus utriusque essentialis erit commune genus.

139 Compl. deniq. disp. 14. qu. 6. Log. in fine supponentes doctrinam Cajet. 1. p. q. 13. art. 7. de relativis non mutuis, quod nempe possit una, & eadem relatio verè, & realiter constituere duo extrema in esse relativo, unum informando intrinsecè, & per inhærentiam, aliud extrinsecè, & per adhærentiam, inquit ipsam communem rationem relationis, ut abstrahit ab inferioribus non exigere, ut in correlativo sit aliqua relatio illi inhærens, à qua intrinsecè denominetur correlativum, sed ad hoc sufficere, ut dicatur correlativum per denominationem sumptam à relatione, quam terminat, unde hæc denominatio non potest constituere aliud supremum genus, cum proveniant ab eadem relatione, à qua alterum extremum intrinsecè denominatur relativum, ac proinde ibi non dantur duo generalissima, sed eadem ratio communis relationis, secundum quam utrumque extremum denominatur relativum, constituit supremum genus hujus prædicamenti. Hæc tamen solutio, quamvis ingeniosa, in duobus deficit, primò quia fundatur in illa Cajet. doctrina, quam prorsus falsam ex omnium consensu extra Scholam D. Thom. demonstravimus q. 5. art. 3. concl. 1. deinde quia etiam ea admissa, non benè loquitur, genus enim debet ex æquo præscindere à speciebus, si ergo talem denominationem denominativam præbere extremis, ut per eandem relationem ambo extrema verè dicantur relativa, est proprium relationis non mutue, certè hoc competere nequit relationi in communi, quæ præscindit à mutua, & non mutua, sed alium modum denominationis relativæ præscindentem à propriis illarum assignare debent relationi in communi, quod sanè non facile præstabit.

140 Resp. itaq; quod licet arg. valde Thomistas torqueat ponentes unum relativum formaliter ad suum correlativum terminari, nos tamen, qui dicimus terminari ad entitatem absolutam, vel saltem

habens modum absoluti, ut constat ex qu. 5. art. 3. parum, & nihil urget, dicimus enim, quod terminus relationis in communi, ut sic, est aliqua entitas, ut habet vim sufficientem ad terminandum, quæ ut plurimum est absoluta, & si interdum est relativa, ut cum una relatio fundatur in alia, id non habet, ut exerceat munus relationis oppositæ, sed ut habet conditionem aliquam communem cum entitate absoluta; ratione cuius terminat relationem, ut ibi explicatum est, unde non sequitur dari duo genera suprema, quia terminus relationis in communi non est relativus, & hæc responsio est nobilior Scotistarum Mair. 1. d. 29. quæst. 5. in fine, & Zer. lo. cit. quam plausibiliter amplectuntur Recentiores omnes Suar. Tolet. Ruv. Did. Amic. Blanc. & alii, & certè aperte deducitur ex illo Scotico principio contra Thomistas, quod relatio non terminetur ad relativum, ut sic. Dices adhuc hoc modo constituendo unum genus relationis, hæc relatio in communi esse nequit, nisi æquiparantiæ, nam erit principium referendi utrumque extremum secundum eandem formam, & per appellationem ejusdem rationis in utroq; nam relativum in communi dicitur relativum relativum, atq; ita omnes relationes, & relativa inferiora erunt æquiparantiæ. Resp. genus hoc communissimum esse relationem, vel relativum æquiparantiæ, ut modus, sed ut quid abstrahere ab omnibus, & singulis relationum speciebus, quemadmodum universale commune ad quinq; universalis, ut modus, dicitur genus ad illa quinque, ut quid autem, abstrahit à singulis; vide aliam solutionem apud Scot. q. 25. cit. propè finem hæc tamen est clarior, & sufficit.

141 Circa alteram quæstionem partem dicimus, optimam esse definitionem relativorum ab Arist. traditam, dum ait *Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum esse est ad aliud se habere*, cuius sensus est, relativa esse, quorum totum sum esse est ad terminum referri. Ita Doctor q. 26. prædic. & prob. singulas explicando particulas, dicitur *ad aliquid*, seu relativa, quia ut inquit Doctor hic non definitur relatio in abstracto, neque subiectum relationis, neque totum aggregatum, sed relatio in concreto, ut nimirum informat subiectum, ita quod ly *est*, non dicat partem ejus, quod significatur, sed modum significandi; dicitur *sunt*, quia hic definiuntur tantum relativa realia, non rationis, cum enim supra divideret ens reale in 10. prædicam. & nunc definiat relationem quarti prædicamenti, consequenter loquitur de his, quæ sunt ad aliud realiter; dicitur *quibus*, per quam particulam insinuat genus pro antecedente, ut sensus sit, relativa sunt accidentia realia, quibus &c. superius enim dividerat accidens reale in novem prædicamenta, unde per hoc excluduntur relationes divinæ, quæ non sunt accidentia, & etiam relationes omnes transcendentes, quæ non accidunt rebus; dicitur *hoc ipsum esse est ad aliud se habere*, idest quorum tota essentia in eo consistit, ut ad aliud referantur, per quod distinguuntur ab absolutis, & relativis secundum dici, quæ non essentialiter, sed accidentaliter tantum, & denominativè referuntur, & tandem etiam per eandem particulam insinuat differentia à relativis aliorum prædicamentorum, si ita exponantur illæ particule *hoc ipsum esse est ad aliud se habere*, idest quæ hoc ipso habet esse, quod terminus intelligitur esse, quia relationes hujus prædicamenti necessario pullulant in fundamento posito termino, quæ differentia magis adhuc explicatur postea per eam proprietatem relativorum hujus prædicam. quod sunt simul natura, & posita se ponunt, ac perempta se perimunt, quia per id non tantum innuere voluit, quod in esse relativo habent necessariam connexionem, ut relativum cum suo correlativo, quia in hoc sensu convenit etiam relativis aliorum prædicam. sed etiam insinuare voluit, quod positis extremis in rerum natura necessario sequitur relatio ex sola amborum positione, & quod relatio petit ex sola amborum, vel alterius destructione, in quo sensu non convenit relativis aliorum prædicamentorum.

142 In opposit. objic. 1. relatio hujus prædic. est accidens, ergo male dicitur totum illius esse consistere in ordine ad aliud, quia cum sit accidens, debet etiam exprimi per *esse in*. Resp. Thomistæ ex D. Th. 1. p. q. 28. art. 1. & Cajet. ibid. relationem posse considerari, ut accidens, & ut tale accidens, & secundum primam considerationem habere *esse in*, at juxta secundam esse totaliter ad aliud, & secundo modo consideratam hic ab Arist. definiri. Hæc solutio non satisfacit, quia in relatione non distinguuntur à parte rei esse accidentis, & esse relationis, ergo fieri nequit, ut sit realiter in subiecto, quatenus accidens, & non secundum esse relativum, cum in ea realiter non distinguantur esse relativum, & esse accidentale? Respondent quòd saltem formaliter distinguuntur, & ut sic non est in subiecto, sed ad terminum. Contra quia relatio prædicam. etiam formaliter, ut relatio, est accidens ergo etiam secundum esse peculiare relationis dicit *esse in*; 2. relatio etiam formaliter, ut dicit *esse ad*, est ratio referendi unum ad aliud, ergo quatenus relatio debet esse in eo, quod refert, ergo ut relatio formaliter non solum dicit *ad*, sed etiam *in*, & quidem paternitas secundum ultimum suum conceptum denominat, & afficit patrem tanquam forma illius, ergo petit esse in eo etiam secundum ultimam suam formalitatem. 3. si relatio, ut relatio, non diceret *esse in*, ergo secundum suam ultimam formalitatem nihil reale foret in rerum natura, non esset substantia, ut de se constat, non accidens, quia non dicit *esse in*, ergo nihil foret. Tandem præscindendo omnino à ratione accidentis adhuc relatio, ut relatio, petit esse *in* velut in fundamento, & talis habitudo est essentialis non minus, quam *esse ad*, ut diximus qu. 4. ergo responsio Thomist. non satisfacit.

143 Resp. igitur neg. conseq. quia quando dicitur totum esse relationis, ut relatio, est esse ad aliud, hoc modo loquendi non inten-

dit Arist. excludere à relatione *esse in* velut accidens in subiecto, & etiam ut relatio in fundamento, quia re vera utrumque habet prædicam. relatio, sed intendit excludere *esse in* accidens absolutum, quia accidens absolutum per suam inherentiam ita afficit subiectum, ut ibi sistat, & non ad aliud referat, at relatio, licet formaliter, ut relatio, sit in subiecto, illudque afficiat, ita tamen afficit, ut in ipso non sistat, sed efficiendo ipsum ordinat ad aliud, unde peculiaris modus inhærendi, & efficiendi relationum, ut distinguuntur, ab accidentibus absolutis, est afficere subiectum referendo illud, & ordinando ad aliud, atque ita totum esse relationis dicitur ad aliud, non quia non sit in subiecto, sed quia non sistit, & quiescit in eo.

Sed Dices, ergo relatio duas rationes habebit *essendi in* unam communem cum accidentibus absolutis, & aliam sibi propriam, cum tamen una sufficere videatur. Resp. ita esse, & unam non sufficere, quia sicut quodlibet accidens absolutum habet duplex *esse in* commune, & particulare, & hoc contrahit illud, quia albedo v.g. non solum est accidens, sed etiam tale accidens; ita & accidens relativum duplex *esse in* habet, commune ut accidens, & particulare, ut tale accidens, verum tamen est rationem *essendi in* particularem in relatione non distingui à parte rei adæquatè à ratione *essendi ad*, sed tantum per conceptus inadæquatos, potius enim à parte rei ratio *essendi in*, & *ad* circumscribunt nobis propriam, & adæquatam relationem differentiam, ut ab accidentibus absolutis distinguitur. Sed argues, conceptus *in* est absolutus, conceptus *ad* est relativus, ergo non dicunt eundem conceptum adæquatam à parte rei. Neg. assumptum, quoad primam partem, quandoquidem hæc ratio *essendi in* communis, nec particularis est absoluta, non ratio communis, quia sicut accidens commune ad absolutum, & respectivum, neutrum est formaliter, ita etiam ratio *essendi in* communis, non ratio *essendi in* particularis, quia hæc est purè respectiva, est enim certus, & peculiaris modus efficiendi subiectum referendo illud, quare licet conceptus *ad se* sit absolutus, non tamen conceptus *in se* formaliter loquendo.

Secundo si relatio est essentialiter habitudo unius ad aliud; ergo in abstracto concipi nequit sine fundamento, & termino, sed hoc est falsum; tum quia terminus abstractus est ille, qui formam significat sine ordine ad subiectum; tum quia terminus ultimata abstractione abstractus præscindit ab omni eo, quod non est de eius ratione in primo modo dicendi per se ex Scot. 1. d. 5. q. 2. Resp. neg. min. cum probat, relatio enim ex peculiari sua ratione postulat terminum, & fundamentum, ab eisque essentialiter dependet, ita ut sine illis conservari nequeat, sive in concreto, sive in abstracto, ut dictum est q. 3. unde dum in abstracto significatur, utique non datur intelligi subiectum ex vi nominis per modum recipientis denominationem à forma relativa, bene tamen datur intelligi per modum extremi relationem fundantis, & quamvis extrema non sint de essentia relationis in primo modo dicendi per se, adhuc tamen ita pendet ab eis, ut relatio sine illis concipi nequeat, nec divisivè, nec præcisivè, & hoc non alia ratione, nisi quia relatio est ut dicit Doct. 4. d. 12. q. 1. & nos supra explicuimus q. 3.

144 Tertiò in rerum definitionibus non exprimitur actus, sed aptitudo, ut homo non definitur per actum, sed per aptitudinem ratiocinandi, sed hæc definitio datur per actum referendi, non enim dicitur totum esse relativum consistere in eo, quod ad aliud se possit habere, sed quod actu ad illud se habeat; Conf. quia effectus formalis albedinis est facere subiectum album, sicut relationis relatum, ergo sicut non bene definiretur albedo, quod sit forma, quæ facit album, sed dici debet esse formam, quæ potest facere album, sicut etiam in proposito.

Resp. aliqui concedendo totum cum paritate assumpta de albedine, unde concedunt essentiam relationis consistere in aptitudine referendi, non in actu, & consequenter distinguunt inter relatum, & relativum, & inquirunt relativum dicere potentiam ad referri, relatum vero actuale exercitium, atque ita concludunt per allatam definitionem explicari ad aliquid, non ut relativum, sed ut relatum, quo sensu utique, definiri debet per actum; & hoc præsertim asserunt, quicumque concedunt posse Deum conservare relationem separatam ab omni subiecto, sicut albedinem, & alias qualitates, ut Mairon. in 4. disp. 12. qu. 1. & Canon. 1. Phys. qu. 4. art. 3. quos sequitur Ledesma p. 4. q. 28. art. 2. dub. 4. Quæ responsio merito communiter reicitur, velut innixam falso fundamento, quia ut docet Doct. 4. d. 12. q. 1. & 2. prorsus repugnat relationem posse sine extremis conservari, ob dependentiam essentialem ab eis, ut ex professo in Met. disp. de Accidente ostendemus; quorum Auctorum adhuc magis hallucinantur illi, qui aiunt posse relationem separari ab uno subiecto, & poni in alio, imò ita factum fuisse cum Christus dixit in Cruce, *Mulier ecce filius tuus*, deinde discipulo, *Ecce Mater tua*, tunc enim filiationem Mariæ à se sejunxit, & posuit in Joanne. Hoc enim est prorsus impossibile, non enim concipi potest paternitatem poni in eo, qui non genuit filium, nec filiationem in aliquo in ordine ad eum, a quo generatus non est, quia vel daretur pater sine filio à se genito, vel forma informans subiectum sine effectu formali, unde neq. illud factum est à Christo, nec fieri potuit, quia in Joanne non erat ratio sua propria fundandi filiationem ad Mariam, ut notavit Vallo tract. formal. pag. apud nos 80. unde verba illa moraliter intelligenda sunt ex singulari affectu Christi in Joannem, & illud discrimen inter relatum, & relativum ab eis excogitatum est omnino vanum, quia sunt prorsus idem licet relatum, quia habet vim participii magis exprimat actum referendi.

145 Ideo resp. passim alii essentiam relationis consistere in pri-

cipio actualis referentiæ, quia essentia est actualis modus, unde fit, ut concipi nequeat actu existens sine effectu formali actualis referentiæ subiecti, sicut nequit concipi existens extra subiectum, in quo distinguitur ab albedine, & aliis huiusmodi accidentibus, quia licet effectus formalis albedinis sit actu efficere album, tamen quia albedo potest esse extra subiectum, idè esse potest sine effectu formali. Quare illud axioma, quod in definitionibus non exprimitur actus, sed aptitudo, intelligitur de illo actu, qui accidit rei constitutæ, non de illo, quo ipsa constituitur in esse, sunt autem res quamplures, quorum essentia consistit in aliquo actu, nam Deus constituitur per actualitatem existendi, quantitas per actualem extremitatem partium, non per aptitudinalem tantum, substantia per actualem perfectitatem, & sic de aliis, sic igitur in proposito etiam relatio constituitur per actualem referentiam.

Hæc est vera solutio, sed adhuc indiget explicatione, nam adhuc obici potest, quod actus, seu exercitium referendi pendet ab existentia relationis, ergo cum existentia non sit de essentia relationis, sed merè illi accidat, idem dicendum erit de actu referendi; assumptum probatur, quia relatio non actu existens, sed in potentia, non dicitur actu referre, sed in potentia. Resp. actualitatem sumi posse dupliciter, vel pro actualitate existentie, vel pro actualitate quasi formali, prima utique accipit omnibus essentiis creatis, at secunda non, nam essentiæ formarum, quæ definiuntur esse actus in ordine ad effectus formales, sive potentiales, sive actuales, illam de se habent intrinsecam, sic igitur in proposito relatio etiam in potentia tantum existens dicitur actus referendi, non ut actus excludit potentialitatem existentie, sed ut excludit potentialitatem referentiæ, & in hoc sensu negari potest assumptum, si tamen actus referendi sumatur pro ipsomet exercitio referentiæ, potest concedi, quia relatio in potentia dicit actualem referentiam potius in actu signato, quam exercito.

Q U Æ S T I O X.

Quot, & quæ sint genera, & species relationum quarti prædicamenti.

UT genera, & species investigemus seriem huius prædicamenti constituentes, scrutandum prius est, unde sumenda sit distinctio, vel unitas specifica relationum, & declarandi sunt tres modi relativorum ab Arist. assignati 5. Met. hinc enim statim patebunt genera, & species hoc prædicamentum constituentes.

A R T I C U L U S P R I M U S.

Unde sumenda sit unitas, vel distinctio specifica relationum.

146 Consultò hic solum inquirimus de unitate, & distinctione essentiali, & specifica relationum, non autem de numerica, tum quia ex ea præsertim pendet statuere seriem huius prædic. tū quia quid sit de numerica dicendum, satis constat ex dictis q. 5. art. 2. Tres autem præ. ipuè extant in hoc negotio sententiæ, due extreme, & una media. Prima asserit relationes accipere adæquatè hanc unitatem, aut distinctionem à fundamentis, non verò à terminis; Ratio eius est, quia ad eundem speciem, & numero terminum possunt plures relationes specie diversæ tendere, ut ad eandem albedinem relatio similitudinis alterius albedinis, & alterius nigredinis dissimilitudinis; si ergo unus est terminus, & duplex specie relatio, sanè unitas, & distinctio specifica earum ex terminis attendenda non erit, ita significat S. Th. 3. p. q. 35. art. 5. & quol. 1. art. 2. & quol. 9. art. 4. quem multi ejus discipuli sequuntur, Fland. 5. Met. quæst. 16. art. 10. Nazar. 1. p. q. 32. art. 2. contrav. Caiet. ibid. & q. 13. art. 7. Bannes ib. art. 3. dub. 2. ad 3. & alii. Altera sententia è contra asserit relationes sumere unitatem, & distinctionem specificam à terminis, non à fundamentis; Ratio eius est, quia in eadem omnino entitate fundantur relationes specie differentes, ut in eadem albedine relatio similitudinis cum alia albedine, & dissimilitudinis cum nigredine, ergo cum hic sit duplex relationis species, & non duplex fundamentum, specificatio relationis à fundamento nequaquam sumi poterit; quæ opinio communiter tribuitur Scotistis, eo quod sæpius aiunt relationes specificari per terminos, seq. Sonc. 5. Met. q. 32. Araux. 5. Met. q. 5. art. 6. concl. 3. & alii. Tertia tandem media, quæ verior est, & communior, statuit ab utroque desumi; ita ex nostris quamplures, præsertim verò Jo. de Mag. in hoc prædic. q. 3. Zer. 5. Met. q. 19. seq. Suar. disp. 47. sect. 17. nu. 15. Ruvius hic q. 6. Mas. hic sect. 2. q. 6. Did. disp. 14. p. 2. q. 2. Sanc. 1. 5. q. 38. Blanc. disp. 12. sect. 17. Compl. disp. 14. q. 7. Jo. de S. Tho. hic q. 17. art. 6 & alii passim.

Pro resolutione quæsti observandum ex Jo. de Mag. cit. & Zer. in solad art. relationum duplicem esse distinctionem, unam intrinsecam, quæ nimirum attenditur penes aliquod intrinsecum, & essentialitè in relatione, extrinsecam alteram, quæ attenditur penes aliqua, quæ licet necessaria sint ad relationis constitutionem, adhuc tamen ad eam extrinsecè concurrunt. Rursus recolendum ex dictis fundamentum, & terminum relationis posse dupliciter sumi, vel materialiter scilicet pro entitatibus materialibus eorum, vel formaliter pro rationibus nempe formalibus fundandi, ac terminandi relationem, hoc prænotato.

147 Dicendum est, distinctionem specificam intrinsecam relationum sumi ex propriis, & intrinsecis earum differentiis, extrinsecam verò

verò sumi posse tam à fundamento, quam à termino, non quidem materialiter, sed formaliter consideratis, Ita Doct. 2. d. 1. qu. 5. in sol. ad 5. Henrici, & 5. Met. qu. 12. in corpor. quem sequuntur Scotistæ omnes præsertim citati, & Recentiores passim 3. sent. Quoad primam partem prob. quia rerum essentia distinguuntur ab aliis essentialiter per eadem principia, quibus constituuntur, eadem namque sunt principia constitutiva, & distinctiva, at relationes intrinsecæ, & essentialiter constituuntur per proprias differentias, cum enim sint accidentia, non constant ex materia, & forma, & cum non sint entia omnino simplicia, necessario exigunt compositionem ex genere, ac differentia. Nec dicas, terminum, & fundamentum posse talem distinctionem intrinsecam conferre relationi, tamquam partes ejus essentielles per modum generis, & differentia. Licet enim hoc dici posset in opinione Nominalium constituentium relationem ex termino, & fundamento, velut ex partibus intrinsecis, quibus nil prorsus superaddat; tamen in nostra sententia eam ab extremis distinguente realiter, nequaquam dici potest, quia sicut distinguitur ab entitate termini, & fundamenti, ita habet sua intrinseca principia, quibus distinguitur ab illis, quæ sanè alia esse nequeunt, nisi propriæ essentielles differentia; tum quia genus, & differentia spectant ad idem prædicamentum, ad quod res ipsa; fundamentum autem, & terminus spectant regulariter ad aliud prædicamentum.

148 Quoad alteram partem prob. etiam, quia si terminus, & fundamentum materialiter spectentur, utique nequit penes illa sumi distinctio relationum specifica, quia & super idem fundamentum in eo sensu fundari possunt distinctæ speciei relationes, & ad eundem terminum tendere, ut bene probant prima, & secunda opinio. Ceterum si spectentur formaliter, sanè in hoc sensu relationes speciei diversæ petunt quoque terminum, & fundamentum speciei diversæ, aut saltem alterum eorum quod evidenter ostenditur in ipsis exemplis propria, & secunda opinione adductis, nam albedo, ut dicit unitatem, fundat, vel terminat relationem similitudinis, ut verò dicit pluralitatem, fundat, vel terminat dissimilitudinem, nam ratio formalis, & proxima fundandi, vel terminandi similitudinem est unitas, dissimilitudinem verò pluralitas, ut art. seq. & ex inadvertentia hujus distinctionis ortum est dissidium primæ, & secundæ opinionis, quia ut eorum rationes ostendunt, loquuntur de termino, & fundamento materialiter sumptis, non formaliter; igitur in hoc sensu verum est posse relationes per fundamenta specificè distingui, ut de facto distinxit Arist. 5. Met. cap. 15. & in eodem sensu verum est, quod frequenter ajunt Scotistæ posse quoque per terminos distingui.

149 Dubium tamen est, an cum dicimus relationes specificari extrinsecè à fundamento, & termino, id debeat intelligi conjunctim, itaut diversitas utriusque simul requiratur ad diversitatem relationis, vel disjunctim, itaut sufficiat diversitas alterutrius; Hoc secundum affirmat Joan. de Mag. & probatur, quia sæpius videmus in eodè fundamento formali diversas speciei relationes fundari ad diversos terminos formales, & è contra diversas speciei relationes super diversa fundamenta radicas ad eundem terminum formalem tendere, quod constat, cum idem effectus terminat relationes diversarum causarum, & alterius rationis, & è contra fundat diversas speciei habitudines dependentiæ ad illas, quia ex parte illius est semper eadem ratio fundandi, & terminandi dependentiæ speciei diversæ, ergo ad diversitatem specificam relationum sufficit diversitas alterutrius scilicet vel termini, vel fundamenti, etiam si ad unitatè relationis specificam exigatur utriusque unitas, quod etiam affirmat Complut. cit. numer. 85. esto exempla, quibus id probant, non sint ad rem, quia sunt de fundamento, & termino materialibus, videturque posse id probari ex illa Scoti generali regula 2. d. 1. qu. 6. ad 1. princ. quòd quæcumque differentia sufficit ad distinguendum, sed non quæcumque; identitas sufficit ad perfectam identitatem aliquorum. Quòd si tenere placeat cum aliis ad distinctionem specificam relationum necessariam esse distinctionem specificam utriusque, simul scilicet termini, & fundamenti, tunc dicendum cum eisdem, quod cum idem effectus terminat relationes diversarum causarum, non illas terminat sub eadè ratione formali; Sed alter modus dicendi magis arridet, quia hoc est multiplicare entia sine necessitate, & si percontemur, quænam sint istæ diversæ rationes formales, sub quibus terminat, non erit ita facile ipsas assignare: Et juxta unum, vel alterum ex his dicendi modis resolvenda est difficultas de relationibus utriusque parentis ad eundem filium terminatis, quam Auctores, & præsertim Thomistæ hic tam anxie exagitant; vel enim negandum est, relationes paternitatis, & maternitatis esse speciei diversæ; vel si id concedatur ob diversum modum concurrendi utriusque parentis, consequenter in filio quoque geminandæ sunt habitudines speciei distinctæ ad singulos parentes in eadem ratione proxima fundatæ, vel in diversis, juxta relatos dicendi modos.

Hic verò observandum est, minus consequenter loqui Recentiores quamplures, qui tenentes cum Galen. l. 1. de semine, & Scot. 3. d. 4. qu. un. matrem quoque esse principium generationis activum, statuunt etiam in patre, & matre unam speciei relationem, quia inquirunt, secundum hanc viam eamdem speciei esse rationem fundandi in ambobus (sicut est virtus generativa ejusdem speciei) atque adeò respondet eis in filio una speciei relatio. Falluntur Auctores isti, quia etiam si ambo ponantur concurrere activè, virtutes tamen eorum, etiam si in hoc genere activi concursus, sunt alterius rationis, quantum sufficit ad fundandas diversas speciei relationes, ut innuit Doctor 1. d. 3. q. 7. §. Ad questionem, & Tat. notat 2. Phyl. q. 2. §. Sciendum primo, ubi ait, quod licet pater, & mater sint causæ ejusdem speciei, *Maßrii, & Belluti Tom. 1. Logica.*

inquantum quilibet est homo, non tamen secundum potentiam causandi, quia potentia generativa patris, & matris sunt alterius, & alterius rationis.

150 In oppos. objic. c. 1. relationem non posse specificari à termino, quia ab eo relatio habet unitatem, & distinctionem, à quo habet esse, quia eadem sunt principia essendi, & distinguendi, sed habet esse à solo fundamento, non à termino, ut dictum est qu. 3. art. 2. nam posito termino, ut conditione, efficienter dimittat à solo fundamento ex dictis ibidem, ergo à fundamento, & non à termino habet unitatem, & distinctionem. Resp. quod, loquendo de unitate, vel pluralitate relationis quantum ad entitatem, & realitatem ejus, utique relationem non specificari, nisi à fundamento ob rationem allatam, quia re vera solum fundamentum est vera causa esse, seu realitatis relationis; ceterum quia inter alia accidentia hoc speciale invenitur in relatione, quod ultra habitudinem ad fundamentum, à quo accipit esse, & realitatem, ordinatur quoque ex propria natura ad terminum extrinsecum, ideo etiam inter alia accidentia hoc speciale habet, ut unitatem, & distinctionem accipiat, non solum ab eo, in quo, & à quo habet esse, sed etiam ab eo, ad quod est, & ratio hujus est, quia non habet esse à fundamento utique, sed præcisè posito termino, quod etiam evenit in potentiis, quæ non dimanant ab actibus, & tamen ab eis specificantur extrinsecè, & actus etiam specificantur ab objectis, à quibus non semper accipiunt esse, ut habetur 2. de Anim. 33.

Dices, ergo re vera dici nequit relationem specificari à termino, quia cum non sit ejus causa, non videtur, in quo genere causæ possit hæc specificatio fieri. Resp. in rigore loquendo in nullo genere causæ ab eo specificari, sed tantum tamquam à conditione, & à quodam addito ad ejus esse, & intellectionem necessario coacta, quem specificandi modum solent Auctores reducere ad genus causæ formalis extrinsecæ, in quo etiam genere dicere solent potentias specificari per actus, & actus per objecta, atque ita inquirunt specificationem relationis sumi à fundamento initiativè, & radicaliter, quia est radix, & causa relationis, à termino verò completivè, & formaliter, quatenus est id, in quo ultimo sistit relatio.

151 Secundo objic. è contra, quod nequeat specificari à fundamento, nam relatio similitudinis inter duas albedines, & relatio similitudinis inter duas nigredines, non distinguuntur specie, & tamen fundamenta speciei distinguuntur. Resp. aliqui negando assumptum cum Jo. de Mag. cit. quia sicut albedo est alterius speciei à nigredine, sic & relationes unius albedinis, & unius nigredinis ad aliam speciei ab invicem distinguuntur. Sed si isti concedunt unitatem unius albedinis, aut nigredinis cum alia esse ejusdem rationis utrobique, & ex sola diversitate entitatum albedinis, & nigredinis, prætendunt salvare diversitatem specificam illarum relationum, parum consequenter loquuntur, nec argumento satisfaciunt, quia ad distinguendas specificè relationes non attenduntur fundamenta remota, ut sunt albedo, & nigredo, sed proxima, sicut sunt unitates, ut supra dictum est. Idcirco alii dicunt etiam fundamenta proxima speciei distingui, nimirum etiam unitates ipsas, ac proinde relationes proximè in ipsis fundatas esse quoque speciei differentes, & quidem cum unitas lequatur naturam, velut ejus propria passio, ad diversitatem naturarum vero simile est etiam unitates ipsas variari; & hæc solutio absque dubio melior est præcedenti, si tenere velimus similitudines quoque variari speciei ad variationem naturarum, in quibus reperiuntur.

152 Ceterum non desunt, qui sentiant similitudinem duarum albedinum esse ejusdem speciei cum similitudine duarum nigredinum, quia licet naturæ, quæ sunt extrema illarum relationum, sint alterius rationis, modus tamen unitatis, qui est ratio proxima fundandi illas, est utrobique ejusdem rationis, eo modo, quo dicimus proportionem duplam inter duo, & quatuor repertam esse ejusdem rationis cum ea, quæ reperitur inter quinque, & decem, etiam si numeri, qui illas fundant, speciei inter se differant; sic etiam in relationibus rationis dicere solemus generitatem in substantia fundatam esse ejusdem speciei cum ea, quæ fundatur in quantitate, quia nimirum idem est modus prædicandi utriusque; ita igitur dicunt in proposito, quod omnes paternitates sunt ejusdem rationis inter se, omnes item similitudines, & omnes dissimilitudines, quod enim reperitur in his, & illis naturis prorsus accidentale est per se rationibus earum, & hunc dicendi modum Blanc. supra cit. judicat probabilior. Quòd si dicas magis distingui duas relationes similitudinis fundatas in albedinibus, quam duas, quarum in albedinibus, alia inter nigredines fundetur, sed priores numero distinguuntur, ergo posteriores debent speciei distingui. Ad hoc sæpius dictum est in simili tractando de secundis intentionibus maiorem illam distinctionem non esse essentialem, sed accidentalem, & hæc responsio, aut est probabilior præcedenti, aut certè magis necessaria ad sedandam gravem illam difficultatem superius motam qu. 5. art. 2. in fine de processu relationum in infinitum fundando unam super aliam, ut ibi innuimus; nec eam inficiari debet ullus Scotista, quia eam expressis verbis docuit Doctor. 5. Met. qu. 12. in sol. ad 1. ubi ait super duo generalissima fundari posse relationes ejusdem speciei, quia non est necesse tantam esse distinctionem in relationibus, quanta est in fundamentis, præsertim remotis, idem tenet Didac. disp. 14. l. 1. p. q. 2.

ARTICULUS II.

Declarantur tres modi Relativorum ab Arist. 5. Met. assignati.

153 **T**res modos Relativorum assignavit Arist. 5. Met. ca. 15. docens quædam relativa dici secundum unitatem, vel numerum; seu multitudinem, ut simile ad simile, æquale ad æquale, duplum ad dimidium, quædam dici secundum activam potentiam, & passivam; ac etiam potentiarum actiones, ut calefactivum ad calefactibile, calefaciens ad calefactum; & omnino activum ad passivum, quædam tandem, ut mensurabile ad mensuram, & scibile ad scientiam; & sensibile ad sensum; Itaque ex triplici fundamento, ut passim tradunt Interpretes, tria distinguit genera relationum, quarum primum est earum, quæ in unitate, vel pluralitate, seu numero fundantur; ut æquale simile, & idem, quæ super extremorum convenientiam fundantur; duplum, & dimidium, quæ fundantur super disconvenientiam. Alterum est earum, quæ in actione, vel passione, seu potentia activa, & passiva, ut paternitas, & filiatio, & in universum relatio causæ, & effectus. Tertium denique illarum est, quæ fundantur super mensuram, & mensurabile, ut scientia, & scibile; & addit Arist. relationes hujus tertii generis non esse mutuas, quia scientia realiter refertur ad scibile, non tamen e contra; relationes vero primi, & secundi generis docet esse mutuas; cujus divisionis sæpius meminit Doctor, sed præsertim 5. Met. q. 12. & 1. d. 3. q. 5. & d. 30. q. 2. §. Respond. ad 1. quæst. & quol. 13. V.

Explicatur primus modus Relativorum.

154 **C**irca Relationes primi generis advertendum est, quod cum ait Arist. eas fundari in unitate, vel multitudine, seu numero, ubi unitatem, & numerum non sumi prædicamentaliter, pro unitate minimum quantitatis continuæ, & numero ordo est divisione continui, quia tunc relationes istius generis, non nisi in prædicamento quantitatis essent, sed sumuntur transcendentaliter, quatenus suo modo in quoquoque genere reperiri possunt, ut docet Scot. 1. d. 19. q. 1. & in 2. d. 3. q. 1. B. & D. Th. q. 7. de potentia art. 9. quem sequitur Comput. hic q. 4. & passim alii; & quamvis exempla ab Arist. allata unitatem, ac multitudinem innuant quantitativam, satis tamen constat, ejus mentem fuisse fundamentum relationum hujus generis ad alia quoque prædicamenta extendere, in quantum induunt modum quantitatis, seu secundum quod in eis attenditur unitas, vel multitudo; nam postea subdit, eadem esse, quorum substantia est una; similia; quorum qualitas una; æqualia, quorum quantitas una; quo autem sensu intelligi debeant Scotus, & S. Th. dum 5. Met. docent relationes primi modi fundari super rem de genere quantitatis, bene explicat Zerb. 5. Met. q. 18. §. Propter tertium.

Rursum est observandum, quod cum inquit Arist. relationes hujus primi generis fundari in unitate, vel multitudine sic sumpta, per unitatem non intelligit aliquid, quod re ipsa unum sit in extremis relatis, natura enim hominis, & Leonis, aut Petri, & Pauli non dicitur una in ambobus; quasi sit una, ac eadem entitas, ratione cujus inter illa extrema resultat relatio identitatis genericæ, vel specificæ, sed intelligit convenientiam in aliquo prædicato communi utriusque; quod proinde dicitur unum, non per inexistentiā, sed per solam indifferentiam, in quo sensu dumtaxat duo individua ejusdem speciei dicuntur unus, & ejusdem naturæ, ut diximus disp. 4. qu. 1. art. 1. & ex professo dicemus in Met. quam unitatem Doct. in 2. d. 3. q. 1. vocat formalem, & essentialē, ut eam a numerica condistinguat, quæ dici solet materialis; atque ita per numerum, & multitudinem intelligit pluralitatem entitatum alterius, & alterius rationis, & disconvenientiam extremorum in prædicato communi.

155 Cum ergo tripliciter extrema possint convenire, & unam naturam participare in hoc sensu id est naturam ejusdem rationis, & e contra tripliciter disconvenire, hiñc Arist. tres species assignavit ex parte unitatis, & totidem ex parte multitudinis; ex eo enim quia duo extrema convenire possunt in essentia, & substantia (per substantiam si quidem intelligit etiam Arist. essentialē, & quidditatem, ut omnes hic exponunt) oritur identitas, quæ fundatur super unitatem substantialem, seu essentialē, quo sensu omnia individua tam substantiæ, quam accidentis dicuntur essentia ejusdem, & naturæ; Ex eo quia convenire possunt in quantitate, quatenus quantitas unus non excedit quantitatem alterius, neque exceditur, oritur æqualitas, quæ fundatur in quantitativis, non quatenus sunt ejusdem naturæ, & rationis essentialis (sic enim fundant identitatem) sed ratione actualis extensionis, quatenus hæc tanta est in extensione, quanta est illa, ex eo tandem, quod convenire possunt in qualitate, oritur similitudo, quæ pariter fundatur in qualitativis, non quia sint ejusdem naturæ, ac essentia (sic enim & ipsæ fundant identitatem) sed ratione ejusdem intensiōis. E contra vero, quia extrema tripliciter disconvenire possunt, participando, scilicet; naturas alterius rationis, totidem species oppositæ oriuntur ex parte multitudinis; ex eo enim quod aliqua duo habent naturas alterius rationis dicuntur diversa; ex eo, quod habent diversas qualitates, vel eandem, non tamen in eodem gradu, dissimilia dicuntur, & tandem ex eo, quod improporcionata sunt in quantitate, dicuntur inæqualia. Verum tamen est id, quod advertit Doct. in Met. loc. cit. & 1. d. 19. q. 1. hæc omnes species vagari per totum genus entis, si metaphorice sumantur, nam omne ens alteri comparatum est idem, vel diversum,

in aliquo prædicato est æquale, vel inæquale quantitate virtutis; est simile, vel dissimile, quatenus quodcumque ens propriam habet differentiam, quæ ab Arist. 5. Met. appellatur qualitas.

Sed objicies, Unitas, quæ est fundamentum relationis, debet esse unitas plurium, nam unitas uniuscujusque ut sic, non fundat relationem ad aliud, sed omnis unitas plurium re distinctorum est unitas rationis, quia in creatis nulla una, ac eadem entitas realis reperitur in duobus re distinctis, ergo nulla relatio ex parte unitatis est realis. Item multitudo, & numerus pluralitate constituitur, ac divisione, quæ in negatione formaliter consistit, unde inæqualitas v. g. in hoc proxime fundatur, quod hæc quantitas aliquid non habet, quod habet alia; ergo nulla relatio ex parte multitudinis est realis, quia fundamentum reale, & positivum non habet.

156 Resp. concessa majori neg. min. cujus probatio concludit tantum de unitate formali per inexistentiā, nam quævis talis in creatura nequit esse realis, at non probat de unitate formali, per indifferentiam; hæc enim est unitas realis, ut fuse ostendit Doct. cit. 2. d. 3. q. 1. & hæc est, quæ ponitur fundamentum harum relationum primi generis. Ad aliud, licet multitudo aliquo modo negationē involvat, supponit tamen reales, & positivas entitates, quarum una est diversæ rationis ab alia; atque ita relatio diversitatis v. g. fundatur in homine, & leone, non ratione illius negationis præcisæ, sed ratione propriæ essentia uniuscujusque; quatenus secundum unitates formales sunt plures essentialiter; relatio inæqualitatis dimidii ad duplum fundatur in dimidio, non ratione defectus magnitudinis extremi oppositi, sed in sua propria entitate, quatenus hæc tanta est, & non major. Non ob id tamen contendimus, omnes relationes ad hunc primum modum pertinentes esse reales, sicut enim Unum multiplex est, unum numero, specie, genere, & proportionē, ita identitas fundata super hoc, & illud unum ad hunc primum modum spectabit, etiam identitas numeralis, quæ apud omnes est relatio rationis, quia est ejusdem ad seipsum, imò Arist. sub hoc genere expressè recenset proportionēs omnes inter numeros ab Arithmetis excogitatas, quæ utique omnino reales non sunt, cum assignari nequeat subiectum per se unum harum relationum, quia numerus non est re vera unum per se ens, quod de transcendentali concedunt omnes, in quo tamen proportionēs fieri possunt, non secus ac in prædicamentis.

Solent hic Auctores disputare, an relationes reales hujus primi generis fundentur in unitate specifica solum, an etiam in generica, & analogica; & licet nonnulli id negent, ferè tamen omnes asserunt cum Ant. And. 5. Met. q. 14. ad 3. posse fundari in his omnibus unitatibus etiam analogica, dummodo sit talis, quæ dicat unum conceptum objectivum intrinsecè convenientem utrique analogatorum, quia non minus sunt similes a parte rei, Petrus, & leo in ratione animalis, quam Petrus, & Paulus in ratione specifica hominis servata proportionē, & idem arg. fieri potest de unitate, seu convenientia analogica. Nec refert, quod differentia specie, etiam si genere conveniant, dicantur simpliciter dissimilia, ut constat de albedine respectu nigredinis. Nam licet verum sit diversitatem specificam vocari absolute diversitatem, adhuc tamen identitas generica in suo ordine dicitur simpliciter talis. Imò etiam ipsamet unitas numeralis potest esse fundamentum relationum realium hujus generis, sensu superius explicato q. 7. ut si eadem numero albedo ponatur in duobus subiectis, dicerentur realiter similia, quod bene notavit Bonet. in hoc prædicamento.

Exponitur secundus Relativorum modus.

157 **C**irca Relationes secundi generis est dissidium nõ leve de earum fundamento proximo, seu ratione fundandi, an sit actio, & passio, vel potentia activa, & passiva, proxima, & formalis, vel potius demum substantia ipsa, quæ est principium radicale actionis, & passionis. Thomistæ passim docent esse ipsam actionem, & passionem ex D. Th. 1. p. q. 28. art. 4. & 4. contra gent. c. 24. & 3. d. 8. qu. 1. ar. 5. ita Cajet. 3. p. q. 35. ar. 5. Javell. 5. Met. q. 21. Sanchez lib. 3. Log. q. 31. Sot. hic & 5. Phys. q. 2. ar. 2. Compl. cit. Jo. de S. Th. & alii, quod probant, nam illud est proximum fundamentum relationis, quo posito etiam si cetera non ponantur, relatio ponitur, & quo sublato, etiam cæteris remanentibus non ponitur, talis autem est actio respectu paternitatis v. g. nam eo ipso, quod verum est hominem genuisse, verum, ac necessarium est habere relationem paternitatis ad filium, & quousque non ponitur actio, etiam si alia adsint, non confurgit relatio, ergo &c.

Hanc opin. Doct. frequenter refellit, hæc præsertim ratione, quia ratio fundandi, seu fundamentum proximum tamdiu permanere debet, quamdiu manet relatio, sed manet paternitas transacta actione generativa, ergo &c. ita 5. Met. c. 15. & q. 13. circa finē, & in 4. d. 6. q. 10. l. & d. 13. q. 1. V. & quol. 12. C. & alibi frequenter. Resp. Cõpl. concedendo relationes secundi generis posse sine fundamento proximo manere, dummodo maneat fundamentum remotum, quod est subiectum inhesionis earum; ratio hujus est, quia ratio fundandi in his relationibus solum est necessaria in fieri, & in primo produci relationis, non autem in factio esse, & conservari ejus, sed ad hoc sufficit perseverantia fundamenti remoti, cui inheret, unde in hoc præsertim differunt relationes hujus secundi generis à relationibus primi, quod ille inheret immediatè fundamentum proximo, ut v. g. similitudo proxime inheret albedini, & ipsa mediātē parietat, at nõ ita est de relationibus hujus generis, quia paternitas proxime inheret substantiæ hominis generantis, filiatio substantiæ geniti non autem fundamento proximo, quæ doctrina est Ruvii, Didaci, Morisani, & aliorum, quamvis hanc opin.

non

non teneant, quam libenter Comp. receperunt, quia non minus idonea est ad suam opinionem tuendam.

158. Hæc solutio, sicut & doctrina, cui innitur, rejicitur à Doctore loc. cit. præsertim vero 4. d. 6. q. 10. quia fundamentum proximum, & formale, non tantum est causa relationis in fieri, sed etiam in esse, quod evidenter deducitur ex superius dictis de fundamento, & termino, relatio enim pendet, & specificatur ab extremis, non utcumque, sed sub ratione formali fundandi, ac terminandi constitutis, sicut ergo Petrus, & Paulus non specificant relationem similitudinis, nisi ut stant sub albedine, quæ est ratio fundandi illam; ita Petrus pater, & Paulus filius nequeunt specificare relationes paternitatis, & filiationis, nisi ut stant sub ratione formali illas fundandi. Tum quia sicut secundum suas entitates absolutas, & materiales non sunt nata hujusmodi extrema illas fundare relationes, ita neque conservare, quia conservatio relationis pendet à modo fundandi. Tum quia falsum est etiam hujusmodi relationes non in hære immediate fundamento proximo, sicut relationes primi generis, nam si ignis calefacit medio calore, ut potentia activa, quæ illi sit ratio agendi, & ratio fundandi actionem, utique relatio actionis æquæ immediate in hæret calori, ut similitudo albedini, & calor ab igne separatus diceretur agens, & calefaciens, sicut albedo separata à subjecto, similis, & idem dicendum foret de paternitate respectu potentie generativæ, si hæc poneretur accidens realiter distinctum à potentia generantis, ut ponunt Thomistæ. Nec refert, quod potentia generativa non denominatur pater, sed substantia ipsa patris, quia non est necesse accidens semper denominare subjectum proximum, cui in hæret, nam intellectio utique proximè in hæret animæ nostræ, & tamen denominatio toti convenit homini, quod etiam cernitur in aliis multis accidentibus. Tum quia cum relationi in communi, ut sic, essentialiter competat pendere à ratione fundandi, & fundamento proximo, nedum in fieri, sed etiam in esse, & conservari, hoc idem omnibus, & singulis relationum speciebus convenire debet, quia id eis convenit ratione generis, non autem peculiaris ratione differentie, atque ideo male per hoc feceruntur à prædictis Auctoribus relationes hujus secundi generis à relationibus primi. Tum tandem, quia si aliquis reperitur effectus pendens à sua causa, nedum in fieri, sed etiam in conservari, talis præsertim censeri debet quælibet relatio ob tenuem ejus entitatem.

159. Idcirco Jo. de S. Thom. hanc communem Thomistarum responsionem moderatur, & inquit, quod actiones non dicuntur fundare relationes, secundum quod sunt in fieri, sed secundum quod in facto esse, hoc autem ita declarat, quia licet actio in se transeat, tamen in causa relinquit determinationem, quandam ad effectum jam positum, sive per habitum, sive per dispositionem, aut jus, vel aliquid simile, ratione cujus potest fundare relationem ad illum, quæ fuit responsio cujusdam Torceliani apud Flandriam 5. Metaph. quæst. 16. art. 4. talem autem relinqui in causa determinationem ex actione præterita ex eo arguit Jo. de S. Thom. quia transacta actione, causa non amplius ordinatur ad effectum, ut ante illam, quia ante illam ordinatur ad effectum, ut possibilem ab ea produci, at post illam ordinatur ad eum, ut impossibilem amplius ab ea produci, quia causa creata non potest reproducere eundem numero effectum. Cæterum neque hæc solutio satisfacit, quia non apparet, quinam habitus, vel dispositio relinquitur ex actione, in quibus fundari possit relatio ad effectum; & quod idem numero effectus nequeat à causa creata reproducere, provenit ex solo extrinseco Dei decreto, ut ostendimus disp. 8. Phys. quæst. 3. art. 1. & quando etiam ab aliquo intrinseco proveniret relicto in causa ex actione præterita, quod eam redderet impotentem ad illum reproducendum, jam hoc non esset ratio fundandi relationem realem ad illum, ad hoc genus spectantem, sed potius positive impedit, ne talem relationem fundare posset. Tum quia admissio etiam, quod ex actione præterita talis relinqueretur dispositio, vel habitus in causa, in quo fundaretur relatio ad effectum jam productum, tunc relationes hujus generis non immediate amplius fundarentur in actione, ut contendunt Thomistæ, sed super qualitatem, quod neque ipsi concederent.

160. Alia proinde sententia est Scoti loc. cit. ubi docet, non actionem, & passionem, sed potentiam ipsam activam, & passivam esse fundamenta proxima hujusmodi relationum, explicat autem id, non debere intelligi de respectu, quem de se dicit potentia, sed de absoluto, quod à respectu denominatur, neque de potentia nuda, sed ut jam ad actum reducta per actionem, ita ut actio, & passio sint solum conditiones, sive dispositiones necessario prærequisite, fundamentum verò potentia ad actum reducta, quæ est communis Scotistarum Ant. And. 5. Metaph. quæst. 14. Bonet. in hoc prædicam. Zerb. quæst. 18. §. Propter tertium, Fabri ibid. disp. 25. & sequuntur hic Recentiores multi Ruvius, Didac. Moris. Smigl. & alii, ac etiam nonnulli Thomistæ Soncin. 5. Met. qu. 25. ad 2. Fland. cit. Araux. ibid. quæst. 5. art. 9. Et quidem magnum habet fundamentum in Arist. ibidem, dum ait *activa verò, & passiva secundum activam, & passivam potentiam, & potentiarum actiones*, quibus verbis utramque pertinere ad fundamentum docuit, potentiam quidem, ut propriè fundamentum, actionem verò, ut conditionem necessariam, & præviā dispositionem, sine qua nequit potentia fundamentum proximum esse, unde ut ait Doctor 4. d. 13. cit. bene salvatur dictum Arist. ibi, quod relationes secundi modi dicuntur secundum potentiam activam, & passivam, ut secundum fundamenta, & dicuntur secundum actiones potentiarum, ut se-

cundum dispositiones prævias ad illas relationes, & conditiones omnino necessarias, quia hæ relationes non consurgunt ex extremis etiam formalibus utcumque, quia si Petrus modo pater, & Paulus modo filius poneretur per creationem etiam cum suis potentiis activis, & passivis, non essent formaliter inter se relati per paternitatem, & filiationem, sed necessario requiritur, ut unum producat, tur ab alio, & potentia generativa Petri determinetur ad fundandam relationem paternitatis per productionem Pauli mediante ipsa, & è contra potentia passiva Pauli.

161. Cæterum contra hanc opinionem urgent Suarez disp. 47. sect. 12. Hurt. disp. 15. Mét. sect. 10. & alii eandem rationem, quam Scotus urgebat contra primam opinionem, quia Petrus vivens filio potest amittere potentiam generativam, ut y. gr. si castreretur, tunc enim præceditur feminis officina, vel saltem à Deo auferri potest, & tamen adhuc remanet pater, ergo potentia generativa non est proximum fundamentum paternitatis, quia hoc ablato concidit relatio; ut contra Thomistas arguebamus. Nec valet respondere cum Ruvio, Didac. Moris. & aliis absurdum non esse relationes hujus generis manere in suis subjectis etiam ablato fundamento proximo, & ratione fundandi. Nam hæc solutio abundè nuper rejecta est. Neque etiam ipsi Scotistæ sunt ab hac difficultate immunes, eo quia Doctor non distinguit realiter potentias proximas agendi à radicalibus 2. disp. 16. quæst. unic. ut faciunt Auctores relati. Quamvis enim ita non distinguat illas, si accipiantur potentie organice incommpletæ, ut sunt parciales animæ perfectiones, tamen si completè accipiantur, pro constituto, scilicet, ex determinato organo, & partiali animæ perfectione, eas realiter distinguit, nec ullus oppositum docet, quia sæpius hominem videmus orbari potentiis sic sumptis; certum est autem, cum inquit Doctor paternitatem fundari in potentia activa, loqui de illa in hoc secundo sensu, non in primo, quia potentia generativa in hoc sensu, est proximum principium, & fundamentum procedendi unius ab alio, ut de se constat, nam sine organo non est potentia generativa reducibilis ad actum, atque ideo nec relatione paternitatis fundare potest.

Idcirco Suarez, & Hurt. cit. cum aliis, ut melius providerent indemnitati relationis, asserunt eam neque in actione, neque in potentia proxima fundari, sed in radicali, id est in ipsa substantia proximè, & immediate, quia pater relationem paternitatis in actu habet, non solum postquam transit actio, sed etiam si potentia generandi amittatur. Verum neque hæc opin. placet, quia relationes hujus generis sunt relationes originis, vel processionis unius ab alio, ergo proximum principium hujus processionis est ratio fundandi tales relationes, tale autem principium non est ipsa substantia patris; sed potentia ejus generativa completè sumpta, ut dicebamus. Conf. quia ut Petrus referatur ad Paulum, ut pater ad filium, non sufficit intelligere substantiam utriusque præcisè, sed in substantia Petri debet concipi aliquid quasi pertinens ad rationem agendi, ut substantiam Pauli respiciat in ratione effectus, ergo nuda substantia nequit esse ratio fundandi paternitatem, cum sine potentia generativa effectum non attingat.

162. Pro resolutione hujus dubii notandum est inter effectus aliquos esse, quia à causa secunda essentialiter dependent, non solum in fieri, sed etiam in conservari, ut constat de lumine, sono, &c. alios verò ab ea dependere solum in eo instanti, quo sunt, deinceps verò nullo modo, ut domus ab ædificatore, filius à patre, &c. Cum ergo relationes hujus secundi modi sint relationes originis, & processionis unius ab alio, effectus primi generis, & in primo instanti productionis eorum, ac etiam deinceps fundat ad causam relationem realem dependentiæ, & causa è contra relationem oppositam ad ipsos; & si substantia ponatur immediate activa sine mediis potentiis realiter, vel formaliter ab ipsa distinctis, ut probabilius est (exceptis quibusdam animæ potentiis, ut in lib. de Anim. dicimus) tunc in ipsa immediate erunt fundatæ istæ relationes, si verò in quibusdam actionibus accidentalibus, & transeuntibus agit quoque media potentia accidentali, ut Sol illuminando, ita tamen ut & ipsa attingat effectum, tunc utrumque agens proportionatam fundabit relationem ad effectum, quia utrumque est verum agens in suo ordine; quod si non attingat effectum ullo modo, nisi media potentia accidentali, tunc in ipsa sola fundabitur relatio.

Effectus verò secundi ordinis tantum in primo instanti fundant relationem realem dependentiæ ad causam, non autem deinceps, sed postea ex ipso actu causalitatis transacto remanet tantum denominatio, quod hoc fecit, & illud factum est, quæ utique est denominatio realis, non tamen relatio realis dependentiæ, & tales esse denominationes patris, & filii, nempe quod hic generavit, & ille genitus est, expresse docet Aristot. 5. Metaph. cap. 15. inquit enim, quod iste dicitur pater, quia fecit, ille filius, quia quid passum est; cui suffragatur communis loquendi modus, nam Paulum dicimus esse filium Petri, etiam ipso Petro defuncto, non alia ratione, nisi quia ab ipso genitus fuit: Et quod paternitas, & filiatio in creatis non dicant relationes reales, probatur urgente, quia tales utique forent causalitatis, & dependentiæ, sed postquam filius genitus est, non amplius à patre dependet in esse, ergo nulla adest ratio deinceps fundandi relationes reales ad hunc modum spectantes, nam omnes istæ aliquam important dependentiam unius ab alio. Et in hoc sensu admitti possunt rationes Aureoli, quibus 1. disp. 30. part. 1. art. 2. probat relationes producentis, & producti ad secundum modum spectantes v. gr. paternitatem, & filiationem non esse reales.

163. Dices, adesse etiam deinceps sufficientem rationem fundandi

dandi relationem, quia manent extrema, ad quorum positionem necessario resultat relatio intrinsecus adveniens, ut sunt paternitas, & filio. Contra, non quæcunque extrema sufficiunt ad constituentiam relationem intrinsecus advenientem, sed debent esse commensurata relationi, quæ inde insurgere debet, at talia extrema non sunt Petrus, & Paulus, qui fuit ab eo genitus, si secundum suas entitates considerentur, ergo præter illos oportet intelligi in uno extremo aliquid quod pertinet ad rationem agendi, & in alio aliquam rationem dependentiæ, ut invicem referantur relatione reali huius generis, cum ergo perfecta generatione, nihil tale permaneat in extremis, fatendum est deinceps non invicem referri relatione reali huius generis. Confitur quia si surget allata objectio, etiam deberet dici generationem ipsam manere, cum maneat extrema, scilicet, generans, & genitum, & ipsa sit relatio intrinsecus adveniens, sicut ergo ipsa non manet, quia generans, & genitum secundum suas entitates non sunt extrema ejus formalia, sed materialia tantum, idem quoque de paternitate, & filiatione dicendum est; quod eo vel maxime est asserendum, quia paternitas, & generatio activa, filio, & generatio passiva non differunt, ut ex Scoto colligitur 3. d. 8. qu. unic. §. *Ad questionem*, ubi eas eodem modo definit, ut de se constat in relationibus divinis.

Dices, in divinis paternitatem, & filiationem esse reales relationes, ergo idem dicendum esse in creatis. Contra, immo ex hoc nostrum roboratur assertum, quia ideo in divinis id verum est, quia ibi actio generativa, & paternus influxus in filium perpetuo manet, ergo quia in creatis solum talis influxus ex parte causæ reperitur in primo instanti, & pariter dependentia ex parte effectus, deinceps verò hæc omnia cessant, remanente nuda entitate causæ, & effectus, asserendum est, paternitatem, & filiationem non dicere relationes reales, nisi in primo instanti, & tunc paternitas fundatur super potentiam activam, ut stat sub actu secundo; deinceps verò non dicere, nisi denominationes extrinsecas ex eo desumptas: quod ille genuit, & iste genitus est. Neque ab hac sententia alienus est Doctor, nam in 3. d. 8. cit. sub D. proponens hoc dubium, an filio dicat relationem realem, tres adhibet responsiones, & quamvis tertiæ, quæ communis est, videatur adhærere, primam tamen, quæ est, quod filio sit sola realis denominatio ex actu generationis præterito, non improbat, sicut secundam, quam dicit esse absurdam, signum evidens illam censere probabilem, tertiæ tamen magis adhæsit, ne à communi recedere videretur, & illa supposita locutus est de paternitate, quærens de illius fundamento locis omnibus supracitatis; Et hanc nostram opinionem de relationibus secundi modi, & ex eisdem motivis secutus est postea Poncius disp. 15. Logic. num. 64. & seq. licet eam ibi proferat, tanquam suam, & proprio Marte inventam.

164 Pertinent autem ad hunc secundum modum relativorum, nedum relationes intrinsecus advenientes super potentiam fundatæ, sed etiam extrinsecus advenientes, præsertim de genere actionis, & passionis, ut Scot. notavit in 4. d. 13. cit. in tertia explanatione, quam adhibet ad tex. 20. 5. Met. Aristot. enim ibi in hoc secundo modo, nedum recensuit relationes causæ ad effectum, & producentis ad productum, sed etiam agentis ad passum, & activi ad passivum, ut calefactientis ad calefactum; immo dicere possumus omnes in universum relationes extrinsecus advenientes sex ultima prædicamenta constituentes ad hunc modum reduci, quatenus in aliquo sensu omnes fundantur super potentiam activam, & passivam v. gr. Ubi passivum fundatur in potentia passiva, quam habet corpus contentum ad locari, & Ubi activum in potentia activa, quam habet corpus continens ad locare, & sic de aliis. Spectant etiam ad hunc modum, nedum præfatæ relationes prædicamentales, sed etiam transcendentales, quæ fundantur super potentiam activam, & passivam, ut relatio productivi ad producibile, activi ad passivum, nam hic quoque enumerat relationem calefactivi ad calefactibile, relationes enim huiusmodi si sumantur, ut dicunt naturalem aptitudinem v. gr. ignis ad producendum calorem, aut calefaciendi aquam, sunt transcendentales, licet si sumantur, ut sunt ipsæmet relationes prædicamentales in esse possibili, & objectivo, adhuc in tali statu prædicam. dici debeant, quia ejusdem naturæ est homo actu existens, & homo possibilis, unde factum est, ut quædam relationes huius generis fundantur fundari in potentia abstrahendo ab actione, quales sunt illæ omnes, quæ respiciunt effectum, ut possibilem, aliæ verò fundantur in potentia, ut est sub actu secundo, quales sunt illæ, quæ respiciunt effectum in fieri, nam harum omnium attulit Aristot. exempla in textu. Immo neque omnes relationes, quas sub hoc modo recenset, sunt reales, nam quasdam enumerat, quæ fundantur in actione futura, ut quod facturum est, ad id, quod faciendum est, constat autem tales relationes non esse reales, quia non habent extrema actu existentia; nequit autem relatio habere majus esse in suis extremis; enumerat etiam relativa quædam, quæ dicuntur secundum privationem potentie, ut impossibile, & similia, de quibus omnino constat non esse relativa realia.

Explatur tertius modus relativorum.

165 Circa relationes tertii generis est communis opinio, ut dicebamus ab initio art. distinguere à relationibus primi, & secundi modi penes fundamentum, quia nimirum iste fundatur super mensuram, & mensurabile, non illæ, idque aperte docuit Scotus 5. Metaph. quæst. 13. dum ait in corp. quæsit. hunc modum relativorum distinguere à cæteris, non per mutuum dependentiam, vel non

mutuam, sed per fundamentum alia, & alia, utque ita descendunt Ant. And. Faber, & enixè Zerb. 5. Met. loc. cit. Bargius i. d. 30. & alii Scotistæ, & passim Thomistæ omnes.

Verum hæc opinio, esto plausibilis, non est ad mentem Aristot. neque Scoti in lib. Sent. nec in se vera; non ad mentem Arist. quia ipse 5. Met. tex. 20. nunquam dixit has relationes fundari in ratione mensuræ, aut dici secundum rationem mensuræ, quemadmodum de relationibus primi modi ait dici secundum unum, & multa, & relationes secundi modi dici secundum potentiam activam, vel passivam; sed solum dixit quædam relativa dici, ut mensurabile ad mensuram, & scibile ad scientiam, & sensibile ad sensum, ubi potius hæc omnia posuit, velut distincta exempla, & non ut ostenderet scibile, & sensibile contineri sub mensurâ, & mensurabili, ut accuratè notavit Suarez disp. 47. cit. sect. 13. Nec satisfacit responsio Sanch. hic quæst. 50. ad prin. dum ait Aristot. in illis primis verbis alia, ut mensurabile, ad mensuram explicasse communem rationem harum relationum, & fecisse propositionem universalem, quasi diceret, omnis mensura, & mensurabile est relativum tertii generis, & cum subjungit, & scibile ad scientiam, & sensibile ad sensum, resolvit illam propositionem universalem per copulativas, & ostendit per species, quod in genere dixerat, ut si dixisset, omnis homo est animal, & Petrus est animal, & Paulus est animal. Hæc solutio manifestè textum extorquet, quia in primis verbis dixit, alia dici ut mensurabile ad mensuram, si ergo hæc posteriora adhibuisset in exemplum priorum, ut contendit Sanchius, colligere debuisset scibile se habere ad scientiam, & sensibile ad sensum, tanquam mensurabile ad mensuram, at res è contra se habet, quod scibile est mensura scientiæ, & sensibile sensus, & Aristot. eodem modo referri dixit mensurabile ad mensuram, scibile ad scientiam, & sensibile ad sensum; Non ergo tertium genus constituit Aristot. in ratione mensuræ, nec penes tale fundamentum à duobus primis distinguit, sed rationem ejus constituit in eo, quod tantum dicuntur ad aliquid relativa huius generis, in quantum alia dicuntur ad ipsa, & distinguit à duobus primis, quia in illis est relatio realis mutua in utroque extremo; in hoc verò relatio non est mutua, quia non est realis, nisi ex parte unius extremi, unde ad hoc genus spectant relationes non mutue, ut sic, & denominationes in terminis earum resultantes ex tali terminatione.

166 Nec opinio illa est ad mentem Scoti, nam esto in Met. loc. cit. communior secutus dixerit relationes tertii generis distinguere à cæteris per alia, & alia fundamenta, non autem per dependentiam mutuam, & non mutuam; Tamen in lib. Sent. ubi majorem habet auctoritatem, & magis ex sententia loquitur, diserte docet hæc relativa præcisè distinguere à relativis primi, & secundi generis, quod illa sunt mutua, non verò ista, ita in 1. d. 3. qu. 5. sub B. & d. 30. §. *Respondetur igitur ad primam*, & §. *Ad arg. secund. quæst.* & infra d. 35. idem repetit, & rursus quol. 13. sub V. & alibi frequenter, nec alium discretionis modum inter illa unquam memorat. Resp. Bargius loc. cit. distinctionem horum modorum dupliciter inquiri posse, uno modo effectivè, & extrinsecè, & sic distinguuntur per fundamenta, alio modo intrinsecè, & formaliter, & sic utique distinguuntur per mutuo, vel non mutuo referri, & quia id competit relationibus ratione diversitatis fundamentorum, nam relationes tertii generis ratione sui fundamenti non petunt in termino relationem realem oppositam, bene tamen relationes primi, & secundi, idèd prima differentia huius modi à primis duobus petenda est à fundamentis. Sed hæc responsio facile rejicitur, quia mox ostendimus hanc non mutuam dependentiam relativorum tertii, generis illis convenire, non ratione sui fundamenti, quod ita posset, sed potius ex difformi assignatione, extremorum, quorum unum assignatur in actu, & aliud in potentia, unde hoc inducit inter relativa huius generis, & aliorum duorum potius differentiam accidentalem ex tali difformitate desumptam, quam essentialiam à fundamentis petitam.

167 Ut igitur id magis pateat, & qualis sit distinctio huius tertii modi à duobus primis, an, scilicet, sit essentialis, num potius accidentaliter tantum, investigandum est, unde procedat, quod relationes huius generis non sunt mutue, aliorum verò utique. Supponimus autem ex dictis quæst. 6. art. 3. concl. 1. illa dici relativa mutua, quæ à se invicem reciprocè dependet per relationes oppositas utrique realiter inhærentes, illa verò non mutua, quorum unum realiter fundat relationem, aliud verò tantum terminat, unde non tam est relativum, quam absolutum. Thomistæ passim hanc rationem afferunt, quia ut extrema invicem referantur relatione reali in singulis existente, debent esse ejusdem ordinis, sic enim innuit Div. Thom. part. 1. quæst. 13. art. 7. & quæst. 7. de pot. art. 10. & 2. contra gent. cap. 12. hæc autem conditio deficit in mensura, & mensurato, quæ pertinent ad hunc tertium modum, quia non sunt ejusdem ordinis, unde scientia refertur ad scibile, quia non est extra ordinem scibilis, sed scibile, quia est extra ordinem scientiæ, non refertur ad scientiam. Sed hæc ratio passim rejicitur ab aliis, & præsertim à Durand. 1. disp. 30. quæst. 3. num. 7. Bassol. ibidem quæst. 1. art. 3. & etiam ab ipso Scot. ibid. §. *Contrarium*, & quidem usque adhuc non ostenderunt Thomistæ; quæ, aut quanta esse debeat hæc communitas ordinis, nam vel intelligunt esse debere ejusdem ordinis idèd invicem subordinari, & mutuo dependere, ut explicat Jo. de S. Thom. cit. & quia non ita se habent extrema tertii modi; idèd, &c. Et hoc non satisfacit, quia ut ait Doctor cit. est aperta petitio principii, id enim est, quod quærimus, quare hæc extrema non sint mutuo subordinata. Vel intelligunt ejus

eius ordinis idest prædicamenti, & hoc non quia substantia, & accidens sunt hoc modo diversi ordinis, & adhuc inter se mutuo referuntur, vel intelligunt esse debere ejusdem ordinis idest generis naturalis, ut ait Fland. cit. art. 6. quomodo naturalia dicuntur esse alterius ordinis ab artificialibus, & supernaturalibus; & neque hoc, quia inter actus supernaturales, & potentias est relatio realis effectus, & causæ; vel debent esse ejusdem ordinis idest ambo finita, & limitata, ut Hæru. 1. disp. 32. quæst. 1. qua ratione dicit Deum ad creaturam non referri: & hoc in proposito non convincit, quia multa extrema relationum hujus tertii modi sunt ambo limitata, & tamen mutuo non referuntur: vel debent esse ejusdem ordinis idest ejusdem rationis quo ad causam relationis, ita ut inter ea sit solum relatio realis utrinque, in quibus est eadem causa referendi unum ad aliud, & eadem ratio fundandi relationes, quo modo duo alba dicuntur esse ejusdem ordinis, quia fundamentum relationis mutue est ejusdem speciei, & realitatis, ut videtur explicare Cajet. part. 1. quæst. 13. art. 7. & neque hoc satisfacit, quia tunc sola relationes æquiparantur essent mutue. Tandem urget Bassi. ita bene scibile in quantum efficiens scientiam est extra ordinem scientiæ, sicut in quantum mensurans, vel terminans, ergo si non obstante talis ordinis diversitate (quomodocumque explicetur) ut efficiens fundat ad ipsam relationem realem de secundo modo, sic etiam ut mensurans, & terminans, vel finalis diversitas ordinis hic impedit, etiam & ibi.

168 Ex alio igitur capite hæc ratio desumenda est, scilicet, ex diffinitione extremorum assignatione, ut supra innuebamus, & significat Doctor quæst. 12. Met. in fine, ubi proinde ait, quod si in hoc tertio modo extrema assignarentur uniformiter, scilicet, vel ambo in actu, vel ambo in potentia, esset in eis mutua dependentia, sicut in aliis modis, in quibus uniformiter assignantur, quæ est communis doctrina Expolit. Arist. in hoc præd. Simpl. Boet. Amon. Porph. Cajet. Tol. & aliorum, quod amplius declarans Ant. And. 5. Met. q. 16. ad 2. notat scibile, & scientiam (quod pari modo de aliis relativis hujus generis dici debet) posse dupliciter accipi, uniformiter, scilicet, ut ambo sint in actu, vel ambo in potentia; aut difformiter, idest unum in actu, alterum in potentia, primo modo habent mutuam dependentiam, & posita se ponunt; & perempta se perimunt, & sic scibile est ad aliud essentialiter, scilicet, ad scientiam in potentia, nec accidit scibili, quod sciatur in potentia, nam scibile non est scibile, nisi quia ejus potest esse scientia, quia si esset scibile, & ejus non esset scientia in potentia, esset scibile, & non scibile, simile est de scientia in actu, & scibili in actu; at secundo modo non habent mutuam dependentiam, scibile enim non dependet à scientia in actu, quia potest esse scibile in potentia, cujus non sit scientia in actu, & sensibile in potentia, cujus non sit sensus in actu, unde hoc modo non sunt simul natura, nec posita se ponunt, ac perempta se perimunt, ut docuit Aristot. in hoc prædicam. juxta ergo hunc sensum quem docuit in Logica debet explicari in Metaph. quod nempe assignando relativa uniformiter, habent mutuam dependentiam, & ad primum, vel secundum modum pertineant; assignando autem difformiter mutuam dependentiam non habeant realem, & idem ad tertium modum spectent, cujus rei manifestum inditium est, quod assignando Aristot. relativa primi, & secundi modi, semper ea uniformiter assignat, ambo, scilicet, in actu, vel ambo in potentia, quod præsertim dignoscitur in secundo, ubi refert calefactivum ad calefactibile, scitivum ad scibile, deinde calefactans ad calefactum, secans ad id, quod secatur, & rursus, quod fecit, ad id, quod factum est, & id quod facturum est, ad id, quod faciendum est, sic enim mutuam semper ambo extrema præferunt dependentiam realem, vel saltem rationis in aliquibus; at assignando difformiter, non habent mutuam dependentiam, potest enim esse scibile sine scientia in actu, calefactibile sine calefactione in actu, mensurabile sine mensura in actu; & sic in aliis, quare ipsamet relativa primi, & secundi modi hoc modo assignata, nempe difformiter, spectant ad tertium modum, quod enim assignatur in actu, verè, & realiter refertur ad id, quod assignatur in potentia, ut scientia ad scibile, non è contra, quia scientia dependet à scibili, non scibile à scientia in actu; atque ita assignando hunc tertium modum Aristot. in Metaph. nil aliud docere voluit, quam illud idem, quod dixerat in Logica, relativa nempe difformiter assignata non mutuo referri, cujus rei inditium est, quod utrobique eisdem utitur exemplis scientiæ, & scibilis, sensus, & sensibilis, nec revera intendit constituere hunc modum à duobus primis essentialiter distinctum.

169 Dices, etiam si extrema relationum tertii generis assignentur uniformiter, non ob hoc ambo referuntur realiter, ergo non ex diffinitione, assignationis eorum nascitur harum relationum non mutuitas, sed ex natura fundamenti hujus tertii modi essentialiter ab aliis condistincti. Probatur assumptum, nam assignata scientia in actu, & scibili in actu, scientia utique fundat relationem realem, ad objectum, adhuc tamen in objecto nulla insurgit relatio, quatenus est terminus ejus, sed sola extrinseca denominatio sciti, & intellecti. Resp. neg. conseq. nam etiam in primo, & secundo modo dantur quædam relationes non mutue, ut relationes diversitatis, ac etiam causæ, & effectus inter Deum, & creaturam; hoc tamen non præjudicat mutuitati, quæ illis debetur ex ratione generica sui fundamenti, etenim non mutuitas interdum quibusdam convenit relationibus illorum modorum, non quidem per se ex ratione generica ipsarum, sed ex ratione specifica alicujus peculiaris fundamenti; sic etiam in proposito relationibus tertii modi con-

venit non mutuitas in universum ex sola diffinitione assignationis extremorum, ita quod si uniformiter assignentur, reperitur in eis mutuitas, sicut in relationibus aliorum modorum; quod si interdum oppositum eveniat in quibusdam relativis, quæ etiam uniformiter assignata non referuntur mutuo, id non est ex ratione generica illarum, sed ex ratione specifica alicujus peculiaris fundamenti, & ideo non est sufficiens inditium, ut constituatur tertium genus ab aliis essentialiter distinctum. Accedit, quod esto assignando scientiam in actu, & scibile in actu, scibile non referatur realiter ad scientiam per relationem ipsi extrinsecam; tamen assignando ambo in potentia, tunc etiam scibile realiter refertur ad scientiam, & dependet à scientia in potentia, ut dictum est.

170 Tenendum ergo est, hunc tertium modum non distingui essentialiter à duobus primis, sicut illa sunt inter se distincta ex essentiali fundamentorum diversitate, quia relativa aliorum modorum pertinent ad hunc tertium, quando uniformiter non assignantur, quod constat ex ipsis verbis Aristot. qui non ponit aliam communem rationem relationibus hujus generis, nisi quia denominantur ex relatione existente in altero, ergo secundum ejus mentem in hoc genere non ponitur aliqua nova relatio, quæ sit intrinseca subjecto denominato, sed sola extrinseca denominatio sumpta à relationibus aliorum generum. Et hoc satis contentaneum est intentioni Aristot. cap. illo 15. 5. Metaph. quia ut notat Doctor cit. 4. disp. 13. quæst. 1. infra V. non intendebat ibi explicare solum naturam relationis prædicam. sed varios modos, quibus res denominantur relativæ (sicut in cap. de quali non tantum ponit species qualitatis, sed etiam modos) & distinguit duos generales modos, unum eorum, quæ denominantur, quia ipsa referuntur, & hæc dividit ex duplici fundamento, scilicet, quantitatis, & potentiæ, alia verò, non quia ipsa referuntur, sed quia alia referuntur ad ea, unde hic modus non addit novum genus relationis, sed solum specialem modum denominationis, quam convenit terminis relationum pertinentium ad alia genera. Cum igitur scientia possit objectum suum respicere, vel sub ratione motivi, vel terminativi, vel mensurativi; ut notat Doctor 4. d. 1. quæst. 1. sub S. relatio, quam fundat ad illud in ratione motivi, spectat ad secundum modum, quia est relatio effectus ad causam; alia, quam fundat ad illud in ratione terminativi, & vocat Doctor quol. 13. M. relationem attingentiam, ac tendentiam in objectum, spectat ad tertium modum, quatenus non est mutua, objectum enim quatenus terminus nullam fundat correlationem ad actum; si verò consideretur, ut fundatur in intrinseca proportionem, & convenientiam potentiæ ad objectum, ad primum spectat; relatio tandem ad illud, ut mensurativum potest esse duplex, sicut objectum potest bifariam constitui mensura scientiæ, potest enim esse mensura scientiæ quoad veritatem, quatenus notitia tantum vera est, in quantum exprimit objectum, sicut est, quo sensu de relatione mensurabilis ad mensuram locutus est Doctor quol. 13. citat. & propriè dici solet relatio conformitatis actus ad objectum, & sic appellatur à Doctore 1. d. ult. ad 1. & 4. d. 8. quæst. 2. V. quatenus actus debet esse expressa similitudo objecti, ut verus sit, non quidem per communicationem ejusdem formæ, sicut est albi ad album, sed per imitationem, sicut est ideati ad ideam ex Doctore quol. cit. O. & in hoc sensu quodlibet objectum est mensurativum sui actus, quia quilibet suum imitatur objectum, sicuti ideatum ideam; potest etiam objectum constitui mensura in perfectione, quatenus actus eo est perfectior, quod est perfectioris objecti, quo sensu de objecto mensurativo loquitur Doctor cit. d. 1. q. 1. & hoc modo non quodlibet objectum est sui actus mensurativum, quia mensurare hoc modo supponit in mensura majorem perfectionem, quam in re mensurata, ut notat Lichet. quol. cit. 9. Sequitur in littera, cujus ratio est, quia mensura in perfectione fit per excessum perfectionis supra rem mensuratam, ut ait Doctor 2. d. 2. quæst. 2. G. unde in hoc sensu potest objectum esse motivum, non tamen mensurativum, ut intellectio albedinis non potest per albedinem in hoc sensu propriè mensurari, quia albedo est accidens imperfectius ipsa intellectione; Itaque relatio mensuræ ad objectum in utroque sensu, si uniformiter assignentur extrema, ad primum modum spectabit, quia relativa illius modi dicuntur secundum convenientiam aliquam, vel disconvenientiam, sive secundum accessum quendam, vel recessum, mensuratur autem scientia ab objecto uno, vel altero modo per accessum ad illud, in conformitate quidem, & similitudine primo modo, & in perfectione secundo modo; potest etiam reduci ad secundum relativorum genus, si ex parte scientiæ spectetur ratio mensuræ passivæ, ex parte verò objecti ratio mensuræ activæ; Cum autem Doctor in 1. d. 3. quæst. 5. C. similitudinem præfatam imitationis ait ad tertium modum spectare, non ad primum, ad quem rejicit tantum similitudinem univocationis, loquitur rigorosè de primo modo.

171 Quæres, num omnes hujus tertii generis relationes sint transcendentes, an aliquæ etiam prædicam. & ratio dubitandi est, quia hæc relationes vel tendunt ad terminum in potentia, ut est relatio scientiæ ad scibile, sensus ad sensibile, vel tendunt ad terminum in actu, sine quo earum fundamentum existere nequit, quales sunt relationes creaturæ ad Deum quoad efficientiam, diversitatem, &c. Resp. non esse omnino certum, an omnes relationes tertii modi sint fundamento identificatæ, de relatione siquidem attingentiam, quam habet actus ad objectum, Doctor manet anceps quol. 13. licet in 3. d. 15. quæst. unic. ad 1. id affirmasse videatur, de quo in lib. de Anim. si ergo omnes hujusmodi relationes ponantur fundamento identificatæ, omnes erunt transcendentes, non

non autem si aliquæ admittantur realiter distinctæ; aliquas autem tales dari in tertio modo est satis probabile, & forte talis est relatio dextri, & sinistri in animali in ordine ad columnam, quia in animali videtur esse realis, quia in ipso sunt cor, & alia organa, à quibus dextra pars trahit robur, & vires, in columna verò nulla respondet realis correlatio, sed dicitur dextra, vel sinistra sola denominatione sumpta à juxta positione animalis.

ARTICULUS III.

An præfati tres modi sufficienter assignentur, ac velut adequata, & propria genera quarti prædicamenti.

172 **Q**uidam asserunt, modos relativorum jam declaratos non esse sufficienter assignatos ab Aristot. nec minus velut adequata, & propria genera hujus prædicamenti, quia Arist. ibi 2. Metaph. non intendebat tradere, nec adequatam totius relationis divisionem, nec propriam hujus prædicamenti, ita Averſa quæst. 19. Log. sect. 7. Alii è contra contendunt hanc esse adequatam totius relationis divisionem, & hæc tria genera acceptant velut adequata, & propria hujus prædicamenti. Alii tandem fatentur quidem esse sufficientem divisionem omnes modos relativorum complectentem, negant tamen membra illius constituere proprias, & adequatas species, vel genera hujus prædicamenti, quia divisio illa est longe majoris ambitus, ita significat Scotus 4. dist. 13. cit. quæst. 1. V. dum, inquit, quod Arist. in hac divisione non tantum *sonat species relationis, sed etiam modos, secundum quos aliqua dicuntur ad aliquid, quæ sententia verior est, & ad Arist. mentem magis accommodata.*

Dicimus itaque primò tres modos relativorum esse sufficienter assignatos, ita Doctor cit. & 3. Metaph. quæst. 12. ubi etiam Ant. And. Zerb. Faber, & alii Scotistæ, ac Thomistæ; Prob. quia esto Arist. non exprimat in particulari omnes relativorum modos, sed solum manifestiores, ut notat ex Scoto Zerb. cit. §. *Propter secundum illam*, illos tamen ita assignavit, inquit Zerb. ut omnes alii facile reducantur ad eos per quandam similitudinem, & analogiam; hoc autem probari potest recensendo omnes illas relationes, quæ videntur facere difficultatem. Sunt autem in primis relationes causæ materialis, formalis, & finalis ad suos effectus, quæ non fundantur in unitate, & mensura, ut patet, nec in potentia activa, cum hæc sit propria efficientis. Est etiam difficultas de relationibus propinquitatis, & distantie, coexistentie, dextri, & sinistri inter columnam, & animal, non enim facile est assignare modum, ad quem pertineant, ex tribus illis. Insuper dubitatur de relatione unionis, quæ certè ad secundum, & tertium modum nequit reduci, quia est mutua, & non fundatur in actione, neque etiam ad primum, quia aliud est convenientia, & unitas, quæ ibi assignatur pro fundamento, aliud unio, & conjunctio duorum, quæ possunt esse inter se omnino distincta, & genere, & specie, ut constat de unione accidentis cum substantia, humanitatis cum Verbo, &c. Rursus est dubium de relatione amoris ad amabile, & universaliter appetitus ad appetibile, quæ relatio realis est, & non fundatur in unitate, vel actione, ut constat, neque in ratione mensuræ, quia in amore non est veritas, quæ mensuretur per objectum amabile.

173 At si paulò latius sumantur fundamenta primi, & secundi modi, omnes præfate relationes, & aliæ consimiles ad illos reduci poterunt ratione fundamenti, & ad tertium, quando mutue non fuerint, ratione non mutuitatis, unde si potentia activa amplè sumatur pro potentia causativa, quæ in omni causa reperitur ad suum effectum, sic omnes relationes causarum ad secundum modum spectabunt, & in tali potentia fundabitur propria causalitas. Et si fundamentum primi modi ampliusculè sumatur, unitas nempe, & multitudo, seu numerus pro convenientia duorum, aut disconvenientia in aliquo prædicato essentiali, aut accidentali, propinquitatis, distantie, coexistentie, & consimiles relationes ad primum modum attinent; nam sicut æqualitas duorum palmarum est convenientia in quantitate, duorum alborum in qualitate, ita propinquitatis erit convenientia duorum in loco, & accessus, distantia erit disconvenientia in loco, & veluti recessus ab invicem in illo prædicato, coexistentia erit duorum convenientia in hoc, quod ambo existunt in eadem duratione, & sic de aliis; relatio autem dextri, & sinistri, aut realis non est, sed mera denominatio extrinseca ex positione animalis desumpta, vel si est realis ex parte animalis, fundabitur in virtute motiva illius potente corpus collocare in tali, vel tali situ in ordine ad columnam, atque ita ratione fundamenti ad secundum modum spectabit, ratione non mutuitatis, quia ex parte columnæ non correspondet realis correlatio, spectabit ad tertium. Relatio unionis ad primum modum attinet, si unitas, quæ ibi fundamentum statuitur, ultra unitatem identitatis extendatur ad unitatem unionis, per quam aliqua duo in uno tertio associantur, ut docet Scot. 2. d. 12. quæst. 2. ad 1. ut materia, & forma in composito, duæ quantitates in uno indivisibili, potest etiam reduci ad secundum, cum sit relatio extrinseca adveniens de prædicamento habitus, ut dictum est in Inst. & magis infra constabit, & omnia sex illa ultima prædicamenta reduci possunt ad secundum ea generali ratione, quia unumquodque in activum, & passivum dividitur, ut dictum est art. præc. quod si inter aliqua extrema non sit mutua, ut est de unione humanitatis ad Verbum, ratione non mutuitatis spectabit ad tertium modum, De relatione tandem amoris ad ob-

jectum suum dicendum est, ut supra de relatione scientiæ ad scibile, quod si consideretur in actu amoris relatio attingentis ad objectum, qui respectus ei convenit, quatenus actus vitalis est, reducit ad primum modum, quatenus actus fundatur in intrinseca illa convenientia, & proportionem, quæ necessario exigitur inter potentiam, & objectum, sed quatenus est non mutua ex parte objecti, spectat ad tertium: si referatur ad objectum, ut effectus ad causam; spectat ad secundum; si tandem ut mensurabile ad mensuram, non quidem in veritate, sed in perfectione, quatenus etiam actus amoris è perfectior est, quo tendit in objectum perfectius, spectabit ad primum modum, quia talis mensuratio in perfectione fit per æcessum rei mensuratæ ad mensuram in perfectione, accessus verò unius rei ad aliam in aliquo attributo non est, nisi convenientia aliqua hujus cum illa, sicut recessus in eodem est aliqua disconvenientia: quare sic ampliando fundamenta primi, & secundi modi ab Aristot. assignata, facile omnes relationes ad eos reducuntur, licet re vera Aristot. solum manifestiores expresserit, ut inquit Doctor, ut inde alios deprehenderemus.

174 Dicimus 2. hæc tria relationum genera non esse propria, & adequata hujus prædicamenti, sed ex omnibus, & singulis illorum accipiendæ sunt relationes reales prædicam. intrinsecus advenientes, & constituendæ species hujus prædicamenti. Conclusio est Scoti loc. cit. 4. d. 13. & prob. quoad omnes partes, & primò, quod non sint illi tres modi adequata genera hujus prædicam. quia re vera Arist. ibi non intendit propriam, & rigorosam hujus prædicam. coordinationem assignare, sed explicare omnes modos relativorum, ad quos unaquæque relatio possit aliquo modo reduci, non solum realis, sed etiam rationis, non solum intrinsecus, sed etiam extrinsecus adveniens, immo non solum prædicamentalis, sed etiam transcendentalis, ut ipsa Arist. exempla ostendunt. Quod eo vel maxime credendum est, inquit Doctor. quia Aristot. in cap. præc. de qualitate etiam quædam enumerat, quæ non sunt de prædicam. qualitatis, quia non intendit ibi ponere tantum species qualitatis, sed omnes modos, quibus potest aliquid dici quale, ergo verisimile est eodem modo procedere in assignandis relativorum modis, atque ideo illa tria genera non sunt ab ipso assignata velut propria, & adequata hujus prædicamenti.

Quod autem ex illis generibus illæ solum relationes sint seligendæ, ut species hujus prædicam. quæ sunt reales, & prædicam. ac intrinsecus advenientes, sequitur ex prædictis, quia hoc genus non constituitur ex relationibus rationis, sed realibus, neque ex transcendentalibus, sed prædicamentalibus, & his quidem intrinsecus advenientibus, non autem extrinsecus, quia illæ pertinent ad ultimam sex prædicam. Addimus autem hujusmodi relationes, & species assumi debere ex omnibus, & singulis illorum generum ob nonnullos, qui hoc prædicam. contextunt solum ex relationibus primi modi, ut Averſa loc. cit. aut solum ex relationibus secundi modi, ut alii; sanè hi, & illi falluntur, quia tamen ex primo, quæ ex secundo modo construi potest, cum in utroque pariter adinventiuntur denominationes relativæ ad hoc prædicam. spectantes immò etiam ex tertio modo poterit constitui, si in eo ejusmodi adinventiuntur denominationes. Non est autem opus subdividere, ut aliqui faciunt relationes hujus prædicamenti in relationes æquiparantæ, & disquiparantæ, item suppositionis, & superpositionis, velut divisione sibi propria, nam hujusmodi divisiones æquè benè inveniuntur in relationibus extrinsecus advenientibus, de his verò divisionibus breviter diximus 1. part. Inst. traq. 1. cap. 7. & quia sunt parvi momenti, nil aliud occurrit addendum, de quibus tamen plura videri possunt apud D. Damasc. in sua Dialect. cap. 50.

Q U Æ S T I O XI.

Declarantur, affectiones relativorum.

175 **Q**uinque relativorum proprietates, vel potius attributa enumeravit Arist. cap. ad aliquid, & nos cum ipso 1. p. Inst. traq. 1. cap. 7. nimirum habere contrarium, fuscipere magis, & minus, dici ad convertentiam esse simul natura, & esse simul cognitione, & definitione, circa quas nonnullæ occurrunt difficultates examinandæ.

Primò circa primam dubium est, an solum competat relativis secundum dici, & transcendentalibus, an etiam relativis secundum esse, & prædicamentalibus, & si his competit, num competat fundamentaliter solum, an potius etiam formaliter. Tat. hic not. 2. quem sequuntur Cajet. Complut. Didac. Suar. Ruv. Smigl. & alii docet convenire relativis tantum secundum dici (de his enim exemplificat Arist.) secundum esse absolutum, quod importat, ut scientia secundum esse absolutum, quod importat, contrariatur ignorantie, sed secundum relationem, quæ eodem nomine dicit ad scibile, non dicitur habere contrarium. Alii extendunt hanc proprietatem etiam ad aliqua relativa secundum esse, quæ Aristot. 10. Met. 16. inter exempla contrariorum; non solum vitium, & virtutem enumeravit, sed etiam æqualitatem, & inæqualitatem, similitudinem, & dissimilitudinem, quæ sunt relationes hujus prædicamenti, addunt tamen non formaliter, sed tantum ratione fundamenti contrarietatem his relativis accidere, ut simile, & dissimile contraria dicuntur, quia super qualitates contrarias fundantur, ita Scot. q. 26. prædicam. quem sequuntur Tolet. Amic. Masius hic citans D. Th. oppul. 38. c. de relat. Albert. Annon. Simplific. Boet. Lovaniens. & nos etiam dedimus, ut communem 1. p. Inst. loc. cit.

176 Sed

176 Sed quamvis ita ibi docuerimus, tum ut Tritam Tyronibus ostenderemus viam, ne statim ab initio peregrinis opinionibus eos detereremus; tum quia communis illa opinio valde probabilis est, & Scoti consentanea loc. cit. addimus tamen nunc adhuc forte probabilius esse contrarietatem propriam competere quibusdam relativis secundum esse, etiam formaliter secundum esse relativum, ita videtur expresse docuisse Doctor 1. d. 3. qu. 7. T. & 2. d. 25. qu. un. L. ubi distinguit tres relationum realium secundi modi species, quarum important dependentiam essentialem, ut causae ad causam, aliae sunt relationes originis sine tali dependentia, ut paternitas, & filio in divinis; aliae tandem important dependentiam tantum accidentalem, ut movens, & motum; subdit deinde relationes tertii generis non repugnare in eodem subiecto, sicut repugnat albedo, & nigredo, bene tamen relationes primi, & secundi generis, quia idem non potest causare, neque producere seipsum: unde tandem concludit relationes aliquas repugnare in eodem subiecto, non ratione oppositionis relativae, quia aliquae relationes oppositae possunt esse simul, ut relatio activi, & passivi, moventis, & moti, sed ratione dependentiae essentialis, aut aliqua alia speciali ratione, ergo quibusdam relationibus, secundum esse convenit contrarietas in Scoti sententia, quam etiam secutus est Ocham 1. part. suae Log. cap. 52. & nuper Averſa quaest. 19. Log. sect. 8.

177 Prob. tum auctoritate Arist. 10. Met. 16. jam allata, nec sufficit dicere esse contraria fundamentaliter, quia aequalitas, & inaequalitas in quantitate fundantur, ubi non datur contrarietas, & dissimilitudo, potest etiam fundari in qualitatibus non contrariis, ut album ut duo, & ut sex, dissimilia quidem sunt, sed non contraria. Tum etiam ratione, quia certum est inter aliquas relationes esse repugnantiam circa idem fundamentum, ut paternitas, & filio, similitudo, ac dissimilitudo respectu ejusdem, & quidem ita repugnant ad invicem, ut non eodem modo pugnent cum alia disparata relatione, sed omnis talis repugnantia constituit oppositionem, ut patet disp. seq. quaest. 1. quia opposita sunt, quae circa idem subiectum ita inter se pugnant, ut non aequè pugnent cum tertio, cum ergo talis oppositio in istis relationibus non sit contradictoria, nec privativa, ut patet, nec relativa, cum non sint correlativa, ergo erit contraria. Nec sufficit dicere hanc contrarietatem non oriri ex vi ipsarum relationum, sed ex vi fundamentorum, quae cum nequeant esse in eodem subiecto, consequenter, & ipsae relationes impossibiles sunt. Non valet; tum quia ad contrarietatem relationum ut dictum est, non semper est necessaria contrarietas extremorum; tum quia hoc ad summum convincit contrarietatem non ipsa convenire primario, non tamen convincit contrarietatem illam in ipsas quoque relationes formaliter non redundare. Confirm. tandem ex ipsa contrarietatis definitione, nam ea sunt, quae ab eodem subiecto se mutuò expellunt, & illi vicissim insunt, tales autem sunt similitudo, & dissimilitudo respectu ejusdem termini, nequeunt enim esse simul in eodem subiecto, possuntque eidem successivè inesse, quod enim erat alicui simile, postea sit dissimile, idque contingere potest etiam praecisa contrarietate formarum absolutarum, & quando contingit inquantibus formis absolutis, id ita sit, ut contrarietas non solum sit in formis absolutis, sed formaliter etiam in ipsis relationibus seu denominationibus relatis.

Obijciat. Tum quia Aristot. cap. de quant. negat relativam habere contrarietatem, quod probat, quia si magnum, & parvum sunt contraria, idem simul contraria susciperet, nam idem simul est magnum, & parvum respectu diversorum; & c. ad aliquid dum ait relativam habere contrarium, exemplificat solum de relativis secundum dici. Tum quia formae contrariae activae se expellunt ab eodem subiecto, ut constat de calore, & frigore in aqua, at non ita se expellunt similitudo, & dissimilitudo, etiam respectu ejusdem termini, ab eodem subiecto. Tum quia contraria respiciunt subiectum, circa quod habent fieri, at relationes non respiciunt subiectum, sed terminum. Tum tandem, quia ut ait Cajet. tunc ad relationem daretur per se motus, ubi enim est contrarietas, ibi potest esse per se motus ex 5. Phys.

178 Resp. Arist. ibi negare voluisse relativam esse contraria ratione oppositionis relativae praecise, quod utique verum est, quia ut ex Scoto diximus, quaedam relationes oppositae possunt esse simul, ut relatio activi, & passivi, moventis, & moti, licet ratio, quam ibi subdit Aristot. de magno, & parvo respectu diversorum, nihil concludat, quia in hoc sensu neque scientia, & ignorantia respectu diversorum conclusionum sunt contraria, unde Averſa ait Arist. ibi arguere ad hominem; quamvis autem cap. de relat. de solis relativis secundum dici exemplificet, non tamen alia excludit, unde 10. Met. 16. etiam de relativis secundum esse exemplificat. Ad 2. non est necesse formas contrarias activè se expellere ab eodem subiecto, nam etiam secundae qualitates, quae habent propriè contraria, ut albedo, & nigredo, non se expellunt in genere causae efficientis, sed formalis, quod sufficit. Ad 3. neg. min. cum enim relatio sit ratio referendi subiectum ad terminum, dicit ordinem ad utrumque. Ad 4. alia est contrarietas, quam Arist. 5. Phys. exigit ad motum, ab ea, de qua hic loquimur, nam per contrarietatem ad motum requisitam intelligit Arist. ibi distantiam terminorum, motus, quam non nisi tempore potest mobile pertransire, unde ad quantitatem ponit motum, & tamen negat contrarietatem, de qua hic est sermo; non ergo ex ista contrarietate inferitur motus, sed ex illa; Accedit neque nos, neque Arist. negare motum ad relationem quomodocumque sed motum per se primò, quia non acquiritur propria acquisitione, sed resultat ad positionem alterius.

179 Secundo altera affectio, scilicet, suscipere magis, & minus solet communiter explicari, quod quibusdam conveniat relationibus, non formaliter secundum se, sed tantum ratione fundamenti, aliquis enim dicitur magis, vel minus similis alteri secundum, quod magis, vel minus participat qualitatem illi convenientem, atque ita etiam nos explicavimus in Inst. ut magis Tyronum capacitati inclinaremur. Verum si res serius perpendatur, probabile, est quasdam relationes posse magis, & minus suscipere, etiam in suis entitatibus, & non in fundamentis tantum, ut ex professo docuit Mair. passu 31. super praedicam. quod etiam sentire videtur Tat. cit. dum in fine not. 2. concludit, quod relatio non suscipit primò magis, & minus, licet per se, & hoc mediante suo fundamento, quibus verbis significat hanc affectionem etiam per se in ipsas redundare relationes, licet dependentes à fundamentis, ut de contrarietate dicebamus. Prob. autem ratione a priori, quia licet quaedam relationes consistant in indivisibili, ut aequalitas, duplum, & triplum, quae fundantur in quantitate determinata, quae proinde, ut minimum variata, statim concidunt relationes illae, aliae tamen non consistunt in indivisibili, sed habent latitudinem, ut notat Tatar. cit. & tales praesertim sunt inaequalitas, & dissimilitudo, quia haec dicuntur, cum alterum extremum deficit ab illa indivisibili mensura, in qua fundatur aequalitas, & similitudo: cum ergo hic defectus non consistat in indivisibili, sed possit magis, & minus crescere, idem pariter est asserendum de inaequalitate, & dissimilitudine, quae fundantur in eo; ubi nota, quod per talem defectum non intelligimus puram negationem, sed quantitatem, aut qualitatem illam indeterminatam, in qua talis negatio reperitur.

180 Resp. Complut. Averſa, Amic. & alii passim cum Fonsec. 5. Met. cap. 15. quaest. 5. sect. 2. relationes omnes consistere in indivisibili, ac proinde quando augetur, vel minuitur quantitas, vel qualitas, non augeri, aut minui relationes, sed variari, itaut priores deperdantur, & acquirantur aliae, unde esto quantitas, & qualitas, in quibus fundantur, habeant latitudinem, secundum quam possunt intendi, & remitti, non tamen quatenus fundant relationes, quia ut sic habent rationem quandam indivisibilitatis. Haec tamen solutio facilius, & solidè impugnatur, primò quia hoc interest, ut dicebamus, inter aequalitatem, & inaequalitatem, quod illa in indivisibili fundatur, non ista, quia haec fundatur in quantitate, ut deficit ab indivisibili mensura, in qua illa fundabatur, talis autem quantitas habet latitudinem, quia quaecumque designetur, est divisibilis, & sufficiens ad fundandam inaequalitatem. Deinde cum duo calores sunt similes intensivè, statim ac alter incipit remitti, incipit quoque dissimilis fieri, ita quod pari passu procedunt remissio, & dissimilitudo, & cum remissio fiat in tempore, etiam in tempore acquiri debet relatio dissimilitudinis, ac proinde suo modo debet habere latitudinem gradualem, vel si dicatur acquiri in instanti, cum dissimilitudo duret in toto motu, debebunt admitti plura instantia immediata, ergo huiusmodi relationes, quae habent latitudinem in fundamento, habent etiam latitudinem in se illi correspondentem, itaque juxta intensionem, & remissionem illius, etiam ipsae in se intenduntur, ac remittuntur, ita etiam de inaequalitate discurrebat Tatar. cit. dum ait fundari in quantitate indeterminata, & ad ejus variationem secundum majoritatem, vel minoritatem variari, non quidem indivisibiliter, ut ajunt Recentiores, ob rationem allatam, quae etiam militat in augmento, vel decremento, sed divisibiliter, & continuè. Hinc tamen non sequitur ad relationem posse dari motum per se primò, quia licet possit, per se suscipere magis, & minus, non tamen primò, sed mediante suo fundamento, unde sicut non acquiritur, nisi ad acquisitionem alterius, ita non variatur in se per magis, & minus, nisi ad variationem alterius, ita notat Tat. loc. cit. ubi etiam observat, quod cum dicimus relationes quasdam posse in se magis, & minus suscipere, sed dependentes à fundamentis, hoc non debet intelligi, itaut semper sit opus fundamentum in se suscipere magis, & minus, & variari eadem prorsus variatione, qua variatur relatio fundata, nam quantitas non suscipit magis, & minus, & tamen inaequalitas super eam fundata suscipit, & in exemplo allato de duobus caloribus in intensione similibus, dum alter remittitur crescit, & intenditur dissimilitudo, non enim dici debet minui similitudo, quia haec ponitur consistere in indivisibili; unde ob primum casum, inquit Tatar. ad hoc, quod relatio suscipiat magis, & minus, non semper requiri, quod fundamentum ejus suscipiat magis, & minus, sed sufficit, quod suscipiat majus, & minus, & ob secundum ait, quod aliquando relativum suscipit magis, quando ejus fundamentum suscipit minus, & è contra, itaque ut relatio suscipiat magis, & minus sufficit in fundamento qualiscumque variatio, & mutatio, & hanc opinionem sequitur Smiglec. hic disp. 10. quaest. 14. Ceterum esto inaequalitas, & dissimilitudo habeant latitudinem quandam, & forte etiam similitudo, quia duo calores pari passu intenduntur, crescit etiam proportionaliter similitudo inter illos; tamen inter inaequalitatem, & dissimilitudinem hoc versatur discrimen, quod inaequalitas propriè loquendo non suscipit magis, & minus, ratio est, quia cum latitudo sui fundamenti non sit secundum partes intensionis, sed extensionis tantum, consequenter etiam latitudo, quae inde redundat in ipsam inaequalitatem, nequit esse nisi ejusdem rationis, scilicet, extensionis, non intensionis, unde ex augmento, vel decremento quantitatis resultat propriè loquendo major, vel minor inaequalitas, non magis, vel minus inaequalitas, ut notavimus cum Delphino 1. part. Inst. Quod eo, vel maxime dicendum est, quia ut diximus disp. 7. quaest. 3. art. ult. suscipere magis, & minus

& minus est proprietatis qualitatis sic adæquata, ut ipsi soli competat, & non aliis, nisi dependenter ab ea, unde non potest convenire relationibus, nisi in ipsa fundatis.

181 Tertiò circa tertiam affectionem ajunt quidam relativorum convertentiam dicere mutuam dependentiam unius relativi ab alio per relationem realem in utroque extremo fundatam, atque idèd solis relativis mutuis convenire, & secundum esse, non autem relativis secundum dici, ita innuit Mafius hic sect. 1. quæst. 9. Gregor. verò 1. d. 28. quæst. 1. ex hac mutua relativorum convertentia contendit semper, & in omni termino relationis inveniri aliam mutuam relationem realem, & omnia extrema esse correlativa, ac omnes relationes esse mutuas.

182 Verum communis omnium sensus est hanc esse affectionem omnibus relativis communem, mutuis, & non mutuis, secundum esse, & secundum dici, & consistere, non in mutua relatione reali sibi invicem correspondente, sed tantum in mutua denominatione, sive sumatur ex relatione reali, sive rationis. Hoc totum deducitur ex ipso Arist. progressu, tum quia inter alia exempla illud etiam adducit de scientia, & scibilis, tum quia per hujusmodi convertentiam, & reciprocationem docere voluit mutuas denominationes relativas, quæ possunt exerceri ex parte utriusque extremi, non quod in omnibus reperiri voluerit veras, ac distinctas relationes, sed quod unum dicatur in ordine ad aliud, sive hic ordo sit realis, sive rationis, ut si dicimus Dominus servi dominus, valeat etiam dicere servus domini servus, sed hujusmodi denominationes exerceri valent, etiam si relatio sit realis ex parte unius extremi tantum, poterit enim fieri convertentia sumendo terminum sub relatione rationis, vel sub denominatione relativa ex terminatione relationis desumpta, hoc enim, vel illo modo semper extrema comparantur ad invicem, ut correlativa, quare non bene ex hoc intulit Gregor. omnes relationes esse mutuas, & omnia extrema esse realiter correlativa, quia hæc proprietates magis pertinet ad modum loquendi de relationibus, quam ad rem, & ad modum assignandi extrema earum, quatenus correlativa sunt. Oportet autem, ut docet Arist. in tex. convenienter assignare relativa, ut inter ea fiat hujusmodi convertentia, si quis enim diceret servus hominis servus, non convenienter assignat, ut ritè possit convertere, ut ergo fiat conveniens, ac idonea assignatio pro convertentia extremorum, assignari debet utrumque extremum sub nomine relativo, & fingere nomina, si non adsunt, sic enim assignata, semper utrumque extremum mutuo dicitur ad aliud; Ex quo deducitur hanc proprietatem competere omnibus, & solis relativis, quicquid hic dicant Soto, & Veracrucius quæst. 1.

183 At objicies, dici ad convertentiam est esse simul natura, vel saltem illud inferri, at relativa non mutua non sunt simul natura, ergo non omnibus convenit relativis. Deinde è contra videtur etiam competere denominativis, nam album dicitur albedine album, & albedo albi albedo. Immo subjectum, & passio, & quædam propositiones solent dici ad convertentiam, ergo non competit solis relativis.

Resp. ad 1. quod relativa non mutua sunt ipsa quoque simul natura, ut substant denominationi relativæ secundum quam dicuntur ad convertentiam. Ad 2. neg. assumptum, quia convertentia est mutua denominatio ratione alicujus habitudinis, denominatio autem non fit ratione habitudinis mutue. Ad aliud bene distinguunt. Parisiens. nostri convertibilitatem, conversionem, & convertentiam, prima enim est proprietates rerum, vel terminorum inter se æqualis universalitatis, altera est propositionum, qua una vettitur in aliam mutata, vel servata quantitate juxta regulas Summalist. tertia tandem est mutua denominatio ratione alicujus habitudinis, quæ solum convenit relativis.

184 Quarta, ac insignis relativorum affectio est esse simul natura id est simul naturali existentia, ita quod uno existente aliud etiam existere sit necesse, ita explicuit ipsemet Aristot. in textu, unde subdit, quod posita se ponunt, ac perempta se perimunt: nam si Pater est, filius est, & è contra, capiendò patrem, & filium, non quidem pro denominato, seu pro entitatibus absolutis, sed formaliter quoad ipsas denominationes relativas, nam in hoc sensu pater non est prior filio, sed simul natura cum eo, & genus cum specie, quamvis enim quoad primas intensiones in subsistendi consequentia non convertantur, convertuntur tamen, quatenus substant secundis intensionibus, & relationibus rationis genericitatis, ac specificitatis, immò in hoc sensu prius natura est simul natura cum suo posteriori, non quod res, quæ est prior, & res, quæ est posterior natura, sint simul natura, hoc enim manifestè implicat, sed quia relationes ipsæ prioritatis, & posterioritatis sunt simul natura, unde formaliter loquendo unum non dicitur prius, quousque aliud dicitur formaliter posterius, & sic quoad has denominationes relativas dicuntur simul natura. Dices, quomodo possibile est, ut idem dicatur prius alio, & simul natura cum eo, cum prioritatis, & similtas sint opposita? Resp. Doctor q. 27. prædicam. sed clarius, & elegantius 4. d. 13. q. 1. T. non esse inconveniens opposita de eodem prædicari, dummodo non eodem modo id est unum quidditative, aliud denominative: nam hoc modo solemus etiam unum oppositum prædicari de alio, ut constat in intensionibus logicalibus, ratio autem, cur non inconvenit, est, quia sic non salvatur vera oppositio, cum sit diffinis modus prædicationis: sic igitur erit in proposito, quod cum dicimus prius, ut relativum est, esse simul natura cum posteriori, prioritas prædicatur quidditative, similtas denominative, est prius ut quid, est simul, ut modus.

185 Porro ad hujus affectionis exactam cognitionem tria puncta sunt hic examinanda; Primum est, quomodo sit explicanda hæc naturalis relativorum similtas. Solet passim explicari per duas conditiones, quas colligunt ex Arist. in post. præd. cap. 3. una est, quod alterum cum altero convergetur in subsistendi consequentia; alia est, quod neutrum sit causa alterius, his enim observatis conditionibus illa duo verè, & propriè dicuntur simul natura. Verum si loquamur de illa similtate naturæ postprædicamentali, fatemur bene constitui per illas duas conditiones, sed certè illa similtas, esto conveniat relativis, non tamen potest eorum dici proprietates, nam aliis etiam competit, ut duabus differentis idem genus dividitibus, ibi enim concurrunt illæ duæ conditiones, nam una infert aliam, nec una est causa alterius, & idem dici potest de flexibili, & risibili in homine. Dicendum ergo est, similtatem relativorum talem esse debere, ut se mutuo inferant in existendo non utcumque, sed ex ratione formali propria, non autem ex ratione alicujus tertii, in quo uniuntur, ut est de duabus differentis idem genus dividitibus, nam ex ratione formali propria una non exigit aliam, sed tantum ex ratione generis, quod dividunt: ita hæc relativorum similtatem explicat Doctor 1. d. 28. quæst. 3. F. dicens, quod relativa esse simul natura idem est, quod unum absque alio ab intrinseco sine contradictione existere non posse, quia si unum absque alio posset esse, jam diceretur ad se, nec relativum esset, unde patet hanc similtatem sic explicatam ex intrinseca relativorum natura, quatenus talia, originem habere, nec aliis competere posse.

186 Alterum difficultatis punctum consistit in explicanda radice necessitatis hujus connexionis. Quidam opinantur fundari in mutua relativorum dependentia, putant enim unum correlativum idèd sine alio existere non posse, quia unum exigit alterum, ut terminum, quæ opinio fundatur in eo, quod relationis terminus formalis sit alia correlatio, & non potius absolutum, in quo fundatur. At hoc fuscè impugnativimus supra quæst. 6. art. 3. ubi etiam ostendimus, quod dependentia tollit similtatem naturæ, non autem ponit, & idèd cum relatio dependeat à termino, non potest esse simul natura cum ipso. Dicendum ergo est ex dictis ibid. præsertim in sol. ad 4. hanc necessitatem fundari in concomitantia causarum concurrentium ad utramque relationem, quæ sunt terminus, & fundamentum, nam cum fundamentum formale unius sit terminus formalis alterius, & è contra, cum in uno extremo resultat una relatio, debet illic in altero insurgere opposita correlatio, quia utrobique ponitur terminus, & fundamentum utriusque relationis, his autem positis necessario insurgit relatio, ita significat Doct. 1. d. 13. q. 2. sub G.

Demum de hac proprietate dubitatur, an conveniat omnibus relativis, etiam non mutuis. Arist. exprimit in textu non convenire, quia ablato sensibili, & scibili, utique aufertur sensus, & scientia, at non è contra, multa enim extant objecta scibilia, quorum actu nulla datur scientia. Hoc tamen non obstante, quamplures hanc affectionem extendunt ad omnia prorsus relativa, si uniformiter sumatur, ut v. gr. utrumque in actu, vel utrumque in potentia, sic enim sunt simul natura, & mutuo se inferunt, nempe scientia in actu scitum, & è contra, scientia in potentia scibile, & è contra. Arist. autem oppositum docuit, quia non uniformiter extrema assignavit, nam, ex una parte accepit scientiam, & sensum in actu pro actuali cognitione, & sensatione, & ex altera scibile, & sensibile in potentia, quod scilicet, potest sciri, potest sentiri, ita Cajet. hic Scot. Tolet. Maf. Veracrux. Averfa citantes Burl. Simplic. Porph. Boet. Ammon. & alios Arist. Expositores. Cæterum quamvis tota illa doctrina vera sit, & nobis gratissima, ut constat ex dictis quæst. præd. art. 2. in explicatione tertii modi relativorum, tamen si hanc relativorum similtatem accipere velimus secundum existentiam, ut solet communiter sumi, & re vera sumit Arist. sanè in hoc sensu nequit competere omnibus relativis, etiam debet, & uniformiter comparatis, quia sæpe existit unum, & non existit aliud, ut constat de scientia de rosa in hyeme. Quare ex uniformi assignatione solum concludi potest similtas quoad denominationem relativam, quia sic assignata se invicem inferunt relative, non tamen semper quoad realem existentiam, at similtas quoad denominationem relativam potius spectat ad præcedentem proprietatem. Verum est tamen, quod si naturalis similtas accipiat pro quadam naturali exigentia, quam unum relativum habet alterius uniformiter sumpti, nam causa v. gr. in potentia exigit effectum in potentia, & causa in actu effectum in actu, sic naturalis similtas est communis omnibus relativis uniformiter sumptis, nec pertinet ad præcedentem proprietatem, quia re vera Arist. non tantum convertit relativa uniformiter sumpta, sed etiam difformiter, inquit enim scientia scibilis scientia, & scibile scientia scibile, & accipit scientiam in actu, & scibile in potentia, ut patet contextu.

187 Circa quintam proprietatem esse simul cognitionem, & definitionem, est difficultas, quomodo intelligi debeat, quamplures enim ita explicant, quod sicut ex vi præcedentis proprietatis extrema relationis sunt simul formaliter, & quoad denominationes relativas, ita per istam significavit Arist. simultaneam intelligentiam, quoad esse relativum utriusque extremi, ita ut sicut existere nequit Pater, ut sic, nisi filius existat, ita cognoscere nequit pater in ratione patris, nisi cognoscatur filius in ratione filii, unde inferunt unum relativum debere definiri per alterum, eo quia Arist. ait, si definitè cognoscitur unum relativum, definitè etiam debere cognosci alterum, ita tradunt Thomistæ passim.

Dicimus tamen, non sic bene explicari hanc proprietatem, quæ si relatio

relatio paternitatis distinetur attingi nequeat sine cognitione relationis oppositæ in filio, nec pater definiri queat, nisi in definitione assumatur filius ut filius, Probatur, quia relatio ut relatio respicit terminum, & relativum sufficienter explicatur, ut sic, cum exprimitur ordo ejus ad suum terminum, at relatio respicit terminum quoad entitatem absolutam, & hæc præcisè est ratio terminandi quamcunque relationem, ut dictum est quæst. 6. art. 3. ergo ut cognoscatur relatio, sufficit cognitio absoluti, in quod tendit, etiam ignorata relatione mutua in alio extremo. Et ut aliquid definiatur in esse relativi, sufficit assumere entitatem absolutam correlativi, non verò ipsum correlativum, ut sic, quia exacta relationis cognitio dependet à fundamento, & termino, nec alterius cognitio necessaria est, quod etiam probatur ex Scot. 1. d. 30. §. *Respondetur igitur ad quæst.* quia si pater definiatur per filium dicendo *pater est, qui habet filium*, cum loco nominis in definitione positi liceat ponere suam definitionem ex Topicis, loco filii licebit ponere definitionem ejus dicendo, *pater est, qui genuit eum, qui habet patrem*, in qua definitione præter nugationem, & quoddam ignotum per æquè ignotum definitur contra regulas bonæ definitionis, quæ debet tradi per priora, & notiora, committitur vitiosus circulus ab Arist. damnatus. 5. Met. cap. 15. illis verbis *non est autem intellectus ad illud, cujus intellectus est, idem enim profectio bis esset dictum*, quare non vult intellectum terminari ad intelligibile, quatenus intelligibile, idest quoad denominationem relativam ejus, quia aliqui idem bis diceretur, & idem explicaretur per idem, nempe intelligibile est, cujus est intellectus, & intellectus est ejus, cujus est intellectus, quæ foret inutilis repetitio, & ita esset in proposito, nam si pater definitur per filium, & rursus filius per patrem, à primo ad ultimum pater definitur per semetipsum.

188 In eo igitur sensu hæc affectio intelligenda est, quem tradit Lichet. 1. d. 30. quæst. 1. in sol. ad 2. Suesan. quod, scilicet, cum fundamentum, & terminus cognita necessario pariant cognitionem relationis, extrema cujusvis relationis cognita necessario parient cognitionem utriusque relationis mutua, ut v. gr. cognitio paternitatis dependet à fundamenti cognitione in patre, & absoluti in filio, igitur definite cognoscens patrem definite cognoscit rem, quæ est pater, & rem, quæ est filius, & quia fundamentum, & terminus sunt causæ mere naturales, sequitur, quod res, quæ est pater, & res, quæ est filius, causant necessario cognitionem relationum paternitatis scilicet, & filiationis, & hoc, est, quod communiter dicunt recentiores nobiscum sentientes, quod cognitio relationis non pendet formaliter à cognitione correlationis, sed tantum concomitanter, quatenus dum cognoscitur terminus formalis, simul cognoscitur correlatio inde resultans. In hoc eodem sensu intelligitur, quod definite cognoscens patrem, definite cognoscet & filium, & quia tota relationis cognitio ex extremorum notitia dependet, hinc rectè infert Arist. quod si indeterminatè, & in universali cognoscatur pater, indeterminatè etiam, & in universali cognoscitur id, cujus est pater, & si determinatè cognoscatur, quod scilicet est talis pater, determinatè etiam cognosci debet terminus scilicet, quod talis filii est pater, unde revera Arist. ly *definitè* sumpsit pro *determinatè*, & idè ex hoc malè inferunt aliqui, quod unum relativum per aliud definiri debeat. Et quando etiam sic diceret Arist. inquit Tatar. cap. de specie, & hic in præd. relat. not. 4. exponi debere in sensu materiali, quod scilicet relativum definiri debet per correlativum, idest per fundamentum sui correlativi, ita enim Arist. ipse solet relativa definire, nam 1. Pol. cap. 3. definit servum; homo, qui est alterius juris, & non per ordinem ad dominum, ut formaliter correlativum: & patrem, qui genuit vivens simile in natura, & 5. Met. cap. 15. definiuntur similia, quorum qualitas est una, æqualia, quorum quantitas est una, & hunc modum definiendi relativa acceptant omnes ferè Auctores extra Scholam D. Th. quia melior eorum pars cum Scoto defendunt relationem terminari ad absolutum, illumque docet Doct. passim 1. d. 26. & 28. q. 3. & d. 30. 35. & 43.

189 Objic. si relativa sunt simul cognitione, ergo unum nequit esse prius origine alio, quod est falsum, quia pater est prior origine filio, cum similitudine enim naturæ stat prioritas originis ex Scot. 1. d. 28. q. 3. F. & in 4. d. 13. q. 1. S. conseq. prob. quia aliqua possunt habere ordinem in intellectu, quæ tamen non possunt habere ordinem extra intellectum, ergo quæ nullam possunt habere ordinem in intellectu, omnino nullum possunt habere ordinem extra intellectum, quia hæc simulatas veluti maxima videtur omnem à parte rei ordinem destruere prioris, & posterioris. Deinde probatur unum relativum debere definiri per alterum; nam ita docet Aristot. 6. Tot. cap. 3. & Porph. cap. de specie, & certè in personis divinis, quæ sunt relativæ, id non videtur posse negari, cum ibi relationes originis terminentur ad correlativum ut sic, non ad absolutum, ut concessum est q. 6. art. 3. ad 3.

Ad 1. negat Doct. cit. 4. d. 13. quæst. 1. S. conseq. ad prob. inquit, quod esse simul in intellectu potest intelligi dupliciter, vel quod illa simulatas determinet actum intelligendi ut transit super objecta; vel quod determinet ipsa objecta, quæ intelliguntur, vel aliter (& recidit in idem) simulatas potest dicere modum objectorum, ut intelliguntur, seu ut comparantur ad actum intelligendi, vel modum ipsorum secundum se, primo modo propositio est falsa, quæ sunt simul in intellectu, &c. quia quantumcunque oporteat ea cointelligi, non propter hoc tollitur aliquid, quod convenit eis secundum se. Dices, ut sub propriis rationibus intelliguntur, habent similitudinem omnimodam in intellectu, ergo nullum ordinem,

Resp. Doct. propriæ rationes eorum habent quandam ordinem inter se, & tamen ipsa ut habentia ordinem habent etiam simultatem, scilicet per comparisonem ad actum intelligendi; sic Deus unico actu simul, & semel intelligit subjectum, & passionem, & effectum, & causa attingendo prioritatem naturæ, quæ inter ipsa vertatur ex natura rei, cum intelligat res, sicuti sunt, itaut similitudo se tenet ex parte actus, ordo ex parte rerum cognitarum, nec unum impedit aliud.

190 Ad 2. constat ex dictis, quomodo illæ auctoritates sint explicandæ ad rationem deductam ex relationibus divinis multa solent asserre Recentiores, nos dicimus ob eam rationem posse probabiliter teneri, quod relativum potest definiri per suum correlativum, hoc enim tenuit Doct. quæst. 15. Univers. in sol. ad penult. & q. 28. prædic. ad 1. princ. & velut probabile defendunt insignes Scotistæ Mauric. quæst. cit. Univers. Zerb. 5. Metaph. quæst. 19. §. *Propter tertium, Vers. dicendum secundo*, Barg. 1. d. 30. §. *Hoc etiam probatur generalius*; Immo Doct. loc. cit. solvit ex professo rationem superius adductam pro parte opposita dicens non esse necessarium in relativis, ut quicquid ingreditur definitionem, sit prius, & notius definito, sed tantum in absolutis, & loco nominis in definitione positi licet definitionem ejus ponere, quando illud ponitur in definitione, tanquam pars definitionis intrinseca, & non tanquam mere additum ab extrinseco, ut est in proposito, unde cessant omnia illa inconvenientia, quæ inde inferebantur, quam solutionem multum commendat Mauricius, & omnes adhibent Thomistæ. Quando autem Doct. in 1. d. 30. ait relativum non debere definiri per correlativum, sed per fundamentum ejus, debet intelligi (inquit Bargius) de definitione data per prius, & notius, & non de definitione absolute; quomodo autem bene possit exponi textus ille 5. Metaph. cap. 15. de intellectu, & intelligibili, itaut non officiat, videatur Doctor. quol. 13. X.

Q U Æ S T I O XII.

De ultimis sex Prædicamentis.

191 **P**arum, vel nihil immoratur Aristot. in tractatione horum prædicamentorum, non quia res sit parvi momenti, & facillimæ explicationis, ut quidam ajunt, nam & hæc suos habent tribulos, & spinas non minus, quam quatuor præcedentes, sed quia potius pertinent ad libros Phys. quam ad logicum institutum, de actione siquidem, & passione, Ubi, & Quando, agitur in 3. & 4. Physic. quamobrem nos quoque paucis hoc negotium expediemus, cum de his ex professo agamus in lib. Phys. igitur prius in communi de ipsis agemus in uno articulo, de hinc singulis singillatim in altero.

A R T I C U L U S I.

Quid formaliter dicant ultima sex Prædicamenta.

Conveniunt omnes in hoc, quod hæc prædicam. consistunt in aliquo ex adjacentia alicujus extrinseci desumpto, sed in hujus assignatione non conveniunt. Aliqui solent ea constituere in mera denominatione extrinseca, itaut nihil reale dicant præter formas absolutas, à quibus tales sumuntur denominationes, unde Ubi v. gr. nihil aliud est, quam denominatio illa extrinseca, quæ provenit substantiæ à superficie continent, Quando à tempore mensurante, habitus, à veste adiacente, &c. tribuitur D. Th. 3. Phys. sect. 4. & 5. Met. sect. 9. sequuntur Hæru. quol. 1. q. 9. Javell. 5. Met. q. 23. Scotus in hoc cap. Mal. ibidem q. 1. Sonc. 5. Met. q. 40. & 41. Fonsc. 5. Met. cap. 15. quæst. 7. sect. 3. Niger in clyp. quæst. 61. Alii concedunt quidem has formas prædicamentales resultare in rebus ex adjacentia alicujus extrinseci, non tamen solas denominationes extrinsecas ponere, sed aliquid reale, in cujus explicatione postea non conveniunt, nam quidam volunt esse modos absolutos, ut Morisân. disp. 9. quæst. un. Jo: de S. Tho. quæst. 19. art. 1. Complut. disp. 16. quæst. 1. qui alios citant. Alii statuunt esse puros respectus, quos vocant extrinsecus advenientes, ut eos discernant à relationibus quarti prædicamenti, quas appellant intrinsecus advenientes, ita Scotus, & Scotistæ omnes cit. supra quæst. 8. Alii demum utrumque conjungunt asserentes præferre absolutum cum respectu, ut v. gr. Ubi dicere locum cum respectu ad locatum, ita Ruvijs in quæst. generali pro ult. prædicam. qui contendit hanc esse sententiam omnium Interpretum Arist. Pro resolutione quæsitæ.

192 Primò statuendum est, hæc ultima sex prædicamenta saltem omnia in sola denominatione extrinseca salvari nec posse, nec debere, nam vel hoc ita intelligitur, ut sit unumquodque horum pura denominatio extrinseca à forma reali desumpta, vel quod sit ipsa forma realis, ut extrinsecè aliquid denominans subjectum; non primum, quia denominatio extrinseca, ut sic, nihil reale ponit in subjecto denominato, & ex his prædicamentis multæ sunt formæ dominantes, ac immutantes intrinsecè subjectum, quod afficiunt, nam aliqua eorum sunt sufficientes termini mutus, & mutationis, ergo saltem ista nequeunt constitui in extrinsecis denominationibus. Neque secundum, quia forma denominans, ut se tenet ex parte subjecti, quod intrinsecè denominat, jam supponitur esse in suo prædicamento, ut visio, quatenus actus oculi est in prædicamento qualitatis; neque ex hoc, quod aliud extrinsecè denominat verb. gr. parietem, in alio reponitur distincto prædicamento, ergo hæc prædicamenta, non salvantur per

per solas denominationes extrinsecas, quomodocunque explicentur.

Secundo nequeunt salvari per modos merè absolutos ex adjacentia alicujus extrinseci in rebus resultantes; probatur, quia quantum ad intrinsecam eorum rationem dicunt ordinem ad aliquod extrinsecum, quo ablato destruantur, nam ablato affectu, vel passio, tollitur actio; ablato loco, & veste, tollitur Ubi, & habitus, ergo non sunt formæ merè absolutæ, Nec valet, quod ajunt aliqui, ista prædicamenta dependere ab aliquo extrinseco, non ut à termino, sed ut à principio, vel forma, à qua sumitur denominatio. Nam constat, actionem v. gr. respicere effectum, vel passum, & ad illud in intrinsecè ordinari, non nisi tanquam ad terminum, sicut ordinatur paternitas ad filium, nam actio alicujus est actio, & in aliud tendere debet, ut sit actio, & effectus apud Philosophos propriè dicitur terminus actionis, unde pudet nos rem tam exploratam probare, esto illos non pudeat id negare; Videatur disp. 11. Phys. q. 3. art. 2. quo loci probamus Ubi non esse formam absolutam, nam illæ rationes procedunt de cæteris istis sex prædicamentis, & hoc totum docuit Boet. de Trin. dum inquit, septem esse prædicamenta relativa, & tria absoluta.

193 Tertiò non bene constituuntur ex absoluto, & respectu simul, nam hæc duo non faciunt conceptum per se unum, qualis esse debet conceptus cujuscunque prædicamenti. Nec juvat respondere cum quibusdam Thomistis, absolutum importari in recto, respectum in obliquo, quod non impedit unitatem conceptus. Non juvat, quia absolutum, & respectivum, sic conjuncta non possunt unum aliquod prædicamentum constituere, sed necessariò sunt in diversis prædicamentis; ut patet de relativis secundum dici, ut sunt manus, caput, pes, ergo, &c. Nec minus satisfacit dicere cum Recentioribus utrumque importari in recto, quia ordo, quem formæ horum prædicamentorum dicunt ad aliud, est de numero relationum transcendentalium, & in eis essentialiter imbitur, ac proinde ex eis fit unum per se, unde dicunt modos horum prædicamentorum esse essentialiter relativos in hoc sensu, non tamen merè relativos, quia non sunt totaliter ordo ad aliud, ut modi quarti prædicamenti; sed partim ad se, partim ad aliud, in quo distinguitur relatio transcendentalis à prædicamentali. Non satisfacit hæc solutio; tum quia supra quæst. 2. jam probatum est ex absoluto, & respectu conceptum per se unum non coalescere, etiam si respectus sit transcendens; tum quia falsum est hæc sex ultima prædicamenta relationes transcendentales importare, quia per se constituunt prædicamenta diversa non minus, quam relationes quarti prædicamenti, & non minus accidunt rebus, quam illæ, ita enim accidit Petro esse filium, esse similem, &c. ac esse agentem, patientem, locatum, &c.

194 At, inquiunt in relatione transcendentali considerari debet id, quod proximè, & immediatè denominatur ad aliud, non verò remotè, quia comparatione subjecti remoti etiam transcendentalis relatio dicitur accidere subjecto; sic scientia dicitur essentialiter referri ad scibile relatione transcendentali, intellectus vero accidentaliter tantum, quatenus sibi accidit ipsamet scientia, quæ est subjectum immediatè relatum per relationem transcendentalem; sic in proposito, quamvis esse agentem, patientem, locatum, &c. accidant subjecto remoto, scilicet, Petro, non tamen subjecto immediatè relato, qui est forma, seu modus ipse actionis, passionis, Ubi, &c. hæc enim essentialiter denominantur ad aliud, & sunt essentialiter modi relativi. Hæc tamen solutio labilis est, nam falsum est, actionem, passionem, Ubi, &c. aliquo modo referri, re enim vera non sunt relata, sed rationes referendi, actio v. gr. est secundum quam in id, quod subjicitur, agere dicimur, Ubi non refertur ad corpus ambiens, aut spatium, sed immediatè refert rem locatam, & sic de aliis, ergo omnes istæ formæ relative sunt ita accidentales subjectis suis etiam proximis, ut formæ relative quarti prædicamenti, atque ideo non sunt transcendentales, sed prædicamentales, sicut illæ.

195 Quarto igitur dicendum restat sex ultima prædicamenta esse puros respectus, & ratio est, quia in omnibus istis aliquid reperitur pertinens ad alia prædicamenta, nec ab illis inveniuntur distincta, nisi per superadditam relationem, ergo respectus erit formalis ratio constitutiva eorum, cum sit distinctiva; prob. assumptum discurrendo per singula, nam actio, & passio dicunt eandem formam fluentem, quæ est in alio genere, & distinguuntur ab ea, & à se invicem per superadditos respectus, ut Arist. declarat 3. Phys. 29. Ubi dicit superficiem quæ pertinet ad quantitatem, & distinguitur ab ea per respectum superadditum continentie; Situs dicit partes quantitatis, sed vario modo ordinatas ad locum. Quando dicit tempus, ut mensuram rei temporaneæ, & denique Habitùs dicit rem alterius prædicam. ut ab alio habitam; Quia verò hujusmodi respectus non insurgunt ex natura extremorum, sed ultra illa petunt aliquod extrinsecum pro eorum resultantia, scilicet eorum approximationem modo jam explicato quæst. 8. ideo Doct. 3. d. 1. quæst. 1. & 4. d. 13. quæst. 1. & quol. 11. art. 4. & alibi eos appellat respectus extrinsecus advenientes cum Gilbert. lib. sex. princip. cap. 1. in fine, & per hoc distinguuntur à relationibus quarti prædicamenti, quæ omnes sunt intrinsecus advenientes; & hanc sententiam præter Scotistas ibi cit. sequuntur Lovanien. hic Venet. 5. Met. cap. 36. & alii. Observandum tamen est, non ita debere constitui in respectibus extrinsecus advenientibus hæc prædicamenta, quasi singula præferant respectus reales, ut passim videntur docere Scotistæ, quia ut mox constabit, prædicamentum Quando non potest dicere respectum realem, cum formaliter, & com-

pletè non confurgat in rebus, nisi per opus intellectus, potest tamen etiam ejus formalitas constitui in respectu extrinsecus adveniente, quatenus ad iustar ejus efformatur ab intellectu.

In oppos. objic. 1. quod sint meræ denominationes extrinsecæ ex rebus aliorum prædicam. desumptæ, nam ita significavit Auctor sex princ. cap. 1. in fine, distinguendo enim ibi, quæ extrinsecus contingunt, ab his, quæ intrinsecus se habent, & illa distribuit in sex principia. Resp. Auctorem sex princ. ideo hæc ultima sex prædicam. appellasse formas extrinsecas, quia sunt relationes extrinsecus advenientes, ut ait Doct. quol. 11. R. non autem quia importent solas denominationes extrinsecas. Vel dicatur, res ab his prædicamentis posse dominari tum intrinsecè, tum extrinsecè, intrinsecè quidem à modis ipsis inhærentibus, extrinsecè verò ab aliquo extrinseco adjacente, ex cujus adjacentia talis modus resultat in subiecto, & quia illud extrinsecum adjacens notius est, quam modus realis intrinsecè subiecto inhærens, hinc sæpè explicari solent hæc prædicam. per denominationes extrinsecas.

196 Secundo objic. Complut. quod non dicant respectum, quia propria ratio relationis est *esse ad*, seu referre unum ad aliud, id autem non convenit his prædicam. ut constat discurrendo per singula, nam quatuor ultima prædicam. ex propria ratione dicunt *esse in*, siquidem Ubi facit rem esse in loco, Quando in tempore, Situs disponit partes in loco, & habitus resultat ex eo, quod vestis sit in corpore. De actione item & passione idem patet, tum quia ex propria ratione non dicunt *ad*, sed actio dicit esse *ab* agente, passio verò in passio, tum etiam quia si essent veræ relationes, necessario essent mutue, quod tamen esse nequit, quia actio, & passio non sunt simul natura, illa enim est actus activi, hæc verò passivi, ex 3. Phys. 29. activum autem est causa passivi, & prius illo ut de se constat.

Resp. neg. min. ad prob. dicimus Ubi facere rem in loco aliud non esse, quam facere rem ordinari ad locum, & idem pariter suo modo dicendum de Quando, Situ, & Habitu, nam etiam inhærentia facit accidens esse in subiecto, unio facit formam esse in materia, & tamen adhuc important quid relativum; ex hoc ergo inferre non licet hujusmodi prædicamenta non esse relativa, sed solum in suo genere habere peculiarem modum denominandi, qui tamen adhuc relativus est, diversæ enim relationes diverso modo suos respiciunt terminos pro earum diversitate, semper tamen relativo modo, unde Ubi facere rem in loco. Quando in tempore, &c. aliud non est, quam respicere ipsum terminum, respicere tamen tali, vel tali modo. Sic etiam dicendum ad aliud de actione, & passione, & dum actio dicitur esse *ab*, hoc non est intelligendum de ipsa actione pro formali, ut hoc prædicamentum constituit, sed pro materiali; & pro re acta, seu forma fluente; ut dicimus in Phys. gratis etiam concedimus actionem, & passionem, si pro formali considerentur, esse mutuas relationes, & esse simul natura, ac etiam activum, & passivum, nam sub denominatione relativa unum non est causa alterius, nec prius alio, sed tantum pro materiali, ut dici solet de patre, & filio.

197 Tertiò arguit Suar. probans non esse relationes extrinsecas advenientes, nam vel omnes relationes extrinsecus advenientes, quæ sunt distinctæ rationis, habent vim constituendi distinctum prædicamentum, vel non, primum constat esse falsum, nam unio secundum Scotum est relatio extrinsecus adveniens, & tamen non pertinet ad aliquod ex sex prædicamentis, nec constituit novum prædicamentum, sed pertinet ad prædicamentum formæ, quam unit, si vero dicatur secundum, tunc debet assignari regula discernendi in quibus relationibus sit sufficiens ratio ad constituendum distinctum prædicamentum, & in quibus non; vel sicut ex relationibus intrinsecus advenientibus constituitur unum dumtaxat prædicamentum ita ex extrinsecus advenientibus debet constitui alterum; Nec enim videtur ratio, cur tot debeant constitui prædicamenta harum relationum, & non illarum præsertim, cum non minor copia sit relationum intrinsecus, quam extrinsecus advenientium.

Resp. Faber 5. Met. disp. 23. cap. 3. ad 7. concedit relationem unionis non pertinere ad aliquod illarum sex prædicam. nec ab illis exauriri totam multitudinem hujusmodi relationum. At contra hanc solutionem directè procedit instantia Suar. & quamvis verum sit respectum unionis, & alios quosdam per varia prædicam. vagari denominativè, & per accidens, adhuc tamen assignari debet aliquod determinatum ex illis novem, in quo per se, & quidditative reponatur, ut ait Doctor 4. d. 12. quæst. 1. §. *Ad questionem*, ubi etiam innuit, & clarius quol. 11. art. 4. respectus omnes extrinsecus advenientes in illis sex prædicam. contineri. Quare ibid. in 4. ait quod fortè attinet ad genus passionis, ut sic passio dicat non tantum respectum passivi ad agens, sed ad formam, vel fortè ad genus actionis, ut sic actio dicat non tantum respectum agentis ad patientem, sed formæ informantis ad illud, quod informat; & quia Doctor dubitative loquitur, ideo Mair. 1. d. 29. quæst. 1. art. 3. ait pertinere ad prædicam. Ubi propter intimam præsentialitatem; Sed probabilius inquit Bassol. 4. d. 12. quæst. 1. art. 1. pertinere ad prædicam. habitus, quod nos quoque docuimus 1. part. Inst. & amplius declarabimus art. seq. Ad argum. igitur conceditur primum membrum, & neg. falsitas; constituta sunt autem plura genera, & prædicam. ex relationibus extrinsecus advenientibus, quam ex aliis, non ex natura rei, nam æque bene poterat unum ex illis, sicut ex istis constitui, sed totum id factum est ad commodiorem doctrinam, nam major cernitur diversitas in modo denominandi inter relationes extrinsecus advenientes, quam in aliis, sicut etiam licet accidens, & con-

& substantia sint duo membra ens in communi dividenda; quia tamen major quædam diversitas cernitur inter accidentia ex diversis eorum muneribus, idè novem genera accidentium constituta sunt, & unum substantiæ: Alia quædam contra hoc fieri solent argumenta, quæ potius tangunt prædicamenta quædam in specie, idè commodius infra adducuntur. Demum arguit Aureol. 1. d. 30. p. 1. art. 3. quod sex prædic. non sunt respectus, quia hodiè, hic, stare, sedere, & cætera non dicunt habitudinem ad aliud, tum quia respectus, & ad aliquid sunt idem, sed ista non sunt ad aliquid, ut patet ex Arist. in Log. & 5. Met. 20. Negatur assumptum, immò ista nequeunt explicari sine habitudine ad aliud, ut mox patebit explicando rationes singulorum; non vocat autem Aristot. hæc ad aliquid, quia per *ad aliquid* antonomastice intelliguntur solum relationes quarti prædicamenti, undè Formalistæ nostri tract. formalit. artic. 1. notant solum habitudines quarti prædicamenti propriè relationes appellari, cæteros autem dici dumtaxat respectus, quamvis re vera id sit solum discrimen in nomine, quia relatio, & respectus idem sunt in rigore loquendo.

ARTICULUS II.

De singulis sex prædicamentis; & primò de Actione, & Passione.

198 **A**ctio, ut quintum constituit prædicamentum, definitur à Gilberto, quod sit illa, *secundum quam in id, quod subijciuntur, agere dicimur*, idè ut explicuimus 1. part. Inst. tract. 1. cap. 8. cum Scoto 4. disp. 13. quæst. 1. est respectus ipsius agentis ad passum, quo agens dicitur formaliter agens; circa quam definitionem non immoramur, quia ibidem sufficienter est explicata; Hic autem investigandum manet, quænam actiones ad hoc prædicamentum spectent.

Primò quaeritur, an actio, quæ hoc prædicamentum constituit, debeat esse productiva sui termini (eo modo, quo dici quidpiam potest relatione produci, ut nimirum principio formali denominandi produciens, non autem ut ratione formali producendi, ut Doct. explicat in 4. loc. cit. sub P. & Tatar. quæst. ult. prædicam. dub. 3.) idè respicere effectum pro termino, & communis sententia, affirmat talem esse debere, immò apud Thomistas est ita certum, ut id potius supponant, quam probent, sequuntur Recentiores omnes nemine discrepante, quod etiam videtur innuere Doctor 1. disp. 3. quæst. 6. ad 1. princ. & 4. d. 11. quæst. 3. M. & quol. 13. Dd. & tenet Bonet. in hoc prædicam. Cæterum quamvis in communi modo loquendi soleat actio sumi pro illa, quæ est productio termini, & agere pro actu efficiendi, & producendi, tamen propriè loquendo de actione, ut hoc constituit prædicamentum, non est, quod sit productiva termini, sed transmutativa subiecti, itaut pro termino respiciat non aliquem effectum per ipsam factum, sed aliquod subiectum per ipsam transmutatum, quare dum ignis calefacit aquam, actio hujus prædicamenti non respicit pro termino calorem, sed aquam per calorem transmutatam, ita Doct. 4. loc. cit. §. *ad hujus autem difficultatis*, ubi disertè hos distinguit respectus, & relationem causæ producentis ad effectum productum rejicit ad quartum prædicamentum, velut intrinsecus advenientem, respectum autem causæ transmutantis ad subiectum transmutatum in hoc prædicamento reponit, ut intrinsecus advenientem, sequuntur Scotistæ omnes Zerb. 5. Met. quæst. 20. §. *Propter primum* Tatar. loc. cit. Ant. And. lib. sex princ. quæst. 6. & alii passim. Probatur autem, tum ex ejus definitione à Gilber. allata, nam id, quod subijciuntur actioni agentis, non est effectus per ipsum productus propriè loquendo, sed materia, circa quam agit, tum ex exemplis ab ipso Aristot. adductis in hoc cap. de calefacere, & frigefacere, calefieri, & frigefieri, delectari, & tristari, ignis enim dicitur calefacere aquam, non calorem, & aqua calefieri, non calor, voluntas dicitur tristari, & delectari, &c. tum quia subiectum dicitur passum, non effectus, ita ut passio est in subiecto, non in effectu, ergo agens, ut respicit passum, non dicit habitudinem productivi, sed potius transmutantis; tum demum quia ut arguit Doctor cit. in 4. G. potentia activa est principium transmutandi aliud, in quantum aliud, 5. Met. 16. ergo actio est transmutatio alterius, in quantum est alterum, sed respectus productionis non est propriè transmutatio, quia non respicit aliud, in quantum aliud, sed potius facit aliud. Neque Doctor locis in oppositum cit. voluit oppositum asserere, sed actionem de genere actionis vocat productivam juxta communem modum loquendi, & in 4. disp. 13. ubi de hoc agit ex professo, suam profert sententiam, vel per actionem propriè dictam & de genere actionis intelligit illam, quæ non tantum grammaticaliter dicitur actio, quosensu operatio vitalis spectans ad prædicamentum qualitatis dici solet actio, quæ explicatio colligitur ex ipso contextu.

199 Secundò dubitatur, an sola actio transiens spectet ad hoc prædicam. ut vult Soncin. 9. Met. quæst. 21. Masius hic quæst. 2. & alii, an potius etiam actio immanens. Et dicendum est, quod licet accipiendo actionem immanentem pro operatione vitali, ut sumit Arist. 9. Met. 16. non spectat ad hoc prædicamentum, quia in hoc sensu non est vera actio, sed æquivocè solum, & grammaticaliter, quatenus significatur per verbum activum, ut intelligere, velle, &c. undè propriè spectat ad genus qualitatis, ut notat Doct. quol. 13. DD. tamen accipiendo actionem immanentem pro ea, quæ est ad terminum manentem in agente, seu qua idem seipsum immutat, Musfriu, & Belluri Tom. 1. Logica.

ut actio, quæ aqua calida se reducit ad pristinam frigiditatem, sic spectat ad hoc prædicamentum; non quidem ea ratione, quæ est productiva termini, sed quatenus transmutativa subiecti, quod non est ab agente diversum, quia, ut dictum est; sola actio transmutativa ad hoc prædicam. attinet, & idem dicendum est de actione transeunte, ut est species hujus prædicamenti.

Dices, potentia activa est principium transmutandi aliud, in quantum aliud 5. Met. 17. ergo sola actio transiens est species hujus prædicam. Deinde ex alia parte etiam actio immanens sumpta pro operatione vitali videtur ad hoc spectare prædicamentum, quia Arist. hic enumerat delectari, & tristari, quæ sunt operationes vitales. Resp. ad 1. ex Doct. 2. d. 25. q. un. ad 2. princ. re vera Aristot. ibi non tantum definire potentiam activam, ut aliqui contendunt, sed etiam activam, assert enim exemplum de medico seipsum medente, verum est observandum non dicere absolute potentiam activam esse principium transmutationis in altero, sed subdit, vel prout alterum est, medicus enim sanat seipsum, qui tamen non est aliud à seipso, sed in quantum medicus est sanans, est aliud à seipso, in quantum sanatur, sanatur enim in quantum infirmus, non in quantum medicus, non ergo per hoc excludere voluit actionem transeuntem. Ad aliud adumbravit Arist. actiones vitales in hoc prædicam. ob aliquam similitudinem, quam habent cum actionibus hujus prædicam. quatenus scilicet eorum esse in fieri consistit, & cum continua dependentia ab agente, ut declarat Doctor cit. 1. d. 3. q. 6. ad 1. princ. & quol. 13. Dd. non autem quia verè sint actiones hujus prædicamenti, vel idè eas hic enumeravit, quia in actibus vitalibus semper intervenit actio etiam de genere actionis, cum obiectum immutet potentiam, & potentia dicatur intentionaliter pati.

200 Tertiò dubitatur, an sola actio successiva spectet ad hoc prædicamentum. Afirmat Soncin. loc. cit. quia Arist. 3. Phys. 19. docet actionem esse motum, qui utique successivus est, ac proinde excludit ab hoc prædicam. omnes actiones instantaneas; idipsum videtur docere Doct. loc. nuper cit. 1. d. 3. q. 6. & 9. O. & quol. 13. Omnino tamen dicendum est, etiam actionem instantaneam debere sub hoc prædicam. recludi; tum quia actioni instantaneæ conveniunt omnia, quæ de actione hujus prædicam. solent enunciari; tum quia in alio prædicam. convenientius collocari nequit, si enim dicas ad prædicam. sui termini pertinere, hoc idem de actione successiva dici poterit. Nec Aristot. oppositum docuit, quia non sumit ibi motum præcisè pro eo, qui successivus est, sed potius prout etiam mutationem complectitur, nec verum est, motum esse essentialiter successivum, nam etiam in instanti fieri potest, ut dicimus in Phys. Nec etiam oppositum docuit Scotus, nam 4. d. 43. quæst. 5. G. & H. ait; animationem fieri in instanti; & tamen concedit ibi intervenire actionem hujus prædicam. & quod amplius est, concedit posse interdum actionem, & passionem fieri sine quocunque motu, & mutatione, ut cum subiectum formam recipiens non præcedit tempore sub ejus privatione, Aristot. autem 3. Phys. inquit semper esse conjunctas cum motu, quia sic regulariter fiunt. Immo etiam quol. cit. actionem, qua intellectus seipsum immutat in instanti, dicit esse hujus prædicam. in 1. autem d. 3. q. 6. solum dicit actionem esse in continuo fieri, idè in continua dependentia ab agente, quamdiu durat, non tamen quod necessario debeat esse successiva, & in quæst. 9. ait, actionem successivam magis propriè dici actionem, quam instantaneam, quia in successiva acquisitione formæ in subiecto, ut caloris in aqua per totam horam in toto illo tempore non dicitur aqua calefacta, sed tantum calefieri propter continuam successionem formæ in subiecto, sed in acquisitione instantanea, ut luminis in aëre, quamvis propter continuam dependentiam formæ ab agente dici possit aer illuminari, potest tamen etiam illuminatus dici, cum sit actio tota simul, ob quam denominationem videtur à ratione actionis, & passionis deficere, quæ solent resdenominare in fieri, non in facto esse.

201 Quartò dubitatur, an sola actio accidentalis ad hoc pertineat prædicam. num etiam substantialis; & quamvis Suar. disp. 48. sect. 6. num. 5. opinetur solas accidentales hoc prædicam. constitutere, dicendum tamen est, etiam in ipso substantialis contineri: tum quia formaliter, ac entitative ita est accidens actio terminata ad quantitatem, & qualitatem sicut terminata ad substantiam, ut apud omnes est in confesso, undè generatio substantialis solum talis dicitur extrinsecè denominatione à termino sumpta, qui est substantia: tum quia tantam connexionem habet actio accidentalis cum suo termino, sicut substantialis cum suo, ergo vel omnes reduci debent ad prædicamentum sui termini, vel omnes ad istud; tum quia aliz relationes fundatz in substantia, & ad substantiam terminatz, adhuc spectant ad prædicam. relationis, non substantiæ, ut docet ipse Suarez disp. 47. sect. 7. num. 4. ergo idem dicendum de actione, & hic est communis omnium sensus contra Suarez: Nec obstat, quod ipse ait, substantiam, & accidens analogicè convenire, non univocè, atque ita idem dicendum esse de actionibus ab ipsa terminatis. Nam falsum est assumptum, ut dicemus in Met. quo etiam concessio adhuc neg. confeq. quia opus non est tantum esse distantiam inter actiones ipsas, quanta est inter terminos, ut patet in actionibus terminatis ad prædicamenta.

Cum autem dicimus actionem substantialem, & accidentalem esse species hujus prædicam. non utique loquimur de actionibus productivis, quæ scilicet terminantur ad substantiam, vel accidens per ipsas productum, quia in hoc sensu spectant ad quartum prædicamentum: sed per actionem substantialem, eam intelligimus, qua agens subiectum transmutat per inductionem formæ substantialis, & per accidentalem,

dentalem, qua transmutat subiectum per inductionem formæ accidentalis, ita enim sunt species actionis transmutativæ, quæ propriè est genus huius prædicamenti. Ubi tamen observari non ita specie scerni sub hoc genere actionem successivam, & instantaneam loquendo tam de productiva, quam de transmutativa: tum quia actio illuminandi medium fieri potest in instanti, & etiam in tempore, per successivam nempe approximationem corporis luminosi: tum etiam quia tempus, & instans non sunt nisi mensuræ harum actionum, non autem intrinsecæ earum differentię.

202 Passio, licet multiplicem habeat acceptionem, ut passim Auctores notant, tamen formaliter sumpta, ut hoc constituit prædicamentum, accipitur pro respectu opposito actioni; qui subjectivè residet in passio, sicut actio è contra in agente, undè definitur à Scoto 4. quæst. 13. cit. quod sit respectu passii ad agens, seu transmutati ad transmutans: à Gilb. verò, quod sit effectus, illatioque actionis, quod quidem intelligi non debet de sola illatione consecutionis, ut notavimus 1. part. Inst. sic enim non tantum actio passionem, sed etiam passio actionem infert, cum sint relationes mutue, sed de illatione causationis, quo sensu causa dicitur inferre effectum, non è contra: quod nec etiam in toto rigore intelligendum est, quia passio non est propriè effectus actionis, cum actio huius prædicam. non sit productiva, ut dictum est, sed intelligendum est per quandam analogiam, quatenus nimirum concipitur quodammodo consequi ad actionem, quia enim agens agit, dicitur passum pati, non è contra, undè non est sola illatio consecutionis, sed etiam quodammodo causationis. Quia verò passio prædicamentalis adæquatur cum actione prædicamentali, eique opponitur, consequenter omnes illas divisiones habebit, genera, ac species, quas habet actio, cum tot modis unum dicatur oppositorum, quot reliquum, unde servata proportionem prædicamentum hoc ad instar præd. actionis coordinari poterit, ac debeat.

203 Sed hic quæri solet, cur passio distinctum constituat prædicamentum ab actione, quia relativa mutua ad idem solent spectare prædicamentum. Nec valet, quod ait Tat. hoc solum verificari in relativis intrinsecis advenientibus. Quia id etiam cernitur in extrinsecis advenientibus, Ubi enim activum, & passivum, Quando activum, & passivum, &c. unum dumtaxat constitunt prædicamentum. Accedit, quod bene cogitari potest ratio essentialis communis actioni, & passioni, sicut cogitur communis Ubi activo, & passivo. Sed ad hæc omnia constat ex dictis disp. 6. quæst. 1. ubi docuimus distributionem illam prædic. planè naturalem non esse, ac necessariam, sed artificiosè inventam pro commodiori captu ad evitandam rerum confusionem, Et utique concedendum est posse excogitari rationem actioni, & passioni communem, sub qua contineantur, velut sub genere communi, ut dicimus de Ubi activo, & passivo; Quare autem potius ex actione, & passione duo constituta sint prædicamenta, quam ex aliis scilicet Ubi activo, & passivo, &c. ratio est, quia alia quatuor ultima prædicamenta non participant veram, & propriam rationem actionis, & passionis, sed potius grammaticaliter. Et quia de formalitate actionis, & passionis, de earum distinctione ab invicem, & à motu; deque subiecto illarum agimus ex professo in Phyl. disp. 7. qu. 3. non amplius immoramur; de affectionibus verò earum sufficienti, quæ in Inst. dicta sunt, est enim res parvi momenti, Hic valde fuscè tractat Poncius de natura actionis, & passionis, cuius doctrina longiori indiget examine, si enim unquam à semita Scoti exorbitat, id est in præsentia materia, opportunè autem id fiet disp. 6. Met. q. 1. art. 5. ubi rursus de hac re sermoredibit, & art. 4. opinionem Aureoli confutamus de actione, & passione.

De Ubi, & Situ.

204 **E**xacta quoque de his tractatio pertinet ad 4. Phyl. quare hic solum breviter tangemus, & resolvemus difficultates ibi ex professo exagitandas.

Primo dubitatur an præter locum extrinsecum, qui à Peripateticis ponitur superficies ambiens corpus ab extrinseco, ab aliis verò spatium, vel vacuitas quædam ab ipso corpore occupata, & repleta, sit admittendum Ubi, ut accidens superadditum, quo reformaliter dicatur locata, & ubicata, & ad hoc prædicamentum directè spectans. Nominales id passim negant afferentes Ubi, non esse, nisi denominationem extrinsecam à loco, in quo res esse dicitur, si ve esse ipsum locum realem extrinsecè denominantem, quod etiam tuetur Masius hic quæst. 5. Coninch. de Sacram. ad quæst. 75. art. 4. dub. 1. & quidam alii, qui ajunt esse simplicem indistantiam loci, & locati, quæ non est, nisi negatio distantię.

Verum opposita sententia communis est Scotistis, & Thomistis, quam contra Nominales propugnamus disp. 11. Phyl. q. 3. art. 1. cum Doct. quol. 11. & 2. d. 2. q. 6. & 4. d. 10. q. 1. & 2. & alibi; Unicum fundamentum, quo ceteri utuntur assertur à Doct. quol. 11. art. 3. nam potest esse Petrus in rerum natura, & etiam hæc superficies, si ve spatium, & quod Petrus non sit hic, seu in isto loco, ergo Petrus esse hic, seu habere hoc Ubi est aliquid superadditum entitatibus loci, & Petri, (qua ratione desumpta ex separabilitate solent communiter contra Nominales probarentur, quas Neotherici appellant modales, rebus ipsis superadditæ) Nec sufficit dicere ubicationem Petri hic esse solam indistantiam ipsius ab hoc loco, quia hoc novum superadditum non potest esse simplex negatio, nova enim negatio non datur, nisi per ablationem alicujus positivi præcedentis, dum autem Petrus de novo est in hoc loco, non amisit, nisi existentiam in alio, & distantiam ab isto, si ergo hæc sunt positivum quid, positiva etiam erit, & realis indistantia, quam per motum acquirit in

hoc loco, eadem enim est ratio de distantia, & indistantia ab hoc, & illo loco. Nec sufficit dicere ubicationem Petri hic esse novam denominationem extrinsecam ab hoc loco; tum quia non potest dari nova denominatio realis sine mutatione nova reali, ut docet Doctor 4. d. 16. q. 2. si enim res eodem modo permanent, eodem quoque manebunt denominationes ab ipsis desumptæ; tum quia vel hæc denominatio provenit à loco in Petrum virtute alicujus de novo superadditi, vel non; si primum, habetur intentum, si secundum, ergo quamdiu Petrus, & iste locus existunt in rerum natura, semper Petrus eodem modo denominabitur. Si dicas non manere semper eandem denominationem, quia non semper habetur debita applicatio Petri huic loco ad suscipiendam illam denominationem. Contra est, quia de hac applicatione inquirimus, num sit quid à Petro distinctum, nec ne, si non est quid distinctum, semper manebit eadem denominatio, quia eadem applicatio, si est quid distinctum de novo superadditum, hoc est, quod contendimus. Nec tandem sufficit dicere ubicationem Petri, non unum quid, sed duo importare, scilicet Petrum prout hic, seu Petrum cum connotatione huius loci. Semper enim urget eadem difficultas, quid dicat Petrum prout hic, & hæc nova connotatio, vel enim est, quid superadditum entitatibus loci, & Petri, & habetur intentum, vel non, & sic semper Petrus erit hic.

205 Hinc bene advertit Arriag. disp. 14. Phyl. num. 7. ubi optimè hanc rationem prosequitur, quosdam Recentiores Nominales nonnisi vocibus multiplicatis, & astute variatis Scoticum eludere argumentum, dicunt enim corpus hoc distare ab illo non esse ali-quod intrinsecum, sed esse, quod possit inter utrumque tantà quantitas intercipi, esse autem propinquum, esse, quod nihil possit intercipi, sed mutuo se tangant. Hæc planè sunt meræ voces, nam de hac ipsa interapedine, de hoc contactu, &c. semper inquirimus, an sit quid de novo superadditum positivum, vel negativum, & semper urget eadem difficultas quibuscunque vocibus, & thecnis contentur isti negare ubicationes. Rationes autem, quibus isti moventur, diluimus in Phyl. loc. cit. cum quibusdam objectionibus Coninch. quem ex professo nuperrimè infectatur Jo. de Lug. disp. 5. de Sacram. Euchar. sect. 4. & 5. Concludimus ergo ex applicatione rei ad locum resultare in loco Ubi activum, & in re locata passivum ambo spectantia ad hoc prædicam. ut dictum est in Inst.

At obijcies ex Coninch. sensu percipimus aliquem esse in loco, in quo antea non erat, non percipiendo in eo aliquem realem modum, qui antea non perciperetur, ergo, &c. Resp. Mair. 1. d. 39. q. 1. ar. 4. neg. assumptum, ait enim visu percipi distantiam, & rem esse à dextris, non à sinistris, hic, non ibi, quod postea fuscè probat Arriag. disp. 4. de Anim. à num. 63. Alii tamen non concedunt immediatè videri ubicationem, sed solum arguitivè dignosci ex eo, quod experimur, & sentimus diversam applicationem oculi, & pupillæ ad videndum idem objectum nunc, quam antea, unde colligimus objectum esse in alio loco, quam prius, ita Vasq. 1. p. disp. 101. cap. 2. & seq. Jo. de Lugo cit. ubi fuscè de hoc disserit; sed quicquid sit de hoc, quod spectat ad lib. de Anim. certum est hunc arguendi modum esse fallacem, quia nec etiam quantitas immediatè visu percipitur, nec etiam interdum motus, ut cum quis intra cameram navis inclusus movetur cum navi, & tamen Coninch. ista non negat; alia quamplura obijcit ibi hic Auctor, quæ facillè dissolves, si videbis disp. cit. Phyl. præterquam quod singula accuratè retorquet, & diluit Joan. de Lugo cit.

206 Secundò dubitatur, quinam sit proprius, & per se terminus, in ordine ad quem attendi debet Ubi passivum rei locatæ. Thomistæ passim, ut referunt Complut. disp. 16. qu. 3. dicunt esse superficiem extrinsecam, & fundantur in definitione de ipso tradita à Gilb. qui inquit esse circumscriptionem corporis à loci circumscriptione proveniente, sola autem superficies ambiens propriè est locus, ut constat ex 4. Phyl. & sic etiam loquuntur Scotistæ ex Doct. quol. 11. Ex adverso Neotherici omnes, quibus prævit Suarez disp. 51. Met. sect. 1. inquit modum Ubi per se non pendere ab ullo corpore extrinseco ambiente, sed à certo, & determinato spatio, cui per tale Ubi res dicitur intimè præsens, etiam ablato quocunque corpore ambiente, ut constat de ultima sphaera, quæ verè, & propriè habet Ubi, nec tamen circumscribitur ab alio corpore, & de motu factio in vacuo, si daretur, per quem utique acquireretur Ubi sine ullo ordine ad corpus ambiens, addunt tamen, quod quia modo motus fit in pleno, ideo hoc idem Ubi per accidens etiam respicere superficiem ambientem. Cæterum uterque dicendi modus suos habet tribulos, & spinas; primus enim difficulter assignat terminum realem, & positivum motus in vacuo; nam quod inquitur quamplures Thomistæ, & Scotistæ tunc acquiri majorem, vel minorem distantiam, & propinquitatem, rejicitur à nobis disput. 12. Phyl. q. 3. art. 1. & absolute non valet, tum quia distantia, & propinquitas sunt relationes intrinsecæ advenientes, ut ibi ostendimus, ac proinde nequeunt per se primò terminare motum; tum quia non fundantur in nuda substantia corporum, alioqui semper essent eodem modo propinqua, vel distantia, sed supra ubicationes illorum, quæ determinatæ sunt ad fundandam tantam distantiam, vel propinquitatem, ut docet Doct. 4. d. 10. q. 2. R. ac proinde semper remanet difficultas, penes quid attendi debeant ubicationes illæ, tum tandem quia allata responsio nequit habere locum in vacuo interminato, ubi nullum esset corpus præter illud, quod in eo moveretur, in ordine ad quod posset attendi distantia, vel propinquitas, qua de causa nonnulli negant in tali vacuo posse fieri motum, sed cerrè absque fundamento, nam qua ratione concedunt motum in vacuo terminato, coguntur etiam ipsum concedere in interminato.

207 Alter quoque dicendi modus ægrè explicat præsentiam realem in ordine ad spatium imaginarium, cum quia hoc spatium nequit habere rationem loci, & ejus munera exercere, ut fuscè ostendimus disp. 11. Phyl. q. 1. art. 1. tum quia cum nihil sit, nequit terminare respectum realem distantiae, propinquitatis, & præsentiae, ridiculum enim est dicere rem distare à nihilo, vel esse nihilo præsentem, ut ostendimus ibid. q. 3. art. 2. qua de causa Arriag. cit. sect. 3. & Jo. de Lug. sect. 6. ingenuè fatentur, quod cum dicunt hoc Ubi respicere tale spatium, nolunt explicare aliquem ordinem, quem tale Ubi dicat verè ad illud spatium, sed tantum significare tale Ubi fundare talem ordinem distantiae ab alio Ubi, unde concludunt ubicationes in re, tam esse absolutas, ac albedinem, & nigredinem, & quod sicut albedo à seipsa habet constituere album, & non nigrum, vel dulce sine ullo respectu ad connotata diversa, ita de ratione ubicationis hujus est constituere Petrum hic præsentem, & non alibi, & ipsum constituere in tanta, vel tanta distantia ab alio Ubi. Verum quoniam Recentiores præsertim ex societate posuerint Ubi modum absolutum, nullus tamen hucusque sic purè absolutum statuerunt, ut præcitati Auctores, nam ad minus dixerunt esse relativum secundum dici, & includere relationem transcendentalem ad spatium; Et sanè hic videtur communis omnium sensus, quod Ubi non sit modus merè absolutus, quia videmus ejus effectum esse relativum, non enim constituit rem in ordine ad se, sed ad aliud, nimirum in tali loco, vel spatio: tum quia si per modum Ubi non constituitur res alteri præsens, sed solum sibi ipsi, frustrapponitur, quia ut aliquid sibi ipsi sit præsens, sufficit existentia, qua est in rerum natura, nec enim alium effectum addere potest præsentia ad se præter existentiam, hæc autem habetur per productionem, non per motum, sicut habetur Ubi: tum quia si ubicationes sunt res absolutæ, sicut albedo, sanè sicut duæ albedines possunt esse in diversis subjectis, ita & duæ ubicationes ejusdem rationis, & sic plura corpora poterunt esse naturaliter in eodem spatio, vel loco: & est prorsus voluntariè dictum, quod inquit Arriag. cit. illas duas ubicationes talis esse naturæ, ut naturaliter una petat, ne alia existat in rerum natura. Quia hoc non videmus in aliis formis absolutis quantumcunque impossibilibus, possunt enim omnes existere in rerum natura; si habeant diversa subjecta.

208 Itaque ad has angustias evitandas juxta dicta in Phyl. loc. cit. distinguendum est duplex Ubi, unum locale, alterum præsentiale, illud attenditur in ordine ad superficiem ambientem, quæ propriè est locus, & est per se terminus motus localis, quia hic nequit fieri, nisi in pleno, quatenus localis est, alterum verò attenditur in ordine ad diversas partes, non quidem formales, sed virtuales divinæ substantiæ ubique diffusæ, cum enim hæc sit virtualiter divisibilis, habet consequenter virtutem terminandi diversas præsentias, ut ex Scoto colligitur 2. d. 2. qu. 7. ad 1. princ. & 4. d. 10. quæst. 3. ad 3. & alibi sæpè, dicitur autem hoc Ubi præsentiale simpliciter, non locale, quia divina substantia propriè non est locus corporum, cum intimè illis illabatur, & hoc Ubi est per se terminus motus lationis, qui esto factus in pleno coincidat cum locali, tamen secundum se æquè fieri potest in pleno, ac in vacuo, quia habet pro per se termino aliam, & aliam præsentiam ad alias, & alias partes virtuales divinæ substantiæ, ubique diffusæ, etiam in vacuo, & spatiis imaginariis, quæ omnia fuscè declarantur in Phyl. loc. cit. & quia quilibet respectus præsentiae spectat ad hoc prædicam. ut docet Scot. 3. d. 10. q. 1. K. idè hoc Ubi præsentiale, non minus, quam locale ad hoc spectabit prædicam.

Ex qua doctrina benè intellecta facilè solvitur difficultas, circa cujus solutionem adeo insudat hic Poncius disp. 17. num. 65. & indo, arguit enim ibi, quod Ubi non importet respectum, quia si unus solus Angelus esset in rerum natura extra Deum, & nulla alia creatura producta, utique hic haberet suum Ubi intrinsecum, nam posset terminare actionem Dei realem loco motivam, posset enim Deus realiter ipsum transferre de una parte spatii imaginarii ad aliam partem ejusdem spatii, posset siquidem ponere ipsum taliter in spatio imaginario, ut si iterum crearetur mundus, sicut modò est creatus, Angelus ille haberet locum suum in Hibernia v. gr. & posset ipsum postea ponere taliter in spatio, ut si produceretur iterum mundus, haberet locum suum in Italia; hoc autem non posset contingere, nisi in spatio imaginario Angelus haberet aliud, & aliud Ubi, tanquam formam absolutam, quia non haberet quid reale extrinsecum in spatio imaginario, ad quod terminaretur. Ad quam difficultatem solvendam tres ibi adducit Poncius solutiones, unam alia pejorem, nam in prima concedit posse dare Ubi absque termino reali, & realiter existente, dummodò sit possibilis, quod adhuc sit respectus extrinsecus adveniens, qua etiam ratione concedit de potentia Dei absoluta posse poni in materia respectum actualem unionis absque forma, cui dicatur unita, quo nihil absurdus, & implicantius cogitari potest. Alia responsio dicit posse in tali casu Angelum de una parte spatii ad aliam transferri, sed quod illa actio non esset realis positiva, quia per eam nihil produceretur positivum, sed tantum in distantia, quæ est negatio distantiae. Quæ solutio adeo vana est, ut nec ipsi arrideat, nam sic respondentes tenentur assignare terminum illius distantiae, vel indistantiae, quo semel assignato ille idem dici poterit terminus ipsius Ubi, vel præsentiae, quam negant tali motu acquiri. Denique ipse respondet, quod in tali casu non posset Angelus moveri de una parte spatii imaginarii ad aliam partem, & quod Angelus productus in spatio imaginario solus esset ex se indifferens, & inde terminatus ad quamcunque partem mundi, & propterea Deus, ut determinaret ipsum ad unam partem v. gr. Hiberniam præ Italia, aut è contra,

Maffrii, & Belluti Tom. I. Logica.

deberet tum cum produceret Hiberniam, aut Italiam, producere respectum extrinsecus advenientem in ipso ad unam, & non ad alteram. At hæc solutio peior est præcedentibus, quia manifestè negat posse fieri motum in vacuo contra veritatem, quam ipse tenet in Phyl. & contra expressam Doctoris intentionem 2. disp. 2. qu. 9. tum quia falsum est, quod Angelus in spatio imaginario, ubi modò productus est universum, solus productus, foret indifferens, & indeterminatus ad quamcunque partem Mundi; hinc enim sequeretur, quod esset quoque indeterminatus ad quamcunque partem spatii imaginarii, in quo modò extat Mundus, quod etiam est falsum, quia cum substantia illius Angeli non correspondeat omnibus partibus illius spatii, quia non est immensus, sed quibusdam, consequenter si mundus produceretur, Angelus illi provinciæ fieret præsens, quæ corresponderet parti spatii imaginarii, in quo antea erat Angelus. Medius ergo occurritur præfatæ difficultati ex doctrina allata dicendo Angelum in tali casu habiturum suum Ubi intrinsecum, non quidem locale, sed præsentiale, & quod à Deo transferri posset de una parte spatii imaginarii ad aliam, & quod diversas acquireret præsentias, quæ non essent formæ absolutæ, sed relativæ, & pro termino respicerent, vel diversas partes spatii imaginarii, neque enim opus est terminum respectus realis esse semper realem, & positivum ex dictis supra num. 84. vel potius diversas partes virtuales divinæ substantiæ ubique per spatium imaginarium diffusæ, ut magis loc. cit. in Phyl. explicabitur.

At contra hunc dicendi modum videtur dubitare Bonet. 8. Phyl. suæ cap. 4. quia non variatur respectus præsentiae ad divinam substantiam secundum variationem locorum, cum prima intelligentia sit omnibus in quocunque loco existentibus æqualiter indistans, seu præsens, unde aliquis existens in Occidente est ita præsens divinæ substantiæ, sicut si esset in Meridie, vel in Oriente, ita ille quod sanè legimus hilariter, ne allata distinctio de Ubi locali desumpto à superficie, & præsentiali desumpto ex ordine ad divinam substantiam à nobis imputetur, ut nova, & chimerica, jam enim patet hanc doctrinam in Schola Scotistarum non esse novam, prius enim Scotistas non latuit, immò neque Bonet. ibi contra eam dubitat, nisi ex aliorum placito, ut legenti constabit; Nec illa dubitatio in se multum urget, falsum enim est, divinam substantiam non posse ob ejus virtutem divisibilitatem varios respectus præsentia terminare, ut docet Scot. loc. cit. cum enim Deus sit ens illimitatum quoad locum, non sequitur (ait Doct.) qui est simul cum Deo Romæ, & qui est simul cum Deo Parisiis, esse simul inter se, quia nimirum valet Deus diversas terminare præsentias ob suam illimitationem, unde etiam si idem corpus in diversis replicetur partibus Universi, adhuc per diversos respectus dicitur Deo præsens; idque potest efficaciter probari ex paritate æternitatis, & immensitatis, quia enim æternitas habet partes virtuales, coexistit pluribus partibus temporis; idem ergo erit de immensitate quoad locum. Sed adhuc fortius instabis, idem corpus, dum movetur, sive in pleno, sive in vacuo, non acquirere aliam, & aliam præsentiam ad divinam substantiam ubique diffusam, quia manentibus, & invariatis eisdem extremis manet omnino idem semper respectus, qua ratione probat Doctor quod 12. creationem, & conservationem eundem importare realem respectum, sed in allato casu manent semper eadem extrema, nimirum idem mobile, ac eadem divina substantia ubique diffusa, ergo semper permanet idem respectus præsentiae. Resp. divinam substantiam, quamvis simpliciter, & actualiter sit summè una, ac indivisibilis, tamen ob suam immensitatem est multiplex quoad locum virtualiter, ob quam virtutem multipliciter æqualeat infinitis corporibus per totum spatium imaginarium locabilibus, quare sicut illa corpora possunt varias, & multas terminare præsentias, sic modò pariter divina substantia, & Doctor loc. cit. cum probat creationem, & conservationem eundem importare respectum, ex eo probat, quod ejusdem re, & ratione ad idem re, & ratione semper permanet idem respectus, in proposito autem divina substantia considerata, ut coexistens diversis partibus spatii imaginarii verb. gr. orientali, meridionali, occidentali, non est in se eadem re, & ratione, sed habetur ut virtualiter multiplex, atque ideo diversas potest terminare præsentias ejusdem omnino mobilis ad seipsam.

209 Arriag. quoq; d. 14. cit. à n. 32. affert quorundam inventum, qui dixerunt spatium imaginarium nil aliud esse, quam infinitas Dei virtualitates, quibus correspondet infinitis corporibus possibilibus, unde in eadem divina substantia indivisibili dant unam virtualitatem, quæ sit Romæ, & non sit Pragæ, & hoc à parte rei; quem dicendi modum acriter ibi insectatur hic auctor. Verum quamvis prima facie hic dicendi modus videatur cum nostro coincidere, valde tamen differunt, nos enim solum asserimus, divinam substantiam ob ejus illimitationem in ordine ad locum æquale terminis distinctis diversarum præsentiarum, quod etiam ipse Arriag. ultro concedit sub num. 38. at illi Auctores quid amplius volebant? & idè objectiones, quas contra illos congerit, contra nos directè non procedit: licet prima facie videantur procedere, unde data recta nostræ sententiæ intelligentia, facile solves, si contra nos adducantur; quæ planè haberi nequit nisi ex disp. 11. Phyl. ubi etiam videbis, quomodo immobilitas loci, & Ubi attendi quoque debeat in ordine ad divinam substantiam ubique diffusam, quæ est prorsus immobilis, & consistens, quamvis enim hunc etiam modum fallandi immobilitatem loci conetur rejicere Bonet. cit. cum multis aliis dicendi modis Thomist, Scutist, Averroist, & Nominal. quo

ibi valde accurate refert, & refellit, re tamen vera hic est ceteris probabilior: & tres modi, quos ipse ibi affert, ut de mente Arist. & Com. sunt proflus insufficientes, nam primus modus tribuit immobilitatem solum locis Cœlorum, quatenus superficies concava unius est locus perpetuus, & incorruptibilis alterius, secundus tribuit immobilitatem solum locis elementorum, quatenus singula habent sua loca determinata, & invariabilia; tertius tandem tribuit utrique immobilitatem cuicunque loco, non tamen secundum considerationem naturalem, sed tantum secundum mathematicam, quia hæc, abstrahit à motu, & materia sensibili, atque ideo singuli isti modi deficiunt, quia vel non salvant immobilitatem cuicunque loci, cum tamen de loco in genere immobilitatem asseruerit Arist. ut constat 4. Phys. 4.1. & rationes pro immobilitate loci æquæ convincant de omnibus; vel non salvant illam, ut omnino oppositam motui locali: vel demum non secundum considerationem naturalem, sed tantum mathematicam, cum tamen per rationes naturales, & physicas demonstratur immobilitas loci etiam, ut ad physicum spectat, ut suo loco dicemus.

Tertio dubitatur, quibus rebus conveniat Ubi hujus prædicam, hinc enim facile postea colligemus species hujus prædicam. Ad hujus puncti resolutionem opus est breviter ex Phys. recollere, quænam res propriè dicantur esse in loco, quæ enim propriè sunt in loco singula habent proprium Ubi hujus prædicamenti, Aliqui res omnes proflus tam corporeas, quam incorporeas, ac etiam Deum ipsum in loco reponunt, licet non in certo spatio reclusum, sed ubique in omni loco diffusum, ac consequenter affirmant, non solum Ubi creaturarum, sed etiam ipsum Ubi Dei immensivum ad hoc spectare prædicam, ita Fons. 5. Met. 15. quæst. 9. sect. 3. & 7. Alii è contra excludunt ab hoc prædicam. non solum Ubi immensivum Dei, sed etiam Ubi angelicum, eo quia non propriè ponunt Angelum in loco per intimitatem præsentiam suæ substantiæ in tali loco, vel spatio, sed per operationem, & applicationem virtutis, unde talis denominatio essendi in loco potius pertinere videtur ad prædicam. actionis, ita Thomistæ 1. part. quæst. 52. art. 1. & 2. ubi proinde ait S. Thom. Angelum æquivocè esse in loco cum corpore, quia Angelus potius continet locum, quam contineatur à loco, id ipsum clariùs docet quæst. 48. cap. 1.

210 Verior sententia, quam docemus disp. 11. Phys. qu. 4. & est communis extra scholam S. Tho. negat Deum esse propriè in loco, quod manifestè docuerunt Aug. lib. 83. qq. 9. 20. & Ansel. in Monolog. c. 22. ubi inquit melius dici Deum esse cum loco, quam in loco, quia contineri in loco limitationem innuit: affirmant autem ex alia parte, nedum corporibus, sed etiam Angelis propriè convenire esse in loco per applicationem substantiæ ad certum locum, & spaciū; unde quævis in specie longè diversi sunt modi essendi in loco rerum corporalium, & spiritalium, quia corpora dicuntur esse in loco circumscriptivè, id est cum extensione partium, spiritus verò definitivè, seu incircumscriptivè sine tali compensatione: nihilominus in genere convenire possunt in aliqua ratione communi univoca ab illis præcisa, & hæc erit continentia passiva, seu realis præsentia rei locatæ ad locum, à quo continetur, ut abstrahit à circumscriptiva, & definitiva, quæ univocatio poterit ostendi rationibus illis, quibus probari solet univocatio quorundam transcendentiū; Quare Ubi Angelicum quoque ad hoc spectabit prædicamentum, cum sit forma inhærens Angelo, per quam formaliter constituitur in loco, & eadem ratione ad hoc quoque spectabit prædicamentum Ubi sacramentale, quo Christus dicitur esse indivisibiliter sub speciebus consecratis, ut docet Scot. 4. d. 10. q. 1. K. quia est modus ejusdem rationis cum Angelico. Nec refert, quod corpus Christi non constituitur sub illis, velut in loco, quia non tantum respectus continentia activæ, vel passivæ, qualis est præsentia localis, ad illud attinet prædicam. sed quilibet alter respectus præsentiam importans quomodocunque; Nec etiam refert, quod Gilb. tantum definiat Ubi circumscriptivum, quia verum est ipsum non assignasse rationes generales illorum prædicam. in tanta amplitudine, sicut assignari poterant, ac debebant, ita Doct. loc. cit. è contra verò, quia Deus propriè non est in loco, sed potius abulivè, nec ejus Ubi immensivum est forma accidentalis, nam si sumatur radicaliter præaptitudine, quam habet ad essendum in omni loco, est ipsum immensitatis attributum, si sumatur actualiter pro eo, quo Deus dicitur actu esse ubique est pura denominatio extrinseca, idcirco Ubi immensivum est à prædicam. rejiciendum.

211 Quartò igitur ad inveniendas hujus prædicam. species ita dividi debet modus essendi in loco, unus indefinitè, & immensivè sine ullo limite, qui solo Deo competit, nec spectat ad hoc prædicam. alter essendi in loco definitè, id est in loco determinato, & intra certos fines, qui convenit rebus finitis, & creatis, & hoc Ubi directè spectat ad istud prædicam. ut genus supremum; & dividitur in duo genera subalterna scilicet in Ubi circumscriptivum, quod est præsentia rei extensa in loco, ita ut sit tota in toto, & pars in parte, & in Ubi incircumscriptum, quod est præsentia rei inextensa in loco, ita quod sit tota in toto, & tota in qualibet parte, ac etiam dici solet Ubi definitivum nomine divisi applicato uni membro dividenti. Deinde Ubi circumscriptivum dividitur in penetrabile ex sua natura, & hoc convenit omni substantiæ, & accidenti corporeo seclusa quantitate, nam manerent extensa per locum, sed possent ab alia re penetrari, & ejus præsentiam admittere in eodem loco; & in impenetrabile ex sua natura, quod convenit soli quantitati, quæ est radix impenetrabilitatis, & ceteris per ipsam, Tandem Ubi incircumscriptum, seu definitivum aliud est

naturale, & suapte natura determinatum ad certum spatium, & locum, & hoc ex natura rei spiritibus convenit; aliud est supernaturale, nec ex natura sua determinatum est ad certum spatium, etiam si immensivum non sit, & hoc est Ubi, quod Deus communicat corpori Christi in Eucharistia, nam ibi est totum in tota, & totum in qualibet parte hostiæ, & potest esse in quibuscunque hostiis consecratis, & proprio nomine appellatur à Theologis Ubi sacramentale.

Quæritur hic ulterius, an esse propinquum, vel distans sint relationes hujus prædicamenti; cui quæstio respondet hic Poncius disp. 17. Log. num. 70. vel quæri de propinquitate, & distantia duorum locorum adinvicem, vel de propinquitate rei locabilis ad locum vel locatum aliud; si de primo quærat, affirmative respondet ex suppositione, quod duo loca sint mobilia, & aliquando possint habere majorem, aliquando minorem distantiam, aut propinquitatem, quia ex tali suppositione non præsupponunt aliquid, ad quod necessariò sequantur, & cum quo habeant necessariam connexionem, ergo sunt extrinsecus advenientes; ex suppositione autem, quod loca sint immobilia, & quod propterea nunquam posset fieri, ut eorum propinquitas, vel distantia mutetur, respondet negativè, quia erunt relationes intrinsecus advenientes, tam enim necessariò sequuntur illa duo extrema posita simul quam similitudo sequitur necessariò duos homines simul positos, si de secundo quærat, respondet adhuc affirmative, quia nihil præsupponitur ad illam propinquitatem, aut distantiam, ad quod necessariò sequantur, & cum quo habeant necessariam connexionem. Oppositum manifestè colligitur ex Scot. 4. d. 10. qu. 2. R. ubi ait, quod positis duobus corporibus hic, & ibi, necessariò inter ea resultat tanta distantia vel propinquitas, quia hujusmodi relationes non immediate fundantur supra res, sed supra ubicationes illarum; quæ determinatæ sunt ad fundandam tantam distantiam, vel propinquitatem; ex quo patet fundamentum Poncii falsum esse, cum agebat nihil præsupponi in corporibus ad propinquitatem, vel distantiam, ad quod necessariò sequantur, & cum quo necessariam habeant connexionem. At respondet Poncius etiam hoc concessio negando hinc sequi esse relationes intrinsecus advenientes, quia licet non possint esse istæ duæ præsentia, quin sit ipsa propinquitas, vel distantia, tamen bene potest esse propinquitas, quin sint præsentia, nam duo Angeli possunt habere distantiam, & propinquitatem adinvicem, quamvis non existerent ulla loca, quibus essent præsentia; itaque ut relatio sit intrinsecus adveniens, debet necessario præsupponere aliquid, sine quo non posset existerè, cum ergo propinquitas duorum locorum, & distantia possit esse sine præsentia eorum ad loca, sequitur quod quamvis non possint esse tales præsentia sine propinquitate, quod tamen ista propinquitas non sit intrinsecus adveniens.

Verum hæc solutio manifestè contradicit Doctori loc. cit. & veritati, inquit enim Doctor hujusmodi relationes propinquitatis, & distantia non immediate fundari supra res, sed supra ubicationes illarum, quæ determinant res ubicas ad fundandam tantam, vel tantam distantiam, falsum ergo est posse duos Angelos tantam, vel tantam distantiam fundare, vel propinquitatem absque ubicationibus, quia si non haberent ubicationes locales, quæ nimirum sumuntur in ordine ad locum, haberent saltem præsentiales, quæ desumuntur in ordine ad spatium, vel ad partes virtuales divinæ substantiæ ubique diffusæ. Conf. quia destructis omnibus locis illi duo Angeli, quos adhuc ponis per leucam v. g. distare, vel per suas proprias entitates fundant talem distantiam, vel per aliquod superadditum; si secundum, hoc esse nequit nisi ubicatio; si primum ergo duo illi Angeli semper talem retinerent inter se distantiam, quam diu propriæ manerent entitates; quia illæ ponuntur rationes fundandi talem respectum; tum quia adhuc sequitur esse respectum intrinsecus advenientem, quia necessariò sequeretur ad entitates proprias illorum Angelorum, si in eis immediatè fundaretur. Concludendum igitur est, quod sive sit sermo de propinquitate, & distantia duorum locorum adinvicem, sive duorum locorum, semper hæc relationes sunt intrinsecus advenientes, quia necessariò sequuntur extrema; & quidem quod ait Poncius propinquitatem, & distantiam duorum locorum esse respectus extrinsecus advenientes ex suppositione, quod sint mobilia, est omnino vanum, & inutile, quia præcipua loci affectio est esse immobilem, tum quia ex suppositione etiam, quod loca essent mobilia, non adhuc sequitur intentum, quia tunc eadem esset ratio de locis, & locatis, modo autem quamvis locata sint mobilia, adhuc tamen distantia, & propinquitas inter illa sunt relationes extrinsecus advenientes, ut probatum est ex Scot. loc. cit.

212 Quoad prædicamentum situs, qui alio nomine dicitur positio, Doct. 4. d. 10. qu. 1. §. Dica ergo, distinguit duplicem positionem, unam, quæ dicit formaliter ordinem partium in toto, & per hanc circumscribimus differentiam quantitatis continuæ, aliam, quæ dicit ordinem partium in loco, & constituit hoc prædicamentum, vel saltem directè ad illud spectat, quod ideo additur, quia etiam positio primi generis, esto per eam circumscribamus differentiam quantitatis, debet saltem reductivè in hoc prædicamento reponi, ut hic notat Ant. And. cum sit respectus extrinsecus adveniens, nam partes totius, quæ sunt extrema hujus positionis, possent esse invicem separatæ, & tunc non esset ordo illarum partium in toto: sive autem positio primo modo sumatur, sive secundo modo, certum est, non nisi ad res corporeas pertinere, quia incorporeæ nullas habent partes integrales, ratione quarum dicantur situatæ, ac etiam esse denominationem intrinsecam, quia non dicitur quis sedens sede à

sedē, sed à sessione, ut à forma ei intrinseca. Præcipua verò difficultas est, quomodo situs constituat diversum prædicamentum ab Ubi. Solent Scotistæ ex eo ista distinguere, quod Ubi dicitur habitudinem totius circumscripti ad totum circumscribens, positio verò, seu situs habitudinem partium circumscripti ad partes loci, circumscribens, hoc enim solum discrimen assignavit Doctor loc. cit. & quia interdum invariato Ubi, mutatur situs, ut notavimus in Inst. cum enim vinum in vase agitur, totum vinum semper eundem retinet locum totalem, sed partes variant locum partialem, quia successive respondent diversis partibus vasis; hinc tanta videtur argui distinctio inter illa, quanta sufficit ad constituenda diversa prædicamenta. Et hæc ratio aptior est ad ostendendam distinctionem ex natura rei inter Situm, & Ubi, quam allata à nonnullis, quod potest mutari Ubi immutato situ, ut si quis sedens, aut jacens curru feratur, variat Ubi, quia successive est in alio, & alio loco, non tamen variat situm, quia semper manet sedens eadem sessione. Sanè hoc est impossibile prorsus, quia situs est forma loco ad dicta non minus, quam ipsum Ubi, ergo sicut situs absolute sumptus respicit necessarium locum, ita talis situs talem locum, ita quod omnino impleat remanere eundem situm corporis, si variatur locus, & Ubi, unde quando quis sedens fertur rheda, vel navi, eatenus remanet eadem sessio, quatenus manet quoque idem Ubi immediatum respectu navis, quam respicit, ut vas, non ut locum, ut etiam dicimus de aqua delata in amphora: & dicitur mutare Ubi mediatè solum, & per accidens, quatenus tota navis, quæ est id, quod per se movetur, continuò acquirit alium, & alium locum, ut habetur 4. Phys. Immo Arriag. 5. Met. num. 43. ait re vera mutari sessionem, & solum moraliter censeri eandem, quatenus succedunt aliarum positiones omnino similes in ordine ad distantiam partium inter se.

213 Alii tamen hanc situs explicationem impugnant, quia si non est, nisi ordo partium locati ad partes loci, jam non discriminatur ab Ubi circumscriptivo, Prob. conseq. quia per hoc Ubi ita ponitur corpus in loco, ut totum corpus sit in toto loco, & partes loci in partibus loci, ergo jam in ratione formali istius Ubi includitur ordo partium locati ad partes loci, atque idè in tali ordine nequit situs consistere, alioquin non constitueret distinctum prædicamentum ab Ubi, cum ad ejus integritatem spectet. Accedit, quòd cum totum integrale non sit aliquid realiter distinctum secundum probabiliorem, à suis partibus, sic in proposito respectus totalis ipsius corporis ad totum locum non erit aliud ab ipsis partialibus simul sumptis, nam sicut se habet fundamentum ad fundamentum, ita respectus ad respectum. Et tandem respectus partium locati ad partes loci non sunt, nisi plura Ubi partialia, sicut respectus totius locati ad totum locum est Ubi totale, ergo tam hic, quam illa spectant ad prædicamentum Ubi. His rationibus concludit Bonet. in suis prædicam. ordinem partium locati ad partes loci non esse de genere situs, ut inquit passim alii Scotistæ, sed de genere Ubi: unde ibidem ita explicat situm, ut sit modus quidam ipsius Ubi sic, quod Ubi dicat absolute præsentiam rei in loco, situm verò specifict modum præsentiae, sic, vel sic, scilicet, jacendo, stando, vel sedendo unde secundum hanc viam, quam communiter sequuntur Recentiores illi, qui distinguunt situm ab Ubi, situs fundatur in Ubi, & est accidens ejus, & dividitur in sessionem, & cum eo genus in specie, quod etià videtur innuere Doc. cit. dū inquit, quod positio specificat Ubi.

214 Certè hæc explicatio situs magnum habet fundamentum, tum in definitione à Gilb. allata, ait enim, quod *positio est quidam situs partium, & generationis ordinatio, secundum quam dicuntur stantia, vel sedentia, &c.* tum in ipso Arist. qui per stare, sedere, jacere, &c. explicat rationem situs; & rationes etiam quibus subtilis hic Scotista probat ordinem partium in loco pertinere ad prædicamentum Ubi sunt magni ponderis; unde fatemur, quòd volentes constituere situm prædicamentum distinctum ab Ubi, facilius id assequeretur tenendo hanc secundam viam, quam primam. Nobis tamen magis expediens videtur tenendo primam viam negare situm esse prædicamentum distinctum ab Ubi, quam tenendo secundum multiplicare entia, & modos sine necessitate, tum quia, ut ait Arriag. cit. num. 42. sufficienter intelligitur res situata per illum ordinem partium ipsius locati ad locum, quem rejicit Bonet. ad prædic. Ubi, per illum enim intelligitur sic ubicata stans, vel sedens absque additione alterius modi, tum quia licet modi dari possit modus in diverso genere modificandi, non tamen in eodem genere at sessio, statio, &c. si sunt modi ipso Ubi superadditi, sanè sunt ipsi quoque modi præsentiales, seu præsentiam importantes, unde cum ipsum quoque Ubi præsentiam importet, jam daretur præsentia præsentie, ergo magis expedit negare situm esse distinctum prædicamentum ab Ubi, quam illum statuere, ut novum modum præsentialitatis ipso Ubi superadditum; tum quia divisio illa prædic. non est necessaria, & ex natura rei, tum quia Arist. 1. Post. 148. & 5. Phys. 9. & 5. Met. cap. 7. recensens prædicamenta hujus non meminit; tum tandem quia etià Scotus ipse loc. cit. in 4. non, inquit, absolute esse prædicamentum distinctum ab Ubi, sed ita poni à quibusdam, unde non multum anxii de hac re esse debemus, nec etiam solliciti de solutione rationum Boneti, quibus probat ordinem partium locati ad partes loci spectare ad prædicamentum Ubi, atque idè non in eo consistere rationem situs, quia tunc non constitueret prædicamentum distinctum ab Ubi. Nam concessio antec. neg. conseq. ultro concedentes distinctum prædicamentum non constituere. Adhuc tamen libet singulis satisfacere in gratiam eorum, qui vellent ea distinguere.

215 Ad 1. non inconvenient rem unius prædicamenti interdum concurrere ad integritatem rei alterius prædicamenti, nam secundum

Maffrui, & Belluti Tom. 1. Logica.

dum communem figura est de prædicam. qualitatis, & pertinet ad integritatem quantitatis, unio etiam substantialis concurrat ad constitutionem compositis substantialis; & tamen est de genere accidentis essentialiter, & solum denominativè substantialis, & sic in multis aliis, ita ergo in proposito poterit situs concurrere ad constituendum Ubi circumscriptivum, etiam si sit diversè prædicamenti. Ad 2. constat ex exemplo allato de vino in vase agitato præsentiam totius locati ad totum locum distinctam esse à singularibus præsentis partium, & ratio est, quia licet totum integrale non sit quid realiter à partibus distinctum; sæpe tamen in omnibus illis simul sumptis, & sub unione conceptis fundatur talis respectus, qui nequit fundari in singulis distributivè sumptis, aut etiam collectivè, sed non sub unione, ut constat de æqualitate unius palmi ad aliud, quæ postulat pro fundamento totam quantitatem palmarem, ut sic, & est unica, & simplex relatio, non autem una totalis ex multis æqualitatibus composita, quæ fundentur in singulis partibus. Ad 3. concedimus respectus illos partium locati ad partes loci esse Ubi partialia, & idcirco non spectant ad prædicam. Ubi, in quo solum ponuntur præsentia totales, in prædicam. verò situs partiales.

Petes, an situs sit modus solius quantitatis; Videtur affirmare Doc. loc. cit. quia illum ibi appellat modum quantitativum; dicendum tamen est situm convenire cuicunque rei extensæ in loco, quare cum substantia materialis secundum nos possit esse extensa in loco etiam seclusa quantitate, licet penetrabiliter, ita quoque proportionatum situm habebit, & idè sicut dividebatur hac de causa Ubi circumscriptivum in penetrabile, & impenetrabile, sic etiam situs dividendus est, potest tamen appropriatè dici situs modus quantitatis, licet aliis conveniat, ea ratione, qua diximus disp. præc. quæst. 3. art. 2. figuram dici modum quantitatis, etiam si consequatur rem omnem extensam, an verò corpus in vacuo esset situatum, respondendum est, sicut de Ubi dicebamus; & demum an rarum, densum, asperum, & lenè, ad hoc prædicamentum pertineant, dicimus in lib. de gener. & corrupt.

Poncius disp. 17. Log. quæst. 7. inquit, situm importare non posse respectum extrinsecus advenientem subiectarum in re locata, & terminatum ad locum, quia omnis talis respectus aut est Ubi, vel saltem realiter identificatus cum ipso, atque idè non constitueret diversum prædicamentum ab ipso Ubi, quod ibi quibusdam rationibus comprobare conatur; Quare concludit, quod ponendo Situm constituere diversum prædicamentum ab Ubi, dici debet, quod consistat in dispositione partium in ordine ad se, ratione cuius si ponetur in loco, diceretur res sedere, aut stare, aut jacere, &c. quæ dispositio est respectus extrinsecus adveniens; Quod probat, quia hæc dispositio est aliquid tam per se collocabile in aliquo prædicamento quam Ubi, & est omnino distinctum ab Ubi, quia hæc dispositio potest esse eadem numero in diversis locis, in quibus variaretur Ubi, & præterea non potest intelligi situs sine ipsa, ergo dicendum est, quod sit Situs, Conf. quia si sic explicetur ratio Situs, potest salvari distinctio realis, & essentialis inter Ubi, & Situm, & ex altera parte nihil aliud potest assignari, quod sit Situs salva tali distinctione, ergo quandoquidem detur talis dispositio à parte rei, magis congruè dicitur, quod sit Situs, quam aliquid aliud.

Hæc tamen explicatio Situs nequaquam subsistere potest, quia, ut supra dicebamus, Situs est forma loco addita non minus, quam ipsum Ubi, ergo sicut Ubi nequit explicari, nisi per ordinem ad locum, ita quoque Situs. Tum quia dispositio partium in ordine ad se potius circumscribit differentiam quantitatis continuæ, ut supra dictum est num. 212. quam positionem de genere Situs. Quod si dicat Poncius ipsum non loqui de dispositione partium in eo sensu in ordine ad se, sed de ea dispositione in ordine ad se, ratione cuius si res poneretur in loco, diceretur sedere, stare, vel jacere; Contra statim est, quod hæc manifesta videtur implicantia, si enim ea partium dispositio talis est, ut ratione illius res dicatur sedere, stare, vel jacere, ergo non est dispositio partium in ordine ad se, & abstracta à loco, sed omnino locum concernens, & partes loci: Probat consequentia, quia implicata apprehendere corpus sedens, stans, vel cubans per talem partium dispositionem, quæ omnino abstracta à loco; ergo si situs consistit in dispositione tali partium, ratione cuius corpus dicatur stare, vel sedere; debet talis dispositio explicari per ordinem ad locum, & non præcisè per ordinem ad se; quare concludendum est, situm explicari debere per ordinem partium rei locatæ in ordine ad locum, vel partes ejus altero ex duobus modis jam relatis. Neque rationes ejus multum valent, nam ad primam dicendum est, quod licet illa partium dispositio in ordine ad se sit aliquid in prædicamento collocabile, & ab Ubi distincta, non hinc sequitur in hoc prædicamento constitui debere saltem directè, nam potius spectat ad prædicamentum quantitatis, & ejus differentiam explicat, ut inquit Doctor loc. cit. Ad Conf. negatur assumptum, quia data explicatione Situs altero ex duobus modis jam assignatis, benè salvatur distinctio realis. Situs ab Ubi, ut declaratum est, & rationes quibus oppositum ostendere nititur num. 73. & 74. specialem difficultatem non continent, quæ superius non sit soluta, unde minimè opus est eas adducere, & sigillatim diluere.

De Quando, & Habitu.

216 Quia res non tantum dicuntur esse in loco, sed etiam in tempore hoc, vel illo, ut heri, hodie, superiori anno, ut Aristot. exemplificat in ante prædic. c. 5. sicut per Ubi constituitur in spatio loci, ita per Quando in spatio temporis, & durationis. Ut autem

S 3 appareat

appareat penes quam durationem debeat hoc prædicamentum attendi, sciendum est duplicem durationem realem solere distingui, unam extrinsecam, quæ, scilicet, comparatur ad aliam rem, ut mensura illius, qualis est duratio motus horologii respectu aliorum motuum, alteram intrinsecam, per quam res in se ipsa durat, quocumque alio extrinseco mensurante ablato. Suarez disp. 50. Met. sect. 12. num. 8. quem sequuntur hic Amic. Blanc. & alii, constituit hoc prædicamentum in duratione intrinseca rerum, sed sanè minus consequenter, quia ut dicimus in Phys. & tenet ipse Suar. duratio intrinseca rei non est nisi ejusdem existentia perseverans, at existentia non ponitur in diverso prædicamento à re, cuius est, præsertim cum in sententia nostra, & Suar. realiter ei identificetur, ergo, &c. Nec valet, quod inquit, Suar. ita saltem distingui à re durante, ut licet non prædicetur de ea, ut accidens Physicum, prædicatur tamen ut accidens Logicum, & hoc sufficere, ut sit distinctum prædicam. Non valet, tum quia existentia etiam prædicatur accidentaliter Logicè de creaturis; tum quia accidens prædicabile non sufficit ad constituendum accidens prædicamentale ex illis novem generibus, nam substantia esse potest accidens prædicabile, non tamen prædicamentale. Deinde etiam in sententia realiter distinguente durationem intrinsecam à re durante, non bene ponetur hoc prædicamentum ex ea constitui, nam hoc prædicamentum nec tempus, nec rem temporalem importat, sed quoddam adjacentia temporis in re temporali derelinquitur, ut constat ex ipsa Gilb. definitione, *Quando est id, quod ex adjacentia temporis in re temporali derelinquitur*, quare sicut Ubi non dicit formaliter locum, sed quod ex applicatione loci resultat in loco, sic in proposito Quando non dicit tempus, sed quod ejus applicatione resultat in re temporali, & mensurata per ipsum. Tandem propriè loquendo res durare, & esse in tempore non sunt idem, nam esse in tempore ex 4. Phys. 117. est contineri, ac mensurari tempore, durare vero est perseverare in esse, sed Quando importat rem esse in tali, & tali tempore, ut heri, hodie, &c. ergo.

217 Alii proinde communiter docent, hoc prædicamentum non constitui per durationem intrinsecam rerum, sed potius per coexistentiam ad aliquam extrinsecam, nempe ad motum primi Cœli, qui ut regulatus, & uniformis dicitur mensurare durationem illarum, dicitur tempus extrinsecum, ut diximus in Instit. unde nec ipsum tempus, ut est intrinseca duratio motus primi Cœli, spectat ad hoc prædicamentum, sed ut ponit adjacentiam suam in rebus, quas mensurat; & hæc est vera explicatio istius prædicamenti, res enim præcisè per coexistentiam ad motum primi Cœli in ratione mensuræ dicuntur tanto, vel tanto tempore durare, id est per diem, vel annum, dicuntur esse hodie, heri, fuisse, &c. quæ sunt vere denominationes hujus prædic. ut constat ex exemplis ab ipso Arist. allatis, unde S. Th. opus. 48. cap. de Quando, per adjacentiam temporis ad rem temporalem intelligit mensurationem: quod ergo ex mensuratione tali in re temporali derelinquitur, est id, in quo formaliter consistit hoc prædicam. ut saltem directè ad istud spectat.

Sed quamvis hic sit communis omnium sensus in constitutione prædicam. Quando, non tamen omnes conveniunt in explicatione illius, quod ex adjacentia temporis relinquitur in rebus sibi subiectis; Thomistæ passim insinuant esse accidens reale, ut videre est apud Compul. cit. quæst. 4. & Sanch. lib. 6. Log. quæst. 9. idem quoque videntur sentire Scotistæ hic in Log. dum inquirunt ex adjacentia temporis ad rem temporalem resultare in tempore Quando activum, & in re temporali passivum, quos significant esse respectus reales extrinsecus advenientes; fundatur hæc opinio præsertim in paritate ex Ubi desumpta, sicut enim ex extrinseca circumscriptione loci resultat in re locata Ubi, ut accidens reale, per quod formaliter dicitur esse in loco, sic ex incidentia extrinseca temporis mensurantis res temporales resultat in eis Quando, ut accidens reale, per quod formaliter dicuntur esse in tempore. Quem dicendi modum sequitur Poncius hic; ubi tamen nota malè ab ipso describi Quando esse convenientiam rei creatæ durantis ad aliam rem durantem, nam non coexistentia unius rei ad aliam; sed coexistentia rei ad tempus est Quando, adeo ut terminus istius coexistentiæ pertinetis ad hoc prædicamentum sit tempus primi mobilis, non autem quæcumque alia res durans, ut Poncius velle videtur.

218 Dicendum tamen est; Quando non importare in rebus temporali subiectis formam intrinsecam, & realem, sed solum denominationem extrinsecam sumptam à tempore, cui res coexistunt, & in quo esse dicuntur, atque denominantur esse hodie, heri fuisse, &c. Prob. quia si quando formam realem importaret in re durante, hæc utique foret relativa, ut est Ubi, non autem absoluta, sed nullam talem relationem realem importare potest, quæ spectet ad hoc prædicamentum, ergo, &c. Prob. min. quia per Quando non potest in re temporali importari relatio ad tempus, seu motum primi Cœli, nisi mensurati ad mensuram, ut constat ex declaratione allata rationis ejus, sed hæc relatio non est realis, sed rationis, ut notat Doctor quol. 13. N. quia versatur inter extrema non ut habentia esse reale, seu cognitum, unde relatio mensuræ fundatur in objecto, ut cognitum, quatenus mensura concipitur ut medium ad cognoscendum mensuratum, & relatio mensurati fundatur in re mensurata, ut notificata per mensuram; & denique d. 13. Phys. q. 4. art. 2. ostendimus tempus extrinsecum in ratione mensuræ non esse quid reale, ergo relatio importata per Quando nequit esse realis. Si dicas, saltem relationem mensurabilis ad mensuram esse realem, & hanc derelinqui à tempore extrinseco in re temporali. Contra, hoc falsò dicitur, quia hoc non convenit illi ex vi temporis, sed ab extrinseco,

etiam si per impossibile nullum esset tempus extrinsecum, quia ex visu intrinsecæ durationis dicitur sic mensurabilis. Si dicas, hanc relationem realem esse ipsam coexistentiam rei temporalis ad tempus, unde pluviam heri fuisse est coexistisse circulationi hesternæ primi Cœli, esse hodie est coexistere hodiernæ. Contra, quia vel ista coexistentia importat solam amborum existentiam in rerum natura, & hoc dici non potest, quia non esset major ratio, cur unum sit mensura, & aliud mensuratum; si est relatio coexistentiæ ut mensurati ad mensuram, jam constat non esse realem. Accedit, quod coexistentia sumpta pro amborum simultanea existentia est relatio intrinsecus adveniens, quia posita re temporali, & motu primi Cœli, necessario sequitur talis coexistentia.

219 Nec valet, quod inquirunt Scotistæ ex Ant. And. in hoc prædicam. si lapis moveretur modo extra Cœlum, tunc modum lapidis non coexistere motui primi Cœli coexistentia istius prædicamenti, quia non mensuraretur per illum, unde inquirunt res debere approximari primo Cœlo, ut inter ipsas, & motum ejus resultet respectus quando, censeri autem sufficienter approximatis eo ipso, quod intra ambitum hujus universi continentur. Non valet, tum quia jam concedunt ex ista responsione, quando, non importare qualemcumque coexistentiam rei temporalis ad tempus, sed coexistentiam in ratione mensurati ad mensuram; tum quia gratis etiam dictum videtur motum brachii factum à Beato extra extimam partem Cœli non mensurari è motu primi Cœli, quia sicut motus primi Cœli idem mensura dicitur motuum factorum intra ipsum, quia ob ejus uniformitatem assumitur à nobis ad hoc munus, ita quoque posset assumi ad mensurandum motum lapidis factum extra Cœlum, si Deus nobis ostenderet illum motum; Potius ergo dicendum est consistere in denominatione extrinseca sumpta à tempore, & dici respectum extrinsecus advenientem, quia ad instar talis respectus nata est concipi, cum motus primi Cœli non dicatur mensurare hos inferiores, nisi prius facta per intellectum applicatione ipsius veluti mensuræ ad illos, quæ se habet veluti approximatio inter extrema, ut resultet ille respectus, quod utique proprium est respectus extrinseci.

Fundamentum verò oppositæ sententiæ facile diluitur neg. paritatem assumptam de Ubi, & Quando; tum quia Ubi est terminus motus, & actionis, quæ in motu intervenit, ergo necessario esse debet quid reale, at Quando nullius actionis realis, nulliusve motus est terminus; tum quia potius Ubi, & Quando oppositis habent conditiones, nam ut res dicatur successive præsens alteri, & alteri spatio locali, locus debet esse immobilis, & locatum debet continuo mutari, ut verò dicatur successive præsens alteri, & alteri spatio durationis, duratio ipsa debet esse fluens, & transiens, res verò ipsa concipitur ut immobilis, & eadem perseverans; ex quo patet, Quando bene munus suum obire per solam extrinsecam denominationem, non autem Ubi, de quo disp. 13. Phys. num. 9.

220 Quæres, quibus rebus possit applicari denominatio hujus prædicamenti, *Maisius quæst. 4.* vult convenire solum rebus corruptibilibus, quod colligit ex Arist. 4. Phys. 117. Sed potius asserendum est, hanc denominationem posse omnibus rebus aliquo modo accommodari per coexistentiam ad tempus, non enim solum successiva, sed etiam permanentia dicuntur esse in tempore; & mensurari tempore per coexistentiam ad illud, immò ipse quoque immortales substantiæ, sicut Angelus, & anima, unde dicimus Angelos hodie esse, & in omni tempore, licet non transire cum tempore; quod eo vel maxime dicendum, quia falsum est eorum durationem intrinsecam mensurari posse per coexistentiam ad ævum primi æterni, sicut communiter putatur, ut ostendimus ex professo in Phys. loc. cit. Neque Arist. 4. Phys. voluit negare absolute substantiis immortalibus esse in tempore, sed solum non esse in tempore, sicut sublunaria senescendo, & deficiendo, nam ratione coexistentiæ non minus sunt in tempore, quam sublunaria; Immo Fonsec. 5. Met. cap. 15. quæst. 10. rationes istius coexistentiæ ad tempus extendit hanc denominationem ad Deum ipsum, quia denominatur omni tempore fuisse, & esse, & de filio Dei dicitur: *Ego hodie genui te*, quod sine scrupulo concedi potest, cum denominatio hujus prædicamenti sit solum extrinseca. Aliqui negant accommodari posse rebus instantaneis, quia de ipsis interrogare non licet, quando fuerunt, vel erunt. Sed cum, & ipsæ dicantur esse in instanti, potest & ipsis suo modo hæc denominatio competere. Quidam etiam excipiunt à denominatione hujus prædicamenti ipsum motum primi mobilis, quoniam non extrinsecè, sed intrinsecè denominatur à suo tempore. Sed cum ipse Cœli motus possit mensurare seipsum secundum partes, id est motum unius partis assumi ad mensurandum motum alterius, hoc sensu poterit, & ipse hanc denominationem participare. De speciebus autem hujus prædicamenti non oportet esse admodum sollicitos, quia ut Scot. docet 1. d. 8. quæst. 3. O. & Tromb. 1. Met. q. 1. ad 4. vel paucas habet, vel nullas.

221 At obijciunt aliqui, puram denominationem extrinsecam non sufficere ad constitutionem unius prædicamenti, quia deberent constitui plura alia prædicamenta juxta multitudinem harum denominationum, unum, scilicet, ex denominationibus, quibus objecta denominantur ab actibus, aliud ex eis, quibus Deus denominatur ab effectibus creator, redemptor, &c. aliud ex eis, quibus columna dicitur dextra, sinistra, &c. sicut igitur hæ denominationes non constituunt prædicamenta diversa, sed reducuntur ad prædicam. formarum, à quibus sumuntur, vel subiectorum, quæ denominant, ita de Quando dicendum esset, si foret pura denominatio extrinseca. Resp. nos non esse ita sollicitos de indemnitate decadis prædic. ut sunt

ut sunt nonnulli, qui contendunt, omnia novem genera esse vera, & physica accidentia; hoc enim falsum est, quia hæc novem genera potius distincta sunt, ac enumerata ex speciali modo denominandi primam substantiam; quam inherendi, ut notavit S. Th. opus. 48. cum ergo denominatio *Quando* necessaria sit, & frequentissima inter homines; non minus, quam denominatio *Ubi*, dicimus enim res esse in loco, & in tempore, sicut *Ubi* constituit unum prædicamentum, ita visum est sapientibus ex *Quando* aliud constituere speciale prædicamentum magis, quam ex aliis denominationibus, quæ non videntur ita necessaria, quod mirum esse non debet, quia ut sapientius dictum est, hæc prædicamentorum divisio est arbitraria, & famosa, non necessaria; quod autem ex his novem generibus hoc sit accidens, & forma realis, illud sola extrinseca denominatio, non est pensandum ex aliqua generali ratione omnibus communi, sed ex specialibus rationibus singulorum, atque muneribus.

222 Circa prædicamentum habitus, sanè ridicula est, ac Philosophis indigna constitutio huius prædicamenti, quam passim assignant Auctores, innixi enim exemplo, quo Arist. hoc explicuit prædicamentum, scilicet, *Calceatum esse, armatum esse*, solum illam denominationem, ajunt, hoc constituere prædicamentum, quia quis dicitur habere circa se vestes, & indumenta, quam aliqui ponunt solum extrinsecam a vestibus desumptam, alii etiam intrinsecam, ita ut cum quis se vestit, præter modum intimæ præsentie ad sua membra, quæ producit in vestibus, etiam in seipso producat modum quandam realem, quo illas dicitur habere; quod si quis habeat anulum in manu, aut in aure florem, quidam negant resultare talem modum habendi, qui spectat ad hoc prædicamentum, quia res illæ non habent munus induendi; quæ etiam ratione Suarez disp. 53. Met. sect. 2. num. 14. ait sola arma defensiva, ut galea, & lorica, non autem offensiva, ad hoc spectare prædicamentum, quia illa sola munus exercent induendi; alii verò concedunt, quia sufficit, quod habeant modum ornamenti. Rursus volunt aliqui ex adjacentiâ vestium tantum circa corpus humanum resultare denominationem ad hoc prædicamentum spectantem, ita ut si induatur statua, vel equus armetur, hæc, & similia non dicantur vestita, vel armata proprie loquendo, unde quædam curiosam, & dignam inducunt disputationem, an cum Simia humanis vestibus induitur, dicatur verè vestita, & negativè respondent, quia ex Arist. 3. de partibus anim. cap. 1. natura cunctis animalibus contulit vestes, arma, & ornamenta, ut cutem, pilos, lanam, squamas, cornua, ungues, & similia, hominem verò nudum fecit, atque ideo illi soli aptitudinem quandam peculiarem indidisse inquit ad vestimenta suscipienda, quæ tunc reducitur ad actum, cum ea sibi applicat. Miramur sanè, viros doctos in hæc scurrilia atramentum impendere, & tam ridiculas movere dubitationes, de quibus merito proferre possemus, quod argutè, inquit Doctor 4. d. 6. quæst. 3. §. *Ad istam*, de illa dubitatione mota à quibusdam de materia Sacramenti Baptismi in cap. *De trabe*, quod aqua per se non sit Sacramentum, sed tantum conjuncta cum verbis, nam aliqui contingere posset, ut asinus biberet Sacramentum, istæ sunt, inquit Doct. *Objectiones, & subtilitates Bernardica*, & quidem satis asinina timendo, ne asinus bibat Sacramentum, sed planè non minus ridicula est dubitatio proposita de Simia.

223 In alio igitur sensu magis digno explicanda est constitutio ipsius prædicamenti, ut nimirum per habitum intelligatur habitio illa media, qua subjectum dici solet habere formam, ita ut ad hoc prædicamentum spectet omnis unio absoluti ad absolutum, omnis respectus subjecti ad formam, & è contra, omnis denique realis connexio inter partes adinvicem, sive essentielles sint, sive integrales, ita valde egregiè explicuit hoc prædicamentum; ac serio dimissis nugis, Bonet. in suis prædicam. libel. 10. ubi inquit, quod per *armatum esse, & calceatum esse*, nil aliud intellexerunt progenitores nostri, quam unionem, & connexionem inter arma, & corpus, inter calceamenta, & pedes, & quod de ista connexione extremorum actu divisorum exemplificavit, quia notior est illa, quæ reperitur inter extrema, quæ non sunt actu divisa, sed tantum potentia, qualis est unio, quæ reperitur inter materiam, & formam, inter subjectum, & accidens, ac inter partes continui, quæ etiam de causa dixit Gilb. habitum esse corporum, cum tamen & alia, quæ non sunt corpora dicantur habere formas sibi inherentes, & planè ita explicuisse videtur rationem habitus Arist. 5. Metaph. 25. & hunc dicendi modum tenet Bassol. 4. d. 11. quæst. 1. art. 1. sic etiam videtur explicare Averſa constitutionem huius prædicamenti. quæst. 28. Phys. sect. 5. (etiãsi ibid. Bassolii opinionem non recipiat) inquit etiam in corpore quæsitum, quod quamvis denominatio habitus sumatur à locali præsentia vestis cum corpore, tamen non sumi per meram concomitantiam localem, sed sumi potius per quandam modum

informationis, & sustentationis, illa ergo denominatio, quæ sumitur à præsentia per meram localem concomitantiam spectat ad idem prædicamentum, quod dicitur *Ubi*; at verò hæc alia denominatio, quæ sumitur per aliam habitudinem, veluti informationis, & sustentationis, est in hoc alio prædicamento, unde concludit in fine sectionis habitum dici penes illas res, quæ adjacent subjecto ad instar formæ, & subjectum dicitur illas in se habere, & veluti sustentare tanquam formas, ergo & ipse Averſa nescivit aptiori modo hoc prædicamentum constituere, quam per unionem, & hanc informativam.

224 Et probatur valida ratione, quia unio præsertim informativa digna est, ut ei speciale assignetur prædicamentum, nec valet, quod communiter ajunt, pertinere ad prædicamentum formæ, quam unit, & novum prædicamentum non constituere, quia est motus imperfectus. Non valet; tum quia unio est perfectior, quam sit actio, quæ est unio, cum actio sit via ad unionem, & tamen actio constituit prædicamentum per se; tum quia si unio ponitur in prædicamento formæ, quam unit, ob connexionem, quam habet cum ea, pari ratione, & actio non constitueret speciale prædicamentum, sed poneretur in prædicamento formæ, cuius est productiva ob necessariam connexionem, quam habet cum ea. Nec valet, quod inquirunt alii, spectare ad prædicamentum compositi, quod constituit, quia intrinsecè pertinet ad ejus integritatem necendo ejus partes, non sic autem actio productiva ejus. Nam quando id concederetur de substantiali composito, de accidentali tamen concedi nequit, quia concretum accidentale non ponitur in prædicamento, ut importat ex æquo formam, & subjectum unita, sic enim est ens per accidens exul à prædicamento, sed solum ut importat formam connotando unionem, & subjectum, ergo inveniendum est prædicamentum, in quo per se ponantur uniones, saltem accidentales; tum quia sicut omnes actiones quantumcunque sint ad diversos terminos, adhuc talem habent inter se convenientiam, ut omnes in una recludantur categoria, idem pari modo de unionibus dici poterit, ac debebit.

225 Hoc autem supposito, quod unio debeat, & possit directè, & per se in aliquo concludi prædic. probat inductione Bonet. sub nullo ita propriè contineri posset, sicut sub isto, nam ad prædic. absoluta substantiæ, quantitatis, & qualitatis satis constat pertinere non posse, cum sit essentialiter relativa, est enim nexus duorum, & implicat unionem intelligi ad se, & conceptu absoluto, non ad prædicam. relationis, quia non oritur ex natura extremorum, sed eorum applicationem petit ut insurgat; non actionis, & passionis (licet probabile id Scotus indicaverit 4. disp. 12. quæst. 1. C. ampliando rationes eorum) quia unio actio, quæ agens unit formam cum materia, & unum extremum cum alio, est alia ab unione formali, quæ ipsa extrema uniuntur, cum hæc sit terminus per illam productus; nec passionis, quia à passione v. gr. dicitur subjectum calefactum, sed ab unione caloris dicitur calidum, in qua denominatione exprimitur sola receptio, & informatio; non autem passio, quia cum passio sit actus huius ab hoc, non dicit receptionem formæ quocunque modo, sed ut est in fieri ex vi agentis, unio autem denominat in facto esse, ac in esse quieto sine ullo respectu ad agens. Nec *Ubi*, ut arbitratus est Mair. 1. disp. 29. quæst. 1. art. 3. ob intimam præsentialitatem formæ ad subjectum, quia informatio aliquid amplius addit supra præsentialitatem, & posset Deus facere animam intimè corpori præsentem per simplicem assistentiam, quod tamen non animaret, & Intelligentia posset dici Cælo unita per informationem, quia est ei intimè præsens. Nec situs ob eandem rationem, ac etiam quia situs est corporum, at habitus potest etiam reperiri inter ea, quæ non sunt corpora, restat ergo, ut reponatur in prædicam. habitus, & rationabiliter quidem, ut ait Bassol. unio formæ ad subjectum est aliquo modo derelicta ex adjacentia accidentis ad subjectum, vel potius est ipsamet adjacentia talis, & quidem Gilb. ipse recenset in hoc prædicam. album esse, & quantum esse id est respectum subjecti ad albedinem, & quantitatem, & talis unio formæ ad subjectum est, quæ verè constituit hoc prædicam. potius quam unio vestis ad corpus, quia illa re vera est modus superadditus extremis, ut probamus in Phys. disp. 5. quæst. 8. art. 2. non autem ista, unio namque vestis ad corpus nil prorsus addit reale supra intimam præsentialitatem, & contactum, quem habet ad membra: de hac tamen attulerunt specialiter exempla Philosophi, quia peculiari quodam modo nomen habitus illi appropriatur, vestis enim populariter dici solet *Habitus*: Adversus hanc resolutionem quædam objicit Averſa quæst. 21. Phys. sect. 3. quæ nos diluimus loc. nunc cit. quæst. 9. Sed jam ex dictis constat, nec ipsum aliter potuisse explicare denominationem prædicamenti huius, quam per modum unionis informativæ.